3488

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

Κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου ἐπὶ τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ὑπὸ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ,

Τύποις Α. Κορομηλᾶ καὶ Π. Πασπαλλῆ.

(Κατὰ τὴν Ὁδὸν Βαϊβόδα Ἀριθ. 51).

1860.

Τὸ παρὸν οὐδένα φέρει ἐπίσημον χαρακτῆρα· ἐκδίδοται δὲ ἐπ' εὐθύνῃ τοῦ Συγγραφέως.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Πρόλογος. σελ. 1

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'. Ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ἀνέκαθεν ὑπήγετο ὑπὸ τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνον.

1. Ἀπόδειξις ἔμμεσος. 7
2. Ἀπόδειξις ἄμεσος. 27

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'. Ὅτι ἡ ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη αὐτοκέφαλος καὶ αὐτοκυβέρνητος παρὰ τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας. 34

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'. Σύστασις, διάρκεια καὶ φάσεις αὐτῆς. 47

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'. Ὅτι τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δι' οὗ παρέχονται τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀχριδῶν ἕξοχα προνόμια ἐκκλησιαστικά τε καὶ πολιτικά, ἔστι νόθον καὶ κίβδηλον. 99

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'. Πρᾶξις τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν τῷ Πατριαρχικῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνῳ. 116

Παραίτησις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν Ἀρσενίου. 120

Ὑποσχετικὸν τῶν ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχρίδος Μητροπολιτῶν. 122

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'. Διάκρισις τῆς περιοχῆς τῶν ὑπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρίδος Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς κυρίως Βουλγαρίας, καὶ σύντομος ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ Γραικικοῦ Κλήρου. 125

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'. Περὶ τῆς λεγομένης Πατριαρχίας Τορνόβου. — Σύστασις, νομιμότης καὶ διάρκεια αὐτῆς. 143

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ. 177

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

« Ἡ δόξα τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως δόξα ἡμῶν ἐστι » (Πρακτ. Συν. τ. Β'. σελ. 208).

Ὅτε ἡ πρεσβυτέρα Ῥώμη διὰ τῶν λεγάτων αὐτῆς Πασχασίνου, Λουκηνσίου καὶ Βονιφατίου δραστηρίως ἀντέπραττεν ἐν τῇ Δ'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ κατὰ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Νέας Ῥώμης, τότε Νουνέχιος ὁ φερώνυμος Λαοδικείας ἐπίσκοπος, ὡς ἐκ προσώπου τῶν συμπαρεδρευόντων θείων Πατέρων, ἐν Πνεύματι ἁγίῳ ἀνεφώνησεν· « ἡ δόξα τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως δόξα ἡμῶν ἐστι. » Ἀλλὰ τὸν θρόνον τοῦτον, οὗ τινος τὴν δόξαν ἰδίαν ἑαυτῆς ἐλογίσατο ἡ καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ὃν ὁ μὲν τῶν Πατέρων ὠνόμασε κοινὸν ἐμπορεῖον τῆς πίστεως, ἢ, πηγὴν τῶν δογμάτων, ἐξ ἧς ἀναβρύουσι καὶ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐπεκτείνονται (Γρ. Ναζιανζ.), ὁ δ' ἄλλος ἄλλο τι, τὸν θρόνον, λέγω, τοῦτον, πρὸς ὃν συνέθλασαν προσαρράξαντες τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς πάντες οἱ ἐχθροὶ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ παλαιοὶ καὶ νεώτεροι, ἐτόλμησαν, φεῦ! περιυβρίσαι ὀρθόδοξοί τινες τῆς ἐκκλησίας υἱοὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, παύοντες θορυβωδῶς τὸ μνημόσυνον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου· εἰς οὐδὲν λογισάμενοι τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα εὐεργετήματα, ἅτινα ἐκ τοῦ γερασμίου τούτου θρόνου ἀπήλαυσε τὸ εὐσεβὲς ἔθνος τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν Βουλγάρων, ἤτοι θρησκείαν, γράμματα, πολιτισμὸν, καὶ εἴτι ἄλλο ἠθικὸν ἀγαθὸν, καθὼς σεντορείως

κηρύττει ἡ ἱστορία, μηδὲ συνορῶντες τὸ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν κείμενον βάραθρον, πρὸς ὃ συνωθοῦσιν αὐτοὺς εἰσηγήσεις ἀλλοτρίων, ἐπιβούλως ὑποτρέφουσαι τὸ κατὰ τῶν ἀδελφῶν μῖσος, ὅπως ἀπομονώσωσι τὸ Βουλγαρικὸν ἐκκλησιαστικῶς, καὶ ἀποχωρίσωσιν ἀπὸ τῆς Γραικικῆς ὁλομελείας, μεθ' ἧς συνδεδεμένον ὑπάρχει διὰ δεσμῶν αἵματος καὶ πίστεως, καὶ οὕτω ποιήσωσι κατάβρωμα κοινωνικῶς τε καὶ θρησκευτικῶς. Τὸ δὲ λυπηρότερον, ὅτι οὐ περιωρίσθησαν εἰς μόνην τὴν ἀντικανονικὴν ταύτην πρᾶξιν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάστην οὐ διαλείπουσιν ἐν ἐφημερίσι καὶ ἐν φυλλαδίοις παντοίας κατὰ τοῦ Γραικικοῦ κλήρου ἐκτοξεύοντες ὕβρεις, ἅμα δὲ διισχυριζόμενοι ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης οὐδὲν κανονικὸν δικαίωμα κέκτηται ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας (Βουλγαρίαν δὲ λέγοντες, οὐ νοοῦσι μόνον τὴν Κάτω Μοισίαν, ἀλλὰ πᾶσαν χώραν ἁπλῶς, ἐν ᾗ οἰκοῦσι Γραικοὶ Βουλγαρόφωνοι!), καὶ ὅτι δι' ἀπάτης καὶ δόλου κατήργηται ἡ αὐτονομία τῶν ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχριδῶν, Ἰπεκίου καὶ Τορνόβου, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια.

Διὰ ταῦτα, ὡς τέκνον τῆς ἐκκλησίας πιστόν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, ὅπως συντελέσω κἀγὼ τὸ κατὰ δύναμιν πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἐπιβούλου πνεύματος τοῦ διαταράσσοντος τὴν εἰρήνην τῆς ἐκκλησίας, καὶ μεγάλως σκανδαλίσαντος τὰς συνειδήσεις τῶν προσφιλῶν ἡμῖν ἀδελφῶν τῶν λεγομένων Βουλγάρων. Ἀφεὶς δὲ εἰς τὴν ἀδέκαστον ἱστορίαν ἵνα διηγηθῇ ὁποῖός τις ἀνέκαθεν ὑπῆρξεν ὁ Γραικικὸς κλῆρος, καὶ ὁποῖά τινα διεπράξατο ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας, καὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς μορφώσεως τοσούτων λαῶν (ὧν εἷς ἐστιν ἀναντιρρήτως καὶ ὁ φιλόχριστος Βουλγαρικὸς) ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἠψάμην ἀπ' εὐθείας

τοῦ κυρίου ζητήματος, ἤτοι τοῦ περὶ κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας, καὶ τῶν ποτὲ ἀρχιεπισκοπῶν Ἀχριδῶν καὶ Τορνόβου.

Καὶ ἐν μὲν τῷ Α΄. μέρει ἀποδεικνύεται α) ὅτι ἀνέκαθεν ἡ Βουλγαρία ἦν ὑποκειμένη τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο διττῶς: ἐμμέσως δηλονότι καὶ ἀμέσως· ἐμμέσως μὲν, ὡς ἐκ τῆς πολιτικῆς συνάψεως τῆς Ἰλλυρικῆς ὑπαρχίας (ἐν ᾗ, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἐναντίων, εἰς ἣν πρὸς τὸ παρὸν ὑπενδίδομεν, περιείχετο καὶ ἡ Κάτω Μοισία) μετὰ τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους, γενομένης ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Γρατιανοῦ κατὰ τὸ 380 σωτήριον ἔτος· ἀμέσως δὲ, ὡς ἐκ τῆς κατὰ τὸν Ε΄. αἰῶνα ὑπαρχούσης διοικητικῆς τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους διαιρέσεως, καθ' ἣν ἐν τῇ Θρᾳκικῇ διοικήσει (ἐφ' ἧς παρέσχε δικαιοδοσίαν τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Δ΄. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ κή. αὐτῆς κανόνος) περιελαμβάνοντο πρὸς ἄλλαις τισὶν ἐπαρχίαις καὶ ἡ δευτέρα Μοισία, ἡ ἰδίως ἐπικληθεῖσα Βουλγαρία. Φέρω δὲ εἰς ἐμπέδωσιν τοῦ λόγου τὸν ἱστορικὸν ἄτλαντα τοῦ Α. Χουζὲ (Houzé), μαρτυρίας ἑρμηνευτῶν τῶν ἱερῶν κανόνων, καὶ πολλῶν διασήμων ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων τῆς ἀρχαιότητος· καὶ β) ὅτι ἡ ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ποτὲ κατακτηθείσαις χώραις ὀρθόδοξος ἐκκλησία οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη αὐτοκέφαλος καὶ αὐτοκυβέρνητος οὔτε παρὰ τῆς Ἀνατολικῆς, ἀλλ' οὔτε παρὰ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, ὡς γίνεται καταφανὲς ἔκ τε τῶν Παπικῶν ἐπιστολῶν Ἀδριανοῦ τοῦ Α΄, Νικολάου τοῦ Α΄, Ἀδριανοῦ τοῦ Β΄. καὶ Ἰωάννου τοῦ Η΄, καὶ ἐκ τῆς περὶ Βουλγαρίας συζητήσεως τῆς ἐπὶ Φωτίου συγκροτηθείσης ἁγίας Συνόδου κατὰ τὸ 879.

Ἐν δὲ τῷ Β΄. μέρει ἀποδεικνύεται α) ὅτι ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχριδῶν οὐ συνέστη κατὰ τὰς νενομισμένας καὶ κανονικὰς διατυπώσεις, ὥσπερ αἱ λοιπαὶ τῶν αὐτοκεφάλων Πατριαρχικῶν καὶ Ἀρχιεπισκοπικῶν ἐκκλησιῶν, ἀλλ' αὐθαιρέτῳ βουλῇ τοῦ Ἰουστινιανοῦ· ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἠνέσχετο μὲν αὐτὴν χάριν εἰρήνης, οὐδέποτε ὅμως ἐπισήμως ἀνηγόρευσεν ὡς τοιαύτην, ἢ διὰ πράξεως Συνοδικῆς κατεκύρωσεν· ὅτι μετὰ παρέλευσιν χρόνων τινῶν ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη περιῆλθεν αὖθις εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου (ὡς γίγνεται φανερὸν ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τῶν προρρηθέντων Παπῶν, καὶ ἐκ τῆς κατωτάτης ἕδρας καὶ στάσεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐν τῇ ῥηθείσῃ Συνόδῳ)· ὅτι καθὼς ἡ σύστασις αὐτῆς ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ κατὰ τὰ 535, οὕτω καὶ ἡ ἀνόρθωσις καὶ ἀνακαίνισις αὐτῆς ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Β΄. κατὰ τὰ 1018 (μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Βουλγάρων ἐκ τῶν Γραικομακεδονικῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τὴν ἐγκάθειρξιν αὐτῶν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Κάτω Μοισίας) οὐκ ἐνομιμοποιήθη διὰ Συνοδικῆς τινος πράξεως· ὅτι, κατὰ συνέπειαν, οἱ Πατριάρχαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπεδήλουν κατὰ καιροὺς διὰ πράξεών τινων τὴν ἐπὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης δικαιοδοσίαν αὐτῶν, αἵτινες πράξεις ἦσαν ἅμα τοσαῦται πλάγιαι διαμαρτυρήσεις κατὰ τῆς πολιτικῆς αὐθαιρεσίας· ὅτι ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐπ' ἐσχάτων διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς πράξεως τοῦ Ἰουστινιανοῦ σαφῶς καὶ ἀπαρακαλύπτως· καὶ ἐπομένως, ὅτι ἡ προσάρτησις τῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης, καθ' ὅσον μάλιστα ἐπιμόνως ἐζητήθη παρά τε τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν Χριστιανῶν διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀναφορᾶς πρὸς τὸ Βασίλειον Κράτος), ἡ ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου Σαμουὴλ γενομένη, ἔστι δικαία, ἔννομος καὶ κανονική·

β) δὲ ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ πολύκροτον ἐκεῖνο χρυσόβουλλον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δι' οὗ παρέχονται τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀχριδῶν μέγιστα προνόμια, ἐκκλησιαστικά τε καὶ πολιτικά, ἔστι νόθον καὶ κίβδηλον, καὶ αἰῶνας ὅλους μεταγενέστερον τοῦ συνετοῦ ἐκείνου Αὐτοκράτορος· καὶ γ) ἐκτίθεται ἡ ἐπὶ Σαμουὴλ συνοδικὴ πρᾶξις τῆς προσαρτήσεως, τὰ περὶ ἐκδόσεως ὑψηλοῦ Σουλτανικοῦ Χάτι-Σεριφίου ἐπὶ τῷ διατελεῖν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ὑποκειμένας τὰς ἐπαρχίας ἐκείνας τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, πρὸς δὲ καὶ ἔγγραφά τινα τοῦ τε Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν Ἀρχιερέων, δι' ὧν ἐξαιτούμενοι θερμῶς τὴν μετὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διοικητικὴν ἑνότητα, καταναθεματίζουσι τὸν ὅστις ἂν ἐτόλμα ἀθετῆσαι αὐτὴν ἐπὶ προφάσει ὁποιᾳδήποτε.

Ἐν δὲ τῷ Γ΄. μέρει ἀποδεικνύεται α) ὅτι κἂν ἡ πρᾶξις τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑποτεθείη δικαία καὶ ἔννομος, οὐδόλως ὠφελοῦνται ἐκ τούτου οἱ προειρημένοι τολμητίαι· διότι ἡ ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ ἡ Βουλγαρίᾳ ὀρθόδοξος ἐκκλησία διάφορός ἐστι τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς περιοχῆς Ἀχριδῶν, καὶ γεωγραφικῶς καὶ ἐθνογραφικῶς· ὅτι καὶ κατ' αὐτὴν τὴν Νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἡ Κάτω Μοισία ἔξω κεῖται τῶν ὁρίων τῆς περιοχῆς ἐκείνης· ὅτι οὐ δεῖ συγχέειν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας πρὸς τὴν Ἑλληνομακεδονικὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχριδῶν, διὰ τὸ ἀποκαλεῖσθαι ταύτην κατὰ μετωνυμίαν καὶ ἀρχιεπισκοπὴν Βουλγαρίας. Ἐν δὲ τῷ τέλει ἐπισυνάπτεται σύντομός τις ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ Γραικικοῦ Κλήρου· β) ὅτι ἡ λεγομένη πατριαρχία Τορνόβου ἀντιβαίνει προδήλως εἰς τοὺς κανόνας καὶ τὰς πράξεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅτι οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη παρὰ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ὅτι συνέστη λόγῳ πολιτικῶν συνδυασμῶν, καὶ ὅτι ὡς

τοιαύτη ὑπῆρξε βραχυχρόνιος καὶ ἐφήμερος. Ἐν δὲ τῷ γ΄. κεφαλαίῳ περιέχεται ἡ ἀνάκρισις τοῦ χωρεπισκόπου Μακαριουπόλεως Ἱλαρίωνος παρὰ τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, καὶ ἀδελφική τις παραίνεσις πρὸς τοὺς συνεργάτας τοῦ ἀντιχανονικοῦ ἐκείνου τολμήματος ἀδελφοὺς ἡμῶν.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ἀπέκαθεν ὑπήγετο ὑπὸ τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον.

1. Ἀπόδειξις ἔμμεσος.

§. 1. Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας, ἀναγορευθεὶς Αὐτοκράτωρ, διήρεσεν ἅπασαν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν εἰς τέσσαρας ὑπαρχίας (præfecturas prætorii), Ἀνατολικὴν, Ἰλλυρικὴν, Γαλλικὴν καὶ Ἰταλικήν. Ἡ Ἰλλυρικὴ ἀνῆκε μέχρι τοῦ 379 εἰς τὸ Δυτικὸν τμῆμα τῆς Αὐτοκρατορίας, ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ Γρατιανὸς, ἀποσπάσας ἀπ' αὐτῆς ἐπαρχίας τινὰς, συνῆψεν αὐτὰς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀνατολικὴ Ἰλλυρία· διῃρεῖτο δ' αὕτη εἰς δύο διοικήσεις (vicariatos) Μακεδονικὴν καὶ Δακικήν· τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας ἐπὶ τοῦ Οὐάλεντος κατέστη ἡ Θεσσαλονίκη (α).

(α) Ἠναγκάσθην ἵν' οὕτω πόρρωθεν ἐπιληφθῶ τοῦ ζητήματος, ὡς ἐκ τῶν ἐπανειλημμένων κατακραυγῶν τῆς ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τῶν Λαζαριστῶν ἐκδιδομένης ἐφημερίδος ἡ *Βουλγαρία* διισχυριζομένης, καθὰ ἐπληροφορήθην παρὰ φίλων ἀξιοπίστων εἰδότων τὴν Βουλγαρικὴν, ὅτι τὸ Ἰλλυρικὸν ὑπήγετο κανονικῶς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης, καὶ ἐπομένως ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης οὐδὲν κανονικὸν δικαίωμα κέκτηται ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας, ὡς μέρος δῆθεν ἀποτελούσης τῆς Ἰλλυρικῆς ὑπαρχίας.

§. 2. Προσαρτηθείσης οὖν τῆς Ἰλλυρίας τῷ Ἀνατολικῷ βασιλείῳ, ἅπασαι αἱ ἐν αὐτῇ Μητροπόλεις καὶ Ἐπισκοπαὶ, αἱ πρότερον τελοῦσαι ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Ῥώμης, περιῆλθον κανονικῶς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως (α) [διότι « τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ μάλιστα τὰ περὶ ἐνοριῶν δίκαια ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις τε καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθεν » (Ἐπιστ. Φωτ. πρὸς Νικόλ. Α'.)], καὶ ταύτην τῷ 421 κατεκύρωσε Θεοδόσιος ὁ Β'. διὰ θεσπίσματος, πατριαρχεύοντος τοῦ διαδεξαμένου τὸν θεῖον Χρυσόστομον Ἀττικοῦ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Λέοντος τοῦ Ἀλλατίου (de conses. perp. orient. et occid, eccl. Libr. III c. XVI). Διὰ ταῦτα Μαρκιανὸς ὁ Αὐτοκράτωρ, προσκαλούμενος Λέοντα τὸν Ῥώμης εἰς τὴν ἣν συνεκρότει Δ'. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τοιαῦτα γράφει· « εἰ δὲ ἐπαχθὲς τοῦτό ἐστι πρὸς ταῦτα παραγενέσθαι τὰ μέρη, τοῦτο αὐτὸ ἡμῖν ἰδίοις καταμηνύσει γράμμασιν ἡ σὺ ἁγιωσύνη, ὥστε πρὸς ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Θρᾴκην καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν θεῖαι ἡμέτεραι ἀποσταλήσονται προσφωνήσεις » (Πρακ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 21). Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ Πουλχερία πρὸς τὸν αὐτὸν ἐπιστέλλουσά φησιν· « ἵνα πάντες καὶ πάσης τῆς Ἀνατολῆς οἱ Ἐπίσκοποι, Θρᾴκης τε καὶ Ἰλλυρικοῦ, καθὼς καὶ τῷ ἡμετέρῳ Δεσπότῃ τῷ

(α) Καὶ μὴ εἴπῃς ὅτι ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἔλαβε δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῆς Δ'. Συνόδου· διότι ἅμα ἀνακηρυχθεὶς ὑπὸ τῆς Β'. αὐτοκέφαλος καὶ αὐτόνομος Πατριάρχης (τῷ 381), προσεκτήσατο τοιαύτην, ὡς μαρτυροῦσιν οἱ Πατέρες τῆς Δ'. ἐν τῇ πρὸς Λέοντα τὸν Ῥώμης ἐπιστολῇ. Πρακτ. Συν. Τόμ. Β'. σελ. 24. Πρβλ. καὶ Σωκρ. Ἐκκλησ. ἱστορ. βιβλ. Ε'. κεφ. Η'. ἔνθα ἡ λέξ. Θρᾴκη, « ἣν κληροῦται Νεκτάριος » ὁ πρῶτος Πατριάρχης, εἰς πλατυτέραν λαμβάνεται σημασίαν, ὡς προϊὼν ὁ λόγος δηλώσει.

εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ τῷ ἐμῷ συζύγῳ ἀρέσκει, εἰς μίαν συναχθῶσι πόλιν τὴν ταχίστην ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν » (αὐτ. 22). Ἐν δὲ τῇ διατάξει τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος, τῇ βεβαιούσῃ τὰ παρὰ τῆς Δ'. Συνόδου πεπραγμένα, κεῖται ἡ ἐπιγραφή· « Παλλαδίῳ τῷ Ἐπάρχῳ » τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν Πραιτωρίων· Οὐαλεντινιανῷ τῷ Ἐπάρχῳ τῶν κατὰ τὸ Ἰλλυρικόν » (αὐτ. σελ. 219 καὶ 220). Ἐν δὲ τῇ σειρᾷ τῶν ὑπουργῶν τῆς Βυζαντινῆς Κυβερνήσεως, τῶν συμπαρισταμένων ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ, συγκαταλέγεται « καὶ ὁ μεγαλοπρεπέ» στατος καὶ ἐνδοξότατος ἀπὸ Ἐπάρχων Ἰλλυρικοῦ » Εὐλόγιος » (αὐτ. 41 καὶ ἑξῆς). Ἐκ τούτων οὖν ἐναργῶς μαρτυρεῖται ἡ πολιτικὴ ἅμα δὲ καὶ ἐκκλησιαστικὴ προσάρτησις τοῦ Ἰλλυρικοῦ πρὸς τὸ Βυζαντινὸν Κράτος. Ἀλλὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς ὑπαρχίας ταύτης ὑποταγὴν τῷ Θρόνῳ τῆς Κωνσαντινουπόλεως διατρανοῖ Ἰουστινιανὸς ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐν οἷς γράφει πρὸς Ἐπιφάνιον τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην· « Εἰ δέ τις τοῦ » λοιποῦ τοιοῦτό τι πράττων φανείη . . . . κατὰ τὰς ἐ» παρχίας τοῖς ὑπ' αὐτὴν τεταγμένοις θεοφιλεστά» τοις Μητροπολίταις καὶ λοιποῖς Ἐπισκόποις, ὧν τὴν » χειροτονίαν ὁ τῆς σῆς Μακαριότητος ποιεῖται » θρόνος . . . . καὶ παραφυλάξουσι δὲ ταῦτα καὶ οἱ ἐν» δοξότατοι τῶν ἱερῶν ἡμῶν Πραιτωρίων ὕπαρχοι. Φα» μὲν δὴ τοὺς τῆς Ἑῴας ἐπὶ τοῖς τεταγμένοις ἔθνεσι » τῇ αὐτῶν δικαιοδοσίᾳ, οἵ τε τῆς Ἰλλυρίδος κτλ. » Καὶ ἔτι ἐκφαντορικώτερον ἐν τῷ ἑπομένῳ θεσπίσματι· « Δεῖ τοὺς ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ περὶ κανονικοῦ τινος ζή» τησιν ποιουμένους ἀναφέρειν τοῦτο ἐπὶ τὸν Ἀρ» χιεπίσκοπον Κωνσαντινουπόλεως, καὶ παρ' αὐ» τοῦ τῇ ἱερατικῇ Συνόδῳ καὶ ἁγίᾳ κρίσει καὶ

» θείῳ νόμῳ κρίνεσθαι » (Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ. Α'. σελ. 43).

§. 3. Τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ δικαιοδοσίαν κατακυροῖ συλλήβδην τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ Δ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Ἡ γὰρ Θρᾳκικὴ, ἧς μνημονεύει ὁ κή. αὐτῆς κανὼν, ἀνέκαθεν ἦν συνημμένη πολιτικῶς τῇ Μακεδονικῇ ἐν ἑνὶ θέματι, ὡς δῆλον γίγνεται ἐκ τῶν περὶ ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων Αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλλων, ὧν μνείαν ποιεῖται Βαλσαμὼν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ιβ'. τῆς Ζ'. « ἀργήσει δὲ καὶ ἡ μέχρι τοῦ νῦν ἐπισχωμάσασα τοῖς ὑπὸ τὰς καθ'ἡμᾶς μονὰς ἀκινήτοις, τοῖς κατὰ τὸ θέμα Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας διακειμένοις »· καὶ « ἐν τῷ θέματι Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας τὸ δεῖνα » καὶ δεῖνα . . . . . » (Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. σελ. 604 καὶ 607). Διά τοι τοῦτο ἐν διατάξει Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, ὁ Ἡρακλείας Μητροπολίτης τιτλοφορεῖται « ἔξαρχος πάσης Θρᾴκης ΚΑΙ Μακεδονίας » Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ. Ε'. σελ. 476. Ὅρα καὶ Turcograec. Κρουσίου σελ. 191). Κατὰ δὲ τὸν Γεωγράφ. Στράβωνα (Βιβλ. Ζ'.) τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας ἐπεκτείνονται μέχρι Κερκύρας. Ὀρθῶς ἄρα ἑρμηνεύων τὸν κανόνα (α) ὁ Βαλσαμὼν φησιν·

(α) Ἔχει δὲ ὁ κανὼν ὧδε· « Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων ὅροις ἑπόμενοι . . . τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὁρίζομέν τε καὶ » ψηφιζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, » τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης . . . ὥστε τοὺς » τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς καὶ τῆς Θρᾳκικῆς διοικήσεως » Μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς » ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων, χειροτονεῖσθαι ὑπὸ » τοῦ προειρημένου ἁγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, δηλ. ἑκάστου Μητροπολίτου τῶν » προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων » χειροτονοῦντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους » κτλ.

« Κἂν γάρ τινες τὴν Θρᾴκην μέχρι τῶν ὁρίων Μακεδο» νίας ἐστενοχώρησαν, καὶ εἶπον τοὺς τῆς Μακεδονίας » Μητροπολίτας, Θετταλοὺς, Ἕλλαδικούς τε καὶ Πελο» ποννησίους (α) ποτὲ χειροτονεῖσθαι παρὰ τοῦ Πάπα Ῥώ» μης, καὶ παρίστασθαι τοῦτο δῆθεν ἐκ τοῦ μὴ ἐνδοθῆναι » (παρὰ τῆς Δ'.) τῷ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τούτους » χειροτονεῖν, ἀλλὰ σὺ τοῖς λεγομένοις μὴ προσχῇς· τῷ » γὰρ ὀνόματι τῆς Θρᾴκης περιέχονται αἱ μέχρι καὶ » αὐτοῦ τοῦ Δυρραχίου (β) Μητροπόλεις » (αὐτ. τόμ. Β'. σελ. 285). Πλὴν δὲ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων, ὁ κανὼν ὑπέταξεν αὐτῷ καὶ πάσας τὰς προσκειμένας ταῖς προειρημέναις διοικήσεσι βαρβαρικὰς χώρας, περὶ ὧν λέγομεν ἐφεξῆς (γ).

(α) Ἡ Ἀχαΐα (Ἑλλὰς), πρώτη καὶ δευτέρα Μακεδονία, παλαιὰ καὶ νέα Ἤπειρος, Θεσσαλία καὶ Κρήτη περιείχοντο ἐν τῷ Μακεδονικῷ διοικητικῷ τμήματι τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας.

(β) Οὕτω καὶ σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ῥωμυλία (Ῥούμελη, ὅπερ σημαίνει κυρίως τὴν Θρᾴκην) ἐννοοῦνται συνεκδοχικώτερον, ὡς ἐκ συνηθείας, ἅπασαι αἱ ἐπαρχίαι τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, παρά τε τοῖς κρατοῦσι καὶ τοῖς ὑπηκόοις λαοῖς· ὅτι δὲ ἡ ἑρμηνεία αὕτη τοῦ Βαλσαμῶνος οὐκ ἔστιν αὐθαίρετος, δεικνύεται ἔκ τε τοῦ θεσπίσματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς πρὸς Ἐπιφάνιον ἐπιστολῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν πειστικῶν τεκμηρίων, περὶ ὧν λέγομεν ἀκολούθως.

(γ) Τὴν γνώμην τοῦ Βαλσαμῶνος, ἐπιβεβαιῶν καὶ Νεῖλος ὁ Δοξαπατρῆς, τοιαῦτα γράφει « Πρῶτον μὲν ἀπεσπάσθησαν οἱ » ἐν τῇ Δ'. Συνόδῳ μνημονευόμενοι Μητροπολῖται καὶ Ἐπίσκοποι καὶ λοιποὶ ἔν τε τῇ Ἀνατολικῇ καὶ Δυτικῇ διοικήσει . . . » δύο γὰρ ἔξαρχοι τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, οἱ προέχοντες » τῶν ἄλλων Μητροπολιτῶν . . ., ὑπέκυψαν αὐτίκα σὺν τοῖς ὑπ' » αὐτοὺς Μητροπολίταις τῷ Κωνσταντινουπόλεως, ἤτοι ὁ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας καὶ ὁ Ἐφέσου τῆς Ἀσίας. . . . πάλιν ἀπὸ τῆς δυτικῆς διοικήσεως δύο ἔξαρχοι ὁμοίως *ὑπέκυψαν τότε τῷ Κωνσταντινουπόλεως*, προέχοντες τῶν λοιπῶν

§. 4. Οὕτως ἐνόησε τὸν κανόνα τοῦτον, καὶ τοιαύτην ἔκτασιν δικαιοδοσίας ἀνεγνώρισε καὶ κατεκύρωσε καὶ ἡ πολιτικὴ ἀρχὴ εἰς τὸν τῆς Κωνσαντινουπόλεως θρόνον, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ θεσπίσματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ τῆς πρὸς τὸν Ἐπιφάνιον ἐπιστολῆς αὐτοῦ (ὅρ. §. 2). Οὕτως ἠρμήνευσεν αὐτὸν καὶ ὁ νομομαθέστατος Φώτιος, καὶ ἐπὶ τούτου μάλιστα στηριζόμενος ἐλλόγως διισχυρίζετο, ὅτι ὁ θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως κέκτηται κανονικὰ δικαιώματα ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας, μᾶλλον δὲ αὐτὴ ἡ κατὰ τὸ 879 συγκροτηθεῖσα ἁγία Σύνοδος ἐν τῷ Φωτίῳ. Ἐν γὰρ ταῖς συνοδικαῖς προδιαλέξεσιν αὐτοῦ πρὸς τοὺς τοποτηρητὰς Ἰωάννου τοῦ Η'. αἰτοῦντας τὴν Βουλγαρίαν (ἤτοι τὴν Κάτω Μοισίαν καὶ τὰς ἄλλας χώρας, ὧν τότε ἐκράτουν οἱ Βούλγαροι), ὡς δῆθεν κανονικῶς ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ θρόνου, τοιαῦτα ἔλεγεν, ἁπάσης τῆς ἱερᾶς Συνόδου συναινούσης· « Ἡμεῖς » καὶ πάλαι τῷ Μακαριωτάτῳ Πάπᾳ Νικολάῳ, θρόνους » τινὰς καὶ ἐνορίας αἰτησαμένῳ, οὕτως ἀντεῖπον τῷ » γράμματι· ὅτι τοὺς θρόνους, οὓς ἐπιζητεῖ σου ἡ ἁγιω- » σύνη, τῇ τῆς Ἀνατολικῆς Βασιλείας συμπεριέ- » χονται ἀρχῇ· εἰ δὲ τὸ τῆς ἐμῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης πλά- » τος μὴ ταῖς βασιλικαῖς ἐστενοχωρεῖτο ἀνάγκαις, μηδέ

» Μητροπολιτῶν τῶν ὑπὸ τὴν αὐτῶν διοίκησιν, ὁ *Θεσσαλονί-* » *κης* (ἔξαρχος τῶς θρόνων τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας) καὶ ὁ » *Κορίνθου*, καὶ ἠκολούθησαν τούτοις καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς Μη- » τροπολῖται καὶ Ἀρχιεπίσκοποι » (παρὰ Δέοντι τῷ Ἀλλατίῳ ib. Lib. I. c. XXIV). Ὁμοίως καὶ Μακάριος ὁ Ἀγκύρας· « Θρᾳ- » κικαὶ δὲ διοικήσεις αἱ μέχρις αὐτοῦ Δυρραχίου. Πάντες τοί- » νυν οὗτοι, ἐκ τῆς *Θρᾳκικῆς* διοικήσεως ὄντες, τῆς ὑπὸ τὸν » Κωνσαντινουπόλεως, τῇ Συνόδῳ (τῇ Πενθέκτῃ) παρῆσαν· λέ- » γω δὴ ὁ Ἡρακλείας (Θρᾴκης) ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Δαρδανίας, ὁ » Κρήτης, ὁ Κορίνθου » κτλ.

» τις ἄλλη με κανονικὴ ἀνεχαίτιζε δίκη, εἶχον » δὲ καὶ τὸ ὑποτελοῦν ἱερατικὸν συμπνέον ἐπὶ » τούτῳ, οὐχ οὕς τινας λέγεις ὑπὸ τὸν Ῥώμης τελέσαι » ποτὲ, ἀλλὰ καὶ οἳ μηδέποτε ὑπ' ἐκεῖνον γεγόνασι, καὶ » τούτους ἕτοιμος ἂν κατέστην, ὅσον εἰς φιλίας ἀνήκει » διάθεσιν, αἰτουμένῳ σοι παρασχεῖν » [Πρακτ. Συνόδ. τόμ. Β'. σελ. 942] (α).

§. 5. Εἴδομεν ἀνωτέρω ὅτι τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας ἔδρα πολιτικὴ κατέστη ἐπὶ Οὐάλεντος ἡ Θεσσαλονίκη· « Θεσσαλονίκη (λέγει Θεοδώρητος ὁ Κύρου) πόλις ἐστὶ » μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, εἰς μὲν τὸ Μακεδόνων ἔ- » θνος τελοῦσα, ἡγουμένη δὲ Θετταλίας καὶ Ἀχαΐας, » καὶ μέν τοι ἄλλων παμπόλλων ἐθνῶν, ὅσα τῶν Ἰλλυ- » ριῶν ἡγούμενον ἔχει τὸν Ὕπαρχον » (Ἐκκλ. Ἱστορ. Ε', 17). Ἐπειδὴ δὲ τῇ πολιτικῇ διαιρέσει καὶ διοικητικῇ ὑπαλληλίᾳ τῶν ἐπαρχιῶν παραλλήλως ἐβάδιζεν ἡ ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσις καὶ ὑπαλληλία τῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν, διὰ τοῦτο, κατασταθείσης τῆς Θεσσαλονίκης ἔδρας τοῦ Ὑπάρχου, εἰκὸς ἦν καὶ τὸν Μητροπολίτην αὐτῆς κατασταθῆναι ἔξαρχον πασῶν τῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐπαρχιῶν ἀμφοτέρων τῶν διοικήσεων, τῆς Μακεδονικῆς, λέγω, καὶ Δακικῆς, ἤτοι τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας (β). Καὶ πάλιν· ἐπειδὴ ἡ προειρημένη ὑπαρχία ὑπήγετο ὑπὸ τὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἀνατολικοῦ

(α) Τίνας δὲ θρόνους ᾔτει ὁ Νικόλαος, αὐτὸς ἡμῖν ἐν τοῖς ἑπομένοις ἐξηγήσει.

(β) Ἡ συνακολουθία αὕτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας πρὸς τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν καὶ ὑπαλληλίαν, ἐγένετο κατὰ σοφὴν ὄντως οἰκονομίαν τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἡ ἁρμονία τῆς πνευματικῆς πρὸς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν, πρὸς εὐχέρειαν τῆς διεξαγωγῆς τῶν ὑποθέσεων τῶν πιστῶν (ὡς τοῦτο γίγνεται κατα-

βασιλείου, διὰ τοῦτο ἔδει τὸν Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης μετὰ πάντων τῶν ὧν ἐξῆρχε Μητροπολιτῶν ὑπαχθῆναι ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως (α).

§. 6. Πλὴν δὲ τῶν ἀνωτέρω ἀποδείξεων, ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα τεκμήρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρτήσεως τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ ἑξῆς. Ὁσάκις ἐν ταῖς ἱεραῖς Συνόδοις συνεδρίαζον Μητροπολῖται τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης, κατεῖχον σταθερῶς τὰς πρώτας ἕδρας, ὡς Μητροπολῖται τοῦ ὑπερτέρου τῶν Πατριαρχικῶν θρόνων ἐν τῇ τάξει τῆς ἱεραρχίας· οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ἐν τῇ Συνόδῳ τῇ κατὰ Κωνσταντινούπολιν συγκροτηθείσῃ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Αὐτοκράτορος καὶ Μηνᾶ Πατριάρχου, παρῆσαν οἱ ἑξῆς Ἐπίσκοποι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ θρόνου: Σαβῖ-

φανὲς ἐκ τοῦ θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ). Τεθεμελίωται δὲ ἡ συνακολουθία αὕτη ἐπὶ τοῦ λδ'. Ἀποστολικοῦ κανόνος, ἔνθα ἡ λέξις *ἔθνος*, κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς, σημαίνει *ἐπαρχίαν*, καὶ κατ' ἀκολουθίαν, *νομὸν*, ἢ *διοικητικὸν τμῆμα*, ἢ *ἐπικράτειαν*. Κατὰ ταύτην οὖν τὴν θεμελιώδη περὶ ἱεραρχικῆς ὑπαλληλίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἀρχὴν, καὶ ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κατέστη ἔξαρχος τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν.

(γ) « Ὁ μέν τοι ἔξαρχος τῆς διοικήσεώς ἐστιν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, » οὐχ ὁ ἑκάστης ἐπαρχίας Μητροπολίτης, ἀλλ' ὁ τῆς ὅλης διοικήσεως Μητροπολίτης· διοίκησις δέ ἐστιν ἡ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ » (Βαλσ. ἐν τῇ ἑρμ. τοῦ κζ'. τῆς Δ'.)· οἱ, « οἱ μὲν οὖν ἔξαρχοι τῶν ἐπαρχιῶν εἶχον τάχα ὑφ' ἑαυτοὺς τοὺς Μητροπολίτας, καὶ ἐχειροτόνουν τούτους, ὁμοίως » καὶ τοὺς Ἀρχιεπισκόπους, καὶ ἐδίκαζον αὐτούς· οἱ δὲ Μητροπολῖται τοὺς ὑπὸ τὰς αὐτῶν ἐπαρχίας Ἐπισκόπους. Οἱ δὲ ἔξαρχοι ὑπέκειντο ἕκαστος τῇ οἰκείᾳ κεφαλῇ καὶ τῷ μείζονι θρόνῳ. Πάντες δ' οὗτοι οἵ τε ἔξαρχοι, οἵ τε Μητροπολῖται, οἵ τε Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκοποι ὑπέκειντο τῷ μείζονι ἕκαστος θρόνῳ » (Νειλ. Δοξαπατρ. αὐτ. Lib. I. c. VIII).

νος ὁ Κανούσιος, Ἐπιφάνιος Ἐκλάνων, Ἀστέριος Σαλέρνων, Ῥουστικὸς Φεσούλων καὶ Λέων Νόλου, μετὰ καὶ τοῦ Πάπα Ἀγαπητοῦ παραγενόμενοι εἰς Βασιλεύουσαν. Οὗτοι δὲ πάντες ἦσαν προκαθήμενοι, ὡς φαίνεται ἐν ταῖς συνοδικαῖς πράξεσι (Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 257 καὶ ἑξῆς)· μετὰ δὲ τούτους εἵποντο κατὰ σειρὰν οἱ ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Ἱεράρχαι καὶ λοιποί. Ὁμοίως ἐν ταῖς πράξεσι τῆς Γ'. Οἰκουμενικῆς, μετὰ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Πάπα Ἀγάθωνος, καὶ τοὺς Πατριάρχας τῆς ἑῴας λήξεως ἢ τοὺς τοποτηρητὰς αὐτῶν, ἕπονται οἱ δυτικοὶ Ἐπίσκοποι, ἤτοι Ἰωάννης Πόρτου, Ἀβουνδάντιος Πατέρνου καὶ Ἰωάννης Ῥηγίου, μεθ' οὓς οἱ τῆς Θράκης, Πόντου καὶ ἄλλων χωρῶν. Εἴπερ οὖν οἱ τοῦ Ἰλλυρικοῦ Ἱεράρχαι ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἔδει πάντως προκαθέζεσθαι τῶν ἄλλων Ἀρχιερέων ἐν ταῖς Συνοδικαῖς συνεδριάσεσι, καὶ προϋπογράφεσθαι ἐν ταῖς πράξεσιν αὐτῶν. Ἀλλ' ὅμως οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα· ἐν γὰρ ταῖς συνεδριάσεσι τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ Μητροπολῖται καὶ ἔξαρχοι Ἑλλάδος, Παλαιᾶς Ἠπείρου, Κρήτης, Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας οὐ προτάττονται, ἀλλ' αἱ ἕδραι αὐτῶν κεῖνται μετὰ τὰς ἕδρας πολλῶν ἄλλων. Οὕτω λ. χ. ἐν τῇ Γ'. πράξει τῆς Δ'. οἰκουμενικῆς ἡ ἕδρα τοῦ Κορίνθου (Μητροπολίτου καὶ ἐξάρχου Ἑλλάδος) κεῖται μετὰ τὴν τοῦ Καισαρείας, Ἀγκύρας, Κιζύκου, Χαλκηδόνος καὶ Βιζύης (αὐτ. σελ. 42)· ἡ τοῦ Νικοπόλεως (Παλαιᾶς Ἠπείρου), Γορτύνης (Κρήτης) καὶ Δυρραχίου (Νέας Ἠπείρου), μετὰ τριάκοντα καὶ ὀκτώ. Ὁμοίως καὶ ἐν τῇ ς'. πράξει (αὐτ. 158). Καὶ πάλιν, ἐν τῇ καθαιρέσει τοῦ Διοσκόρου, ἡ τοῦ Δυρραχίου ὑπογραφὴ κεῖται μετὰ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ, ἡ δὲ τοῦ Γορτύνης μετὰ ἑκατὸν καὶ τριάκοντα (αὐτ.

σελ. 128 καὶ 129). ἐν δὲ τῇ Δ΄. πράξει, ἐν τῇ συζητήσει δηλονότι περὶ τῆς ὀρθότητος καὶ δογματικῆς ἀκριβείας τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Λέοντος Ῥώμης, αἱ προσλαλιαὶ τῶν Πατέρων γίγνονται καθ' ἣν ἕκαστος ἔλαχεν ἕδραν ἐν τῇ ἱεραρχικῇ χοροστασίᾳ. Τὴν αὐτὴν δὲ τάξιν ἔχουσι καὶ αἱ ὑπογραφαί (α). Καὶ πρῶτον μὲν ἀπαντῶνται αἱ προσλαλιαὶ καὶ ὑπογραφαὶ τῶν Παπικῶν Λεγάτων Πασχασίνου, Λουκηνσίου καὶ Βονιφατίου, καὶ μετὰ πολλὰς ἄλλας αἱ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ, ἤτοι Θεσσαλονίκης, Κορίνθου, Νικοπόλεως, Δυρραχίου, Λαρίσσης, Γορτύνης καὶ Μακεδονίας πρώτης· μετὰ δὲ ταύτας, ἐν πολλῇ ἀκριβείᾳ καὶ τάξει αἱ τῶν Ἐπισκόπων αὐτῶν. Εἰ δὲ καὶ ἔν τισι Συνόδοις αἱ ἕδραι καὶ ὑπογραφαὶ τοῦ Θεσσαλονίκης, Κορίνθου, Γορτύνης καὶ Δυρραχίου προηγοῦνται, ἀλλὰ τοῦτο οὐ σημαίνει ὅτι ὑπήγοντο ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ὅτι ἐν ἐκείναις ταῖς Συνόδοις ἀντεπροσώπευον εἰδικῶς, κατ' ἀξίωσιν τῶν Παπῶν, τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ δίκαιον λόγον ἔδει προτιμᾶσθαι τῶν ἄλλων (β). Ὅτε δὲ οὐκ ἔφερον τοιοῦτον χαρακτῆρα,

(α) Ἕκαστος δὲ μετὰ τὸ ὑπογράψαι ἀνεφώνει· « Συνάδει ἡ » ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου τῆς Βασιλευούσης » Ῥώμης Λέοντος τοῖς ἐκτεθεῖσι παρὰ τῶν τριακοσίων δέκα » ὀκτὼ ἐν Νικαίᾳ ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει » τῇ Νέᾳ Ῥώμῃ, καὶ τῇ ἐκτεθείσῃ πίστει, καὶ ὑπεσημηνάμην » αὐτῇ καὶ τῇ ἐπιζολῇ ὀρθῶς ἐχούσῃ· » ἢ συντομώτερον. « Συ» νάδει καὶ ὑπέγραψα αὐτῇ. »

(β) Ἰστέον ὅτι ὡς τοποτηρητὰς ἑαυτοῦ καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας διώριζεν ὁ Πάπας συνήθως ἐκ τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας, τὸν Θεσσαλονίκης, Ἀθηνῶν, Κρήτης, Δυρραχίου, Πατρῶν κτλ. καὶ τοῦτο ἐπὶ σκοπῷ ὅπως διατηρῇ le préstige τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ ἱεραρχικῆς ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίας· ἔζιν ὅτε δὲ διώριζε καὶ ἐξ ἄλλων διοικήσεων, ὡς φέρ' εἰπεῖν, ἐν τῇ Πενθέκτῃ, ἢ ἐν Τρούλλῳ, οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, τὸν Ἡρακλείας

τότε ἐφύλαττον τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς τάξιν, ὡς ἔζιν ἰδεῖν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς. Οὕτω, λ. χ. ἐνῷ ἐν τῇ Δ΄. Συνόδῳ αἱ τοῦ Δυρραχίου καὶ Γορτύνης ἕδραι καὶ ὑπογραφαὶ κεῖνται πολλῶν ἄλλων κατωτέρω (αὐτ. τόμ. Β΄. σελ. 158. Πρβλ. καὶ σελ. 128 καὶ 129), ἐν τῇ ς΄. προηγοῦνται, δι' ὃν ἕφερον τότε ἐξαιρετικὸν χαρακτῆρα, ὅστις γίνεται κατάδηλος ἐκ τῆς ὑπογραφῆς αὐτῶν· οἷον· « Στέ» φανος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος Δυρραχίου καὶ Ληγάτος τοῦ » Ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης ὁμοίως ὑπέγραψα· » καὶ « Βασίλειος ἀνάξιος Ἐπίσκοπος Μητροπόλεως Γορ» τύνης τῆς Κρητῶν νήσου, καὶ Ληγάτος τῆς ὅλης ἁ» γίας Συνόδου τοῦ Ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς Πρεσβυ» τέρας Ῥώμης ὁμοίως ὑπέγραψα » (αὐτ. τόμ. Β΄. σελ. 660). Καὶ πάλιν· ἐνῷ ἡ ἕδρα τοῦ Θεσσαλονίκης ἐν τῇ Ζ΄. Συνόδῳ κεῖται μετὰ τὴν τοῦ Καισαρείας, Ἐφέσου καὶ ἄλλων (σελ. 807), ἐν τῇ ϛ΄. τάσσεται εὐθὺς μετὰ τὰς τῶν Πατριαρχῶν (σελ. 660), ὡς ἀντιπροσωπεύοντος μερικῶς κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν τὸν Πάπαν· καὶ διὰ τοῦτο ἐν μὲν τῷ δογματικῷ ὅρῳ ἐκείνης, ὡς μὴ ἀντιπροσωπεύων εἰμὴ τὴν ἑαυτοῦ ἐπαρχιακὴν Ἐκκλησίαν, ὑπογράφεται ἁπλούστατα καὶ μετριώτατα· « Θεόφιλος ἀνά» ξιος Ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ἀσμένως πάντα τὰ » προγεγραμμένα δεξάμενος, ὑπέγραψα. » Ἐν δὲ τῷ ὅρῳ ταύτης μετά τινος κόμπου ὡς ἀκολούθως· « Ἰωάννης ἐ» λέῳ Θεοῦ Ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης, καὶ Βικάριος τοῦ » Ἀποστολικοῦ θρόνου Ῥώμης καὶ λιγητάριος ὁμοίως » ὑπέγραψα » (α). Ὡσαύτως καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Κώου, ὁ

(τῆς Θρᾴκης), ὡς μαρτυρεῖ Βαλσαμὼν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ κή. κανόνος τῆς Δ΄. (Σύντ. τῶν ἱερ. καν. τόμ. Β΄. σελ. 301. Πρβλ. καὶ Πρακτ. Συν. σελ. 698).

(α) Εἴπερ ὁ Θεσσαλονίκης ἦν τοιοῦτος Βικάριος, οἷον θέλου·

ἐν ἄλλαις Συνόδοις μόλις διαφαινόμενος, ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ Δ'. ἐπειδὴ ἔφερε βικαριάτον τοῦ Ῥώμης, προκάθηται ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ σμικρότητι καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κορίνθου καὶ ἐξάρχου πάσης Ἑλλάδος, μετὰ πολλοῦ τοῦ ςόμφου ὑπογραφόμενος· « Ἰουλιανὸς τῆς Κώων » ἐλάχιστος Ἐπίσκοπος καὶ πρεσβευτὴς τοῦ Ἀποστολι- » κοῦ θρόνου » καὶ τὰ ἑξῆς (αὐτ. σελ. 128). Ὅτι δὲ ταῦτα οὐκ ἀποδεικνύουσιν ὅτι αἱ ῥηθεῖσαι Μητροπόλεις (καὶ ἑπομένως ἡ Ἰλλυρικὴ ὑπαρχία), διὰ τὴν ἣν ἔφερον ἐπιτροπείαν, ἀνῆκον εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, γίνεται δῆλον καὶ ὡς ἐκ τοῦ βικαριάτου Μητροπολιτῶν ἑτέρων ἐπαρχιῶν· καὶ παράδειγμα κείσθω πρόχειρον ὁ ἐν τῇ Πενθέκτῃ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ διορισμὸς τοῦ Ἡρακλείας καὶ ἐξάρχου τῆς Θρᾳκικῆς ὡς ληγάτου τοῦ Πάπα Ἀγάθωνος, ἥτις ἀναμφισβητήτως ἀνήκει εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Ὅθεν καὶ Βαλσαμών φησιν· « Ἐν τῇ Συνόδῳ τῇ ἐν Τρούλλῳ τοῦ » βασιλικοῦ παλατίου συστάσῃ, παρῆσαν Βασίλειός τις » ἐπίσκοπος τῆς Γορτυνίων, Μητροπόλεως τῆς νήσου » Κρήτης, καί τις ἐπίσκοπος Ῥαβέννης, τὸν τόπον ἐπέ- » χοντες πάσης τῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας Ῥώμης, » καὶ οὐ μόνον αὐτοί, ἀλλὰ καὶ οἱ τότε ὄντες ληγάτοι

σιν αὐτὸν οἱ δυτικοὶ χριστιανοὶ, ἐνεργῶν δηλονότι δικαιοδοσίαν καὶ πνευματικὴν ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας, κατ' ἐπιτροπὴν καὶ ἐν ὀνόματι τῶν Παπῶν, καὶ ἑπομένως αὐταὶ ἀνῆκον εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ θρόνου, ἔδει πάντως πάντοτε καὶ ἐν πάσαις ταῖς Συνόδοις προκαθέζεσθαι καὶ προϋπογράφεσθαι, καὶ ςαθερῶς φέρειν τὸν τίτλον τοῦ *Βικαρίου*· ἀλλὰ μὴν τοῦτο οὐχ οὕτως ἔχει, ἄρα οὔτε ὁ Θεσσαλονίκης ἦν ὑποτελὴς καὶ τιμαριώτης (vassal), οὕτως εἰπεῖν, τῶν Ῥωμαίων Ποντιφήκων, οὔτε ἡ Ἰλλυρία ὑπήγετο ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν δικαιοδοσίαν.

» τοῦ Πάπα, ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Σαρδηνίας, ὁ Ἡρακλείας » (Θρᾴκης) καὶ ὁ Κορίνθου· ληγάτοι δέ εἰσιν οἱ ἐκ προ- » σώπου λεγόμενοι, οἵτινες καὶ μερικὴν δικαιοδοσίαν » ἔχουσι, καθὼς τοῦτο ΠΑΡΙΣΤΑΤΑΙ ἀπὸ τοῦ β'. τίτλου » τοῦ ς'. βιβλίου τῶν Βασιλικῶν. Ὅτι δὲ ὁ Πάπας οὐκ » εἶχε δίκαιον χειροτονίας εἰς τὴν ἡμετέραν ἐνορίαν, » καθὼς τινες πλανῶνται λέγοντες τὸν Θεσσαλονίκης » καὶ ἑτέρους ὑπὸ τούτου χειροτονεῖσθαι, ἀλλὰ ληγάτους » εἶχε, τουτέςιν ἐκ προσώπου, ὅτε δεήσει, παρουσιάζειν » ὀφείλοντας, παρίσταται μὲν καὶ ὑπὸ ἄλλων πολλῶν, » τέως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ποτὲ μὲν ὡς ληγάτους παρου- » σιάζειν τοῦ Πάπα τὸν Θεσσαλονίκης, τὸν Ἀθηνῶν καὶ » τὸν Κορίνθου, ποτὲ δὲ τὸν Κρήτης (Γορτύνης), τὸν » Πατρῶν, τὸν Ῥαβέννης καὶ ἑτέρους· ἐνίοτε δὲ ἄλλους· » ὡς εἶναι δῆλον, ἐκείνους εἶναι τοῦ Πάπα ληγάτους, » οὓς ὁ καθ' ἕνα τούτων ἠρετήσατο. ΟΥ ΜΗΝ ἔχειν » τοιούτους ὑπερορίους ἐπισκόπους ὑφ' ἑαυτὸν » καὶ χειροτονεῖν τούτους· τὸ δὲ ἔχειν τὸν Πάπαν » ληγάτους καὶ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἐνορίας, ἐπενοή- » θη διὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ. Εἰ θέλεις οὖν μαθεῖν τὰ » περὶ τούτου πλατύτερον, ἀνάγνωθι τὸ πρῶτον τῆς παρὰ » τοῦ Καισαρέως Κωνσταντίνου συγγραφείσης ἱςορίας » (Σύντ. τῶν ἱερ. Κανόν. τόμ. Β'. σελ. 301). Ὁμοίως καὶ Βλάσταρις (ἐν στοιχ. Ε, κεφ. ΙΑ'.)· « Εἰ γὰρ καὶ πάλαι » τὸν Θεσσαλονίκης καὶ ἑτέρους ἐπισκόπους, τὸν Ἀθη- » νῶν, φημι, τὸν Κορίνθου, τὸν Πατρῶν καὶ τὸν Ῥαβέ- » νης, ληγάτους εἶχεν ὁ Πάπας, οἱονεὶ ἐκ προσώπου αὐ- » τοῦ, ἵνα .... ἀναπληρῶσιν οὗτοι τὸν ἐκείνου τόπον, » ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας ἐτύγχανον ὄντες ἀγέλης· » οὐ γὰρ τοσούτους εἶχεν ὑπερορίους ἐπισκόπους ὑφ' » ἑαυτὸν, ὥστε καὶ χειροτονεῖν αὐτοὺς, ὥς τινες οἴονται·

» ἐπινενόηται δὲ τοῦτο διὰ τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος, ἵνα
» μὴ ἀποκναίνωσιν οἱ πρὸς ἡμᾶς ἐκεῖθεν σελλό-
» μενοι διαπόντιοι· καὶ δῆλον ἐκ τοῦ μὴ τούτους ἀεὶ
» ἐκ προσώπου τοῦ Πάπα καθίστασθαι, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ
» ἑτέρους, οὓς ὁ κατὰ καιροὺς τῆς Ῥώμης εἵλετο
» Πάπας. »

§. 7. Ἄλλην ἐπιφανῆ μαρτυρίαν τῆς μὴ ὑποταγῆς τοῦ Ἰλλυρικοῦ εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης, ἔχομεν τὴν πρὸς τὸν Θεσσαλονίκης ἐπιστολὴν τοῦ Πάπα Μαρτίνου (τῷ 640), ἐν ᾗ πρὸς τοῖς ἄλλοις αἰτιᾶται αὐτὸν « ὡς
» οὐχ ὁμολογήσαντα ἑαυτὸν διὰ τῶν οἰκείων
» γραμμάτων ὑποκείμενον τῷ Ἀποστολικῷ θρό-
» νῳ βικάριον » (Πρακτ. Συν. αὐτ. σελ. 428). Καὶ ὅτι μὲν ἐπενέβαινον οἱ Πάπαι κατὰ καιροὺς ἐν ταῖς πνευματικαῖς ὑποθέσεσι τῶν Ἰλλυρικῶν ἐπαρχιῶν, οὐδεμία ἀμφιβολία· ὅτι ὅμως αἱ ἐπεμβάσεις αὐτῶν οὐδεμιᾶς εἶχοντο κανονικῆς ἀκριβείας, (καθότι, διὰ τὴν ἐπὶ Γρατιανοῦ προσάρτησιν αὐτῶν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ, νομίμως καὶ κανονικῶς ὑπήχθησαν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου), ἱκανῶς, οἶμαι, ἀποδέδεικται ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Ἐπειδὴ οὖν καὶ ἡ Κάτω Μοισία [πρὸς ταῖς λοιπαῖς χώραις ταῖς κατακτηθείσαις ποτὲ ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς Ἀσιατικῆς Σαρματίας προελθόντων Βουλγάρων (α)] ἀπετέλει μέρος (ὡς γοῦν

(α) « Ὅθεν τὸ τῆς Βουλγαρίας ἐπώνυμον ὁ τόπος κεκλήρω-
» ται δηλώσων ἔρχομαι (γράφει Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς). Χῶ-
» ρός τίς ἐστιν εἰς τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἴστρου κείμενος καὶ πο-
» ταμὸς ῥέων δι' αὐτοῦ οὐ μικρός· Βούλγαν αὐτὸν ὀνομάζουσιν
» οἱ ἐγχώριοι, ἀφ' οὗ δὴ καὶ αὐτοὶ τὸ τῶν Βουλγάρων μετει-
» λήφεσαν ὄνομα, Σκῦθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς ὄντες. Οὗτε δ' ἐκεῖθεν
» οὗτοι μετανάσται γενόμενοι τέκνοις ἅμα καὶ γυναιξὶν, ὁπότε

ὑποτίθεται) τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας, ἆρα νομίμως καὶ κανονικῶς περιῆλθεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Δικαίως ἄρα ὁ Μέγας Φώτιος, ὁ διὰ τοῦ Εὐαγγελικοῦ φωτὸς ἀναγεννήσας εἰς Χριστὸν τὸ ἔθνος τῶν Βουλγάρων, δικαίως, λέγω, ὁ φωτώνυμος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ἐναντιούμενος πρὸς τοὺς λεγάτους Ἰωάννου τοῦ Η'. αἰτοῦντας τὴν Βουλγαρίαν, ὡς ἐπαρχίαν ὄφθεν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ θρόνου, ἔλεγεν ὅτι ἀσμένως ἂν ἔπραττε τοῦτο χάριν εἰρήνης, ἂν μὴ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἀνεχαιτίζετο καὶ ὑπὸ λόγων κανονικῶν (Πρακ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 938)· μᾶλλον δὲ, αὐτὴ ἡ Σύνοδος τῶν τριακοσίων ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτὼ ἁγίων Πατέρων διὰ τοῦ Φωτίου.

§. 8. Ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος οὐ δύναμαι σιγῇ παρελθεῖν τὸ ἑπόμενον. Οἱ περὶ τὸν ἀποστάτην Λέοντα τὸν Ἀλλάτιον διισχυρίζονται ὅτι, καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι ἐπὶ Γρατιανοῦ τὴν προσάρτησιν τῆς Ἰλλυρικῆς ὑπαρχίας εἰς τὸ ἀνατολικὸν βασίλειον, αἱ ἐν αὐτῇ περιεχόμεναι ἐπαρχίαι, Ἀχαΐα (Ἑλλὰς), Μακεδονία, Θεσσαλία, Ἤπειρος, Δακία Ῥιπενσία κτλ. οὐχ ἧττον ἐτέλουν

» τὸ τῆς Εἰκονομαχίας νόσημα κατὰ τῶν εὐσεβούντων ἐπεχω-
» ρίαζε, διαπεραιοῦνται τὸν Ἴστρον, πλῆθος ἀριθμῷ ὑπερβαῖ-
» νον· καὶ διαβάντες ἄμφω τῆς μετὰ τὸν Ἴστρον Μυσίας, καὶ
» πάντα λείαν Μυσῶν, τὸ θρυλλούμενον, ποιοῦντες τὰ ἐν πο-
» σὶν, ... οἰκειοῦνται Μακεδονίαν μετὰ τῆς ἐπέκεινα *Ἰλλυ-*
» *ρίδος*, ἀρεσθέντες τοῖς ἐκεῖσε καλοῖς· Βασίλειον δὲ ἐδιαίτημα
» τούτοις εἶναι εἰς τὸ λοιπὸν νενόμισται αὕτη ἡ πόλις, ἣν Ἀρ-
» χιεπισκοπὴν ὁ βασιλεὺς τετίμηκεν Ἰουστινιανὸς, καὶ *πρώτην*
» ὠνόμασεν *Ἰουστινιαναίαν*. Εἶτα τῆς προσηγορίας τοῦ ἔθνους
» ἐκεῖσε διαδοθείσης, *Βουλγαρία* ὁ χῶρος μετωνομάσθη » (Βιβλίον Β'.). Περὶ τῆς Ἀσιατικῆς καταγωγῆς τῶν ἀρχαίων Βουλγάρων ὄρ. **Hist. Eccles. par Jean Alzog. T. II. p. 254.**

ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης ἄχρι τοῦ 732, ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Ἴσαυρος ὁ Εἰκονομάχος, λέγουσι, πρὸς τιμωρίαν ὅθεν τοῦ τότε παπεύοντος Γρηγορίου τοῦ Β΄, ὡς ἀπορρίψαντος τὸ περὶ καθαιρέσεως τῶν εἰκόνων αὐτοκρατορικὸν θέσπισμα, (α) ἀπέσπασεν αὐτὰς βίᾳ καὶ δυναστείᾳ ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ, καὶ καθυπέταξε τῷ κακοδόξῳ Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως Ἀναστασίῳ (6). Καὶ δεδόσθω μὲν ὅτι ὁ διισχυρισμὸς οὗτός ἐστιν ἀληθής· ἀλλὰ τοῦτο οὐδόλως μεταποιεῖ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος· ἀδιάφορον τίς ὁ τοῦτο πράξας καὶ διατί καὶ πρὸς τί· ἐξεταστέον τὴν πρᾶξιν τοῦ Λέοντος ἀπολύτως καὶ καθ ἑαυτήν, ἔστιν εὔλογος καὶ κανονική, ἢ ἀντικανονικὴ καὶ ἀθέμιτος (γ). Πάντως πᾶς ἀμερόληπτος ὁμολογήσει ὅτι

(α) « Petit enim (Ἀδριανὸς ὁ Α΄.) ut Episcopi atque Archiepiscopi, qui erant ab antiquo Romanæ Diocesis, et favore Leonis Isauri alliorumque Hæreticorum Imperatorum, et tyrannide Patriarcharum Constantinopolitanorum subrepti, ei secundum pristinum usum illibate restituarentur » (ib. c. XX, p. 291).

(6) Ὁ Γρηγόριος ἔγραψε δύο ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Λέοντα, ἐν αἷς ἐξελέγχει μὲν δι' ἰσχυροτάτων Γραφικῶν ἀποδείξεων τὴν κακοδοξίαν αὐτοῦ, μεθ' ὑπερβαλλούσης μέν τοι γε ὁρμῆς· ὡς λίαν δὲ περιέργους διὰ τὸ ὕφος, καὶ δηλωτικὰς τῶν πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν τάσεων τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐλῆς, ἐπισυνιστῶμεν αὐτὰς τῷ φιλομαθεῖ ἀναγνώστῃ. Βλ. Πρακτ. Συνόδ. αὐτ. σελ. 712—718.

(γ) Ἐν τῇ διατυπώσει Λέοντος τοῦ Σοφοῦ περὶ τῆς τάξεως τῶν Ἱεραρχῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Κωνσταντινουπόλεως, λέγεται μὲν ὅτι ἀφῃρέθησαν αἱ εἰρημέναι ἐπαρχίαι ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ῥώμης, πότε ὅμως, καὶ παρὰ τίνος, καὶ διατί, οὐδὲν ἀναφέρεται· ὥστε οὐδόλως ὠφελοῦνται ἐκ τούτου οἱ ὑπέρμαχοι τοῦ Παπικοῦ θρόνου, ἀλλ' οὔτε ἐκ τοῦ χωρίου ἐκείνου τοῦ Θεοφάνους· « Τότε ὁ θεομάχος (ὅτε εἶδε δηλονότι τὸν Γρη-

ἐστὶν εὐλογωτάτη καὶ κανονικωτάτη· εὐλογωτάτη μέν, ὡς τὰ μέγιστα συμβάλλουσα πρὸς τὴν καλὴν ἁρμονίαν τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ὑπόθες, φέρ' εἰπεῖν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Ῥωσσικὴ Ἐκκλησία ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ὅτι παρ' αὐτοῦ ἐκλέγονται καὶ χειροτονοῦνται οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀμέσως διεξάγονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ὑποθέσεις τῆς τε Ἑλλάδος καὶ Ῥωσσίας· τί ἔξαι ἐκ τούτου; πάντως ὑποψίαι, συγκρούσεις, δυσπιστίαι καὶ τὰ παραπλήσια. Πρὸς ἀποφυγὴν οὖν τῆς τοιαύτης ἀνωμαλίας καθωρίσθη ἀνέκαθεν τὴν μεταποίησιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐνοριῶν συμπαρομαρτεῖν τῇ μεταβολῇ καὶ μεταποιήσει τῶν πολιτικῶν Ἐπικρατειῶν. Κανονικωτάτη δὲ, διότι βασίζεται ἐπὶ τῆς περὶ Ἱεραρχικῆς ὑπαλληλίας θεμελιώδους ἀρχῆς τοῦ λδ΄. ἀποστολικοῦ κανόνος· « Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους » εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ τοῦτον ἡγεῖσθαι » κεφαλήν· » καὶ τοῦ θ΄. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου·

» γόριον ἀνθιστάμενον τῷ δόγματι αὐτοῦ, καὶ κωλύοντα τοὺς » φόρους τῆς Ῥώμης καὶ Ἰταλίας) ἐπὶ πλεῖον ἐκμανεὶς . . . τὰ » ἐν Καλαβρίᾳ καὶ Σικελίᾳ λεγόμενα πατριώνια τῶν ἁγίων » καὶ κορυφαίων Ἀποστόλων, τῶν ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ τι» μωμένων ταῖς ἐκκλησίαις ἔκπαλαι, τιμώμενα χρυσίου τάλαν» τα τρία ἥμισυ, τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελεῖσθαι προσέταξε » (Θεοφ. ἐν Χρον. σελ. 342). Τὸ χωρίον τοῦτο, οὐ μόνον οὐχ ὑποστηρίζει, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδεικνύει σαθρὸν τὸν διισχυρισμὸν αὐτῶν, διότι οὐδὲν ἀναφέρεται ἐν αὐτῷ περὶ ἀφαιρέσεως τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας « τοιούτου πανιέρου καὶ ἀποστολικοῦ ἀνδρὸς λόγῳ καὶ πράξει διαλάμποντος » (ὡς ἐξυμνεῖ αὐτὸν ὁ ῥηθεὶς χρονογράφος) καὶ καθυποτάξεως αὐτοῦ τῷ κακοδόξῳ καὶ αἱρετικῷ Ἀναστασίῳ, καθάπερ ἀπήτει ἡ τοῦ λόγου ἀκολουθία.

« τοὺς Ἐπισκόπους ἑκάστης ἐπαρχίας (καὶ, κατὰ λογι-
» κὴν ἀκολουθίαν, νομοῦ, ἢ διοικήσεως, ἢ ἐπικρατείας)
» εἰδέναι χρήσει τὸν ἐν τῇ Μητροπόλει (πρωτευούσῃ πό-
» λει) προεστῶτα (ἤτοι Πρόεδρον) Ἐπίσκοπον, καὶ τὴν
» φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς Ἐπαρχίας» κτλ. Διὰ
ταῦτα ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος, ἐπιστέλλουσα Λέοντι τῷ
Ῥώμης, ἐπαινεῖ τὴν προϋπάρξασαν (α) δικαιοδοσίαν τοῦ
Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῆς Ἀσιανῆς, Ποντικῆς καὶ
Θρᾳκικῆς (β), καὶ ταύτην ὡς δικαίαν πάντως καὶ ἔννο-
μον, καὶ πρὸς τὴν εὐταξίαν τῶν Ἐκκλησιῶν μεγάλως
συμβάλλουσαν, ἀποδέχεται καὶ ἐπικυροῖ. « Τὸ γὰρ ἐκ
» πολλοῦ, φησι, ἐπικρατῆσαν ἔθος, ὅπερ ἔσχεν ἡ Κων-
» σταντινουπολιτῶν ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία εἰς τὸ χει-
» ροτονεῖν Μητροπολίτας τῶν διοικήσεων, τῆς τε Ἀσια-
» νῆς καὶ Ποντικῆς καὶ Θρᾳκικῆς, καὶ νῦν κατὰ Συνο-
» δικὴν ἐκυρώσαμεν ψῆφον, οὐ τοσοῦτον τῷ θρόνῳ Κων-
» σταντινουπόλεως παρέχοντες, ὅσον ταῖς Μητροπόλεσι
» τὴν εὐταξίαν πρυτανεύοντες » (Πρακτ. αὐτ. σελ. 24).
Ἐκ τοιούτων δὲ θεμελιωδῶν ἀρχῶν ὁρμωμένη ἡ Μεγάλη

(α) Ὁ θρόνος τοῦ Βυζαντίου, ἅμα τῇ ἀναδείξει αὐτοῦ εἰς αὐ-
τοκέφαλον Πατριαρχικὸν (τῷ 381) παρὰ τῆς Β΄. Οἰκουμενικῆς
Συνόδου, προσελάβετο πνευματικὴν δικαιοδοσίαν λίαν ἐννόμως
καὶ κανονικῶς, ὡς προαποδέδεικται· διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Χρυ-
σόστομος, πολὺ πρὸ τῆς Δ΄. ἀκμάσας, ἐχειροτόνησε τὸν Ἐφέσου
Ἡρακλείδην, καὶ ἀπερχόμενος εἰς Ἔφεσον καὶ ἐπανερχόμενος εἰς
Κωνσταντινούπολιν, καθεῖλε τρισκαίδεκα Ἐπισκόπους. Καὶ ἄλ-
λους δὲ Ἐπισκόπους ἀναφέρει ἡ ἱστορία χειροτονηθέντας ὑπὸ
τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως πρὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι
Συνόδου, οἷον, Μακάριον τὸν Ἀγκύρας, Μέμνονα τὸν Ἐφέσου τὸν
ἐν τῇ Γ΄. Συνόδῳ ἀριστεύσαντα, κλ.

(β) Δέδεικται δὲ ὅτι ἐν τῇ λ. *Θρᾳκικῇ* τοῦ κανόνος συμπε-
ριλαμβάνονται πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦ Δυρραχίου Μητροπόλεις.

τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι τῆς
ἑῴας λήξεως, ἐπεκύρωσαν συνοδικῶς τὸ αὐτοκέφαλον τῶν
Ἐκκλησιῶν Ῥωσσίας καὶ Ἑλλάδος· τῆς μὲν κατὰ τὸ
1593 (α) ἐν τῷ ναῷ τῆς Παμμακαρίστου, τῆς δὲ κατὰ
τὸ 1850. Ὥστε λοιπὸν, κἂν ὁ διισχυρισμὸς τῶν παπι-
ζόντων ὑποτεθῇ ἀληθὴς καὶ πραγματικὸς, τὰ ἐπὶ τῆς
Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας (ἑπομένως καὶ τὰ ἐπὶ τῆς δευτέρας
Μοισίας ἢ τῆς κυρίως Βουλγαρίας) κανονικὰ δικαιώματα
τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, ὡς ἐκ
τοῦ σκοποῦ καὶ τοῦ αἱρετικοῦ χαρακτῆρος τοῦ Λέοντος,
οὐδόλως ἐξασθενοῦσι· διότι ἡ πρᾶξις αὐτοῦ, καθ' ἑαυτὴν,
ἔστι δικαία καὶ ἔννομος· τοὐναντίον δὲ, ἡ ἐπὶ 353 ἔτη,
τουτέστιν ἀπὸ τοῦ 379 (ἀπὸ Γρατιανοῦ) μέχρι τοῦ 732
(Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου) ἐξάρτησις καὶ διακατοχὴ τοῦ Ἰλ-
λυρικοῦ, κατὰ τὴν ἐκείνων ὑπόθεσιν, παρὰ τῶν Παπῶν
(ἤτοι Ἐπαρχιῶν τῆς ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας παρ' ἱε-
ραρχῶν ἑδρευόντων ἐν ἑτέρᾳ Ἐπικρατείᾳ, καὶ ὑποκειμέ-
νων εἰς ξένην πολιτικὴν Ἀρχὴν) ἦν ἀντιβαίνουσα καὶ εἰς
τὰς ἀρχὰς τοῦ καλοῦ πολιτεύματος, καὶ εἰς τὴν ἁρμονίαν
τῶν κυβερνήσεων (β), καὶ εἰς τὴν εὔτακτον πορείαν τῶν
ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, καὶ εἰς αὐτὰς τελευταῖον τὰς
θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ διοικητικοῦ τῆς Ἐκκλησίας συ-
στήματος, τὰς ὑπὸ τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν
κανόνων καθιερωθείσας (γ).

(α) Ὅρ. Ἱστορίαν τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας μεταφρασθεῖσαν
ὑπὸ Θεοδώρου Βαλλιάνου.

(β) Ἡ μεσαιωνικὴ ἱστορία τῆς Εὐρώπης διδάσκει τρανῶς, ὁ-
ποῖα δυσάρεστα ἀποτελέσματα ἔσχεν ἡ ἀπ' εὐθείας καὶ ἄμεσος
ἐξάρτησις τοῦ καθ' ἕκαστον τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν Κλήρου
ἀπὸ τῆς Αὐλῆς τῆς Ῥώμης, καὶ ἡ ἀπόλυτος αὐτῆς ἱεροκρατία.

(γ) Ἅπαν τὸ διοικητικὸν τῆς Ἐκκλησίας σύστημα, ὁμοιόμορ-

§. 9. Καὶ ταῦτα μὲν εἴρηται ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἡ παρὰ τῶν παπιζόντων ἱστορουμένη πρᾶξις τοῦ Λέοντός ἐστιν ἀληθὴς καὶ πραγματική. Ἀλλ' ἐν τούτοις, ἐξ ὧν εἴρηται ἀνωτέρω, ἀποχρώντως δέδεικται ὅτι ἡ προσάρτησις τοῦ Ἰλλυρικοῦ εἰς τὸ ἀνατολικὸν βασίλειον ἐπήγαγε τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ συγχώνευσιν ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἐπικυρωθεῖσαν ἐφεξῆς καὶ ἀναγνωρισθεῖσαν ὑπό τε τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτικῆς Ἀρχῆς, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ κή. τῆς Δ'. (κατὰ τὴν ὀρθὴν ἑρμηνείαν τοῦ Βαλσαμῶνος, περὶ ἧς εἴρηται καὶ ῥηθήσεται), ἐκ τοῦ θεσπίσματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τῆς πρὸς Ἐπιφάνιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἄλλων πειστικῶν τεκμηρίων. Κἂν ἄρα ὑποτεθῇ ἡ Κάτω Μοισία [ὡς φρονεῖ ὁ Μελέτιος (α)] πε-

φος καὶ ὁμοιότυπός ἐστιν ἀνάπτυξις καὶ ἐκδίπλωσις τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀποστ. λδ'. καὶ τοῦ θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. Διότι, δι' ὃν λόγον οἱ Ἐπίσκοποι ὑπετάγησαν τοῖς Μητροπολίταις τῶν Ἐπαρχιῶν, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οὗτοι τοῖς Ἐπισκόποις τῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῶν Νομῶν ἢ τῶν Διοικήσεων· καθάπερ δὲ ἐκεῖνοι ἐκαλοῦντο ἔξαρχοι τῶν Ἐπαρχιῶν, παρομοίως καὶ οὗτοι ἔξαρχοι τῶν Διοικήσεων. Δι' αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν λόγον καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῶν διοικήσεων ὑπετάγησαν τοῖς Πατριάρχαις, κτλ.

(α) « Ἡ Μοισία εἶναι μία μεγάλη ἐπαρχία τοῦ *Ἀνατολικοῦ* » *Ἰλλυρικοῦ*, ἐκτεινομένη ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς, μεταξὺ » τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης πρὸς μεσημβρίαν, καὶ τῆς » Δακίας πρὸς βορέαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται ὑπὸ τοῦ Δα» νουβίου ποταμοῦ. Διαιρεῖται δὲ εἰς *ἀνωτέραν* καὶ *κατωτέραν* » διὰ τοῦ Κιάβρου ποταμοῦ, τοῦ κοινῶς Μαράβα λεγομένου, ἢ, » κατὰ τὸν Ὀρτέλιον, Σουνόβα· καὶ ἡ μὲν ἀνωτέρα πρὸ πολλοῦ » χρόνου *Σερβία* κοινῶς ὠνομάσθη, ἡ δὲ κατωτέρα *Βουλγα*» *ρία*... ἀπὸ τῶν Βουλγάρων τῶν ἐλθόντων καὶ οἰκησάντων » εἰς αὐτὴν, οἵτινες ἦσαν ἔθνος τῆς *Ἀσιατικῆς Σαρματίας* περὶ » αὐτὸν τὸν Βόλγαν οἰκοῦντες » (Γεωγραφ. Μελετ. σελ. **412**).

ριεχομένη ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἰλλυρίᾳ, οὐδὲν ἧττον ὑπάγεται ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ λόγῳ πολιτικῷ καὶ νόμῳ ἐκκλησιαστικῷ.

2. Ἀπόδειξις ἄμεσος.

§. 10. Ἐν πρώτοις διακριτέον τὴν κυρίως Θράκην ἀπὸ τῆς Θρακικῆς· ὅτι ἡ μὲν δηλοῖ χώραν ὁριζομένην ἀπὸ μὲν Β. ὑπὸ τῆς σειρᾶς τοῦ Αἵμου, ἀπὸ Μ. ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου, ἀπ' Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Βοσπόρου καὶ Προποντίδος, ἀπὸ δὲ Δ. ὑπὸ τῆς Μακεδονίας· ἡ δὲ σημαίνει πολιτικὴν διοίκησιν, περιλαμβάνουσαν πρὸς τῇ κυρίως Θράκῃ (Ῥωμανίᾳ ἢ Ῥωμυλίᾳ κατὰ τοὺς νεωτέρους) καὶ ἑτέρας Ἐπαρχίας πλείους ἢ ἐλάττους τὸν ἀριθμὸν, κατὰ τὰς καιρικὰς διοικητικὰς μεταβολάς (α)· οὕτω καὶ Μακεδονικὴ (ὅρ. σελ. 11 σημ. ά.) διαφέρει ἀπὸ Μακεδονίας κτλ. (β) Κατὰ ταύτην οὖν τὴν σημασίαν ἑρμηνευτέον τὴν ἐν τῷ κή. καν. τῆς Δ'. λ. Θρακικήν. Πλὴν δὲ τούτων, οἱ ἀρχαῖοι Ἱστορικοὶ καὶ Γεωγράφοι Σκύλαξ, Μέλας καὶ Πλίνιος συμφώνως ἐκτείνουσι τὰ ὅρια τῆς Θράκης μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δανουβίου ἢ Ἴστρου, περιλαμβα-

(α) Ἡ μὲν ἐπαρχία ἀναλογεῖ πρὸς τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον *Σαντζάκι*, ἡ δὲ διοίκησις πρὸς τὸ *Ἐγιαλέτ*.

(β) Ὅθεν καὶ Βαλσαμὼν φησι· « *Διοίκησίς ἐστιν ἡ πολλὰς* » *ἐπαρχίας ἔχουσα* » (ὅρ. ἑρμ. τοῦ θ'. καὶ ιζ'. καν. τῆς Δ'.).

νούσης ἐν ἑαυτῇ τὴν Ἰστρόπολιν, τοὺς Τόμους καὶ τὴν Κάλλατιν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀγγλου Χριστοφόρου Κελλαρίου (α)· « veteres (γράφει) Geographi Scylax, Melas, Plinius ad Istri ostia propesunt, ut Istropolis, Tomi, Callatis, *intra Thracia censeantur*· ἀλλὰ καὶ Θουκυδίδης καὶ Ἡρόδοτος καὶ Στράβων τάσσουσι τὴν μεταξὺ τοῦ Ἴστρου καὶ Αἵμου χώραν, ἤτοι τὴν Κάτω Μοισίαν, ἐν τῇ Θράκῃ (γ)· [ἡ δὲ ὑπὲρ τὸν Αἷμον (ὅστις ἀπολήγων πρὸς τὴν κατὰ τὸν Πόντον πόλιν Μεσημβρίαν, σχηματίζει τὸ πρὸς Β. ὅριον τῆς ἰδίως Θράκης) χώρα καὶ παρατεινομένη τῷ Εὐξείνῳ ἐκαλεῖτο μικρὰ Σκυθία].

§. 11. Ἤδη περὶ τὸν Ε'. αἰῶνα, ὅτε συνεκροτεῖτο ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος, ἡ Κάτω Μοισία περιείχετο ἐν τῇ Θρᾳκικῇ διοικήσει, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν τῷ ἱστορικῷ Ἀτλαντι τοῦ Α. Χουζὲ (Houzé) (δ)· διὸ καὶ ὁ τότε συγχρονίσας ἱ-

(α) Ἡ μὲν Ἰστρόπολις ἔκειτο ἐγγὺς τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἴστρου παρὰ τὴν Τάρρον τοῦ Τραϊανοῦ, ἔνθα νῦν κεῖται Ταταρικὸν χωρίον καλούμενον *Πορτίτζες* (ὅρ. Γεωγρ. Βάλβη Τ. Α'. σελ. 108)· οἱ δὲ Τόμοι πρὸς μεσημβρίαν τῆς Κωνσταντίας (Kiostenjé), ἡ δὲ Κάλλατις ἢ Καλλάτεια βορειότερον τῆς Βάρνης καὶ τοῦ Βαλτζικίου.

(β) « Notitia orbis antiqui sive Geographia plenior » Ἐν Καντάβριγίᾳ, 1703, σελ. 39.

(γ) Ὁ Θουκυδίδης, ἐν βιβλ. Δ'. Κεφ. 101, τάσσει τοὺς Τριβαλλοὺς τοὺς οἰκοῦντας τὴν Μοισίαν ἐν τοῖς Θρᾳκικοῖς ἔθνεσιν· ὁμοίως καὶ τοὺς Ταλανταίους τοὺς περὶ τὸ ὄρος Σκόμιον (παρὰ τῇ νῦν Σοφίᾳ), ἐν βιβλ. Β'. Κεφ. 96. Ὁ δὲ Ἡρόδοτος, ἐν βιβλ. Δ'. Κεφ. 93, συναριθμεῖ μετὰ τῶν ἐθνῶν τῆς Θράκης τούς τε Γέτας, τοὺς ἑκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν τοῦς Ἴστρου οἰκοῦντας, καὶ τοὺς Δάκας (Δάους ἢ Δαύους κατὰ Στράβωνα)· ἀλλὰ καὶ Στράβ. ἐν βιβλ. Ζ'. ἐκτείνει τὰ ὅρια τῆς Θράκης μέχρι τοῦ Ἴστρου. Στέφανος δὲ πάλιν ὁ Βυζάντιος ἐπεκτείνει τὰ ὅρια αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ ὀυτικοῦ μέρους, μέχρι Σκοπίων ἐν λ. *Σκοῦποι* καὶ *Σκάτοι*.

(δ) Ἐκδ. Παρισ. 1845. Πίν. V. Καὶ ὁ περιώνυμος δὲ Γεωγρά-

στορικὸς Ζώσιμος (α) καλεῖ τὴν ὑπὲρ τὸν Αἷμον καὶ ἐντεῦθεν τοῦ Ἴστρου χώραν, ἤτοι τὴν Κάτω Μοισίαν Θρᾳκικὴν Σκυθίαν (β), κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μελετίου (ἐν Γεωγραφ. σελ. 415), ἤτοι Σκυθίαν περιεχομένην ἐν τῷ διοικητικῷ τμήματι τῆς Θράκην (γ), ἣν ἄλλοι ὠνόμασαν *Scythiam cisdanubianam*. Ἐπειδὴ οὖν κατὰ τὴν ἐν ἐκείνῳ γοῦν τῷ καιρῷ διοικητικὴν διαίρεσιν, καθ' ὃν δηλονότι συνεκροτεῖτο ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος, ἡ Θρᾳκικὴ περιελάμβανε καὶ πᾶσαν τὴν μεταξὺ τοῦ Αἵμου καὶ Ἴστρου χώραν, ὡς ἀποδεικνύεται ἐναργῶς ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ἄτλαντος τοῦ Χουζὲ, ἕπεται ὅτι ἡ Σύνοδος παρέχουσα δικαιοδοσίαν τῷ Κωνσαντινουπόλεως Πατριάρχῃ ἐπὶ τῆς Θρᾳκικῆς, ἐπεξέτεινεν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τῆς Κάτω Μοισίας· ἕπεται πρὸς τούτοις ὅτι ἐν τῇ ἐπεξηγηματικῇ ἐκείνῃ φράσει τοῦ κανόνος, « ὁρίζομεν τοὺς ἐν τοῖς » ΒΑΡΒΑΡΙΚΟΙΣ ἐπισκόπους τῶν προειρημένων » διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου » θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτά- » της Ἐκκλησίας » περιέχονται συλλήβδην πρὸς τοῖς

φος Στράβων τὴν Ποντικὴν παραλίαν τῆς Θράκης διαιρεῖ » *εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ στόματος τοῦ Ἴστρου μέχρι* τῆς περὶ τὸν Αἷμον ὀρεινῆς, καὶ τὴν ἐντεῦθεν *μέχρι τοῦ κατὰ Βυζάντιον* » (Στράβ. Γεωγρ. Βιβλ. VII. σελ. 203).

(α) Πρῶτος τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν, ἐθνικὸς τὸ θρήσκευμα καὶ ἐχθρὸς τῶν χριστιανῶν, ἔζη ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β'. ἀπέθανε τῷ 339· ἔγραψεν ἱστορίαν εἰς 6 βιβλ. Ὅρ. Bouillet, Dictionnaire historique et géographique.

(β) Οὕτως ἐξ ἀναλογίας λέγομεν *Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν*.

(γ) Τὴν Κάτω Μοισίαν ὀνομάζει ὁ Πλούταρχος *Ποντικὴν Σκυθίαν*. Ταύτην δὲ κατῴκουν τὸ πάλαι οἱ Τριβαλλοί, Τρωγλοδύται, Λευκῖνοι, Κροβίζοι, Οἰτήνσιοι, Ὀβουλήνσιοι, Δαμίνσιοι, Παρίνσιοι, Βριτολάγαι, καὶ ἄλλα βάρβαρα ἔθνη.

Ἐπισκόποις τῶν ἀλλων βαρβαρικῶν χωρῶν καὶ οἱ τῆς Θρᾳκικῆς Σκυθίας ἡ Μοισίας, ἤ, ὡς ἐφεξῆς ἐπεκλήθη, Βουλγαρίας.

§. 12. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἑρμηνεῖαι τοῦ τε Βαλσαμῶνος, Ζωναρᾶ καὶ Ἀριστηνοῦ εἰς τὸ αὐτὸ ἄγουσι συμπέρασμα· ὁ μὲ γάρ φησιν· « ἐπισκοπὰς δὲ εἰπὲ εἶναι ἐν τοῖς βαρ» βάροις τὴν Ἀλανίαν (α), τὴν Ῥωσσίαν ΚΑΙ ἑτέρας· » οἱ μὲν γὰρ Ἀλανοὶ τῆς Ποντικῆς εἰσι διοικήσεως, οἱ δὲ Ῥῶσσοι τῆς Θρᾳκικῆς· » ὁ δὲ, « ἀνατίθησι δὲ (ὁ κα» νὼν) τῷ Κωνσαντινουπόλεως καὶ τὴν χειροτονίαν τῶν » Ἐπισκόπων τῶν ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τοῖς οὖσιν » ἐν ταῖς ῥηθείσαις διοικήσεσιν· οἱ μὲν γὰρ τῇ Ποντικῇ » διοικήσει, οἱ δὲ Ῥῶσσοι τῇ Θρᾳκικῇ συμπαράκεινται· » ὁ δὲ λέγει· « ὁ τῆς Νέας Ἐπίσκοπος Ῥώμης τῷ τῆς Πα» λαιᾶς ὁμότιμος διὰ τὴν τῶν σκήπτρων μετάθεσιν· » ὅθεν οἱ Πόντου καὶ Θρᾴκης καὶ Ἀσίας ΚΑΙ οἱ βάρ» βαροι τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κεχειροτόνηνται. » Εἴπερ οὖν ἡ Λιθουανία ἢ Ἀλανία καὶ Ῥωσσία, κατὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην τῶν ἑρμηνευτῶν, περιλαμβάνονται ἐν τῇ Θρᾳκικῇ διοικήσει, πολλῷ μᾶλλον ἡ Μοισία ἡ συγκεχωνευμένη, οὕτως εἰπεῖν, τῇ Θρᾴκῃ. Πάντως αἱ φράσεις τοῦ Ἀριστηνοῦ καὶ Βαλσαμῶνος « ΚΑΙ ἑτέρας », « ΚΑΙ οἱ βάρβαροι » ἐννοοῦσι πρὸς ταῖς λοιπαῖς καὶ τὰς ἐν τῇ Μοισίᾳ χώρας τῶν Κελτοσκυθῶν, Τριβαλλῶν, Πευκίνων, Κροβίζων, Παρισίνων, Βριτολάγων καὶ λοιπῶν ἐθναρίων καὶ τοὺς παρ' αὐτοῖς Ἐπισκόπους (β).

(α) « Τῆς Μοσκοβίας (φησὶν ὁ Μελέτιος) εἶναι οἱ Ἀλανοὶ, τοὺς ὁποίους τινὲς λογιάζουσι νὰ ἦναι οἱ Λιθουανοὶ » (αὐτόθ. σελ. 222.).

(β) Περιεργείας χάριν παρατιθέμεθα ἐνταῦθα ἔκθεσίν τινα Νείλου τοῦ Δοξαπατρῆ περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς δικαιοδοσίας

§. 13. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ διαφωνία τῶν εἰρημένων νομοθῶν περὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κή. κανόνος, οὐδόλως ἐξασθενεῖ τὴν ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας, τοὐλάχιστον, πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Κωνσαντινουπόλεως. Οἱ μὲν γὰρ Ζωναρᾶς καὶ Ἀριστηνὸς, εἰ καὶ περιορίζουσιν ἐσφαλμένως, ὡς προαποδέδεικται, τὴν ἔννοιαν τοῦ κανόνος γνωματεύοντες, ὅτι οὗτος οὐκ ἀποδίδωσι τὰς χειροτονίας τῶν

τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν μεταβολῶν αὐτῆς, ἀπὸ τῆς Δ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐφεξῆς, ἀναγινωσκομένην παρὰ τῷ Ἀλλατίῳ. « Ζητητέον δὲ καὶ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῶν πόλεων τῶν ὑποτεθεισῶν τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσαντινουπόλεως, καὶ πῶς ὑπετέθησαν. Πρῶτον μὲν ἀπεσπάσθησαν οἱ ἐν τῇ Δ'. Συνόδῳ μνημονευόμενοι Μητροπολῖται καὶ Ἐπίσκοποι . . . . δύο γὰρ ἔξαρχοι τῆς Ἀνατολικῆς διοικήσεως οἱ προέχοντες τῶν ἄλλων Μητροπολιτῶν. . . . ὑπέκυψαν αὐτίκα σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοὺς Μητροπολίταις τῷ Κωνσταντινουπόλεως, ἤτοι ὁ Καισαρείας Καππαδοκείας, καὶ ὁ Ἐφέσου τῆς Ἀσίας. . . . Πάλιν ἀπὸ τῆς δυτικῆς διοικήσεως δύο ἔξαρχοι ὁμοίως ὑπέκυψαν τότε τῷ Κωνσταντινουπόλεως προέχοντες τῶν λοιπῶν Μητροπολιτῶν τῶν ὑπὸ τὴν αὐτῶν διοίκησιν, ὁ *Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Κορίνθου, καὶ ἠκολούθησαν τούτοις καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς Μητροπολῖται καὶ Ἀρχιεπίσκοποι.* . . . . ἀλλὰ καὶ ἡ Σικελία μετὰ ταῦτα καὶ ἡ Καλαβρία γέγονε ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἡ ἁγία Σεβιρίννη ἡ καὶ Νικόπολις καλουμένη . . . Προσετέθησαν δὲ καὶ ὁ τῆς Σικελίας θρόνος καὶ ὁ τῆς Καλαβρίας καὶ ὁ τῆς ἁγίας Σεβιρίνης τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἀποσπασθέντες τῆς Ῥώμης, *ὅτε βάρβαροι κατέσχον τὸν Πάπαν, καὶ τὴν Ῥώμην ᾐχμαλώτισαν καὶ ἰδεοποιήσαντο*, ὥσπερ καὶ ἡ Κρήτη ὑπὸ τὴν Ῥώμην οὖσα ὑπὸ τὸν Κωνσαντινουπόλεως γέγονε· πλὴν πρὸ τούτων ὁ Πάπας εὑρίσκεται κατέχων μέρη τινα εὐτελῆ καὶ ἐπισκοπὰς ἐκ μέρους τινὰς ἐν Σικελίᾳ καὶ Καλαβρίᾳ. Τὰς γὰρ Μητροπόλεις καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ἐξ ὁλοκλήρου κατεῖχεν ὁ Κωνσταντινουπόλεως *μέχρι τῆς τῶν Φράγκων ἐλεύσεως*· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Λογγοβαρδίᾳ, τῇ Ἀπουλίᾳ καὶ πάσαις ταῖς ἐκεῖ χώραις, τὰς μὲν παραλίας πόλεις εὑρίσκεται πρώην κατέχων ὁ Κων-

Ἐπισκόπων Μακεδονίας, Θετταλίας, Ἀττικῆς, Πελοποννήσου, Ἠπείρου καὶ Ἰλλυριῶν τῷ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἑπομένως ὅτι καὶ μετὰ τὴν Δ΄. Σύνοδον ἡ ἐκκλησιαστικὴ διακυβέρνησις τῶν χωρῶν τούτων ἀνῆκεν εἰς τὸν Ῥώμης, ἐνῷ ὁ Βαλσαμὼν ἐναντίαν ἀποφαίνεται γνώμην πλατυτέραν ἀποδίδων ἔννοιαν εἰς τὸν κανόνα (καὶ συμ-

σταντινουπόλεως, τὰς δὲ λοιπὰς ὁ Ῥώμης, ὡς καὶ ταύτας τὰς χώρας οἱ δύο ἀνὰ μέρος κρατεῖν· αὐτίκα γὰρ ὁ μελῳδὸς καὶ ποιητὴς κύριος Μάρκος εὑρίσκεται ἐν Ἰδροῦντι σταλεὶς Μητροπολίτης παρὰ τοῦ Κωνσαντινουπόλεως· *ἐπεὶ γὰρ τὸ δουκάτον πάσης Λογγοβαρδίας, τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος οὔσης, ἦν ὑπὸ τὸν βασιλέα Κωνσταντινουπόλεως, ὁ δὲ Πάπας κεχωρισμένος ἦν καὶ ὑπὸ ἕτερα ἔθνη δῆθεν* (τοὐτέστιν ὑπὸ ἑτέραν πολιτικὴν ἀρχὴν), *διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πατριάρχης εἶχε τας Ἐκκλησίας . . . μεθ' ὃ δὲ οἱ Φράγκοι ἀφείλοντο τὸ τοιοῦτον δουκάτον, τότε ὁ Ῥώμης ἐχειροτόνησεν ἐν πάσαις ταῖς τοιαύταις ἐκκλησίαις ὅσην γὰρ χώραν κατεῖχεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντινουπόλεως, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα ἀπὸ ἐθνῶν διαφόρων ἐξεύρηκεν, εἰκότως καὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἐχειροτόνει ἐκεῖ . . . .* (αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἰλλυρίᾳ μετὰ τὴν προσάρτησιν αὐτῆς τῷ Ἀνατολικῷ βασιλείῳ ὅρ. §. 2)· νῦν οὖν κατέχει ὁ Θεοφρούρητος Θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως . . . . οὐκ ὀλίγον τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας· τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, τὰ ἀπὸ τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἕως τῆς Προποντίδος, ὅπου ἡ Κωνσταντινούπολις, ἄχρι Χερσῶνος, καὶ Χαζαρίας, καὶ Γοτθίας, καὶ Χαλδείας, Ἀβασγίας, καὶ Ἰβηρίας, καὶ Ἀλανίας. . . ἀλλὰ *καὶ αἱ* ΠΑΡΙΣΤΡΙΟΙ ΠΟΛΕΙΣ *αὐτῷ ὑπόκεινται, ἤτοι αἱ τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ.* Καὶ αἱ τῆς Καππαδοκίας πόλεις, καὶ μέρη τῆς Ἀρμενίας, καὶ αἱ Κυκλάδες νῆσοι καὶ αἱ λοιπαὶ ἅπασαι αἱ ὑπὸ τὴν βασιλείαν Κωνσαντινουπόλεως πολλαί τινες οὖσαι, καὶ αἱ μέγισται δύο νῆσοι ἡ Κρήτη καὶ Εὔβοια, ὅπου ὁ Εὔριπος· ἀλλὰ καὶ ἡ Πελοπόννησος καὶ ἡ Ἑλλάς . . . . ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Μεγάλην Ῥωσσίαν ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως στέλλεται Μητροπολίτης » (Des cons. Eccl. Lib. I, c. XXIV).

φωνοτέραν πρὸς τὰς προεκτεθειμένας γεωγραφικὰς εἰδήσεις καὶ πρὸς τὸ περὶ ἐκτάσεως τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Κωνσταντινουπόλεως φρόνημα τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ὅπερ ἐκδηλοῦται ἀναντιρρήτως ἐν τῷ θεσπίσματι τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς πρὸς Ἐπιφάνιον ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ), ἀλλ' ὅμως κατά γε τοῦτο φαίνονται συμφωνοῦντες πρὸς τὸν Βαλσαμῶνα (ὅπερ δι' ἡμᾶς ἐστι τὸ οὐσιωδέστατον), ὅτι ἐπίσης ἀποκλείουσι τὴν Μοισίαν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Ῥώμης, οὐδόλως αὐτῆς μνημονεύοντες ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν χωρῶν, ἃς αὐτῷ ἀποδίδουσιν, ἅτε δὴ ἐννοοῦντες αὐτὴν συμπεριειλημμένην ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Θρᾳκικῆς. Κἂν λοιπὸν ὑποθῶμεν πάσας τὰς μέχρι τοῦ Δυῤῥαχίου Μητροπόλεις τοῦ Ἰλλυρικοῦ περιεχομένας συλλήβδην ἐν τῇ λέξει Θρᾳκικῇ τοῦ κανόνος, κατὰ τὴν πλατυτέραν καὶ πολιτικωτέραν ἔννοιαν τοῦ Βαλσαμῶνος (α), κἂν τε ἐκλάβωμεν τὴν Θρᾳκικὴν εἰς γενοτέραν ἔννοιαν, κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων Ἡροδότου, Θουκυδίδου, Σκύλακος, Μέλαντος, Πλινίου, Στράβωνος, Στεφάνου Βυζαντίου καὶ Ζωσίμου, καὶ οὕτως ἡ « Θρᾳκικὴ Σκυθία, » ἡ « Scythia cisdanubiana, » ἡ « Κελτοσκυθία, » ἡ Μοισία, ἡ Βουλγαρία οὐδόλως ἐκφεύξεται τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου. Δικαίως ἄρα, πάλιν λέγω, ὁ ἡμέτερος Φώτιος ἀπέῤῥιψεν (ὥσπερ καὶ ὁ ἱερὸς Ἰγνάτιος) τὰς ἀξιώσεις τῶν Παπῶν Νικολάου τοῦ Α΄, Ἀδριανοῦ τοῦ Β΄. καὶ Ἰωάννου τοῦ Η΄. ἀνακηρύττων εὐσχημόνως ἐν μέσῳ τριακοσίων ὀγδοήκοντα καὶ ἑπτὰ Πατέρων, ὅτι ἡ Βουλ-

(α) Ὅρα σελ. 11, σημ. 6΄.

γαρία μετὰ καὶ τῶν ἄλλων θρόνων τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἀνῆκε κανονικῶς τῷ θρόνῳ τῆς Νέας Ῥώμης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ὅτι ἡ ἐν Βουλγαρίᾳ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη αὐτοκέφαλος καὶ αὐτοκυβέρνητος παρὰ τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας.

§. 14. Ἅπασα ἡ ἱστορία τῆς διενέξεως τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, περὶ τοῦ τίνι προσήκει κανονικῶς ἡ διακυβέρνησις τῆς Βουλγαρίας, κηρύττει τρανῶς ὅτι οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη αὕτη ἐκκλησιαστικῶς ἀνεξάρτητος καὶ αὐτόνομος (α). Ἐν ἔτει 864 ἐπὶ

(α) Πρὸς διασάφισιν τῶν ἐν τοῖς ἑξῆς κεφαλαίοις ῥηθησομένων, ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι προτάξασθαί τινα περὶ τοῦ ἔθνους τῶν Βουλγάρων ἱστορικώτερον. Οἱ Βούλγαροι, ἔθνος τῆς Ἀσιατικῆς Σαρματίας, οἰκοῦντες παρὰ τὸν Βόλγαν ποταμὸν (κατὰ Νικηφόρον τὸν Γρηγορᾶν καὶ ἄλλους ἱστορικοὺς ἀρχαίους τε καὶ νεωτέρους), ἐξ οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔσχον (καὶ νῦν ἤδη πέραν τοῦ Βόλγα ὑπάρχει πόλις *Βουλγαρία ἡ Βουλγὰρ*, πρωτεύουσα ὁμωνύμου χώρας, κατὰ τὸν Μελέτιον· ὅρ. γεωγραφ. σελ. 221. Ὅτι δὲ οἱ Βούλγαροι οὐκ εἰσὶν ἔθνος Σλαβικὸν ἀλλὰ Σαρματικόν, ὅρ. καὶ Hist. Eccless. par Jean Alzog. T. II. p. 254), κατὰ τὸ 489 ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀναστασίου τοῦ Α΄. ἐπεσκέφθησαν λῃστρικῶς τὴν Θρᾴκην, καὶ κατὰ τῆς αὐτῆς χώρας ἐπανέλαβον τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν κατὰ τὸ 501. Ἐφεξῆς δὲ ἑνωθέντες μετὰ τῶν Ἀβάρων καὶ Σλαβώνων συγκατῴκησαν εἰς Παιονίαν καὶ Δακίαν ὑποτασσόμενοι ἐκείνοις. Ἐν ἔτει δὲ 538,

τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Γ΄. (βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ 842—867) καὶ Φωτίου Πατριάρχου οἱ Βούλγαροι ἠσπάσαντο τὸν χριστιανισμόν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο παρέσχεν ἀφορμὴν διενέξεως εἰς τοὺς Πρωθιεράρχας τῆς Πρεσβυτέρας καὶ Νέας Ῥώμης· ἑκάτεροι ἀντεποιοῦντο

ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐπιδραμόντες μετὰ τῶν Ἀβάρων τὴν Μοισίαν καὶ λεηλατήσαντες αὐτὴν, ἀπεδιώχθησαν παρὰ τῶν Βυζαντινῶν δυνάμεων· κατὰ δὲ τὸ 597 ἐπανῆλθον εἰς Μοισίαν καὶ ἄλλας χώρας Βυζαντινάς· ἀκολούθως διώξαντες τοὺς Ἀβάρους ἐκ τῆς Παιονίας καὶ Δακίας καὶ γενόμενοι κύριοι τῶν χωρῶν τούτων, ἐξελέξαντο βασιλέα αὐτῶν Κουβράντον τινά· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Κουβράντου διεσκορπίσθησαν εἰς διάφορα τῆς Εὐρώπης μέρη ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν πέντε υἱῶν αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα κατὰ τὸ 679 ἐκυρίευσαν τὴν Βάρνην, καὶ καθιδρυθέντες ἔκτοτε ἐν τῇ Μοισίᾳ, μετωνόμασαν αὐτὴν Βουλγαρίαν, ἔδραν τῶν κατακτήσεων αὐτῶν καταζήσαντες τὸ Τόρναβον· ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ γειτνιάσεως τοῦ ἔθνους τούτου πολλὰ καὶ μεγάλα δεινὰ ὑφίσαντο κατὰ καιροὺς, ὡς ἦν εἰκὸς, αἱ Βυζαντιναὶ ἐπαρχίαι καὶ ἰδίως ἡ Θρᾴκη. Περὶ δὲ τὸ 864 ὁ ἄρχων αὐτῶν Βόγορις, βασιλεύοντος Μιχαὴλ τοῦ Γ΄. υἱοῦ Θεοφίλου, ἔλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα ἐν τῇ ἱερᾷ κολυμβήθρᾳ τῶν Βλαχερνῶν ὑπὸ χειρῶν τοῦ φερωνύμου Φωτίου, μετονομασθεὶς Μιχαήλ. (Καὶ προώριστο ἄρα ἵνα ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου ἐπιλάμψῃ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ εἰς τὸ γένος τῶν Βουλγάρων, ὃν ἤδη οὕτως ἀεικῶς τινες ἀπολακτίζουσι, διαβάλλοντες εἰς τὸ φιλόχριστον καὶ εὐσεβὲς Βουλγαρικὸν γένος τὸν θρόνον ἐκεῖνον, ὅστις μετὰ τοῦ φωτὸς τῆς ὀρθοδοξίας δέδωκεν αὐτῷ τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ αὐτὰ προσέτι τὰ στοιχεῖα τοῦ Ἀλφαβήτου!). Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους οὐ διέλιπον εἰσβάλλοντες εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καταστρέφοντες πόλεις καὶ ἐξανδραποδίζοντες, καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ Κράλη αὐτῶν Συμεὼν τῷ 888. Κατὰ δὲ τὸ 972 καταβαλὼν αὐτοὺς μέχρις Ἀδριανουπόλεως προελάσαντας ὁ περιώνυμος Ἰωάννης ὁ Τζιμισκῆς, κατέ-

τῆς Βουλγαρίας, οἱ μὲν ὡς ἀνηκούσης εἰς τὴν ὑπ' αὐτοὺς τελοῦσαν ποτὲ ὑπαρχίαν τῆς Ἰλλυρίας· οἱ δὲ ἀντεποιοῦντο αὐτῆς διὰ πολιτικοὺς καὶ κανονικοὺς ἅμα λόγους (α) τὸ μέν, δηλονότι, ὡς ἀπαρτιζούσης ἀπὸ τῶν

στησε τὴν χώραν αὐτῶν ἐπαρχίαν τοῦ Κράτους, ἣν διαιρέσας εἰς τμήματα, προέχησεν αὐτῶν *Βοεβόδας*, ἤτοι ἰθαγενεῖς διοικητάς, πάνυ ἐπιεικῶς καὶ φιλανθρώπως προσαγόμενος· οἵτινες ἐπὶ Βασιλείου τοῦ Β'. ἐπαναστάντες πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἑαυτῶν ἀνεξαρτησίας, καὶ προστησάμενοι ἡγεμόνα τὸν ἀκάθεκτον Σαμουὴλ, κατέκτησαν τὸ πλεῖστον τῆς Μακεδονίας, τὸ Δυρράχιον, τὴν Ἀχρίδα, (ἔνθα ἔστησε τὴν ἕδραν αὐτοῦ ὁ Σαμουὴλ), τὰ Πρέσπα, καὶ πολλὰ μέρη τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, ἐν οἷς καὶ τὴν Λάρισσαν, ἐπεκτείναντες τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν μέχρις ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου. Ἀλλ' ὁ Βασίλειος, καταβαλὼν πρῶτον τοὺς ἐμφυλίους ἀντιπάλους, καὶ ἀπαλλαγεὶς ἀπ' αὐτῶν, ἐπεχείρησεν ἔπειτα πρὸς τοὺς Βουλγάρους πόλεμον μακρότατον, τριακονταετίαν ὅλην διαρκέσαντα· τὸ δὲ **1018** κατώρθωσεν ὁλοσχερῶς τὴν χείρωσιν τῆς ἀναστάτου καὶ ἐρημωθείσης αὐτῶν χώρας· ἐπὶ δὲ Ἰσαακίου τοῦ Β'. τῷ **1186** τὰ παρὰ τὸν Αἷμον Βλαχικὰ καὶ Βουλγαρικὰ φῦλα, ἐπαναστάντα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Πέτρου καὶ Ἀζὰν τὸ γένος Βλάχων, συνέχησαν τὸ λεγόμενον *Βλαχοβουλγαρικὸν* Κράτος, περιλαμβάνοντα ὅρια τῆς σημερινῆς Βουλγαρίας (Βλ. ἱστορ. ἄτλαντα τοῦ **Houzé**), ὅπερ κατὰ τὸ **1388** συνεχωνεύθη μετὰ τοῦ Ὀσμανικοῦ, κατατροπωθέντος τοῦ Κράλη αὐτῶν Σισμάνου ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Μουρὰτ τοῦ Α'. ὅτι δὲ οἱ ἤδη λεγόμενοι Βούλγαροι οὐκ εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ἐκείνων Βουλγάρων, ἀλλὰ σύμφυλοι καὶ ὁμαίμονες ἡμῶν, ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ῥηθήσεται.

(α) Τοὺς πολιτικοὺς καὶ κανονικοὺς τούτους λόγους ὑπεδήλου πάντως ὁ Μ. Φώτιος ἐν τῇ πρὸς Νικολ. τὸν Α'. ἐπις. καὶ ταῖς πρὸς τοὺς ληγάτους Ἰωάννου τοῦ Η'. προσδιαλέξεσιν αὐτοῦ διὰ τῶν φράσεων ἐκείνων « *εἰ τὸ τῆς ἐμῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης πλάτος μὴ ταῖς βασιλικαῖς ἐστεροχωρεῖτο ἀράγκαις* », καὶ « *εἰ μὴ συνεμεμέριστο τὸ ἔργον τῇ βασιλείᾳ* », καὶ « *εἰ μή τις ἄλλη με καιρικὴ ἀνεχαίτιζε δίκη* » κτλ. Περὶ ὧν λέγομεν ἐφεξῆς.

χρόνων τοῦ Γρατιανοῦ μέρος τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ἑπομένως νόμῳ πολιτικῷ περιλαμβανομένης ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου (κατὰ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο ἀξίωμα· « τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ μάλιστα τὰ περὶ τῶν ἐνοριῶν δίκαια, ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις τε καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθεν »)· τὸ δὲ, διὰ τὸν λδ'. Ἀποστολικὸν, τὸν θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, τοῦ κή. τῆς ἐν Χαλκηδόνι κτλ.

§. 15. Ἐν ἔτει 783 ὁ Πάπας Ἀδριανὸς ὁ Α', προσκαλούμενος παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εἰρήνης εἰς τὴν ἣν ἔμελλον συγκροτῆσαι Ζ'. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἔγραφεν ἐν τῇ ἀπαντήσει αὐτοῦ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα· « ἔτι καὶ τοῦτο αἰτοῦμεν παρὰ τῆς Ὑμετέρας Θεοστέπτου εὐσεβεστάτης βασιλείας, ἵνα ... ἀξιώσητε ἐντελῶς ἡμῖν ἀποκαταστῆναι, ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς, τὰ παρ' ὀρθοδόξων Αὐτοκρατόρων ἢ παρὰ τῶν λοιπῶν πιστῶν χριστιανῶν προσενεχθέντα καὶ παραχωρηθέντα πατριμόνια τοῦ μακαρίου Πέτρου ... Οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ ἀποκατασταθήτωσαν ἐντελῶς κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ καὶ αἱ ... τῆς ἡμετέρας διοικήσεως ὑπάρχουσαι (α) Ἐπισκόπων ἤτοι Ἀρχιεπιτκόπων χειροτονίαι » (β).

§. 16. Ἐν ἔτει 860 ἀφικνοῦνται εἰς Κωνσταντινούπολιν ληγάτοι Νικολάου τοῦ Α'. κομίζοντες ἐπιστολὰς

(α) Τίνας δὲ ἐπαρχίας ἐννοεῖ διὰ τοῦ *ἡμετέρας διοικήσεως* ἐξηγήσει ἡμῖν παραυτίκα ὁ διάδοχος αὐτοῦ Νικόλαος.

(β) « Consecrationes Episcoporum sive Archiepiscoporum sicut olitana constat traditio, nostrae Diocesis existentes, penitus *canonice* nostræ restituantur Ecclesiæ ».

πρός τε τὸν Φώτιον καὶ τὸν Αὐτοκράτορα Μιχαὴλ, δι' ὧν ὁ ῥηθεὶς Πάπας ἀπήτει, ἵνα ἐπιστραφῶσιν αὐτῷ αἱ ὑπὸ τὸν Θεσσαλονίκης Ἀρχιεπίσκοπον, ὡς βικάριον δηθεν αὐτοῦ, τελοῦσαι ἐπαρχίαι τῆς Ἰλλυρίας· « δεῖ, ἔλεγε, τὴν ὑμετέραν Αὐτοκρατορικὴν εὐπρέπειαν ἀξιῶσαι, ἵνα, ὅπερ εἶχεν ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἀρχαῖον ἔθος, ἀποκατασταθῇ ἐπὶ τῶν ὑμετέρων χρόνων· καθ' ὅσον οὐδεὶς ἂν τολμήσειε καταστῆσαι ἀμφίβολον τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, τῷ τῶν Ἀποστόλων κορυφαίῳ, τὸ μέρος, ὅπερ εἶχεν ὁ ἡμέτερος θρόνος διὰ τῶν ἐν τοῖς ὑμετέροις τόποις καθισταμένων Ἐπισκόπων, δηλαδὴ τοῦ Θεσσαλονίκης, τοῦ ἐνεργοῦντος ἀντὶ τοῦ θρόνου τῆς Ῥώμης, κατὰ τὴν ἀρχαίαν Ἤπειρον, τὴν νέαν Ἤπειρον καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἀχαΐαν (Ἑλλάδα), Ῥιπενσίαν Δακίαν, τὴν Μεδιτερράνεαν Δακίαν, τὴν Μοισίαν (πρώτην καὶ δευτέραν), τὴν Δαρδανίαν καὶ τὴν Πραιβάλην (α), αἵτινες ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν ἡμετέρων προκατόχων ἐκυβερνῶντο ταῖς ἱεραῖς διατάξεσι

(α) Σημείωσαι ὅτι τινὲς ἐκ τῶν ζητουμένων ἐπαρχιῶν καὶ τελοῦσαι ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην, ἤτοι αἱ τῶν δύο Δακιῶν, Μοισίας, Δαρδανίας καὶ Πραιβάλης, ἦσαν δεδωρημέναι τῇ Ἀρχιεπισκοπικῇ Ἀχριδῶν διὰ θεσπίσματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ πρὸ τριῶν καὶ ἐπέκεινα αἰώνων. Πῶς οὖν περιῆλθον ἀκολούθως ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως; ἐν τίνι δικαιώματι ἐζήτει αὐτὰς ὁ Νικόλαος καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Παπῶν ὡς ἐπαρχίας *ὑποκειμένας* τῷ Ῥωμαϊκῷ θρόνῳ; τί ἐγένετο τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἀχριδινῆς Ἐκκλησίας; Πῶς ἐν ὅλῃ τῇ μακρᾷ περὶ τῶν θρόνων τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας καὶ ἰδίως τῆς Βουλγαρίας διενέξει τῶν δύο ἐκκλησιῶν οὐδεμία ἐγένετο περὶ τούτου μνεία; Πῶς οὐδεμία φωνὴ διαμαρτυρήσεως ὑψώθη κατὰ τῶν ἑκατέρωθεν ἀξιώσεων; Τὰ ζητήματα ταῦτα λύονται ἐν τῷ ἑξῆς κεφαλαίῳ.

τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων, τοῦ Δαμάσου, τοῦ Σιρικίου, τοῦ Ἰννοκεντίου, τοῦ Καιλεστίνου, τοῦ Σίξτου, τοῦ Λέοντος, τοῦ Ἱλάρου, τοῦ Σιμπλικίου, τοῦ Φήλικος καὶ τοῦ Ὁρμίσδου· ἔτι δὲ ἀποδοθῆναι δεῖ παρ' ὑμῶν παραχωρούμενα καὶ τὰ ἐν Καλαβρίᾳ καὶ Σικελίᾳ πατριμόνια » (Ep. II ad Mich. imper.). Αὐτὰ ταῦτα ἔγραφε καὶ πρὸς τὸν Φώτιον, ὅστις ἐν τῇ ἀποκριτικῇ αὐτοῦ ἔλεγε· « Περὶ δέ γε τῶν τὰς χειροτονίας αὐτόθεν πάλαι λαμβανόντων ἐκοινολογήσαντο ἡμῖν οἱ τῆς ὑμῶν ὁσιότητος τοποτηρηταί, ὡς χρεὼν εἴη τούτους ἐπαναστραφῆναι καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν παλινδρομῆσαι προμήτορα. Ἀλλ' εἰ μὲν ἐν ἡμῖν τὸ τοῦ βουλεύματος κῦρος ἔκειτο, καὶ μὴ συνεμεμέριστο τῇ βασιλείᾳ ἡ πρᾶξις, οὐκ ἂν ἀπολογίας ἔδει· αὐτὸ δὲ τὸ ἔργον κρεῖττον ὂν τῆς ἀπολογίας ἐδείκνυτο· ἐπεὶ δὲ τὰ ἐκκλησιαστικὰ, καὶ μάλιστα τὰ περὶ ἐνοριῶν δίκαια, ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις τε καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθεν, ἡ τῆς ὑμῶν ὁσιότητος εὐγνωμοσύνη τὸ ἡμῶν ἐπὶ τὸ συνευδοκεῖν εἰς τὸ παρασχεῖν ἀποδεχομένη θέλημα, τὸ μὴ λαβεῖν τῆς πολιτικῆς, ἀλλ' οὐχ ἡμέτερον λογιζέσθω ἔγκλημα ».

§. 17. Ἐν ἔτει 867 Βασίλειος ὁ Μακεδὼν καταβιβάζει τὸν Φώτιον ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, καὶ ἀναβιβάζει τὸν Ἰγνάτιον· τοῦτο μαθὼν ὁ διαδεξάμενος τὸν Νικόλαον Ἀδριανὸς ὁ Β'. γράφει σπουδῇ πρὸς αὐτὸν καὶ ζητεῖ τὴν ἀπόδοσιν τῆς Βουλγαρίας, εὐελπιζόμενος εἰς τὸ εὐπτόητον καὶ ἁπλοϊκὸν τοῦ ἤθους τοῦ Ἰγνατίου· ἀλλ' οὐχ ἧττον μετὰ τῆς αὐτῆς εὐσταθείας ἀπέκρουσε καὶ ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ τὰς ἀξιώσεις τοῦ Ἀδριανοῦ.

§. 18. Ἐν ἔτει 879, ἐπὶ τῆς Β'. πατριαρχείας τοῦ Φωτίου, συνεκροτήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῷ μεγαλωνύμῳ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας, Σύνοδος (ἥτις, εἰ καὶ

μὴ κατὰ λεκτικὴν ἀκριβολογίαν, καλεῖται παρά τινων ὀγδόη Οἰκουμενικὴ), ἐν ᾗ παρῆσαν καὶ οἱ ληγάτοι Ἰωάννου τοῦ Η'. Πέτρος πρεσβύτερος Καρδινάλις, καὶ Παῦλος καὶ Εὐγένιος ἐπίσκοποι. Ἐν τῇ πρώτῃ συνεδριάσει ἀνεγνώσθη ἡ πρὸς τοὺς συναυτοκράτορας Βασίλειον, Λέοντα καὶ Ἀλέξανδρον ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου, ἐν ᾗ γέγραπται τάδε· « ἀξιοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο τὴν ὑμετέραν εὐσέβειαν, μήτε ὁ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν Φώτιος ὁ ἁγιώτατος, μήτε τις τῶν ἑαυτοῦ διαδόχων ἀπὸ τοῦ νῦν χειροτονήσῃ εἰς Βουλγαρίαν (α), μήτε αὐτοχειρίᾳ, μήτε δι' ὠμοφόρου ἀποσελλομένου, μήτε διεκδικῇ τὴν εἰρημένην ἐπαρχίαν τῶν Βουλγάρων ὡς ἰδίαν ἑαυτοῦ· ἐπ' ἀλλοτρίῳ γὰρ θεμελίῳ οὐ δεῖ ἐποικοδομεῖν ἄλλους.... εἰ καί τινες ἀφήρπασαν ἀφ' ἡμῶν τὴν μὴ προσήκουσαν αὐτοῖς ἐπαρχίαν, καὶ χειροτονίας καὶ καθιερώσεις ἐκκλησιῶν... ἐποίησαν » (Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 938). Ἐφεξῆς ἀνεγνώσθη καὶ ἡ πρὸς τὸν Φώτιον ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου· μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν,

(α) Ἡ λέξις *Βουλγαρία* ἐνταῦθα δηλοῖ οὐ μόνον τὴν κάτω Μοισίαν ἀλλὰ πάσας τὰς ἐν τῇ ά. σημ. τῆς 38 σελ. ἀναφερομένας Γραικομακεδονικὰς τῆς Ἰλλυρικῆς Ὑπαρχίας χώρας, ἅτε δὴ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῷ τότε κατεχομένας. Ἰστέον δὲ ὅτι αἱ χῶραι αὗται, ἐφ' ὧν ἠξίουν ἥ τε Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ ἐκκλησία πνευματικὴν δικαιοδοσίαν, τρεῖς περίπου αἰῶνας πρὸ τῆς ἔριδος ταύτης, ἀποσπασθεῖσαι ἀπὸ τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐδωρήθησαν διὰ Νεαρᾶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ τῷ νεοπλάστῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἀχριδῶν, ὅσις, ἕνεκα τῆς ἐν ἐκείναις ταῖς ἐπαρχίαις ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἐπικρατήσεως τῶν Βουλγάρων, ἐπεκλήθη καὶ *ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας*, καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα διετήρησε καὶ μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἐκδίωξιν αὐτῶν ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Β'. Ἀλλὰ περὶ τούτου λέγομεν ἐν τῷ ἕξῃ κεφαλαίῳ πλατύτερον.

συζητήσεως γενομένης περὶ τοῦ τίνι προσήκει ἡ ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας πνευματικὴ δικαιοδοσία, « Πέτρος ὁ εὐλαβέστατος πρεσβύτερος καὶ Καρδινάλις εἶπε· τοῦτο δὲ γέγραπται ἐν τῷ κομμονιτορίῳ ἡμῶν (α), ὅπως ἐν τῇ τῶν Βουλγάρων χώρᾳ μήτε ὠμοφόριον ἀποστείλητε, μήτε χειροτονίαν ποιήσητε· » πρὸς ὃν πάνυ εὐστόχως ὁ Φώτιος ἀπεκρίνατο· « ἡμεῖς ἀεὶ τῆς ἀγάπης ὄντες καὶ τῆς εἰρήνης ἐρασταὶ, καὶ ταυτὶ πάντα χαρίζεσθαι, εἰ δυνατὸν.... καὶ πρὸ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα Ἰωάννου... οὔτε ὠμοφόριον χειροτονίας ἀπεστείλαμεν, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ χειροτονίας τινὰς ἐποιησάμεθα (οὐχ ὡς μὴ ἔχοντες κανονικὸν δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ἐκκλησίας, ἀλλ') ὡς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, ὥσπερ ἔφθημεν εἰπόντες, τὸν ἔνθεον διασώζοντες ἔρωτα.... Τί γὰρ ἂν εἴη πλατυσμὸς ὁρίων, ΤΗΣ ΘΕΣΜΟΘΕΣΙΑΣ ΟΥ ΣΥΝΑΝΑΓΚΑΖΟΥΣΗΣ, ἀλλ' ἡ αὔξησις φροντίδων, καὶ προσθήκη μείζονος μερίμνης καὶ ἐπιπονωτέρας; » καὶ παρακατιών· « ἡμεῖς καὶ πάλαι τῷ Μακαριωτάτῳ Πάπᾳ Νικολάῳ, θρόνους τινὰς καὶ ἐνορίας αἰτησαμένῳ, οὕτως ἀντεῖπον τῷ γράμματι· ὅτι τοὺς θρόνους οὓς ἐπιζητεῖ σου ἡ ἁγιωσύνη, τῇ βασιλικῇ τῆς Ἀνατολῆς συμπεριέχονται Ἀρχῇ· εἰ δὲ τὸ τῆς ἐμῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης πλάτος μὴ ταῖς βασιλικαῖς ἐσενοχωρεῖτο ἀνάγκαις, ΜΗΔΕ ΤΙΣ ΑΛΛΗ ΜΕ ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΑΝΕΧΑΙΤΙΖΕ ΔΙΚΗ, εἶχον δὲ καὶ τὸ ὑποτελοῦν Ἱερατικὸν συμπνέον ἐπὶ τούτῳ, οὐχ οὕς τινας λέγεις ὑπὸ τὸν Φώ-

(α) « Κομμονιτόριον τὴν ἐντολὴν τοῦ Πάπα φησὶ, δι' ἧς ἐνετείλατο ἐγγράφως, τίνα ὤφειλον ζητηθῆναι, ἵνα γινώσκωσι ταῦτα, καὶ μηδὲν λανθάνῃ αὐτῶν » (Ζων. ἐν τῷ Συντ. τῶν ἱερ. Καν. Τόμ. Γ'. σελ. 289).

μης τελέσαι ποτὲ, ἀλλὰ καὶ οἳ μηδέποτε ὑπ' ἐκεῖνον γεγόνασι, καὶ τούτους ἕτοιμος ἂν κατέστην, ὅσον εἰς φιλίας ἀνήκει διάθεσιν, αἰτουμένῳ σοι παρασχεῖν. » Ταῦτα δ' αὐτοῦ εἰρηκότος, Προκόπιος ὁ Καισαρείας εἶπεν· « ἐλπίζομεν εἰς τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ .... ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ὑποταγῆναι ἔχουσι τῷ Βασιλείῳ Κράτει τῶν θεοπροβλήτων καὶ μεγάλων Βασιλέων ἡμῶν, καὶ τούτου γενομένου, τότε, ὡς κελεύει ἡ κραταιοτάτη αὐτῶν βασιλεία, ποιεῖ καὶ ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ τὰς οἰκίας ἐνορίας, τῆς κατὰ ΚΑΙΡΟΥΣ ΕΠΙΨΗΦΙΖΟΜΕΝΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ· » μεθ' ὃν Γρηγόριος ὁ Ἐφέσου· « ὁ περὶ ἐνοριῶν λόγος οὐκ ἔχει νῦν χώραν, μὴ συγκεφαλαιουμένων εἰς μίαν βασιλείαν ὁμοιότροπον πάντων τῶν Ἀρχιερατικῶν θρόνων· τῆς δὲ θείας νεύσεως τοῦτο τελούσης, ... τότε καὶ ἡ περὶ τῆς ἐνορίας δικαιολογία χώραν ἕξει, καὶ δωρεῖσθαι καὶ ἀντιδωρεῖσθαι ἑκάστῳ ἀρχιερατικῷ θρόνῳ ἔξεστι, βουλομένῳ τῷ πλησίον. » Τὴν δὲ ἀνωτέρω θεωρίαν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, τὴν περὶ τῶν θρόνων Δακίας, Πραιβαλίδος, Δαρδανίας, Μοισίας κτλ. ἐπιδοκιμάζουσα ἅπασα ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, καὶ ἐπευφημοῦσα εἰς τὰς πρὸς τὸν Νικόλαον καὶ Ἰωάννην εὐστόχους αὐτοῦ ἀπαντήσεις, ὁμοθυμαδὸν ἀνεβόησε· « ΠΑΝΤΕΣ ΟΥΤΩ ΛΕΓΟΜΕΝ » (αὐτ. σελ. 942 καὶ 943).

§. 19. Ἐν δὲ τῇ Γ'. Συνεδριάσει ἀνεγνώσθη ἡ πρὸς τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὰς ἄλλας Πατριαρχικὰς Ἐκκλησίας ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου, ἐν ᾗ ἀναγινώσκομεν τάδε· « παρακαλοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο τὴν ὑμετέραν ἀδελφότητα, ἵνα τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας, ἣν ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τοῦ μακαρίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, καὶ τοῦ κόπου καὶ μόχθου τοῦ προηγησαμένου ἡμῖν εἰς Χριστὸν ἐπέστρεψεν, ἀποδῶσητε ἡμῖν » (αὐτ.

952). Ἀκολούθως ἀνέγνωσαν οἱ Παπικοὶ ληγάτοι τὸ κομμονιτόριον (ἤτοι τὰς γραπτὰς ὁδηγίας τὰς δοθείσας αὐτοῖς), οὗ τινος τὸ θ'. κεφάλαιον ἔχει ὧδε· « θέλομεν ἐνώπιον τῆς Συνόδου ἵνα τὸν προρρηθέντα Φώτιον τὸν ἁγιώτατον Πατριάρχην παρακαλέσητε, μήτε ὠμοφόριον εἰς Βουλγαρίαν ἀποστεῖλαι, μήτε χειροτονῆσαι ἐν τῇ αὐτῇ Ἐπαρχίᾳ· ἐὰν γὰρ τοῦτο ποιήσῃ, ἐλέγξαι αὐτὸν ἔχομεν κανονικῶς » (σελ. 958).

§. 20. Ἐν τῇ Δ'. Συνεδριάσει, γενομένης καὶ πάλιν συζητήσεως περὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ ζητήματος, μετὰ τὴν ἐκ δευτέρου ἀνάγνωσιν τοῦ κομμονιτορίου, ἡ ἁγία Σύνοδος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους τοποτηρητὰς εἶπεν· « ἡμεῖς καὶ προείπομεν τῇ ὑμῶν ἁγιότητι, καὶ πάλιν λέγομεν ὅτι ὁ περὶ ἐνορίας λόγος τῆς παρούσης διέστηκεν ὑποθέσεως, καὶ καιρὸν ἴδιον ἐπιζητεῖ. Ὅμως οὖν μεθ' ὑμῶν συμπαρακαλοῦμεν τὸν εὐσεβέστατον ἡμῶν Βασιλέα περὶ τούτου, καὶ ὡς ἂν ὁδηγήσῃ αὐτὸν ὁ Θεὸς καὶ ποιήσῃ, ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΣΥΜΠΙΝΕΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΣΩΖΟΜΕΝΩΝ ΗΜΙΝ, στέργομεν καὶ συνευδοκοῦμεν καὶ ἡμεῖς » (α)· ἐφεξῆς λαβὼν τὸν λόγον ὁ Μητροπολίτης Καισαρείας Προκόπιος εἶπεν· « ἐλπίζο-

(α) Πάντως διὰ τῶν φράσεων « *τῆς κατὰ καιροὺς ἐπιψηφιζομένης ἁγίας Συνόδου* »· « *τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων συμπιεόντων καὶ διασωζομένων ἡμῖν* » « *τῆς θεσμοθεσίας οὐ συναναγκαζούσης*» καὶ «*θεσμῶν παλαιῶν οὐ λυομένων* » καὶ τὰ παραπλήσια, οἱ ἱεροὶ πατέρες ἀπερράπιζον εὐσχήμως καὶ εὐγενῶς τὰς ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας ἀξιώσεις τῶν Παπῶν ὑποδηλοῦντες ἅμα τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως κανονικὴν αὐτῆς ἐξάρτησιν. Πάνυ ἐμφρόνως καὶ συνετῶς πρὸς τὴν Ῥώμην πολιτευόμενοι χάριν τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας.

μεν εἰς τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ .... ὅτι ἀποκαταστῆσαι ἔχει τῇ βασιλείᾳ τὰ ἀρχαῖα ὅρια, καὶ πάσης τῆς ὑφ' ἡλίῳ τὴν ἡνιοχίαν· καὶ ἐπειδὰν τοῦτο γένηται, τότε ... διαστελεῖ τὰς ἐνορίας τῶν Ἀρχιερατικῶν θρόνων, ὥστε μηκέτι ἔριδα ἀναφύεσθαι· » μεθ' ὃν Θεόφιλος ὁ Ἰκονίου· « οὕτως ἐλπίζομεν ὅτι ἔχει γενέσθαι· καὶ τότε πλέον ὧν ἐπιθυμεῖ ὁ ἁγιώτατος Πάπας Ῥώμης ἔχει προσλαβέσθαι, μάλιστα τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν Πατριάρχου Κυρίου Φωτίου τοσαύτην τὴν αἰδὼ καὶ τὸ σέβας κεκτημένου. » Τελευταῖον δὲ Νικήτας ὁ Σμύρνης εἶπε· « τοσαύτης οὔσης ἀγάπης καὶ φιλίας πνευματικῆς μεταξὺ τοῦ τε ἁγιωτάτου Πάπα Ῥώμης καὶ τοῦ ἁγιωτάτου Πατριάρχου ἡμῶν Φωτίου, τίς οὐκ οἶδεν ἀκριβῶς, ὅτι ὥσπερ τὴν ψυχὴν ἔχουσι μίαν, οὕτω καὶ τὸν ὑπὸ χεῖρα λαὸν, καὶ τὰς ὑποχειρίους χώρας κοινὰς ἡγοῦνται, καὶ ἑκάτερος αὐτῶν οἰκεῖον κέρδος ἐν τῷ τοῦ πλησίον καὶ φίλου τίθεται κέρδει; » Ταῦτα δὲ πάντα ἐπισφραγίζοντες οἱ τῶν Πατριαρχικῶν θρόνων τῆς Ἑῴας λήξεως τοποτηρηταὶ, μετὰ πάσης τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἀνεβόησαν· « ΤΑ ΑΥΤΑ ΠΑΝΤΕΣ ΚΑΙ ΗΜΕΙΣ ΣΥΝΕΠΙΣΤΑΜΕΘΑ ΚΑΙ ΛΕΓΟΜΕΝ » (σελ. 963).

§. 21. Οὐκ ἔστι νῦν ὁ λόγος περὶ τοῦ τίς τῶν διαφερομένων εἶχε τὸ δίκαιον· τίνι δηλονότι προσῆκεν ἡ ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ καὶ τῆς Βουλγαρίας κανονικὴ δικαιοδοσία. Σκοπὸς ἡμῶν ἐστιν ἵν' ἀποδείξωμεν ἁπλῶς διά τε τῶν Παπικῶν καὶ Πατριαρχικῶν ἐπιςολῶν, διὰ τῶν προβαλλομένων ἑκατέρωθεν κανονικῶν ἀξιώσεων καὶ τῆς προεκτεθείσης Συνοδικῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ ζητήματος, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοκέφαλος, εἴτε πρὸ εἴτε μετὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἐγκαθίδρυσιν τῶν Βουλγάρων, καὶ ὅτι οὐδέποτε ἀνεγνωρίσθη οὔτε ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, οὔτε ὑπὸ τῶν Παπῶν ὡς τοιαύτη, εἴτε κατὰ μέρος, εἴτε ἐν Συνόδῳ συνηθροισμένων· τοὐναντίον δὲ ἀνωμολογήθη (α) καὶ

(α) Τίνι δὲ προσῆκε κανονικῶς ἡ ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ δικαιοδοσία τοῦτο ἱκανῶς, οἶμαι, ἀποδέδεικται ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Εἰς συμπλήρωσιν δὲ τῶν ἐν ταῖς προηγουμέναις σημειώσεσιν εἰρημένων περὶ Βουλγαρίας, καὶ εἰς μείζονα ἔνδειξιν τῆς ἐπ' αὐτῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου παρατιθέμεθα τὰ ἑπόμενα· « Εἰς τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν ἦλθον κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους οἱ Βούλγαροι, ὑποῦ ἦσαν ἐθνικοὶ, διὰ μέσου τῆς ἀδελφῆς τοῦ αὐτῶν ἄρχοντος Βογόρεως, ἥτις αἰχμαλωτισθεῖσα καὶ εὑρισκομένη εἰς τὰ Βασίλεια ἐτελειώθη μὲ τὸ θεῖον βάπτισμα, καὶ ἔμαθε γράμματα· ἀπελθοῦσα δὲ εἰς τὸν ἀδελφόν της παρεκίνει αὐτὸν εἰς τὴν τῶν Χριστιανῶν θρησκείαν, πάντοτε ὁμιλοῦσα μὲ αὐτὸν περὶ αὐτῆς, καὶ τὰ Χριστιανικὰ ἐπαινοῦσα μυστήρια· γενομένης δὲ πολλῆς ἀκαρπίας εἰς τὴν χώραν τῶν Βουλγάρων ἐν ἔτει 864, διὰ τὴν ὁποίαν πάντοθεν στενοχωρηθέντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς, Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς μὲ τὸν θεῖόν του Βάρδαν τὸν Καίσαρα εὐκαιρίαν εὑρὼν μὲ πολὺν στρατὸν καὶ δύναμιν κατὰ τῶν Βουλγάρων ἐστράτευσε· βιασθέντες δὲ οὗτοι ὑπ' αὐτοῦ πολλὰ καὶ εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἐλθόντες, ἀπεφάσισαν ἑκουσίως νὰ παραδοθῶσιν ὁμοῦ μὲ τὸν βασιλέα των Βόγοριν τὸν ἤδη κατηχηθέντα παρὰ τῆς ἰδίας ἀδελφῆς, καὶ νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὴν ὑποταγὴν τῶν Ρωμαίων γενόμενοι Χριστιανοί, καὶ *νὰ ἦναι ἡ Ἐκκλησία των ὑποκειμένη εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου.* Τελειωθείσης λοιπὸν τῆς συμφωνίας, ἦλθεν ὁ Βόγορις μὲ τοὺς μεγιστάνας του εἰς τὴν Βασιλεύουσαν καὶ βαπτισθεὶς εἰς αὐτὴν, ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ τὸν βασιλέα ἀνεδέχθη μετονομασθεὶς εἰς ὄνομα τοῦ βασιλέως Μιχαήλ. Τούτου δὲ τοῦ Μιχαὴλ τελευτήσαντος, ὁ μετ' αὐτὸν γενόμενος ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων, μὴ ἀναδεχόμενος τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν, ἀλλὰ βιασθεὶς ἀπὸ τὴν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πεῖναν ἠθέλησε νὰ χριστιανίσῃ· ἐλθὼν δὲ

ἀνεκηρύχθη ΣΥΝΟΔΙΚΩΣ ὑπὸ παντὸς τοῦ πληρώματος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὑποτελὴς καὶ ἐξηρτημένη, ὡς προδεδήλωται.

εἰς Κωνσταντινούπολιν μὲ τοὺς ἄρχοντάς του πάντες οἱ Βούλγαροι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθησαν, οἵτινες τὸ πρότερον ἐλέγοντο Χάζαροι, Αἴλουροι, κτλ. μετωνομάσθη δὲ ἐν τῷ βαπτίσματι ὑπὸ Μιχαὴλ τοῦ αὐτοκράτορος ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν Συμεών· τούτου δὲ γενομένου ἔπεμψε μὲ αὐτὸν τὸν νεοφώτιστον Ἡγεμόνα, ὅστις φανερὰ γνωρίσας τὴν τοῦ κηρυχθέντος ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ δύναμιν, καὶ θαρσήσας τῷ τοῦ Σταυροῦ σημείῳ προπορευομένῳ αὐτοῦ, τοὺς ἀντιστάντας αὐτῷ Βουλγάρους, ὡς τῆς πατρίου τιμῆς καὶ δόξης ἀποστάντι κατ' ἄκρας νενίκηκε, καὶ οὕτω πάντες ἑπομένως ἐξελέξαντο τὰ τῶν Χριστιανῶν. Φώτιος δὲ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης ἀπέστειλεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἐπισκόπους τε καὶ διδασκάλους πρὸς κατήχησιν τοῦ νεοσυλλέκτου λαοῦ καὶ διδασκαλίαν τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως· διὰ τοῦτο ὕστερον καὶ συχνὰς ἐπιστολὰς πρὸς αὐτὸν τὸν Μιχαὴλ ἔπεμπε, τὸν ὁποῖον εἰς μίαν του ἐπιστολὴν οὕτω καλεῖ· **Ω ΚΑΛΟΝ ΑΓΑΛΜΑ ΤΩΝ ΕΜΩΝ ΠΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΩΔΙΝΩΝ ΕΥΓΕΝΕΣ ΚΑΙ ΓΝΗΣΙΟΝ ΓΕΝΝΗΜΑ.** (Μελετ. Ἐκκλ. Ἱστ. Τ. Β΄. σελ. **276**).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΧΡΙΔΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Σύστασις, διάρκεια καὶ φάσεις αὐτῆς.

§. 22. Πρὸς λύσιν τοῦ περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ζητήματος ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι προτάξασθαι ἀρχάς τινας, ἐφ' ὧν ἐφεδράζεται ἅπας ὁ διοικητικὸς τῆς ἐκκλησίας ὀργανισμός· ἐπὶ δὲ τῆς ἀναπτύξεως ταύτης ἐπικαλούμεθα τοῦ ἀναγνώστου τὴν σύντονον προσοχήν, διότι ἔσεται ἡ κυρία βάσις τοῦ θέματος ἡμῶν. — Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν θείων Πατέρων, τὰ θεσπίσματα τῶν πανσέπτων Συνόδων καὶ τὰς διατάξεις τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς, ἡ Ἐκκλησία μόνη κέκτηται τὸ δικαίωμα τοῦ κανονίζειν τὴν ἱεραρχικὴν αὐτῆς ὑπαλληλίαν, ἀναγορεύειν αὐτοκεφάλους Ἀρχιεπισκοπὰς, συνιστᾷν Πατριαρχεῖα κτλ. ἡ δὲ χριστιανικὴ ὀρθόδοξος πολιτεία, εἴτε προσκαλουμένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε καὶ αὐθορμήτως, κρατύνει καὶ ἐπισφραγίζει τὰ συνοδικῶς δεδογμένα διὰ νόμων καὶ ψηφισμάτων· διά τοι τοῦτο οἱ εὐσεβεῖς Αὐτοκράτορες ἐκαλοῦντο θεφένσορες καὶ ἐπιστημονάρχαι τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι ὑπερασπισταὶ καὶ φύλακες τῶν θείων αὐτῆς δικαιωμάτων, ἐπόπται τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιστήμης ἢ πειθαρχίας (disciplinæ), καὶ ἐκτελεσταὶ τῶν ἱερῶν

αὐτῆς ἀποφάσεων (α)· « τὴν τοῦ ἐπιστημονάρχου τῆς Ἐκκλησίας τάξιν λαχούσης τῆς βασιλείας μου (θεσπίζει Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος), διορθοῦσθαι τὰ παρὰ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας κελεύομεν » (β). Κατὰ δὲ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐκάλει ἑαυτὸν Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας « Ἐπίσκοπον τῶν ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας » (γ)·

(α) « Ὁ Αὐτοκράτωρ τὰ τῆς *Συνόδου ὑπηρετεῖ*, ὡς χρηστὸς Κυρίου καὶ δεφένσωρ καὶ *ὑπηρέτης* τῆς Ἐκκλησίας » (Συμ. Θεσσαλ. κεφ. σκέ.)

(β) Ἀληθῶς ἐπενέβαινον ἔστιν ὅτε οἱ Αὐτοκράτορες εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας αὐτογνωμόνως καὶ αὐθαιρέτως, ἀλλ' *ἡ παράβασις νόμον οὐ ποιεῖ* (**abusus non tolit usum**)· ἄλλως τε ἡ Ἐκκλησία οὐ μόνον ἀντέςη εἰς τὰς τοιαύτας ἐπεμβάσεις καὶ πανδήμως κατ' αὐτῶν διεμαρτυρήθη, καὶ θεσπίσματα αὐτῶν ἠκύρωσε (ὡς ὀψόμεθα), ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἀναθεμάτισε καὶ τῶν ἱερῶν αὐτῆς περιβόλων ἐξέωσε!

(γ) Τοσοῦτον σέβας ἐπεδείκνυε πρὸς τοὺς Συνοδικοὺς ὅρους καὶ κανόνας ὁ Ἰσαπόστολος ἐκεῖνος Αὐτοκράτωρ, ὥστε ἐλογίζετο αὐτοὺς ὡς ἐντολὰς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. « Πᾶν ὅ,τι ἐν ταῖς ἁγίοις τῶν Ἐπισκόπων Συνεδρίοις πράττεται (ἔλεγε), τοῦτο *πρὸς τὴν θείαν βούλησιν ἔχει τὴν ἀναφοράν* ». Τηλικαύτην δὲ ὑποταγὴν καὶ εὐλάβειαν ἐδήλου πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν ὥςε ἔλεγε· « τοῖς Ἱερεῦσι παρὰ Θεοῦ δεδόσθαι τὴν ἐξου- » σίαν, ἵνα κρίνωσι (κατὰ τὰ πνευματικὰ) καὶ τοὺς Βασιλεῖς » (Εὐσέβ. ἐν βίῳ Κωνστ.) — « Εἴτι ἂν τυπώσῃ ἡ ἁγία Οἰκου- » μενικὴ Σύνοδος (ἔλεγε καὶ Μαρκιανὸς ὁ Αὐτοκράτωρ πρὸς τοὺς » περὶ τὸν αἱρεσιάρχην Εὐτυχῆ) καὶ ἐπιδῷ μοι ἐγγράφως, » *τούτοις στοιχῶ· τούτοις πιστεύω· τούτοις στέργω* » (Πρακ. Συν. Τ. Β'. σελ. 148). Συνῳδὰ τούτοις καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν Ἰουστινιανὸς καὶ Λέων ἀποφαίνονται· « Θεσπίζομεν τάξιν νόμων » ἐπέχειν τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων » τεσσάρων Συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας » (Ἰους.) καὶ « τῶν προειρημένων ἁγίων Συνόδων τὰ δόγματα *καθάπερ τὰς* » *θείας Γραφὰς δεχόμεθα*· » καὶ « δεχόμεθα τὰς ἁγίας ἑπτὰ » Οἰκουμενικὰς Συνόδους *ὡς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον* » (Λέων) κλ.

καθὸ δὲ τοιοῦτοι οἱ εὐσεβεῖς Αὐτοκράτορες ἐξέδιδον ψηφίσματα κατὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ καὶ τῆς διαδόσεως τῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καταδικασθείσης αἱρέσεως (α), καὶ νόμους περὶ Ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, συμφώνους τοῖς προεκδεδομένοις κανόσι, καὶ πολλάκις ἐκ τῶν λέξεων αὐτῶν συνυφασμένους. Πᾶσα ἄρα αὐθαίρετος ἐπέμβασις τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐςιν ἄθεσμος καὶ πᾶς νόμος ἀντιβαίνων τοῖς θείοις κανόσιν ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος καὶ νομικῶς καὶ ἐκκλησιαςικῶς. « Οἱ τοῖς κανόσιν ἐναντιούμενοι πραγματικοὶ τύποι (βασιλικὰ διατάγματα) ἄκυροί εἰσι » (Φωτ. Τίτλ. ά. Κεφ. Β'.)· καὶ « σώζεσθαι ἱερὰ καὶ ἀβίαστα τὰ ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ προσόντα δίκαια ὁρίζομεν .... εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὡρισμένοις προσκομίσοι, ἄκυρον τοῦτον ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ » (Καν. ἡ. τῆς Γ'.)· καὶ « κατὰ τῶν κανόνων ΜΗΔΕΝ πραγματικὸν ἰσχύσει· » καὶ « οὐκ ἔξεστιν ἀλλοτρίας Ἐκκλησίας δίκαια ἑτέρους Ἐπισκόπους περιαιρεῖσθαι· κατὰ θεῖον πραγματικόν (β)· τοῦτο παρὰ τοὺς κανόνας ἐστί. ΠΑΝΤΕΣ τὰ αὐτὰ λέγομεν· ὅλα τὰ πραγματικὰ ἀργήσει, οἱ κανόνες τῶν Πατέρων κρατείτωσαν » (Πρακ. Συν. αὐτ. 148). Πρὸς ταύτας δὲ τὰς ἀρχὰς ἀντιπαρεξεταζομένη ἡ πρᾶξις τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀποδεικνύεται ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος.

§. 23. Εἴδομεν ὅτι οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι προκατεβάλλοντο τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ διοικητικοῦ τῆς Ἐκ-

(α) Βλ. τὰ κατὰ τῶν αἱρέσεων διατάγματα Θεοδοσίου τοῦ Β' ἐν ταῖς πράξ. τῆς Γ' Συνόδου.

(β) Τοῦθ' ὅπερ συνέβη ἐν τῇ συστάσει τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ὡς παρακατιόντες δείξομεν.

κλησίας ὀργανισμοῦ ἐν τῷ λδ'. αὐτῶν κανόνι, καὶ ὅτι ταύτας οἱ Πατέρες συνοδικῶς ἀνέπτυξαν ἁρμοδίως ταῖς περιστάσεσι, πρὸς ἣν καὶ μόνον ἀποσκοποῦντες, τὴν ἐν πᾶσιν ἁρμονίαν καὶ εὐταξίαν. Ἐν δὲ τῇ ἀναπτύξει τῶν θεμελιωδῶν τούτων ἀρχῶν ἐβάδισαν τὴν μέσην καὶ βασιλικὴν ὁδὸν, ἔνθεν μὲν τὸν πνευματικὸν δεσποτισμὸν καὶ τὴν ἀπόλυτον διοικητικὴν συγκέντρωσιν (centralisation) περιορίζοντες (πρὸς ἣν ἔβλεπον ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ ῥέπουσαν τὴν Ῥώμην), ἔνθεν δὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀναρχίαν ἀπορραπίζοντες. Συνεπείᾳ τοίνυν τῶν ἀρχῶν τούτων, ἐπειδὴ ἡ Ῥώμη ἦν μητρόπολις τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας, διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία, ὡς εἰκὸς, δέδωκε τῷ Ἐπισκόπῳ αὐτῆς τὴν πρώτην ἔδραν ἐν τῇ ἱεραρχικῇ χοροστασίᾳ· ὅτι δὲ ἡ Ἐκκλησία, καὶ οὐχ οἱ Ῥωμαῖοι Αὐτοκράτορες, δέδωκε τῷ Ῥώμης τὰ πρεσβεῖα, καὶ ΟΥ διὰ τὸν Πέτρον (ὡς διισχυρίζονται οἱ δυτικοὶ χριστιανοὶ) ἀλλὰ διὰ λόγον ὅλως πολιτικὸν, ἀποφαίνεται ἐν Πνεύματι ἁγίῳ ἡ Δ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος· « τῷ γὰρ θρόνῳ, φησὶ, τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες δεδώκασι τὰ πρεσβεῖα » (Καν. κή. τῆς Δ'.)· καὶ ἐφεξῆς, ὅτε ὁ Αὐτοκρατορικὸς θρόνος μετετέθη εἰς τὴν Νέαν Ῥώμην, ἡ Ἐκκλησία πάλιν, διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, Συνοδικῷ ψηφίσματι (ὅρ. γ'. τῆς Β'.) ἐκήρυξεν αὐτὴν ἐκκλησιαστικῶς αὐτοκέφαλον καὶ αὐτόνομον, ἀναδείξασα τὸν τέως Ἐπίσκοπον Βυζαντίου καὶ ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Ἡρακλείας τελοῦντα, Πατριάρχην ἰσοδύναμον, ἰσοστάσιον καὶ ἰσότιμον τῷ Πατριάρχῃ τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης (συνεπισφραγιζούσης καὶ προσεπικυρούσης πάντως καὶ τῆς ὀρθοδόξου πολιτικῆς Ἀρχῆς)· « τῷ αὐτῷ, φησι, σκοπῷ οἱ ἑκατὸν πεν-

τήκοντα θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι (α) τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς Νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ » κτλ. (Καν. κή. τῆς Δ'.). Ὡσαύτως οἱ Πατέρες ἀνεκήρυξαν, καὶ οἱ αὐτοὶ πάλιν ἀκολούθως ἐπεκύρωσαν τὴν αὐτονομίαν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς Κύπρου διὰ Συνοδικῶν ψηφισμάτων, τὴν μὲν ἐν τῇ Α'. Συνόδῳ, τὴν δὲ ἐν τῇ Γ'. καὶ Ϛ'. « Ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε ΚΑΙ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίᾳ (Ἱερουσαλὴμ) Ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ Μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος » (Καν. ζ'. τῆς Α'.)· καὶ « Πρᾶγμα παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς καὶ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καινοτομούμενον, καὶ τῆς πάντων ἐλευθερίας ἁπτόμενον, προσήγγειλεν ὁ θεοφιλέστατος συνεπίσκοπος Ῥηγῖνος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι τῆς Κυπρίων ἐπαρχίας Ζήνων καὶ Εὐάγριος. Ὅθεν ἐπειδὴ τὰ κοινὰ πάθη μείζονος δεῖται τῆς θεραπείας, ὡς μείζονα τὴν βλάβην φέροντα, καὶ μάλιστα, εἰ μηδὲ ἔθος ἀρχαῖον παρηκολούθησεν, ὥστε τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχέων πόλεως τὰς ἐν Κύπρῳ ποιεῖσθαι χειροτονίας, ... ἔξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον οἱ τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν τῶν κατὰ τὴν Κύπρον προεστῶτες (Ἀρχιεπίσκοποι) κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων Πατέρων ΚΑΙ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν,

---

(α) « *Βασιλέων καὶ ἡγεμόνων* (φησὶ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης) *τὸ συνεπικυροῦν καὶ συνεπισφραγίζειν τὰ δεδογμένα* » (τῇ Ἐκκλησίᾳ)· ἰδοὺ τὸ μόνον ἐν τοῖς ἱεροῖς ἔργον τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς· ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Ταράσιος ἐν τῇ Ζ'. Συνόδῳ ἔλεγε· « Βασιλεία *Ἱερωσύνης ἰσχὺς καὶ κραταίωμα* » (Πράξ. Γ'.) ἀλλὰ περὶ τούτων λέγομεν ἐν ἐκτάσει ἐν τῷ « περὶ σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Πολιτικὴν ἐξουσίαν » ἡμετέρῳ πονήματι.

δι' ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων Ἐπισκόπων ποιούμενοι· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων καὶ τῶν ἁπανταχοῦ Ἐκκλησιῶν παραφυλαχθήσεται .... Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον (πολιτικὸν θέσπισμα) τοῖς νῦν ὡρισμένοις προσκομίσοι, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ καὶ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ » (Καν. ἡ. τῆς Γ'.)· καὶ πάλιν· « συνορῶμεν ὥστε ἀκαινοτόμητα διαφυλαχθῆναι τὰ παρὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελθόντων θεοφόρων Πατέρων τῷ θρόνῳ τοῦ προγεγραμμένου ἀνδρὸς Ἰωάννου, τοῦ τῆς Κυπρίων νήσου προέδρου παρασχεθέντα προνόμια » (Καν. κθ'. τῆς Ϛ'.). Ἡ Ἐκκλησία προσέτι, καὶ οὐχ οἱ Αὐτοκράτορες, ἀνηγόρευσεν αὐτοκέφαλον τὸν θρόνον τῆς Ἰβηρίας ἐν τῇ κατὰ Ἀντιόχειαν Συνόδῳ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Βαλσαμῶνος καὶ ἄλλων· « τὸν Ἰβηρίας ἐτίμησε διάγνωσις τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου » (ἐν τῇ ἑρμην. τοῦ β'. καν. τῆς Α'.).

§. 24. Ὅτι δὲ ἡ Ἐκκλησία εἶχε τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀναγορεύειν θρόνους αὐτοκεφάλους καὶ νομοθετεῖν κυριαρχικῶς τὰ τῶν ἐπισκοπικῶν παροικιῶν, καὶ οὐχ ἡ πολιτικὴ Ἀρχὴ (αὕτη γὰρ ὡς προστᾶτις καὶ οἱονεὶ ἐκτελεστικὴ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας ἐκράτυνεν ἁπλῶς τὰ συνοδικῶς δεδογμένα διὰ νόμων καὶ νεαρῶν πρὸς τὴν ὁλοσχερῆ αὐτῶν ἐκτέλεσιν καὶ ἐφαρμογήν), ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς συνοδικῆς συζητήσεως, τῆς γενομένης, παρόντων τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων, ἐπὶ τῆς ἱκετηρίου ἀναφορᾶς, τῆς προσκομισθείσης μὲν παρὰ Φωτίου Μητροπολίτου Τύρου κατὰ Εὐσταθίου Ἐπισκόπου Βηρυτοῦ τοῖς Αὐτοκράτορσιν Οὐαλεντινιανῷ καὶ Μαρκιανῷ, παραπεμφθείσης δὲ παρ' αὐτῶν εἰς τὴν Δ'. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἅτε δὴ τῆς περὶ τούτου συζητήσεως ἀνηκούσης εἰς τὴν

ἁρμοδιότητα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ἔχει δὲ ἡ ἀναφορὰ ὧδέ πως· « .... τῇ Τυρίων ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ ἐξ ἀρχαίων καὶ ἀμνημονεύτων χρόνων ἀπὸ τῶν ἁγίων κανόνων φανερὰ ἀφώρισαι δίκαια ἔν τε διοικήσει τῇ ἐκκλησιαστικῇ καὶ ἐν ταῖς χειροτονίαις. Τὰ τοιαῦτα δίκαια Εὐστάθιος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος τῆς Βηρυτίων πόλεως, σπουδὴν κατὰ καιρόν τινα ἐσχηκὼς παραφθεῖραι ἐπεχείρησε, θείας ποιησάμενος ἀντιγραφὰς (προκαλέσας βασιλικὸν θέσπισμα) ἐπὶ τοῦ τῆς θείας λήξεως Θεοδοσίου, δι' ὧν ἠβουλήθη, ἐκδικῶν ἑαυτῷ φανερῶν πόλεων χειροτονίας, τινὰ τῶν δικαίων τῆς προειρημένης Ἐκκλησίας εἰς ἑαυτὸν μεταθεῖναι· τοσαύτῃ δὲ ὁ μνημονευθεὶς ὁσιώτατος Ἐπίσκοπος ἐνστάσει ἐχρήσατο, ὡς καὶ συνοδικὸν πρός με παρασκευάσαι ἐκπεμφθῆναι, καθαίρεσιν ἀπειλοῦν, εἰ μή γε τῷ τοιούτῳ ἐπισημήνωμαι χάρτῃ· ᾧ τινι,... διὰ τὴν ἐπενεχθεῖσάν μοι ἀνάγκην, διὰ τῆς ὑπογραφῆς ἐσήμανα ... Δέομαι οὖν, προκυλινδούμενος τῶν ὑμετέρων ἰχνῶν, θεσπίσαι ... πάντα τὰ ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῶν θείων κανόνων ἀφορισθέντα τῇ προειρημένῃ ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ ἄπτωτα μένειν ... ἀργεῖν δὲ πάντα (α) τοῦτο μὲν θεῖα (Αὐτοκρατορικὰ) ψηφίσματα, τοῦτο δὲ καὶ ἀποφάσεις οἱωνδήποτε δικαστηρίων· καὶ εἴ τις δὲ, τούτων χάριν, συναίνεσις παρά τινων ἁγιωτάτων Ἐπισκόπων (β) γεγένηται ἐπ' ἀνατροπῇ τῆς ἀρχαιότητος ΚΑΙ τῶν θείων κανόνων, μηδενός μοι προκρίμα-

(α) Τοῦτο δ' ἔλεγεν ἀναφερόμενος πάντως εἰς τὸν ἡ. τῆς Γ'. « τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων .... παραφυλαχθήσεται· εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον » κτλ.

(β) Ἐννοεῖ τὴν ὑπὸ Ἀνατολίου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Μαξίμου Ἀντιοχείας προγεγενημένην Συνοδικὴν πρᾶξιν, περὶ ἧς κατωτέρω.

τος γενομένου ἐκ τῆς παρ' ἐμοῦ γεγεννημένης ἐν τῷ συνοδικῷ, καθ' ὃν εἴρηκα τρόπον, ὑποσημειώσεως . . . πέφυκε γὰρ τὰ τῶν ἱερῶν δίκαια μηδέποτε ἐλαττοῦσθαι ἀπὸ τῆς τῶν προεστώτων (Ἐπισκόπων) χαυνότητος » (ἤτοι ἀκηδίας, ὀλιγωρίας, δειλίας κτλ.). . . . Ταύτης δ' ἀναγνωσθείσης ἐν τῇ Δ'. συνεδριάσει, « οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· τί πρὸς ταῦτα δικαιολογεῖται ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος τῆς Βηρυτίων Εὐστάθιος; . . . . Ἐγὼ (ἀπεκρίνατο) τῶν κανόνων οὐκ ἐξίσταμαι, οὔτε τύπους τῶν Πατέρων ἀνατρέψαι βούλομαι· ἀλλ' ἐκεῖνα τὰ δίκαια (ἅτινα δηλονότι ἔχω λαβὼν διὰ τοῦ θεσπίσματος τοῦ Θεοδοσίου καὶ τοῦ Συνοδικοῦ) μὴ ἀνατραπῆναι αἰτῶ. . . . . Οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· λεγέτω ἡ ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, εἴ γε αὐτῇ ἀρέσκει, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν Πατέρων ἐξετασθῆναι τὴν περὶ τούτου ζήτησιν, ἢ κατὰ θεῖα πραγματικά. . . . . ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπε· κατὰ τῶν κανόνων ΜΗΔΕΝ πραγματικὸν ἰσχύσει, οἱ κανόνες τῶν Πατέρων κρατείτωσαν· οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· νῦν καιρός ἐστι διδαχθῆναι ἡμᾶς (ἤτοι τὴν πολιτικὴν Κυβέρνησιν) παρὰ τῆς ἁγίας Συνόδου, εἰ ἔξεστι κατὰ θεῖον πραγματικὸν ἀλλοτρίας Ἐκκλησίας δίκαια ἑτέρους Ἐπισκόπους περιαιρεῖσθαι· ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπεν· ΟΥΚ ἔξεστι τοῦτο· ΠΑΡΑ τοὺς κανόνας ἐστίν· οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον. . . . . λεγέτω ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος Φώτιος, ποίας Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπον ἀφείλετο ὁ Εὐστάθιος, ἢ τί περὶ τῶν χειροτονιῶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένων πέπρακται. Φώτιος . . . . εἶπεν· ἔλαβε Βίβλον, Βότρυν, Τρίπολιν, Ὀρθωσιάδα, Ἀρκὰς, Ἀντάραδον . . . . Εὐστάθιος εἶπε· Σύνοδος εὐλαβεστάτων Ἐπισκόπων γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὅρος ἐδόθη, ᾧ τινι καὶ Μάξιμος Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας ὑπέγραψε· Μάξιμος . . . . εἶπε· χάρτης μοι ἠνέχθη ἔχων ὑπογραφὴν τοῦ Ὁσιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου (Κωνσταντινουπόλεως) Ἀνατολίου . . . . καὶ ὑπέγραψα. Εὐστάθιος εἶπεν· ἐγὼ οὔτε δεήσεις ἐπιδέδωκα τῷ εὐλαβεστάτῳ Βασιλεῖ Θεοδοσίῳ, ἵνα Μητρόπολιν Βηρυτὸν ποιήσῃ (ἦν δὲ ἡ Βηρυτὸς Ἐπισκοπὴ τελοῦσα τὸ πρὶν ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Τύρου), ... καὶ τὰς πόλεις δὲ οὐκ ἐγὼ διεῖλον ἀλλ' ἡ ἁγία Σύνοδος (ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει). . . . οἱ ἄρχοντες εἶπον· λεγέτω ἡ ἁγία Σύνοδος εἰ ἐξῆν τῷ ἁγιωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀνατολίῳ . . . προστάττειν ἀφαιρεθῆναι αὐτοῦ (τοῦ Φωτίου) φανερὰς κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Ἐκκλησίας . . . Ἀνατόλιος εἶπεν· οὐδὲν καινοτομίας παρ' ἐμοῦ ἐχόμενον γεγένηται, οὐδὲ συνευρεύσαντες κατὰ τὸ σύνηθες οἱ ἐπιδημοῦντες Ἐπίσκοποι καινὸν τύπον ἐξήνεγκαν, καὶ δείκνυσι τὴν παρουσίαν τῶν Ἐπισκόπων (ἡ Συνοδικὴ πρᾶξις). Φώτιος εἶπεν· οὐδὲν ἕτερον ἀξιῶ . . . ἢ τοὺς κανόνας στῆσαι καὶ λαβεῖν με τὰς Ἐκκλησίας· ἡ ἁγία Σύνοδος ἐβόησεν· αὕτη δικαία αἴτησις, οἱ κανόνες τῶν Πατέρων κρατείτωσαν, δικαία ἡ αἴτησις τοῦ Φωτίου, . . ἀναγινωσκέσθωσαν οἱ κανόνες. » Ἀναγνωσθέντος δὲ τοῦ δ'. τῆς Α'. [ἐν ᾧ θεσπίζει ἡ Σύνοδος τὸν ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ διορισμὸν ἑνὸς καὶ μόνου Μητροπολίτου (α)], « οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· ἡ ἁγία Σύνοδος τὸ παριστάμενον αὐτῇ διδασκέτω·

(α) Ἡ διαίρεσις ἄρα καὶ ἡ ἕνωσις, καὶ ἐν γένει ἅπας ὁ διοικητικὸς διοργανισμὸς τῶν ἐπισκοπικῶν παροικιῶν ἦν ἔργον τῶν ἱερῶν Συνόδων καὶ οὐ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς· οἱ δὲ Ὀρθόδοξοι Αὐτοκράτορες, ὡς προεῖπον, ἐκράτυναν ἁπλῶς διὰ νόμων τὰς Συνοδικὰς ἀποφάσεις.

πότερον, ἀρέσχει κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον ἕνα Μητροπολίτην εἶναι τῶν ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν κατὰ πόλιν ἑκάστης ἐπαρχίας εὐλαβεστάτων Ἐπισκόπων τὸ κῦρος ἔχοντα, ἢ (κατὰ τὸ θέσπισμα δηλονότι τοῦ Θεοδοσίου καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημούσης Συνόδου) δύο .... ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπεν· ἕνα κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Πατέρων κρατεῖν ... ἀργούντων πάντων τῶν ἐκ παραδρομῆς πραγματικῶν καὶ ἀνατρεψάντων τὰ πνευματικῶς καὶ κατὰ Θεὸν θεσπισθέντα παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ... οἱ ἄρχοντες εἶπον· ΤΑ ΑΡΕΣΚΟΝΤΑ ΤΗ ΑΓΙΑ ΣΥΝΟΔΩ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΠΑΝΤΑ ΧΡΟΝΟΝ ΒΕΒΑΙΑ ΦΥΛΑΤΤΕΣΘΩ. Κεκρόπειος Σεβαστουπόλεως εἶπεν· ὑπὲρ τοῦ μηδὲ τὴν ὑμετέραν ἐξουσίαν (τὴν πολιτικὴν δηλονότι) αἰτίασιν παρ' ἑκάστου προσώπου δέχεσθαι καὶ κάμνειν, μήτε ἡμᾶς συντρίβεσθαι δεόμεθα, ὥστε ἀργῆσαι ἀναντιῤῥήτως τὰ ἐπὶ βλάβῃ τῶν κανόνων πραγματικά .... ἐν πάσῃ ἐπαρχίᾳ, κρατῆσαι δὲ τοὺς κανόνας ΔΙΑ ΠΑΝΤΩΝ .... (α) ἡ ἁγία Σύνοδος ἐβόησε· ΠΑΝΤΕΣ ΤΑ ΑΥΤΑ ΛΕΓΟΜΕΝ· ὅλα τὰ πραγματικὰ ἀργήσει· οἱ κανόνες κρατείτωσαν ... οἱ ἄρχοντες εἶπον· κατὰ τὴν ψῆφον τῆς ἁγίας Συνόδου καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ΑΠΑΣΑΙΣ ἐπαρχίαις τὰ τῶν κανόνων κρατείτω.... τὰ διαλαληθέντα ἔργῳ παραδοθήσεται» [τουτέστιν ἡ Κυβέρνησις ὡς ἐπόπτης καὶ φύλαξ τῶν συνοδικῶν ἀποφάσεων μεριμνήσει περὶ τῆς ὁλοσχεροῦς ἐκτελέσεως αὐτῶν (6)].

(α) Πρβλ. ἡ. τῆς Γ'. « Εἴτις μαχόμενον τύπον κτλ. »

(6) Ἡ παρουσία ἄρα τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τῶν Συνόδων σκοπὸν εἶχε τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ

§. 25. Ἐκ δὲ τῆς συζητήσεως ταύτης συμπεραίνομεν τὰ ἑπόμενα· 1ον ὅτι ἡ Ἐκκλησία μόνη κέκτηται τὸ δικαίωμα τοῦ διοργανίζειν καὶ διευθετεῖν τὰ τῶν ἐπαρχιῶν· 2ον ὅτι οὐ θέμις ἐστὶ τὴν πολιτικὴν Ἀρχὴν ἐπεμβαίνειν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι καὶ νομοθετεῖν τὰ δοκοῦντα αὐτῇ· 3ον ὅτι ἡ πολιτικὴ Ἀρχὴ ἐστιν ἐκτελεστὴς τῶν Συνοδικῶν ἀποφάσεων· 4ον ὅτι ὡς τοιαύτην ἀνωμολόγησεν ἑαυτὴν ἐνώπιον τῶν ἱερῶν ἀντιπροσώπων τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας· 5ον ὅτι πᾶς νόμος Αὐτοκρατορικὸς ἀντιβαίνων τοῖς θείοις κανόσιν ἐστὶν ἄκυρος· 6ον ὅτι πᾶν ψήφισμα Συνοδικὸν, ἐναντιούμενον τοῖς κανόσι καὶ ταῖς ἀρχαίαις παραδόσεσι, καὶ χωρὶς ἀπολύτου ἀνάγκης καὶ ἐλλόγου αἰτίας ἐκδεδομένον [ἀφορώσης δηλονότι τὸ καθολικὸν συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας (Πρβλ. τὸν ιϐ'. τῆς Δ'.)], ἐστὶν ἀργὸν καὶ ἀνίσχυρον.

§. 26. Εἴδομεν ἀνωτέρω ὅτι μετὰ τὴν ἐπὶ Γρατιανοῦ

τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν· τοῦτο δὲ γίνεται μᾶλλον καταφανὲς ἐκ τῆς ἐπιστολῆς Θεοδοσίου καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τῶν αὐτοκρατόρων πρὸς τὴν ἐν Ἐφέσῳ Σύνοδον· « ἐντέταλται Κανδιδιανὸς ὁ μεγαλοπρεπέστατος κόμης τῶν καθωσιωμένων Δομεστίκων ἄχρι τῆς ἁγίας ὑμῶν διαϐῆναι Συνόδου, καὶ *μηδὲν μὲν ταῖς περὶ τῶν δογμάτων γιγομέναις ζητήσεσι κοινωνῆσαι. . . . φροντίσαι δὲ τοῦ μή τινα δειχόντων ἐξ ἀντιπαθείας ἐπὶ πλέον παραταθῆναι*» — «*κανονικῶν (δογματικῶν), ἐξεταζομένων πραγμάτων* (ἔλεγον καὶ οἱ παρὰ τῆς Δ' Συνόδου ἀποσταλέντες ἐπίσκοποι πρὸς τὸν Νεστόριον, μὴ βουλόμενον παρασταθῆναι ἐνώπιον αὐτῆς διὰ τὴν ἀπουσίαν τῶν προστατευόντων αὐτῶν πολιτικῶν ἀρχόντων) *οὔτε ἄρχοντας οὔτε ἑτέρους τινας λαϊκοὺς παρῆναι χρὴ*, εἰ μὴ μόνον τὴν σὴν ὁσιότητα τὴν εἰς πρόσωπον κατηγορουμένην» ὅθεν καὶ αἱ περὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων συνήθεις φράσεις εἰσὶν *ἀκροᾶσθαι, παρῆναι*, καὶ τὰ παραπλήσια, ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν τοῖς Ἱεροῖς Πρακτικοῖς.

προσάρτησιν τῆς Ἰλλυρικῆς ὑπαρχίας τῷ Ἀνατολικῷ βασιλείῳ, περιῆλθεν αὕτη ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Ἀποστολ. λδ'. καὶ τοῦ θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ (σελ. 13, σημ. δ'.), ὅτι τὴν δικαιοδοσίαν ταύτην ἀνεγνώρισε καὶ ἐπεκύρωσεν ὡς ἔννομον διὰ θεσπίσματος Θεοδόσιος ὁ Β'. (σελ. 8), ὅτι ἐπεσφράγισεν αὐτὴν ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος διὰ τοῦ κή. αὐτῆς κανόνος (σελ. 10 καὶ 11), καὶ τελευταῖον ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰουστινιανὸς ἐκράτυνε ταύτην διὰ Νεαρᾶς καὶ τῆς πρὸς τὸν Ἐπιφάνιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολῆς αὐτοῦ (σελ. 9). Ἐν τίνι λοιπὸν ἐξουσίᾳ ἐτόλμησεν ὁ ῥηθεὶς Αὐτοκράτωρ ἀθετῆσαι τοὺς κανόνας καὶ τὰς πολιτικὰς διατάξεις, καὶ ἀνακηρύξαι τὸν θρόνον τῆς Ἐπισκοπῆς Ἀχριδῶν αὐτοκέφαλον; Ἡ γὰρ ἐν τῇ ῥλά. Νεαρᾷ φερομένη φράσις « κατὰ τὰ ὁρισθέντα ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πάπα Βιγιλίου » (α) δοκεῖ παρέγγραπτος καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν τεκμηρίων, περὶ ὧν αὐτίκα ἐροῦμεν, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς μὴ ὑπάρξεως τοιούτου τινὸς συνοδικοῦ ψηφίσματος (β). Καὶ δεδόσθω

(α) « Θεσπίζομεν τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἔχειν ἀεὶ ὑφ' ἑαυτὸν τοὺς Ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας Μεδιτερρανέας καὶ Δακίας Ῥιπενσίας, Πραιβαλίας, Δαρδανίας, Μυσίας τῆς ἀνωτέρας καὶ Μακεδονίας τῆς δευτέρας. . . . *κατὰ τὰ ὁρισθέντα ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πάπα Βιγιλίου* ».

(β) Ἓν ἐκ τῶν πολλῶν τεκμηρίων τῆς νοθείας ταύτης ἐστὶ τὸ ἀκόλουθον. Ὁ Βαλσαμὼν, ἐν τῇ ἑρμ. τοῦ δ'. τῆς Β', ἱστορῶν τὰ περὶ τῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν, περὶ μὲν τῶν ἄλλων λέγει ὅτι ἐτιμήθησαν συνοδικῇ διαγνώσει· περὶ δὲ τῆς ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας (Βουλγαρίαν δὲ λέγων, ὡς ὑφόμεθα, ἐννοεῖ τὴν περιοχὴν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν), ὅτι ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Πολιτικῆς Ἀρχῆς, οὐδεμίαν μνείαν ποιούμενος τῆς

μὲν ὅτι ἀληθῶς ἀνηγορεύθη ἡ Ἐκκλησία αὕτη αὐτοκέ-

πράξεως τοῦ Βιγιλίου· « εἰ δὲ καὶ ἑτέρας ἐκκλησίας αὐτοκεφάλου εὑρήσεις, ὡς τὴν Βουλγαρίας, τὴν Κύπρου, τὴν Ἰβηρίας, μὴ θαυμάζῃς· τὸν μὲν γὰρ ἀρχιεπίσκοπον Βουλγαρίας *ἐτίμησεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς* . . . τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου ἐτίμησεν ἡ Γ'. Σύνοδος . . . τὸν δὲ Ἰβηρίας ἐτίμησε διάγνωσις τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου . . . τελοῦντα τὸ πρότερον ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Ἀντιοχείας » (Σύντ. τῶν ἱερ. καν. τόμ. Β'. σελ. 171). Συνῳδὰ τούτῳ γράφουσι καὶ οἱ ἱστορικοὶ Γεώργιος Ἀκροπολίτης καὶ Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς· « πλείοις τε γὰρ ἄλλοις αὐτὴν (τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Βουλγαρίας) ὁ Βασιλεὺς ἐκ παλαιοῦ *τετίμηκεν* Ἰουστινιανὸς, ἑαυτοῦ γεγονυῖαν πατρίδα, καὶ πρώτην ὠνόμασεν Ἰουστινιανήν· καὶ δὴ καὶ *αὐτονομεῖσθαι ταύτην εἰς τὸ διηνεκὲς προσετετάχει* » (ἐν τῷ περὶ Θεοδώρου Ἀγγέλου Κομνηνοῦ δεσπότου Θεσσαλίας)· καὶ, « ἣν ἀρχιεπισκοπὴν ὁ Βασιλεὺς *τετίμηκεν* Ἰουστινιανὸς » κτλ. (αὐτ.)· ἔνθα, ὡς ὁρᾷς, οὐδεὶς γίγνεται λόγος περὶ ἐκκλησιαστικῆς κυρώσεως. Ὅτι δὲ ἡ ἐκκλησία, οὐ μόνον οὐ συμμετέσχε τῆς τοῦ Ἰουστινιανοῦ πράξεως, ἀλλὰ καὶ πλαγίως πως ἐκάλεσεν αὐτὴν *ἀντικανονικὴν καὶ αὐθαίρετον*, γίγνεται δῆλον ἐκ τῆς *Συνοδικῆς* ἐγκυκλίου Καλλινίκου Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ᾗ γέγραπται ταῦτα· « τοὺς δ' αὐτονόμους Ἀρχιεπισκόπους, οἵτινές εἰσιν ὁ Ἀχριδῶν, καὶ ὁ Κύπρου, καὶ οἱ τῆς Ἰβηρίας δύο τῆς κάτω καὶ τῆς ἄνω, καὶ ὁ τοῦ Πεκίου, κατὰ διαφόρους καιροὺς ΕΠ' ΑΔΕΙΑΙΣ ΤΙΣΙ ΦΙΛΟΤΙΜΗΣΑΝΤΑ, ΠΗ ΜΕΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΣΠΟΥΔΑΣΜΑΤΑ ΙΔΙΑΙΣ ΑΡΕΣΚΕΙΑΙΣ (αὐθαίρετα), πῇ δὲ καὶ Συνοδικαὶ διασκέψεις ἁπλῶς Ἀρχιεπισκόπους τοὺς τοιούτους ἐποίησαν καὶ ὠνόμασαν, καὶ τοῦτο μόνον ἔχουσιν ὄνομα ». (Σύντ. Χρυσ. Ἱεροσολ. σελ. 52). Τοιαῦται δὲ κιβδηλίαι οὐκ ὀλίγαι ἐπενοήθησαν πρὸς νομιμοποίησιν καὶ ἔξαρσιν τοῦ θρόνου τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, τὸ φερόμενον χρυσόβουλλον τοῦ εἰρημένου Αὐτοκράτορος δι' οὗ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς κατακοσμεῖται, δίκην ταὼ, πολλοῖς τοῖς ματαιότητος συμβόλοις, ὅπερ ἐστὶν ἀκριβὲς ἐκμαγεῖον καὶ ἀπομίμημα τοῦ πραγματικοῦ τύπου τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, τοῦ δωροφορηθέντος δηθεν Σιλβέστρῳ τῷ Ἐπισκόπῳ Ῥώμης, ὡς δείξομεν ἐν τῷ ἑξῆς κεφαλαίῳ.

φαλος Συνοδικῷ ψηφίσματι· ἀλλ' ἐν τίνι ἐξουσίᾳ ὁ Βιγίλιος ἐτόλμησεν ἀναγορεῦσαι αὐτόνομον Ἐκκλησίαν ἀλλοτρίαν, μηδόλως δηλονότι ὑπαγομένην εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν, καθ' ἃ ἐν τῷ ά. κεφαλαίῳ τοῦ Α'. μέρους προαποδέδεικται; οὐ μόνον δ' ὁ Ῥώμης, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ὁ Κωνσταντινουπόλεως εἶχεν ἐξουσίαν τοιαύτην. Κἂν λοιπὸν ὁ Ἰουστινιανὸς ὑποτεθείη αὐθαιρέτως τοῦτο πράξας, κἄν τε ὁ Πάπας Βιγίλιος, κἄν τε ὁ Πατριάρχης Κωνσαντινουπόλεως, οὐδὲν ἧττον τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἀποδεικνύεται ἀβάσιμον καὶ ἀσήρικτον, καὶ νομικῶς καὶ κανονικῶς· διότι πᾶς νόμος πολιτικὸς ἢ πρᾶξις Συνοδικὴ, ἀντιβαίνουσα τοῖς ἱεροῖς κανόσιν, ἐστὶν ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος, κατὰ τὰς ἀρχὰς τὰς καθιερωθείσας μὲν παρὰ τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας, ἀποδεχθείσας δὲ παρὰ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς ἐν τῇ Δ'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ διὰ τῶν ἑκατέρωθεν ἀνακηρύξεων· « ὅλα τὰ πραγματικὰ ἀργήσει », « κατὰ τῶν κανόνων μηδὲν πραγματικὸν ἰσχύσει, οἱ κανόνες κρατείτωσαν »· καὶ « τὰ ἀρέσκοντα τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον βέβαια φυλαττέσθω »· καὶ ταύτας τὰς ἀρχὰς, ὡς εἴδομεν, παραυτίκα ἐφήρμοσαν ἥ τε πνευματικὴ καὶ ἡ κοσμικὴ ἐξουσία διὰ τῆς πανδήμου ἀκυρώσεως τοῦ Θεοδοσιανοῦ ψηφίσματος (α) καὶ τῆς Συνοδικῆς πράξεως δύο Πατριαρ-

(α) « Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· καὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῶν τριακοσίων δέκα ὀκτὼ ἁγίων Πατέρων, καὶ κατὰ τὴν ψῆφον καὶ δικαίωσιν πάσης τῆς ἁγίας Συνόδου, Φώτιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος τῆς Τυρίων Μητροπόλεως *τὴν πᾶσαν* ἐξουσίαν τοῦ χειροτονεῖν ἐν ὅλαις ταῖς πόλεσι τῆς πρώτης Φοινίκης ἐπαρχίας ἔξει. Εὐστάθιος δὲ ὁ

χῶν, Ἀνατολίου Κωνσαντινουπόλεως καὶ Μαξίμου Ἀντιοχείας (σελ. 55), δι' ὧν ὁ μὲν ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Τύρου τελῶν Ἐπίσκοπος Βηρυτοῦ ἀνηγορεύθη ἀνεξάρτητος ἐκείνου καὶ Μητροπολίτης ἰσοσάσιος, αἱ δὲ Ἐπισκοπαὶ Βίβλου, Βότρυος, Τριπόλεως, Ὀρθωσιάδος, Ἀρκάδος, Ἀνταράδου, ἀποσπασθεῖσαι ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πρώτου, ὑπετάγησαν εἰς τὴν τοῦ δευτέρου (Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 150). (α)

εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος *ἀπὸ τοῦ θείου πραγματικοῦ* (τοῦ Θεοδοσίου) ΜΗΔΕΝ *πλέον ἑαυτῷ ἐκδικείτω τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας. . . . ἡ ἁγία Σύνοδος ἐδόκησεν· αὕτη δικαία κρίσις, αὕτη Θεοῦ κρίσις, αὕτη δικαία ψῆφος* ». (αὐτ. σελ. 152).

(α) Ἐπειδή τινες τῶν Αὐτοκρατόρων, εἴτε αὐθαιρέτως, εἴτε κατ' ἀξίωσιν φιλοδόξων τινῶν Ἐπισκόπων, ἀνήγαγον ἐπισκοπὰς εἰς Μητροπόλεις, παρασχόντες αὐταῖς μητροπολιτικὸν δίκαιον (ὡς λ. χ. τὴν Βηρυτὸν), ἡ ἐκκλησία ἐν τῇ Δ'. συνόδῳ, οὐ μόνον κατήργησε τὰς Μητροπόλεις ἐκείνας, καὶ τὰ αὐτοκρατορικὰ θεσπίσματα ἠκύρωσεν, ἀλλ' ἵνα πρὸς τούτοις προλάβῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὰ τοιαῦτα ἀτοπήματα, ἐξέδωκε καὶ εἰδικοὺς κανόνας ἀπαγορευτικούς. Αὐτίκα ἡ ῥηθεῖσα ἁγία Σύνοδος θεσπίζει τοιαῦτα· « ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὥς τινες *παρὰ* τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς παραδραμόντες δυναστείαις, διὰ πραγματικῶν τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον, ὡς ἐκ τούτου δύο Μητροπολίτας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. Ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία Σύνοδος *τοῦ λοιποῦ* μηδὲν τοιοῦτον τολμᾶσθαι παρ' ἐπισκόπου, ἐπεὶ τὸν τοιοῦτο ἐπιχειροῦντα ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ. Ὅσαι δὲ ἤδη Μητροπόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς Μητροπόλεως ἐτιμήθησαν ὀνόματι, *μόναι* ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς, καὶ ὁ τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς διοικῶν Ἐπίσκοπος, δηλονότι *σωζομένων τῇ κατὰ ἀλήθειαν Μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων* » ὃν ἑρμηνεύων ὁ Βαλσαμών φησιν· « οὐ τὸν εἰς πρᾶξιν ἀγαγόντα τὴν ἐπιχείρησιν κολάζει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν

§. 27. Τίς οὐ συνορᾷ ἐνταῦθα τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν

μόνον ἐπιχειροῦντα κἂν μὴ τύχῃ τοῦ ἐφετοῦ· ἀλλὰ ταῦτα μὲν *μετὰ τὸν καιρὸν* ὥρισε γίνεσθαι· *τὰς δὲ πρὸ τοῦ καιροῦ τιμηθείσας πόλεις εἰς Μητροπόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν, ἀπολαύειν παρεχώρησε τιμῆς μόνης* καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς Ἐπισκόπους, μὴ ἐνοχλεῖν δὲ τῇ παλαιᾷ Μητροπόλει· σώζεσθαι δὲ ἐκείνῃ τῇ *ὡς ἀληθῶς* Μητροπόλει. . . . τὰ δίκαια πάντα, *μή τινος παρασπωμένου παρὰ τοῦ νέου Μητροπολίτου.* Ἰστέον δ' ὅτι, ἐν περιπτώσει ἀναδείξεως ἐπισκοπῆς τινος εἰς Μητρόπολιν παρὰ τῶν αὐτοκρατόρων, ἡ ἐκκλησία οὐ διετέλει ἀμέτοχος αὐτῆς, ἀλλ' ἐνήργει καὶ αὕτη τὸ καθ' ἑαυτὴν τὰ δέοντα, καθιεροῦσα τὸν προβιβασμὸν δι' ἰδίας ἐκκλησιαστικῆς πράξεως, ἢ ἐπισήμου συνοδικῆς συναινέσεως. Οὕτω π. χ. ὁ Αὐτοκράτωρ Οὐαλεντινιανὸς, ὁ ἐπὶ τῆς εἰρημένης Συνόδου ἀκμάσας, ἐτίμησε διὰ ψηφίσματος τὴν ἐπισκοπὴν Νικαίας, πρότερον τελοῦσαν ὑπὸ τὴν Νικομήδειαν, Μητρόπολιν οὖσαν πάσης Βιθυνίας. Κοινοποιηθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος εἰς τὴν ἁγίαν Σύνοδον, ἀνεγνώρισεν αὕτη καὶ κατεκύρωσε τὸ μητροπολιτικὸν ἀξίωμα τῇ πόλει τῶν Νικαέων, ὡς δηλοῦσι τὰ Πρακτικὰ αὐτῆς. « Οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· τὴν αὐθεντίαν τοῦ Μητροπολίτου ἐν ταῖς κατὰ Βιθυνίαν ἐκκλησίαις ὁ Νικομηδείας εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος ἔξει, τοῦ Νικαίας *τὴν τιμὴν μόνην* τοῦ Μητροπολίτου ἔχοντος· τοῦτο γὰρ καὶ *τῇ ἁγίᾳ παρέστη Συνόδῳ* (Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 191). Ὡσαύτως καὶ ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν Αὐτοκράτωρ Μαρκιανὸς, τιμήσας τὴν Χαλκηδόνα εἰς μητρόπολιν, ἀνήνεγκε τοῦτο εἰς τὴν αὐτὴν ἱερὰν Σύνοδον, ὅπως τύχῃ τῆς ἐγκρίσεως καὶ κυρώσεως αὐτῆς· « εἰς τιμὴν τῆς τε ἁγίας Μάρτυρος Εὐφημίας καὶ τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος (τῶν Πατέρων) τὴν Χαλκηδονέων πόλιν, ἐν ᾗ τὰ τῆς πίστεως τῆς ἁγίας κατὰ Σύνοδον διεκροτήθη, Μητροπόλεως ἔχειν πρεσβεῖα ἐθεσπίσαμεν, *ὁσάκις μόνῳ ταύτην τιμήσαντες, σωζομένου* (κατὰ τοὺς κανόνας) *δηλαδὴ τῇ Νικομηδέων Μητροπόλει τοῦ ἰδίου ἀξιώματος.* » Ταῦτα δὲ τοῦ Μαρκιανοῦ εἰρηκότος, ἡ Σύνοδος ἐπεσφράγισε γενικῶς καὶ ὁμοφώνως τὸ αὐτοκρατορικὸν αὐτοῦ ψήφισμα, σημειωθείσης τῆς ἐγκρίσεως καὶ συναινέσεως αὐτῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς Πρακτικοῖς (αὐτ. σελ. 165 καὶ 166). Συνῳδὰ δὲ ταῖς αὐτοκρατορικαῖς καὶ

τῶν γεγονότων; Ὅπως ἡ Βηρυτὸς ἀνηγορεύθη αὐτοκέ-

συνοδικαῖς διατάξεσιν, οἱ Μητροπολῖται Νικαίας καὶ Χαλκηδόνος ἐξελέγοντο ὑπὸ τῆς ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῶν Βιθυνῶν Ἐπισκόπων (ὄντων τὸν ἀριθμὸν δώδεκα κατὰ Νεῖλον τὸν Δοξαπατρῆ), καὶ ἐχειροτονοῦντο παρὰ τοῦ *ὡς ἀληθῶς* Μητροπολίτου Νικομηδείας (οἱ γὰρ μόνον πρεσβεῖα Μητροπολίτου φέροντες Ἐπίσκοποι οὐ διέφερον τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων, εἰμὴ κατὰ τὴν προήγησιν τῆς τιμῆς καὶ τὴν ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει προεδρείαν). Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν Ἐπισκοπῶν τὸ δίκαιον τῆς ἐκλογῆς καὶ χειροτονίας περιῆλθεν, ὡς ἦν εἰκὸς, εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημοῦσαν Σύνοδον καὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην. Δι' αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν λόγον τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς καὶ τῶν ἄλλων τῶν *κυρίως* Μητροπολιτῶν περιῆλθεν εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν· (ὅπερ μὴ βουλόμενοι συνιέναι οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν Βούλγαροι διατριβογράφοι, καθάπτονται τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ παραδόξως ἐπιζητοῦσιν ὅπως ἐκλέγωνται ἐπιτοπίως παρὰ τῶν χριστιανῶν οἱ ὑποψήφιοι τῶν Βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν, ὡς μηδόλως προσήκοντος δήθεν εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδον τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, καὶ τοῦτο *κατὰ τοὺς καιρούς*!!!)· ὅτι δὲ οὐκ ἐνήργει μονομερῶς ἐν τοῖς ἱεραρχικοῖς προβιβασμοῖς ἡ πολιτικὴ ἐξουσία, ἀλλ' ἀπητεῖτο ὁπωσδήποτε καὶ ἡ σύμπραξις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πρὸς νομιμοποίησιν, δῆλον ἐκ τῆς συνοδικῆς πράξεως τῶν Πατριαρχῶν Ἀνατολίου καὶ Μαξίμου, γενομένης ἅμα τῇ ἐκδόσει τοῦ Θεοδοσιανοῦ ἐκείνου ψηφίσματος, πρὸς ἀνάδειξιν τῆς ἐπισκοπῆς Βηρυτοῦ εἰς Μητρόπολιν. Ἀληθῶς τινες τῶν Αὐτοκρατόρων εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἠθέτησαν τὴν κανονικῶς καὶ πολιτικῶς καθεστῶσαν τάξιν, *ἀλλ' ἡ παράβασις νόμον οὐ ποιεῖ* μήτε δὲ ἡ ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν Αὐτοκρατόρων αὐθαιρέτοις πράξεσιν ὑποχώρησις, ἢ καὶ συναίνεσις τῶν πνευματικῶς προϊσαμένων, εἴτε ἐξ ὀλιγωρίας, εἴτε ἐξ ἀσθενείας, εἴτε ἐξ ἀνάγκης προελθοῦσα, *νομιμοποιεῖ αὐτάς*· « *Πέφυκε γὰρ τὰ τῶν ἱερῶν δίκαια μηδέποτ' ἐλαττοῦσθαι ἀπὸ τῆς τῶν προεστώτων χαυνότητος* » (Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 150). Οὗεν πᾶσα πρᾶξις τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ἀντικειμένη τοῖς κανόσιν ἔστιν ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος *καὶ πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς.* « Οἱ τοῖς κανόσιν ἐναντιούμενοι πραγματικοὶ τύποι ἄκυροί

φαλος αὐτογνωμόνως καὶ αὐθαιρέτως, οὕτω καὶ ἡ Ἐπι-

εἶσι· κατὰ τῶν κανόνων μηδὲν πραγματικὸν ἰσχύσει· οἱ κανόνες κρατείτωσαν » κτλ. κτλ. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ ιζ'. κανὼν τῆς αὐτῆς Συνόδου πλεῖόν τι δικαίωμα παρέχει, ὡς ἄν τις ὑπολάβοι, τοῖς βασιλεῦσιν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν περιοριστικὴν ἔννοιαν περιέχει (ἄλλως γὰρ ἂν εὑρεθείη ἡ Σύνοδος πρὸς ἑαυτὴν συγκρουομένη καὶ ἀντιφάσκουσα, ὅπερ οὐδεὶς ἂν τῶν εὐσεβούντων φρονήσειεν). Ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς· « εἴτις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις, ἡ αὖθις καινισθείη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθήτω· » ὃν ἑρμηνεύων ὁ Ἀριστηνὸς λέγει· « εἰ βασιλεὺς ἐκ νέου πόλιν ἐκαίνισεν, ἢ καὶ αὖθις καινίσοι, οὐ φιλονεικήσει περὶ αὐτῆς ὁ γειτνιάζων ἐπίσκοπος, ἀλλὰ τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις ἀκολουθήσει· ὥστε ἐκείνης τῆς ἐπαρχίας ἡ παροικίας τὸν ἐπίσκοπον ὑφ' ἑαυτὸν ἔχειν, εἰς ἣν αὕτη ἐναπεγράφη καὶ ὑπετέθη τελεῖν. » Ἢ σαφέστερον ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ λή. τῆς ἐν Τρούλλῳ, ὅστις ἐπανάληψίς ἐστι τοῦ προεκτεθέντος· « ἡ παρὰ βασιλέως καινισθεῖσα ἢ καὶ καινισθησομένη πόλις, ὑφ' ἣν ἐναπεγράφη καὶ ὑπετέθη τελεῖν· κἂν τῇ παροικίᾳ ἑτέρου ἐπισκόπου μᾶλλον ἐγγίζει οὐκ ἐκδικήσει αὐτὴν οὕτως ὁ γειτνιάζων, ἀλλὰ τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις ἑπακολουθήσει καὶ ἡ τοιαύτη πόλις, καθὼς καὶ ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ κανόνι τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου ὥρισται. » Ἰδοὺ λοιπὸν ποῦ περιορίζεται τὸ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι δικαίωμα τῶν Βασιλέων, τὸ *ὑπὸ τῶν ἱερῶν Συνόδων αὐτοῖς δεδωρημένον*. Ἡ πρᾶξις ἄρα τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐστιν ἀδόκιμος καὶ πολιτικῶς καὶ κανονικῶς, 1) ὅτι *καινίσας* τὴν πρώτην Ἰουστινιανὴν, κατέστησεν αὐτὴν οὐ τῷ ὀνόματι μόνῳ Μητρόπολιν, κατὰ τὰς συνοδικὰς καὶ πολιτικὰς διατάξεις, ἀλλὰ παρέσχεν αὐτῇ δικαιοδοσίαν ἐπὶ πολλῶν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν, *ἀποσπάσας αὐτὰς βιαίως καὶ αὐθαιρέτως* (ὡς πάνυ διαλαμβάνει ἡ πρᾶξις τῆς Μ. Ἐκκλησίας περὶ ἧς κατωτέρω) ἀπὸ τῆς πνευματικῆς κυριαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου· καὶ 2) ὅτι τὸν Ἐπίσκοπον Λιχνίδος, ὃν Ἀρχιεπίσκοπον πρώτης Ἰουστινιανῆς μετεκάλεσε (οὐ κατὰ τὴν συνήθη ἔννοιαν, καθ' ἣν ἡ λέξις σημαίνει Ἐπίσκοπον ἰσότιμον Μητροπολίτῃ, μὴ ἔχοντα δὲ ὑφ' ἑαυτὸν Ἐπισκόπους), ὕψωσεν ὑπεράνω πάντων τῶν Ἀρ-

σκοπὴ Ἀχριδοῦ ἢ Λιχνιδοῦ ἀνεκηρύχθη αὐτόνομος, ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως·

χιεπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν, καταστήσας αὐτὸν αὐτοκέφαλον, ἀνεξάρτητον, καὶ τοῖς Πατριάρχαις ἰσοστάσιον· ὅτι δὲ οἱ Αὐτοκράτορες οὐ μόνον οὐκ εἶχον ἐξουσίαν ἀναγορεύειν θρόνους αὐτοκεφάλους, ἢ ἐπισκοπὰς εἰς Μητροπόλεις (μετὰ δικαιοδοσίας) ἀνάγειν μονομερῶς καὶ αὐθαιρέτως καὶ χωρὶς τῆς συμπράξεως τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' οὐδὲ Μητροπόλεις ἀμείβειν, ἤτοι ἀνωτέρας ἑτέρων Μητροπόλεων καθιστᾶν, γίγνεται δῆλον οὐ μόνον ἐκ τῶν ἱερῶν κανόνων, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν αὐτοκρατορικῶν θεσπισμάτων· « Οἱ θεοφιλέστατοι Μητροπολῖται (γράφει ὁ Αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην) ἐδεήθησαν τῆς βασιλείας μου, ἁγιώτατέ μου Δέσποτα, ὅτι οἱ Μητροπολῖται Σύγκελλοι καὶ Πρωτοσύγκελλοι (οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ ἐκ τῶν Ἀρχιερέων συγκροτοῦντες τὸ μυστικοσυμβούλιον τοῦ Πατριάρχου) πειρῶνται διὰ συγκλητικῶν τιμῶν ἀλλάξαι τοὺς σεβασμίους θρόνους. *Καὶ τί ἐξουσίαν ἔχει ὁ βασιλεὺς, ἢ τὸ συγκλητικὸν ἀξίωμα, ἀμείβειν θρόνους, οὓς ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων καὶ τῶν θείων Πατέρων ἔταξε; . . . .* Λοιπὸν ἐν μὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔνθα καὶ ὁ ἁγιώτατος καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τυγχάνει, ἔν τε Συνόδοις καὶ στάσεσι καὶ δικαστηρίοις, ἔν τε καθέδραις καὶ τοῖς λοιποῖς, ἕξει τὸν θρόνον του ἕκαστος, ὃν δέδωκεν αὐτῷ ἡ ἁγία Σοφία, ἥτις ἐστὶν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου· καὶ ᾧ περ δέδωκεν ἐκεῖνος θρόνον, τίς ἀφαιρήσεται ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀποστερήσεται; ἐν δὲ τῷ Παλατίῳ ἕξει τὴν τιμὴν ἕκαστος τὴν ἐν τῇ Συγκλήτῳ τυπωθεῖσαν αὐτῷ . . . . Ἐγὼ ὀλίγον ἐνέτυχον τοῖς κανόσιν, ἀλλ' εὗρον γεγραμμένον, ὅτι ὁ μὴ ἀκολουθῶν πᾶσι τοῖς τυπωθεῖσι παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, *ἀναθέματι ὑποκείσθω*. Ἢ τίς ἐστιν οὕτω *τολμητίας καὶ ἀλαζὼν καὶ αὐθάδης ἵνα παρασείσῃ ΕΝ ῥῆμα τῶν θείων κανόνων ἐκείνων; εἰ δέ τις ἐτόλμησε καὶ τοιοῦτον, ἴσως ἠγνόησε τοὺς κανόνας ἢ ἐπελάθετο, καὶ ἵλεως αὐτῷ γένοιτο Κύριος ὡς ἀγνοήσαντι!* Ὅμως ἂν θέλῃ τις καινοτομεῖν τὸ θεῖον καὶ βλασφημεῖν, καὶ ἀνατρέπειν τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ θεοφόρων Πατέρων, *ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν*. Εἰς δὲ τὸ

καθώς ἡ κατάργησις ἐκείνης, καὶ ἡ ἀκύρωσις τοῦ τε Θεοδοσιανοῦ ψηφίσματος καὶ τῆς Συνοδικῆς πράξεως τῶν Πατριαρχῶν Ἀνατολίου καὶ Μαξίμου, ὡς ἐναντιουμένων πρὸς τὸν δ'. τῆς Α'. ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, ἦν δικαία καὶ ἔννομος, οὕτω καὶ ἡ κατάργησις ταύτης ἡ ἐπὶ τοῦ ἀοιδίμου Σαμουὴλ γενομένη, καὶ ἡ ἀκύρωσις τῆς τε Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς καὶ τῆς πράξεως τοῦ Βιγιλίου (ἂν ὑποθῶμεν αὐτὴν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν), ὡς ἀντικειμένων πρός τε τὸν λθ'. Ἀποστολικὸν, τὸν θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ τὸν κή. τῆς ἐν Χαλκηδόνι· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἐπῆλθε μετὰ τὴν πάνδημον καθιέρωσιν τῶν ἀρχῶν ἐκείνων, καὶ τὴν ἐπίσημον, οὕτως εἰπεῖν, σύμβασιν τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτικῆς Κυβερνήσεως ἐν τῇ Δ'. Συνόδῳ. Καὶ ταῦτα, μηδεμιᾶς προσούσης ἀνάγκης καὶ ἐλλόγου αἰτίας, ἀλλ' ἐξ ἐνόχου φιλοδοξίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ προελθούσης (α).

παλάτιον ἐχέτω τὴν τιμὴν ὁ Σύγκελλος (Μητροπολίτης) καὶ εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια. Ἀποτεθήτω οὖν ἡ παροῦσα γραφὴ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἂν ᾖ δήλη καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἡ τοιαύτη πρόσταξις καὶ οἰκονομία τῆς Βασιλείας μου ».

(α) Εἰ πάντες οἱ Αὐτοκράτορες Ἀρμένιοι, Ἴβηρες κτλ. ἐμιμοῦντο τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, πάλαι ἂν ἡ ἐκκλησία κατακερματισθεῖσα ἠφάνιστο. Καθὼς δὲ κατὰ τὸν ιβ'. τῆς Δ'. κατακριτέοι εἰσὶν οἱ Ἐπίσκοποι οἱ προβιβασμοὺς τῶν θρόνων διενεργοῦντες, οὕτω, κατὰ λογικὴν συνέπειαν, καὶ οἱ Αὐτοκράτορες, οἱ διὰ *φιλοδοξίαν* τοιαῦτα τινὰ τολμῶντες ἐναντίον τῶν ἱερῶν κανόνων· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἡ πρᾶξις τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐστι κατακριτέα, ὅσον οὐ περιωρίσθη εἰς τὸ ἀναδεῖξαι τὴν πατρίδα αὐτοῦ Μητρόπολιν γοῦν μετὰ δικαιοδοσίας ἐπὶ ἑτέρων ἐπισκοπῶν (καί τοι καὶ τούτου ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ἀπαγορευομένου ὡς δέδεικται) ἀλλ' ἀνέδειξεν αὐτὴν αὐτοκέφαλον καὶ ἰσοστάσιον τοῖς Πατριαρχικοῖς θρόνοις, ἀποσπάσας ἅμα ἀπὸ τῆς ἐνορίας τοῦ Κωνσταντινουπόλεως εὐρυτάτας ἐπαρχίας.

§. 28. Ἐπειδὴ δὲ ἡ σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης οὐκ ἐγένετο κατὰ τὰς νενομισμένας διατυπώσεις, ἀλλὰ δι' αὐθαιρέτου ἐπεμβάσεως τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς καὶ ἐναντίον τῆς διαγορεύσεως τῶν ἱερῶν κανόνων, διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτ' ἀνεγνώρισεν αὐτὴν ἐπισήμως ὡς αὐτοκέφαλον, ἤτοι διὰ πράξεως Συνοδικῆς κατεκύρωσεν· εἰ δὲ καὶ ἀποτόμως οὐ διεμαρτυρήθη (φειδομένη πάντως τῆς μνήμης τοῦ Ἰουστινιανοῦ διὰ τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ τὸν ἔνθεον αὐτοῦ ζῆλον κατὰ τῶν αἱρέσεων), ἐσίγησεν ὅμως, καὶ διὰ τῆς σιγῆς εὐφήμως τὴν ἑαυτῆς ἀπαρέσκειαν ἐξεδήλωσεν. Ὅτι δὲ ἡ σιγὴ αὕτη ἰσοδυναμεῖ πρὸς εὐθεῖαν διαμαρτύρησιν, κατάδηλον γίγνεται ἐκ τῆς ἀντιπαραθέσεως τῆς ἀναδείξεως αὐτῆς πρὸς τὴν τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν· 1ον τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνεκήρυξαν οἱ Πατέρες ἐν τῇ Β'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ (Καν. γ'.), τοῦτο δ' ἐφεξῆς ἐπεκύρωσαν καὶ τὴν προϋπάρχουσαν δικαιοδοσίαν αὐτῆς (σελ. 24) ἐβεβαίωσαν δύο ἕτεραι Οἰκουμενικαί, ἡ Δ'. (Καν. κή.) καὶ ἡ Ϛ'. (Καν. λϛ'.)· 2ον οἱ Πατέρες ὡσαύτως ἐτίμησαν, τὸ κατ' ἀρχὰς, τοὺς θρόνους τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, καὶ οἱ αὐτοὶ πάλιν κατεκύρωσαν αὐτοῖς ἀκολούθως ἐν τῇ Α'. Συνόδῳ (Καν. ϛ'.) τὴν ἣν εἶχον ἀνέκαθεν, ἐπὶ τῇ θεμελιώδει ἀρχῇ τοῦ Ἀποστολικοῦ λδ'. πνευματικὴν δικαιοδοσίαν (ἅτε δὴ τῶν εἰρημένων πόλεων οὐσῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῆς Αἰγυπτιακῆς καὶ Ἀνατολικῆς διοικήσεως), ὁ μὲν ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου, Λιβύης καὶ Πενταπόλεως, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς Συρίας, Κοίλης Συρίας, πρώτης καὶ δευτέρας Κιλικίας,

Μεσοποταμίας καὶ ἄλλων χωρῶν (Βλ. Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ. Β'. σελ. σελ. 128 καὶ 129). 3ον ἡ Ἐκκλησία ὡσαύτως ἀπένειμεν ἔκπαλαι (α) τὸ αὐτοκέφαλον καὶ εἰς τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ τοῦτο σαφῶς ἀνεκήρυξεν ἐν τῇ Α'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ (Καν. ζ'.)· ἐν δὲ τῇ Δ'. κατεκύρωσεν αὐτῷ καὶ τὴν ἐπὶ τῶν τριῶν Παλαιστινῶν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν, ἀναγνωρίσασα τὴν μεταξὺ τῶν Πατριαρχῶν Ἀντιοχείας Μαξίμου καὶ Ἱεροσολύμων Ἰουβεναλίου γενομένην σύμβασιν (β)· 4ον ἡ Ἐκκλησία πρὸς τούτοις ἀπένειμε τὸ αὐτοκέφαλον καὶ εἰς τὸν θρόνον τῆς Κύπρου, ὅπερ ἀκολούθως δύο Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἐβεβαίωσαν, ἡ Γ'. (Καν. ἡ.) καὶ ἡ Ϛ'. (Καν. λθ'.)· 5ον οἱ Πατέρες παρέσχον τὸ αὐτοκέφαλον καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Καρχηδόνος [καὶ τοῦτο συνοδικῶς διεξεδικήθη αὖτη κατὰ τῶν ἐπεμβάσεων καὶ τῶν πλαστογραφιῶν τῶν Ἐπισκόπων τῆς Ῥώμης (γ)], καὶ ὡς

(α) Καὶ τοῦτο ὑποδηλοῖ ἡ φράσις τοῦ ζ'. τῆς Α'. « *παράδοσις ἀρχαία* » κατ' ἀντιδιαστολὴν οὖσα πρὸς τὴν λ. *συνήθεια*.

(β) « Μάξιμος ὁ εὐλαβέστατος Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας εἶπεν· ἤρεσέμοι καὶ τῷ εὐλαβεστάτῳ Ἐπισκόπῳ Ἰουβεναλίῳ κατὰ σύμβασιν. . . . ὥστε τὸν μὲν θρόνον Ἀντιοχείας ἔχειν δύο Φοίνικας καὶ Ἀραβίαν, τὸν δὲ θρόνον τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως ἔχειν τὰς τρεῖς Παλαιστίνας, καὶ ἀξιοῦμεν ἐξ ἀποφάσεως τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεπείας καὶ τῆς ἁγίας Συνόδου *ἐγγράφως* βεβαιωθῆναι αὐτά· Ἰουβενάλιος ὁ ὁσιώτατος Ἐπίσκοπος τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως εἶπε· τὰ αὐτὰ κἀμοὶ συνήρεσε . . . . καὶ ἀξιῶ ὥστε . . . » κτλ. Μετὰ δὲ τὰς ἐκφωνήσεις Πατέρων τινῶν « καγὼ βεβαιῶ τὰ μεταξὺ αὐτῶν δόξαντα καὶ συναινῶ τοῖς τετυπωμένοις » κτλ. « *Πάντες* οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· *καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ λέγομεν, καὶ συναινοῦμεν τοῖς παρὰ τῶν Πατέρων εἰρημένοις* » (Συλ. Πρακτ. Τ. Β'. σελ. 230).

(γ) Βλ. τὰς ἐπιστολὰς τῆς Συνόδου ταύτης πρὸς τοὺς Πάπας Βονιφάτιον καὶ Κελαιστῖνον ἐν Πηδαλ. σελ. 319—321.

τοιαύτη παρὰ τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας ἀνεγνωρίσθη διὰ τοῦ β'. κανόνος τῆς Πενθέκτης ἡ τῆς ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικῆς, δι' οὗ ἐπεκυρώθη μετὰ καὶ τῶν ἄλλων πρακτικῶν τῆς ἐν Καρθαγένῃ (α) καὶ ὁ λϛ'. καὶ ρλδ'. αὐτῆς κανών, ἐφ' ὧν τὸ αὐτοκυβέρνητον καὶ αὐτοδέσποτον τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας ἐφεδράζεται· 6ον ἡ Ἐκκλησία προσέτι συνοδικῇ διαγνώσει αὐτοκέφαλον ἀνεκήρυξε καὶ τὸν θρόνον τῆς Ἰβηρίας, τελοῦντα τὸ πρότερον ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Ἀντιοχείας. 7ον Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὰ ἀνέκαθεν νενομισμένα ἀνηγορεύθησαν αὐτοκέφαλοι διὰ Συνοδικῆς πράξεως, ἀναγνωρισθείσης καὶ ἐπικυρωθείσης παρὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, ἤτοι παρὰ τοῦ πληρώματος τῆς Καθολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

§. 29. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀναδείξει τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, ἡ Ἀχρίδος, ἡ Βουλγαρίας (ὡς μετὰ ταῦτα ἐπεκλήθη διὰ τὴν ἐπί τινα χρόνον ἐν ἐκείναις ταῖς χώραις ἐπικράτησιν τῶν Βουλγάρων) ἀπαντᾶται τοιοῦτό τι; συνέστη αὕτη κατὰ πρωτοβουλίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἢ γοῦν ἐνομιμοποιήθη ἡ παρὰ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς σύστασις αὐτῆς διὰ Συνοδικῆς τινος διατυπώσεως τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας; κατεκυρώθη ποτὲ αὐτῇ δι' ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ἡ ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας Μεδιτερρανέας, Δακίας Ῥιπενσίας, Πραιβαλίδος,

(α) Καταγραφέντος τοῦ ἐν Ἀφρικῇ Βανδαλικοῦ Κράτους ὑπὸ τοῦ περικλεοῦς Βελισσαρίου, Ἰουστινιανὸς ὁ Αὐτοκράτωρ *ἐκράτυνε τὴν ἀρχαίαν* αὐτονομίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Καρχηδόνος διὰ θεσπίσματος. « Τὸ αὐτὸ δίκαιον (ὅπερ δηλονότι καὶ τῇ Πρώτῃ Ἰουστινιανῇ) καὶ τῷ ἐπισκόπῳ Καρχηδόνος τῆς Ἀφρικῆς δεδώκαμεν, ἐξ οὗπερ ὁ Θεὸς ταύτην ἡμῖν ἀποκαστέστησε ». (Νεαρ. ΡΔΑ'.).

Δαρδανίας, Μοισίας τῆς ἀνωτέρας καὶ δευτέρας Μακεδονίας πνευματικὴ αὐτῆς δικαιοδοσία, ὥσπερ τῷ θρόνῳ, φέρε, τῆς Ἀλεξανδρείας ἡ ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου, Λιβύης καὶ Πενταπόλεως; Οὐδόλως, οὐδαμῶς, οὐδέποτε, καίτοι πολλῶν δοθεισῶν πρὸς τοῦτο ἀφορμῶν.

§. 30. Αὐτίκα· τῷ 535 διὰ ψηφίσματος τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀνηγορεύθη ἡ Ἐπισκοπὴ Λιχνίδος αὐτοκέφαλος· αἱ δὲ προῤῥηθεῖσαι ἐπαρχίαι ἀποσπασθεῖσαι ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως αὐτῇ καθυπετάγησαν. Μετὰ παρέλευσιν 18 ἐτῶν, ἤτοι τῷ 553, συνεκροτήθη ἡ Ε'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, καὶ ὅμως οὐδὲν ψήφισμα ἐξέδωκε πρὸς νομιμοποίησιν καὶ ἐπικύρωσιν τῆς νεοσυστάτου Ἀρχιεπισκοπῆς, καίτοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος συγκροτηθείσης τῆς ἱερᾶς ταύτης ὁμηγύρεως. Ἐφεξῆς τῷ 691 ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β'. ἡ Ῥινοτμήτου συνεκροτήθη ἡ Πενθέκτη, ἢ (ὡς συνήθως λέγεται) ϛ'. Οἰκουμενικὴ, ΟΥ̓ πρὸς ὁρισμόν τινος δόγματος, ἀλλὰ πρὸς τὴν εὐταξίαν τοῦ χριστιανικοῦ πολιτεύματος, καὶ τὴν ῥύθμισιν πρὸ πάντων καὶ παγίωσιν τοῦ διοικητικοῦ τῆς Ἐκκλησίας συστήματος (α), ἐφ' οἷς ἐξέδωκεν ρβ'. κανόνας· ἐνῷ δὲ ἀνανεοῖ καὶ κρατύνει τὰ προνόμια τῶν Πατριαρχικῶν θρόνων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, ἔτι δὲ καὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου (εἰ καὶ ὑπὸ προγενεςέρων Συνόδων ἐπανειλημμένως καθιερωμένα), περὶ τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, καὶ ταῦτα ἀρτισυστάτου οὔσης, ΟΥ̓ΔΕΝΑ λόγον ποιεῖται. « ΑΝΑΝΕΟΥΜΕΝΟΙ (λέγει) τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων Πατέρων

(α) Βλ. Σύντ. τῶν ἱερ. καν. τόμ. Β'. σελ. 300, καὶ Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 681, καὶ Πηδαλ. σελ. 122.

τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων, ΚΑΙ τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα τῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντων νομοθετηθέντα, ὁρίζομεν ὥςε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ὡς ἐκεῖνον, μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντα· μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθω θρόνος, εἶτα ὁ τῆς Ἀντιοχείας, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως . . . » (Καν. λϛ'.)· καὶ « συνορῶμεν ὥστε ἀκαινοτόμητα διαφυλαχθῆναι τὰ παρὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελθόντων θεοφόρων Πατέρων τῷ θρόνῳ . . . τοῦ τῆς Κυπρίων νήσου προέδρου παρασχεθέντα προνόμια (α), ὥστε τὴν Νέαν Ἰουστινιανούπολιν (β) τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως . . . καὶ ὑπὸ τῶν

(α) Καί μοι σημείου ὅτι ἡ Ἐκκλησία τὸ ἀξίωμα τῶν αὐτοκεφάλων θρόνων οὐ στηρίζει ἐπὶ τῶν αὐτοκρατορικῶν Χρυσοβούλλων (τοῦ Ζήνωνος, φέρε, καὶ Ἰουστινιανοῦ), ἀλλ' ἐπὶ τῶν Συνοδικῶν ψηφισμάτων.

(β) Νέα Ἰουστινιανούπολις ἡ *δευτέρα* Ἰουστινιανὴ ἐπεκλήθη ἡ Σαλαμὶς (Ἀμόχωστος) τῆς Κύπρου παρὰ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β'. ἢ Ῥινοτμήτου, εἰς κάλλος αὐτὴν ἀνακαινίσαντος, ὅτε τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τῶν Σαρακηνῶν ἢ Ἀράβων ἀπήλλαξε. Ταύτην ἐτίμησαν ἤδη πρότερον οἱ Αὐτοκράτορες Ζήνων καὶ Ἰουστινιανὸς ὁ Α'. ἢ Μέγας, κατὰ Νικηφόρον τὸν Κάλλιστον, ὁ μὲν, διὰ τὸ εὐρεθῆναι ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῇ νήσῳ ὑπὸ Κερασέαν (κατὰ Κεδρινὸν) ἢ Κερατίαν (κατὰ Νικηφόρον), τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ ἀποστόλου Βαρνάβα, φέρον ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον οἰκείαις χερσὶ γεγραμμένον, ὁ δὲ « ἐπὶ δόξῃ τῆς γαμετῆς Θεοδώρας, Κύπρον λαχούσης πατρίδα, καθ' ἃ δὴ καὶ ἐπὶ τὴν Ἀχρίδα τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἐποίει, ἣν δὴ καὶ *Πρώτην* ἐκάλεσεν Ἰουστινιανήν ». (Νικηφ. Καλλίστ. Ἐκκλ. Ἱστ. ΙΣΤ'. 27).

οἰκείων Ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι» κτλ. (Καν. λθ'.) (α), Περὶ δὲ τάξεως, προνομίων καὶ δικαίων τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, ΟΥΔΕΙΣ λόγος παρ' αὐτῇ, ὡς οὐδὲ παρὰ τῇ Ζ'. ἡ δὲ παντελὴς αὕτη σιγὴ τῶν ἁγίων Συνόδων ἰσοδυναμεῖ, ὡς ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν πραγμάτων δείκνυται, πρὸς εὐθεῖαν διαμαρτύρησιν. Καὶ τί λέγω; οὐ μόνον οὐκ ἀνεγνώρισε τὸ αὐτοκέφαλον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διαρρήδην ἐκήρυξεν αὐτὴν διὰ τῶν πέντε Πατριαρχείων καὶ τῶν τριακοσίων ὀγδοήκοντα ἑπτὰ ἁγίων Πατέρων ἐν τῇ ἐπὶ Φωτίου Συνόδῳ ΥΠΟΤΕΛΗ ΚΑΙ ΕΞΗΡΤΗΜΕΝΗΝ, καὶ, κατὰ λογικὴν ἀκολουθίαν, τὴν τοῦ Ἰουστινιανοῦ Νεαρὰν ΑΚΥΡΟΝ ΚΑΙ ΑΝΙΣΧΥΡΟΝ (σελ. 45 καὶ 46).

§. 31. Ἐπειδὴ οὖν ἡ σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος οὐκ ἐγένετο κατὰ τὰς νενομισμένας καὶ κανονικὰς διατυπώσεις, καὶ ἐπειδὴ τὰ προνόμια αὐτῆς οὐκ ἐστηρίζοντο ἐπὶ πράξεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἢ γοῦν ἐπὶ Τοπικῆς ἐπικεκυρωμένης ὑπὸ Οἰκουμενικῆς, διὰ τοῦτο οὐκ ἦσαν οὕτω σεβασὰ καὶ ἑδραῖα ὡς τὰ τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων θρόνων· διὰ τοῦτο μετὰ παρέλευσιν χρόνου τινὸς εὑρίσκομεν τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης Δαρδανίαν, Ἰραιβαλίδα, Μεδιτερρανέαν Δακίαν κτλ. ὑποτεταγμένας αὖθις τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ἔνθεν μὲν τοὺς Πάπας τῆς Ῥώμης Ἀδριανὸν Α', (6) Νικόλαον Α', Ἀδριανὸν Β'. καὶ Ἰωάν-

(α) Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη εἶχεν ἤδη ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καὶ Φωτίου Πατριάρχου τρισκαίδεκα ἐπισκοπάς· Κωνσταντίαν, (Μητρόπολιν) Κίτιον, Ἀμαθοῦντα, Πάφον, Κούριον, Ἀρσενόην, Σόλους, Λάπιδον, Κυρηνίαν, Ταμασσὸν, Κύθηρα, Τριμυθοῦντα, Καρπασίαν· ἤδη δὲ ἔχει μόνας τρεῖς! Πάφον, Κίτιον καὶ Κυρηνίαν.

(6) Ἕζη ἐπὶ τῆς Ζ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου (783).

νην Η'. ἀπαιτοῦντας αὐτὰς (ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα Βουλγαρία (ὅρ. σελ. 40 σημ. ά.) παρὰ τῶν Αὐτοκρατόρων καὶ Πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς πάλαι κανονικῶς εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης προσανηκούσας, ἔνθεν δὲ πάλιν τοὺς Πρωθιεράρχας τῆς Νέας Ῥώμης, πρὸ δὲ πάντων τὸν μέγαν Φώτιον, μᾶλλον δ' εἰπεῖν τὴν ἐπ' αὐτοῦ συγκροτηθεῖσαν Σύνοδον (ἣν πάντως καὶ οἱ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ ἡμῶν Βούλγαροι ὡς θείαν καὶ ἱερὰν ἀσπάζονται, καθὸ Ὀρθόδοξοι), ἐν ᾗ λόγος ἐγένετο περὶ Βουλγαρίας, ἀποφαινομένην ὅτι ἅπασαι αἱ ἐν αὐτῇ περιεχόμεναι ἐπαρχίαι ἀνήκουσιν εἰς τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ θρόνου τῆς Κωνσαντινουπόλεως. Οὐδεμία δὲ φωνὴ διαμαρτυρήσεως ὑψώθη κατὰ τῶν ἑκατέρωθεν ἀξιώσεων, οὔτε παρατήρησίς τίς ποτε παρ' οὐδενὸς ἐγένετο, ὅτι αἱ ῥηθεῖσαι ἐπαρχίαι ἀνήκουσιν εἰς ἕτερον αὐτοκέφαλον θρόνον, καθ' ὅλην τὴν μακροχρόνιον ταύτην συζήτησιν, ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη μνεία ἐγένετο ἐν τῇ Συνόδῳ περὶ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, ὡς ἂν εἰ μηδέποτε ὑπῆρξε! Τὸ δὲ πάντων παραδοξότερον, βλέπομεν τὸν μέγαν καὶ πολύκροτον ἐν ταῖς Ἰουστινιανείοις Νεαραῖς Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς ἀπεκδυμένον πάσης ἀνεξαρτησίας ἐκκλησιαστικῆς, καὶ παρακαθήμενον ἐν τῇ ῥηθείσῃ Συνόδῳ οὐχὶ εἰς ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Ἰουστινιανὸς ἔξοχον ἕδραν, ἀλλὰ πόρρω που ἐρριμένον καὶ συγκατειλεγμένον μετὰ τῶν Μητροπολιτῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἑκατοστὸν τὴν ἕδραν ἀριθμούμενον, καὶ ἀντὶ τῶν πομπωδῶν τίτλων φέροντα τὴν προσωνυμίαν ἁπλοῦ ἐπισκόπου «Γαβριὴλ Ἀχρίδος» (α)· καὶ ταῦτα ποῦ; ΕΝ

(α) «*Προκαθεσθέντος Φωτίου* τοῦ ἁγιωτάτου καὶ Οἰκου-

ΣΥΝΟΔΩ, ἔνθα ἐτηρεῖτο ἐν πᾶσι μεγίστη ἀκρίβεια· « Θεσπίζομεν (γράφει ὁ Ἰουστινιανὸς)... κατὰ τοὺς ὅρους αὐτῶν (τῶν ἁγίων Συνόδων) τὸν ἁγιώτατον τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης Πάπαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱερέων· τὸν δὲ Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως τῆς Νέας Ῥώμης δευτέραν τάξιν ἐπέχειν

μικοῦ Πατριάρχου, καὶ συγκαθεσθέντος Ἠλία τοῦ θεοσεβεστάτου πρεσβυτέρου καὶ τοποτηρητοῦ τῶν Ἱεροσολύμων .... τῶν τε *Θεοφιλεστάτων Μητροπολιτῶν* φημὶ δὴ Προκοπίου Ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, Γρηγορίου Ἀρχιεπισκόπου Ἐφέσου, Ἰωάννου Ἡρακλείας (Θράκης), Ἰωάννου Ἡρακλείας (β΄. Μακεδονίας), Γρηγορίου Κυζίκου, Γρηγορίου Νικαίας, Δανιὴλ Ἀγκύρας, Θεοφυλάκτου Σάρδεων, Γεωργίου Νικομηδείας, Μάρκου Σίδης, Ζαχαρίου Χαλκηδόνος, Κυπριανοῦ Κλαυδιουπόλεως, Ζαχαρίου Ἀντιοχείας (τῆς ἐν Πισσιδίᾳ), Ἰγνατίου Ἱεραπόλεως. ... Πισινοῦντος ... Πατρῶν, ... Μύρων, Ἀδριανουπόλεως, Λαοδικείας, Γαγγρῶν, Συνάδων, Λαοδικείας, Ἰκονίου, Σμύρνης, Κοτυαίου, Φιλίππων, Ἀμμορίου, Τραϊανουπόλεως, Λαρίσσης, Σέλγης, Νακωλείας, Βρύσεως, Μεσσήνης (τῆς Σικελίας), Νίκης, Ῥηγίου (Σικελίας· ὅρ. σημ. 6΄. τῆς σελ. **30**), Βοσπέρης, Χερσῶν, Μύσσου, Λεοντοπόλεως, Χώνης, Ἀρκαδιουπόλεως, Ἀμάστριδος, Γαρέλλης, Αἴνου, Κορίνθου, Πομπηϊουπόλεως, Μιτυλήνης, Ῥόδου, Κυψέλλων, Ἀθηνῶν, Ναυπάκτου, Μωράβων, Δυρραχίου, Ὑδροῦντος, Λήμνου, Ἄπρου, Μεσημβρίας, Καρπάθου, Γερμίων, Σηλυβρίας, Κολωνείας, Νεαπόλεως, Μαρωνείας, Κίου, Ἀπαμείας, Προικονήσου, Ῥουσίου, Γέρμης, Ῥιζαίου, Κελτζηνῆς, Εὐχαΐτων, Τυάνων, Ἰλιάδος, Μιλήτου, Δέρκων, Βιζύης, Θεσσαλονίκης, Λιμύρας, Καδοῦς, Μετρῶν, Πισίης, Ἀσπόνης, Εὐρίπου, Ζητουνίου, Φερσάλων, Βαΐης, Ἀπείας, Δαφνουσίας, Σωζοπόλεως, Ἐταίνου, Ἐρύμνων, Κασσανδρείας, Κηδίσου, Βαΐης, ΓΑΒΡΙΗΛ ΑΧΡΙΔΟΣ » κτλ. (Πρακτ. Τ. Β΄. σελ. **929**)· [οἱ Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας ἦσαν ἀπόντες· συνεψηφίσαντο δὲ τοῖς συνοδικῶς δεδογμένοις διὰ γραμμάτων. (αὐτόθ. **946** καὶ **590**)]· ὁ μὲν τοποτηρητὴς τοῦ Ἱεροσολύμων, καίτοι πρεσβύτερος, ἕπεται μετὰ τὸν Οἰκουμ. Πατριάρχ. ὁ δὲ Ἀχρίδος κάθηται ἑκατοστός! (Πρβλ. σελ. **76** σημ. ά.).

μετὰ τὸν ἁγιώτατον Ἀποστολικὸν θρόνον τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης, τῶν δὲ ἄλλων πάντων προτιμᾶσθαι· τὸν δὲ κατὰ καιρὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἔχειν ἀεὶ ὑπὸ τὴν οἰκείαν δικαιοδοσίαν τοὺς Ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας Μεδιτερρανέας καὶ Δακίας Ῥιπενσίας, Πραιβαλίας (α), Δαρδανίας καὶ Μυσίας τῆς ἀνωτέρας καὶ Παννονίας, καὶ παρ' αὐτοῦ τούτου χειροτονεῖσθαι, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῆς οἰκείας Συνόδου χειροτονεῖσθαι » κτλ. Ποῦ μένει λοιπὸν ἡ τάξις καὶ ἡ ἐπισημότης τοῦ περιβλέπτου τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀρχιεπισκόπου; ποῦ τὸ κῦρος καὶ ἡ ἀξία τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ θεσπίσματος; ὁ Ἰουστινιανὸς θεσπίζει τὴν ἕδραν τοῦ ἱεράρχου τούτου τρίτην τὴν τάξιν, καὶ ἡ ἁγία Σύνοδος καθίζει αὐτὸν ἑκατοστὸν μετὰ τὸν Καρπάθου, Σηλυβρίας, Προικονήσου, Ζητουνίου, Μετρῶν, Φερσάλων καὶ Κασσανδρείας!

§. 32. Ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς συνεδριάσεσι τῶν Συνόδων ἐτηρεῖτο μεγίστη ἀκρίβεια ὡς πρὸς τὰς ὑπογραφὰς καὶ

(α) « Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις εἰς τὸ νομικὸν αὐτοῦ Σύνταγμα, ἐν στοιχείῳ Ε, Κεφαλαίῳ δεκάτῳ, εἰς τόπον Τριβαλλίας ἔχει Πραιβαλίας, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθές· οἱ γὰρ Τριβαλλοί, κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα (βιβλ. ζ΄. τῶν Γεωγραφικῶν αὐτοῦ) εἶναι ἔθνος Θρᾳκικόν. Κατὰ δὲ τὸν Πτολεμαῖον (ἐν τῷ Γ΄. βιβλ. τῶν Γεωγραφικῶν αὐτοῦ, κεφαλαίῳ δεκάτῳ) εἶναι μέρος τῆς Κάτω Μοισίας. Ἡ δὲ Θρᾴκη καὶ κάτω Μοισία ποτὲ δὲν ἐδόθησαν ὑπὸ τὴν διοίκησιν ταύτης τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀλλὰ μόνον ἡ ἄνω Μοισία· εἶτα καὶ ἀπὸ τὸν ῥηθέντα Βλάσταριν ἐλλείπει ἡ Παννονία, ἴσως κατὰ παραδρομήν. Εἰς ἄλλας ἐκθέσεις καὶ μάλιστα λατινικὰς εὕρηται οὕτω « Δακίας Μεδιτερρανέας, Δακίας Ῥιπενσίας, Μοισίας δευτέρας, Δαρδανίας καὶ Πραιβαλίας, δευτέρας Μακεδονίας, καὶ μέρος τῆς δευτέρας Παννονίας » (Χρυσ. Συνταγμ. σελ. 87).

τὴν τάξιν τῶν Πατριαρχικῶν καὶ τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων θρόνων τῶν ἐχόντων Πατριαρχικὰ δίκαια (α). Καὶ πρῶτοι μὲν ἐκάθηντο οἱ ληγάτοι ἤτοι τοποτηρηταὶ τοῦ πρώτου Πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης, μεθ' οὓς ὁ Κωνσαντινουπόλεως, ὁ Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἀντιοχείας καὶ ὁ Ἱεροσολύμων ἢ οἱ τοποτηρηταὶ αὐτῶν· μετὰ δὲ τούτους ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, καὶ καθεξῆς οἱ λοιποὶ Ἱεράρχαι (β), ὡς ὁρᾶται ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Πενθέκτης (γ)· οἷον· « τόπος τοῦ Ῥώμης »· « Παῦλος ἀνάξιος Ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ὁμοίως ὑπέγραψα »· « Πέτρος ἀνάξιος Ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλουπόλεως . . . »· « Γεώργιος ἐλάχιστος Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας . . . »· « Ἀναστάσιος ἐλάχιστος Ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ . . . . »· « Ἰωάννης Ἐπίσκοπος Νέας Ἰουστινιανουπόλεως (Κύπρου) . . . » κτλ. Ἐνῷ λοιπὸν ἔδει τὸν τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς ἢ Ἀχρίδος ἢ τὸν συνηθέστερον λεγόμενον Βουλγαρίας (οὐ κατὰ χωρογραφικὴν καὶ ἐθνογραφικὴν ἔννοιαν ἀλλὰ καθ' ἱεραρχικήν), ὃς παρῆν ἐν τῇ ἐπὶ Φωτίου Συνόδῳ, προκαθέζεσθαι πάντων τῶν Μητροπολιτῶν μετὰ τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Ἱεροσολύμων (ὅτι ὁ Νέας Ἰουστινιανουπόλεως οὔτ' αὐτοπροσώπως οὔτε δι' ἀντιπροσώπου παρῆν),

(α) Ἐν τῇ Δ'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις παραπτώμασι κατηγορήθη ὁ Διόσκορος ὅτι ἐν τῇ ληστρικῇ Συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ (συνεκροτήθη τῷ 419) ἔταξε Φλαβιανὸν τὸν Κωνσταντινουπόλεως πέμπτον, μετὰ τὸν Ἱεροσολύμων.

(β) Ἡ τάξις τῶν Μητροπολιτῶν παρήλλασσε κατὰ καιρούς, ὅπως καὶ νῦν συμβαίνει ἐν τῷ παρ' ἡμῖν Ἀρχιερατικῷ Συνταγματίῳ.

(γ) Συνεκροτήθη τῷ 692 ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Β'. ἡ ῥινοτμήτου.

καὶ ὅμως βλέπομεν αὐτὸν πόρρω που ἐρριμμένον καὶ μόλις διαφαινόμενον ἐν τῇ ἱεραρχικῇ χοροστασίᾳ· καὶ διὰ τί; ὅτι ἀπολέσας, ὡς προδεδήλωται, τὸ αὐτοκέφαλον ἐγένετο πάλιν ὑποτελὴς τοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Περὶ δὲ τούτου ἔτι μᾶλλον πληροφορούμεθα ἐκ τῶν Παπικῶν ἐκείνων ἐπιστολῶν, δι' ὧν μαρτυρεῖται ὅτι αἱ προῤῥηθεῖσαι Μητροπόλεις καὶ Ἐπισκοπαί, αἱ διὰ πολιτικῆς αὐθαιρεσίας ἀποσπασθεῖσαι τὸ πάλαι ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπανῆλθον αὖθις πολὺ πρὸ τοῦ 783 ἔτους (ὅρ. σελ. 37 καὶ 38 καὶ σημ. ά. τῆς 22) εἰς τὴν πνευματικὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ. Πῶς οὖν οὐδεμία ὑψώθη φωνὴ διαμαρτυρήσεως κατὰ τῆς τηλικαύτης παραβιάσεως τῶν προνομίων καὶ δικαίων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐκείνης;

§. 33. Ὅτε ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας ἐπεβάλετο ὑφ' ἑαυτὸν ποιῆσαι τὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου, καὶ παρευθὺς οἱ ὑπ' αὐτὸν τελοῦντες Ἐπίσκοποι Ῥηγῖνος, Ζήνων καὶ Εὐάγριος διεμαρτυρήθησαν κατ' αὐτοῦ πρὸς τὴν Γ'. Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἥτις κατεδίκασε τὴν πρᾶξιν τοῦ Ἀντιοχείας ὡς ἀντιβαίνουσαν εἰς τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων Πατέρων καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν (Καν. ή.) (α), καὶ πάλιν Πέτρος ὁ Κναφεὺς ἐπε-

(α) « Ὁ τῆς Ἀντιοχέων Ἐκκλησίας Ἀρχιερεὺς ὑφ' ἑαυτὸν εἵλκε τὰς τῶν Κυπρίων Ἐπισκόπων χειροτονίας, ὡς τάχα τῆς Κύπρου τὸ πάλαι τελούσης ὑπὸ τὸν Δοῦκα Ἀντιοχείας· παρὰ γὰρ τοῦ Δουκὸς Ἀντιοχείας ἐστέλλετο ἐκεῖ στρατηγός. Διὰ τοῦτο προσῆλθον τινὲς τῶν Κυπρίων Ἐπισκόπων τῇ Συνόδῳ ταύτῃ λέγοντες τοῦτ' αὐτό, καὶ *δι' ἐγγράφων* ἀναφέροντες ὅτι οὐκ ἐξ ἔθους παλαιοῦ δίκαιον ἔσχεν ὁ Ἀντιοχείας χειροτονεῖν τοὺς Ἐπισκόπους Κυπρίων. Ἐψηφίσατο οὖν ἡ Σύνοδος, τὴν πρόσοδον ἤτοι τὴν προσέλευσιν δεξαμένη τῶν Ἐπισκόπων, τὸ ἀνεπηρέα-

χείρησε παραβιάσαι τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης, ἀλλ' ὁ Ἐπίσκοπος Ἀμοχώστου Ἀνθέμιος διεμαρτυρήθη κατ' αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν αὐτοκράτορα Ζήνωνα (καθὸ προστάτην τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ δεφένσορα), καὶ οὕτω τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Πέτρου ἐματαιώθη (Ηηδάλ. σελ. 99). Πῶς οὖν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς περὶ τῶν εἰρημένων ἐπαρχιῶν διαφορᾶς τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας οὐδεμία φωνὴ διαμαρτυρήσεως ὑψώθη, εἴτε παρὰ τῶν Ἀρχιεπισκόπων, εἴτε παρά τινος τῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ Ἐπισκόπων (ὥσπερ ποτὲ παρὰ τῶν Ἐπισκόπων Ῥηγίνου, Ζήνωνος καὶ Εὐαγρίου ὑπὲρ τοῦ ἐλευθέρου ἀξιώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου), εἴτε παρὰ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν τῆς ἑῴας λήξεως, εἴτε παρά τινος τῶν πολυπληθῶν Πατέρων τῆς ἐπὶ Φωτίου Συνόδου, ἀλλ' οἱ πάντες, μηδενὸς ἐξαιρουμένου ἐν τῇ εἰρημένῃ Συνόδῳ (συμψηφιζομένου μάλιστα καὶ συναποφαινομένου καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀχρίδος Γαβριὴλ) ἔλεγον μετὰ τοῦ Φωτίου, ὅτι αἱ ἐπαρχίαι αὗται (ταύτας γὰρ ἐδήλου τὸ ὄνομα Βουλγαρία, ὡς δέδεικται) ἀνήκουσι κανονικῶς τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ πολλῆς ἅμα εὐσχημοσύνης καὶ δεξιότητος ἀπορραπίζοντες τὰς ἀξιώσεις τῶν Ῥωμαϊκῶν Ποντηφίκων; Πῶς οἱ περὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχριδῶν οὐκ ἐτόλμησαν, ὁρῶντες τὰ ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἑκατέρωθεν προβαλλόμενα κανονικὰ δίκαια, εἰς μέσον παραγαγεῖν τὰς Νεαρὰς καὶ τὰ χρυσόβουλλα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ μετὰ παῤῥησίας εἰπεῖν πρὸς τοὺς Πρωθιεράρχας

στον καὶ ἀβίαστον ἔχειν τοὺς τῶν Κυπρίων Ἐπισκόπους, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν » (Ζωναρ. ἐν τῇ ἑρμην. τοῦ ἀνωτ. κανόνος).

τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας· « τί περὶ ἀλλοτρίων ἐρίζετε, σεβάσμιοι ἀδελφοί; οἱ θρόνοι οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐμὴν κυριαρχικὴν ἐξουσίαν· πόθεν ἔχετε λαβόντες τὰ κανονικὰ ταῦτα δίκαια; » πῶς, λέγω, οὐκ ἐτόλμησαν εἰς μέσον παραγαγεῖν τὰ αὐτοκρατορικὰ ταῦτα διπλώματα, δι' ὧν παρέχεται αὐτοῖς πληρεστάτη ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων δικαιοδοσία, καὶ οὕτω κατασιγάσαι τὴν ἔριδα; Πῶς οἱ Ἀρχιεπίσκοποι οὗτοι, οἱ κατὰ τὸ πολυθρύλλητον ἐκεῖνο τοῦ Ἰουστινιανοῦ χρυσόβουλλον « κράντορες καὶ δυνάσται τῆς ἱερᾶς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας, οἱ τοῦ ἱεροῦ παλατίου κόμητες, οἱ πᾶσαν κοσμικὴν ἐξουσίαν ἠμφιεσμένοι, οἱ προβιβάζοντες εἰς τιμὴν καὶ ἀξίαν καὶ ποιοῦντες κόμητας, ἱππεῖς, πατρικίους καὶ νομοδικαστὰς μετὰ δίκης ῥομφαίας, ὥστε κρίνειν καὶ ἀνακρίνειν καὶ κατακρίνειν εἰς ζωὴν καὶ εἰς θάνατον, οἱ ἔχοντες δικαίωμα νομίσματα τυποῦν, καὶ χαρακτηρίζειν χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κέρματα ἁρμοζόντως κράντορι, οἱ Γαληνότατοι, οἱ μηδενὶ ὑποκείμενοι καὶ ὑποτασσόμενοι ὡς αὐτοδέσποτοι καὶ αὐτεξούσιοι κύριοι, οἱ ἐσθῆτα πορφυρᾶν περιβεβλημένοι καὶ χιτῶνα λευκόν, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ φέροντες κάνμαυρον ἐρυθρὸν ὁλοσηρικὸν σὺν πετάσσῳ κοκκίνῳ καὶ κροσσωτοῖς χρυσοῖς, ἡ κραντορικὴν μήτραν, ἐν δὲ τοῖς ποσὶ λευκὰ σανδάλια » κτλ. κτλ. (α), πῶς, λέγω, οἱ τοιοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι Ἀρχιερεῖς, ἢ οἱ ὑπ' αὐτοὺς Ἐπίσκοποι ἠνέσχοντο τὸν ἑκατέρωθεν σφετερισμὸν καὶ τὴν ἀθέτησιν τοιούτων δικαιωμάτων καὶ προνομίων σιωπηλῶς καὶ ἀναλγήτως; Πῶς ὑπέμειναν τηλικαύτην ταπείνωσιν τῆς ἱεραρχικῆς αὐτῶν μεγαλειότητος ἐν τῇ πο-

(α) Τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο ὁλόκληρον κεῖται ἐν τῷ ἑπομένῳ Β'. κεφαλαίῳ.

λυπληθεστάτῃ ἐκείνῃ Συνόδῳ, ὥστε παραγκωνισθῆναι τῆς προσηκούσης αὐτοῖς θέσεως, καὶ μακράν που μετὰ τὰς ἕδρας τοῦ Μετρῶν καὶ Φερσάλων καὶ Καρπάθου καὶ Κασσανδρείας ἐξακοντισθῆναι; Πῶς οὕτως εὐχερῶς ὁ κατὰ τὸ χρυσόβουλλον « πανυπέροχος αὐτῶν θρόνος » ἐξέπεσε; Πῶς οὐδὲ γοῦν τῷ τίτλῳ « πρώτης Ἰουστινιανῆς ἐχρήσαντο, ἐν ᾧ ἔγκειται συλλήβδην ὅλον τὸ μεγαλεῖον καὶ τὰ προνόμια τοῦ θρόνου, ἀλλὰ τῷ « Ἀχρίδος », πόλεως τῷ τότε ἀσήμου καὶ ἀφανοῦς, ᾧ περ δηλονότι ἐκέχρηντο πρὸ τῆς ἀναδείξεως αὐτῶν εἰς Ἀρχιεπισκόπους αὐτοκεφάλους; (α) Ἀλλ' ἐρεῖς ὅτι διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως παρὰ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν ἐν ταῖς Ἑλληνομακεδονικαῖς ἐκείναις χώραις ἐπιδρομὴν (684), καὶ τὴν μετάθεσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς ἕδρας εἰς Ἀχρίδα· ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔδει χρήσασθαι τῇ ἐπισήμῳ αὐτῶν τιτλωνυμίᾳ, τῇ δι' Αὐτοκρατορικῶν Νεαρῶν καθιερωθείσῃ. Ὥστε λοιπὸν οὐ μόνον ἡ δικαιοδοσία, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τίτλος, ὅστις χαρακτηρίζει, ὡς εἶπον, τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἦδη τότε κατήργητο.

§. 34. Ὅτε κατὰ τὸ 1204, ἁλωθείσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, τὰ σκῆπτρα τῆς Βυζαν-

(α) Ἐν ταῖς πράξεσι τῆς ληστρικῆς Συνόδου, φέρεται ἡ ὑπογραφὴ· « Ἀντώνιος Ἐπίσκοπος Λιχνιδοῦ » (Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 98). Λιχνὶς δὲ καὶ Ἀχρὶς, ἡ Λιχνιδὸς καὶ Ἀχριδὸς, ταὐτόν ἐστι κατ' ἐναλλαγήν τινων γραμμάτων· οὕτω καὶ τὸ Μαιανδρία (ἀρχαία πόλις τῆς Χαονίας) μετεβλήθη εἰς Ἀλανδριανὰ (Μελ. Γεωγρ. σελ. 316 καὶ Χρονογραφ. τῆς Ἠπείρου σελ. 101 τοῦ Ἀλφαβητικοῦ πίνακος). Κεῖται δὲ ἡ Λιχνιδὸς παρὰ τὴ ὁμωνύμῳ λίμνῃ Λιχνιδίᾳ (ὡς καλεῖ αὐτὴν Πολύβιος), ἐπιφάνειαν ἐχούσῃ 3 ½ τετραγωνικὰ μίλια (Γεωγρ. Βάλβη Τόμ. Α'. σελ. 97).

τινῆς Αὐτοκρατορίας μετηνέχθησαν εἰς Νίκαιαν, τότε καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης ἔστησε τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ· καὶ ὅμως ἡ Ἐκκλησία οὐ μετεκάλεσεν αὐτὸν « Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Νικαίας », ἀλλ' ἀπένεμεν αὐτῷ τὸν ὑπὸ τῶν Πατέρων καὶ τῶν Συνόδων καθιερωμένον τίτλον, ὀνομάζουσα αὐτὸν, ὥσπερ τὸ πρὶν « Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης » κτλ.—Περὶ τὸν Ζ'. αἰῶνα, καταστραφείσης ὑπὸ τῶν Ἀράβων τῆς Ἀντιοχείας, ὁ Πατριάρχης αὐτῆς μετέφερε τὴν ἕδραν αὐτοῦ εἰς Δαμασκὸν, ἔνθα ἄχρι τοῦ νῦν διαμένει· καὶ ὅμως ἡ Ἐκκλησία οὐ μετωνόμασεν αὐτὸν Πατριάρχην Δαμασκοῦ, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ ἀπονέμουσα αὐτῷ τὸν ἀρχαῖον καὶ γεραρὸν αὐτοῦ τίτλον. Τὰ αὐτὰ ῥητέον καὶ περὶ τῶν Μητροπολιτῶν Ἐφέσου, Νικαίας κτλ· καὶ διατί; διότι ἦσαν τίτλοι ἱεροὶ, καὶ συνοδικῶς καθιερωμένοι, καὶ διότι ἐν αὐτοῖς περικλείονται συλλήβδην ἅπαντα τὰ παρὰ τῶν θείων Πατέρων παρασχεθέντα προνόμια καὶ ἡ ἐπισημότης τῶν θρόνων, ὧν εἰσι δηλωτικοί (α). Ἀλλ' ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς συνέβη πᾶν τοὐναντίον· μόλις παρῆλθον τρεῖς αἰῶνες ἀπὸ τῆς ἀναδείξεως αὐτῆς, καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐπελάθετο τοῦ μεγαλωνύμου αὐτῆς τίτλου (ἐν ᾧ περιέχονται ἅπασαι αἱ ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις καὶ ἡ λαμπρότης μεθ' ἧς περιεβάλετο

(α) Καὶ παρ' αὐτοῖς δὲ τοῖς πολιτικοῖς Ἄρχουσι καὶ Ἡγεμόσιν ὁ τίτλος θεωρεῖται ἱερόν τι, διὸ καὶ μετὰ μεγίστης ἀκριβείας φυλάττεται, ἀνεξαρτήτως τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν καὶ ἐπικρατειακῶν μεταβολῶν, πρὸς δήλωσιν τῶν ἡγεμονικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων. Οὕτω, φερ' εἰπεῖν, ὁ Βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ὠνομάζετο ἐν τοῖς ἐπισήμοις ἐγγράφοις ἕως ἄρτι « Βασιλεὺς Ἱερουσαλήμ » κτλ.

αὐτὴν ὁ Ἰουστινιανὸς), ὡς ὁρᾶται ἐν ταῖς Πράξεσι τῆς ἐπὶ Φωτίου Συνόδου («Γαβριὴλ Ἀχρίδος»). Ἔκτοτε δὲ οἱ Ἱεράρχαι ἐκεῖνοι, (οἱ πάντες σχεδὸν Ἕλληνες, καὶ τοῦτο δ' ἐν παρόδῳ εἰρήσθω μοι) γίγνονται γνωστοὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχριδῶν ἢ Βουλγαρίας [καίτοι ΜΗ οὔσης τῆς περιοχῆς τῶν ὑπ' αὐτοὺς Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν Βουλγαρίας (α)], σπανιώτερον τοῦ τῆς Ἰουστινιανῆς ὀνόματος μνημονευομένου· οἷον· «Ἰωάννης Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας» (β)· «Λέων Ἀχρίδος» (γ)· «Θεόδουλος Βουλγαρίας»· «Θεοφύλακτος Βουλγαρίας»· «Δημήτριος Βουλγαρίας» (ὁ Χωματηνὸς) (δ)·

(α) Χρόνοις μέντοι ὕστερον ὁ Βασιλεὺς Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος μετὰ πολλὰς τὰς μάχας τέλος ἐξέτριψε καὶ ἐδουλώσατο τούτους· καὶ τῆς μὲν χώρας (Μακεδονίας καὶ Ἰλλυρίδος) τοὺς ἐναπολειφθέντας ἐξορίστους πεποίηκεν ἐν τῇ *παρὰ τὸν Ἴστρον Κάτω Μοισίᾳ* (τῇ σημερινῇ Βουλγαρίᾳ)· *τὸ δὲ ὄρομα* (Βουλγαρία) *καθάπερ ἄλλο τι μνημεῖον ἐκείνων ἐναπολέλειπται τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ* » (Νικηφ. Γρηγ. Βιβλ. Β').

(β) Μνημονεύεται ἐν τῇ Νεαρᾷ Βασιλείου τοῦ Β' περὶ ἧς εἰρήσεται κατωτέρω.

(γ) Σύγχρονος Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλλαρίου· ἐχρημάτισε Χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας· ἔγραψε κατὰ ἀζύμων καὶ τῆς παρὰ Λατίνοις νηστείας τοῦ Σαββάτου.

(δ) Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης, ἐκτιθέμενος τὰ περὶ τῆς ἀνταρσίας Θεωδόρου Ἀγγέλου Κομνηνοῦ, Δεσπότου τῆς Θεσσαλίας, προστίθησιν· « *ὁ δὲ Βουλγαρίας Ἀρχιεπίσκοπος* Δημήτριος τὸ βασιλικὸν περιδιδύσκει τοῦτον διάδημα, ὡς ἔφασκεν, αὐτόνομος ὢν καὶ μηδενὶ εὐθύνας ὀφείλων δοῦναι, καὶ διὰ ταῦτα ἐξουσίαν ἔχειν βασιλέας χρίειν, οὕς τε ἂν καὶ ὅπου καὶ ὅτε βούλοιτο. » Καὶ Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς· « αὐτίκα δὲ καὶ βασιλείας ἑαυτῷ περιτίθησιν ὄνομα, καὶ χρίεται βασιλικῶς παρὰ τοῦ τηνικαῦτα *τὴν τῆς Βουλγαρίας Ἀρχιεπισκοπὴν* διιθύνοντος· πλείστοις τε γὰρ ἄλλοις αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἐκ παλαιοῦ τε-

« Ἰάκωβος Ἀχρίδος» (α)· «Ματθαῖος Βουλγαρίας» (β)· « Μακάριος Ἀχριδῶν» (γ) κτλ. Πλὴν ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

§. 35. Καὶ αὕτη μὲν ἡ κατάστασις τῆς ἐξαρτήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπεκράτησεν ἄχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΑ'. αἰῶνος, ὅτε ΔΙΑ τὴν χείρωσιν καὶ ἔξωσιν τῶν Βουλγάρων (τῷ 1018) ἐκ τῶν Ἑλληνομακεδονικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ θέματος, καὶ τὴν ἐγκάθειρξιν αὐτῶν ἐντὸς

τίμηκεν Ἰουστινιανός . . . . καὶ δὴ καὶ αὐτονομεῖσθαι ταύτην εἰς τὸ διηνεκὲς *προσετετάχει*, πλὴν οὐχ ὥστε καὶ βασιλέας χρίειν Ῥωμαίων, τοῦτο γὰρ ἄλλοις ἐφεῖται παρὰ τῶν νόμων, ἀλλὰ διὰ φόβον ἤδη τοῦ τυραννοῦντος Ἀγγέλου· καὶ *πρός γε ἔτι διὰ κουφότητα καὶ ἀφέλειαν τοῦ τηνικαῦτα διέποντος τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν, ἐς τοσοῦτον ἀτοπίας τὸ πρᾶγμα ἐκκεκύλισαι* »

(α) Τοῦτον ἀναφέρει ὁ Παχυμέρης ἐν Βίῳ Μιχαὴλ Παλαιολόγου.

(β) « **Quorum meminit Plusidianus Dialogo de Synodo Florentina·** » Ἔχομεν Φώτιον πρῶτον κατὰ Λατίνων ἐκθέντα βιβλίον· μετ' αὐτὸν δὲ πολλοὺς καὶ καλοὺς, τὸν φιλόσοφον Μιχαὴλ τὸν Ψελλὸν, Νεῖλον Καβάσιλα, Μεθώνης Νικόλαον, Νεῖλον Ῥόδου, Μασχάμπαρά τινα, Φουρνῆν τὸν φιλόσοφον, Καματηρὸν τὸ γενναῖον, Βαρλαὰμ τινα μοναχὸν Καλαβρὸν, Παλαμᾶν τὸν σοφὸν, *Θεοφύλακτον Βουλγαρίας*, ἄλλον *Ματθαῖον Βουλγαρίας* καὶ ἑτέρους. » (**Apud. Allat. ib. Lib. II, c. XVIII**).

(γ) Οὐ μόνον δὲ παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἐπισήμοις Ἐκκλησιαστικοῖς ἐγγράφοις ἐπικρατεῖ ὁ τίτλος οὗτος· οἷον ἐν τῇ Πράξει τῆς καθαιρέσεως (τῷ 1472) τοῦ Πατριάρχου Ἰωάσαφ, τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως. « *Παΐσιος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν* » (Βλ. **Turcogræc.** Κρουσίου σελ. **173**). Ὡσαύτως ἐν τῇ ἐγγράφῳ παραιτήσει τοῦ τελευταίου τῶν Ἀρχιεπισκόπων φέρεται ἡ ὑπογραφὴ « « *Ἀρσένιος Ἀχρίδος* »· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Συνοδικῇ πράξει τῆς προσαρτήσεως ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ὀνομάζεται *Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀχρίδος*, ὡς ὁρᾶται ἐν τοῖς κώδιξι τῆς Μ. Ἐκκλησίας, περὶ οὗ λέγομεν ἐφεξῆς.

τῶν ὁρίων τῆς Κάτω Μοισίας (ὡς μαρτυροῦσιν οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοί), (α) Βασίλειος ὁ Β'. (ἴσως δὲ καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ πάππου αὐτοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος) ἠνώρθωσε τὴν εἰρημένην Ἀρχιεπισκοπὴν, ἐκδοὺς τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα.

« Πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων τῶν παρὰ τοῦ φιλαν-
» θρώπου Θεοῦ δεδωρημένων τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν ἀγαθῶν
» κατὰ διαφόρους καιροὺς, καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαινόντων,
» τοῦτό ἐστι παρὰ πάντα ἐξαίρετον, τὸ προσθήκην γε-
» νέσθαι τῇ Ῥωμαϊκῇ Ἀρχῇ, καὶ τὴν τῶν Βουλγάρων
» γενέσθαι ὑπὸ ζυγὸν ἕνα. Ἐντεῦθεν οὖν καὶ τὸν εὐλαβέ-
» στατον μοναχὸν Ἰωάννην Ἀρχιεπίσκοπον Βουλγαρίας
» ἐκυρώσαμεν εἶναι, καὶ τὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ προσήκον-
» τα παρ' αὐτοῦ ἰθύνεσθαι· καὶ ἐπεὶ ἠτήσατο ὁ τοιοῦ-
» τος ἐγγράφως ἔχειν τοὺς ὀφείλοντας ταῖς ἐκκλη-
» σίαις τῆς ἐνορίας αὐτοῦ καὶ τῶν Ἐπισκόπων αὐ-
» τοῦ κληρικοὺς καὶ παροίκους ὑπηρετεῖν, δεδώκαμεν
» αὐτῷ τὸ παρὸν σιγγίλιον τῆς βασιλείας ἡμῶν, δι' οὗ
» παρακελευόμεθα, αὐτὸν μὲν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἔχειν
» εἰς τὰ κάστρα τῆς ἐνορίας αὐτοῦ, ἤτοι εἰς τὴν Ἀχρίδα,
» τὴν Πρέσπαν, τὸν Μάκρον καὶ τὴν Κίτζαβιν, κληρι-
» κοὺς τεσσαράκοντα καὶ παροίκους τριάκοντα· τὸν δὲ
» Ἐπίσκοπον Καστορίας εἰς τὰ κάστρα τῆς ἐνορίας αὐ-

(α) « Ἡ γὰρ Βουλγαρία (ἤτοι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ περιοχὴ Ἀχριδῶν) ΜΗ οὖσα ἐξ ἀρχῆς Βουλγαρία, ὕστερον διὰ τὸ αὐτὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κυριευθῆναι λέγεται Βουλγαρία· *ἔμεινεν οὖν καὶ αὕτη αὐτοκέφαλος ΔΙΑ τὸ ὑπὸ βασιλικῆς ἐξουσίας ἀποσπασθῆναι τῆς χειρὸς τῶν Βουλγάρων*, ἤτοι τοῦ Βασιλέως κυροῦ Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου » (Νειλ. Δοξαπ. παρ' Ἀλλατ. αὐτ. Lib. I, c. XXV). Πρὶν ἄρα ἡ *ἀποσπασθῇ* ΟΥΚ ΗΝ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΣ!

» τοῦ, ἤτοι εἰς αὐτὴν τὴν Καστορίαν, εἰς τὸν Κούρε-
» στον, τὴν Δεάβολιν, τὴν Βοῶσαν καὶ τὸν Μῶρον, κλη-
» ρικοὺς τεσσαράκοντα καὶ παροίκους τριάκοντα. Εἰ τά-
» χα καὶ περισσοτέρους εἶχε πρώην, ἀλλ' οὖν οὐ βουλό-
» μεθα ὑπερβαίνειν τὸν ἀριθμὸν τῶν κληρικῶν καὶ πα-
» ροίκων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου· τὸν δὲ Ἐπίσκοπον Γλαβι-
» νίτζας εἰς αὐτὴν τὴν Γλαβινίτζαν, καὶ εἰς τὰ Κάνινα,
» καὶ εἰς Νεάνισκαν, κελεύομεν ἔχειν κληρικοὺς τεσσα-
» ράκοντα καὶ παροίκους τεσσαράκοντα· τὸν δὲ Ἐπίσκο-
» πον Μογλαίνων, εἰς αὐτὰ τὰ Μόγλαινα, καὶ τὸν Πρό-
» σακον, καὶ τὴν Μυρίχοβαν, καὶ τὴν Σετίνην (Τζετίγ-
» νην), (α) καὶ τὸν Ὀστροβὸν, καὶ εἰς τὰ Ζαόβρνα, κλη-
» ρικοὺς δεκαπέντε καὶ παροίκους δεκαπέντε· καὶ τὸν
» Ἐπίσκοπον Βουτέλεως, εἰς τὴν Πελαγονίαν, καὶ εἰς
» τὸν Πρίλαπον, καὶ εἰς τὴν Δευρετὴν, καὶ εἰς τὸν Βε-
» λεσὸν, κληρικοὺς δεκαπέντε καὶ παροίκους δεκαπέντε·
» καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Στρουμμίτζης, εἰς αὐτὴν τὴν
» Στρούμμιτζαν, καὶ τὸν Ῥαβόβιστον, καὶ τὸν Κονέ-
» τζην, κληρικοὺς δώδεκα καὶ παροίκους δώδεκα· καὶ
» τὸν Ἐπίσκοπον Μοροβίσδου εἰς αὐτὸν τὸν Μοροβισδον,
» καὶ τὸν Κοζίακον, καὶ τὴν Σλαβίστην, καὶ τὴν Σθλε-
» τοβὰν, καὶ τὸν Λουκόβιτζον, καὶ τὴν Πιάνιτζαν, καὶ
» τὴν Μαλέσοβαν, κληρικοὺς δεκαπέντε καὶ παροίκους
» δεκαπέντε· καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Βελεβουσδίου εἰς αὐ-
» τὴν τὴν Βελέβουσδαν, καὶ τὸν Σουντιασκὸν, καὶ τὴν
» Γερμάνειαν, καὶ τὸν Τερίμερον, καὶ τὸν Στοβὸν (Ἰ-
» στίπι), (β), καὶ τὸν Κάτω Σουαδέασκον, καὶ τὰ Ῥαιό-

(α) Ἡ νῦν ἄρα πρωτεύουσα τοῦ Μαυροβουνίου ὑπέκειτο τὸ πάλαι εἰς τὸν ἐπίσκοπον Μογλενῶν.

(β) Πατρὶς τοῦ περιωνύμου Ἰωάννου Στοβαίου, ἤδη εἰς τὸν Κωνσταντηλίου Μητροπολίτην ὑποκειμένη.

» λογα κληρικοὺς δεκαπέντε καὶ παροίκους δεκαπέντε· » καὶ τὸν Ἐπίσκοπον Τριαδίτζης εἰς αὐτὴν τὴν Τριά- » διτζαν, καὶ τὸν Πέρνικον.... » (ἐλλείπει τὰ λοιπά).

§. 36. Ἀλλὰ καθὼς ἡ καθίδρυσις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἐγένετο ὑπὸ μόνης τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς, οὕτω καὶ ἡ ἀνόρθωσις καὶ ἀνακαίνισις αὐτῆς· οὐδετέρας δὲ τῶν πράξεων συμμετέσχεν ἡ Ἐκκλησία. Ἐπειδὴ δὲ ἥ τε σύστασις καὶ ἀνόρθωσις αὐτῆς οὐκ ἔλαβε τὸ παρὰ τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας νόμιμον κῦρος διὰ Συνοδικῆς πράξεως, διὰ τοῦτο ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐν Συνοδικοῖς ἐγκυκλίοις γράμμασιν, πολὺ πρὸ τῆς καταργήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, ἀπεκάλεσε διαῤῥήδην τὴν πρᾶξιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ Βασιλείου τοῦ Β'. ΑΥΘΑΙΡΕΤΟΝ (περὶ οὗ ὅρ. Κεφ. Β'. τοῦ Γ'. Μέρους. Πρβλ. καὶ σημ. 6'. τῆς σελ. 58), ὡς φέρ' εἰπεῖν ἐπὶ Καλλινίκου Πατριάρχου [συγχρονίσαντος τῷ σοφωτάτῳ τῶν Ἱεροσολύμων Χρυσάνθῳ (ὡς δῆλον γίγνεται ἐκ τῆς ἐν σελ. 51 τοῦ Συνταγματίου φράσεως « ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις »), πατριαρχεύσαντι ἀπὸ τοῦ 1709—1732]· δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχαι οὐ διέλιπον κατὰ καιροὺς ἐπεμβαίνοντες εἰς τὰ τῆς εἰρημένης Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἔργῳ ἀποδεικνύοντες τὰς ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῆς κανονικὰς ἑαυτῶν ἀξιώσεις· οἷον, ἐν τῷ πέμπειν σταυροπήγια πρὸς ἐνίδρυσιν ἱερῶν μονῶν (α), χειροτονεῖν Ἀρχιε-

(α) Ἐφ' οἷς ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος, διαμαρτυρόμενος κατὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, προβάλλεται *τοὺς θείους κανόνας*! « . . . . . ἡμεῖς (γράφει πρὸς Μιχαὴλ τὸν Χαλκηδόνος) *οὐ περὶ ἐ-λαχίστου τὸ πρᾶγμα τιθέμεροι* (τὸ πέμπειν δηλονότι σταυροπήγια), καὶ τῷ τιμιωτάτῳ μὲν Χαρτοφύλακι κυρίῳ Πέτρῳ

πισκόπους ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ αὐτῶν Κλήρου (α), ἀποστέλλειν Συνοδικὰ ἐγκύκλια γράμματα παραινετικὰ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τοῦ κλίματος ἐκείνου, παιδεύειν ἐκκλησιαστικῶς τοὺς ἀρχιερεῖς τοὺς ὑποκειμένους τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ (β) καὶ τὰ παραπλήσια, ἅτινα οὐδέ-

περὶ τούτου ἐγράψαμεν. . . . καὶ τῇ σῇ φιλοθέῳ καὶ διὰ τοῦτο *φιλοκάρωτι* τιμιότητι γράφομεν, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς περὶ τούτου τῷ ἀνδρὶ (τῷ Πατριάρχῃ) ὁμιλήσῃς, *εἰδότι μὲν οὐδενὸς ἧττον*, ἃ τοῖς κανόσι διώρισται (!). Τίς γὰρ ἐν Βουλγάροις (καὶ μὴ σοφιζέσθωσαν ἐκ τῆς μετωνυμίας οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν Βουλγαροδιατριβογράφοι διὰ γὰρ τῆς λέξεως ταύτης σημαίνεται *ἡ περιοχὴ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν* πολὺ διάφορος οὖσα τῆς Βουλγαρίας καὶ *γεωγραφικῶς καὶ ἐθνογραφικῶς*, ὡς δέδεικται καὶ πλατύτερον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν δειχθήσεται), τίς γὰρ ἐν Βουλγάροις μετουσίᾳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχῃ, *μήτε χειροτονίας ἐπ' αὐτῇ δικαίωμα ἔχοντι, λαχούσῃ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον αὐτοκέφαλον*; » Ἀλλ' ἐπιδειξάτω ὁ ἱερὸς ἀνὴρ τοὺς κανόνας καὶ τὰς συνοδικὰς πράξεις, ἐφ' ὧν τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐφεδράζεται· ἀλλ' ΟΥΚ ἔστι τοιοῦτος κανὼν ἢ συνοδικὸν ψήφισμα ΟΥΚ ἔστι!

(α) Οὕτω λ. χ. Λέων Ἀχρίδος, Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, Μιχαὴλ Ἀχρίδος ὁ τοὐπίκλην Μάξιμος, ἐχρημάτισαν Κληρικοὶ τῆς Μ. Ἐκκλησίας· ὁ μὲν, Χαρτοφύλαξ· ὁ δὲ διάκονος καὶ ῥήτωρ· ὁ δὲ διάκονος καὶ ὀστιάριος.

(β) Ὅτι οἱ Πατριάρχαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξήσκουν πνευματικήν τινα δικαιοδοσίαν καὶ ἐποπτείαν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, καὶ ὅτι ταύτην ἀνεγνώριζον πως καὶ οἱ Ἀρχιεπίσκοποι, γίνεται δῆλον ἔκ τε τοῦ ὕφους καὶ τῶν ἐννοιῶν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀχριδῶν Σωφρονίου πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἣν παρατιθέμεθα ἐνταῦθα ὡς ἔχει ἀπαραλλάκτως. « Ὡς ἀστὴρ φαεινὸς καὶ λάμπων ἐξ ἑῴας καὶ δίκην ἡλίου αὐ- » γάζων ἐξέλαμψας καὶ κατεφώτισας πάντας· ἐξεχύθη γὰρ ἡ » χάρις ἐν χείλεσί σου, καὶ γέγονας ποιμὴν τῆς τοῦ Χριστοῦ » Ἐκκλησίας· θεοδίδακτε, ἰσαπόστολε, λειτουργὲ τῶν θείων » μυστηρίων, πάσης γνώσεως ἄνθος, ἀκραίμων ἀρχιερέων,

ποτε ἐτόλμησαν καθ' ἑτέρας Ἐκκλησίας αὐτοκεφάλου.

» ποιμὴν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ καθηγητὰ τῆς ἁγίας καὶ » θεοφρουρήτου Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης, τὴν ἐξ ἔ- » θους ἐδαφιαίαν καὶ δουλικὴν προσκύνησιν νέμομεν τῇ σῇ » μεγίστῃ θειότητι. Τολμῶν ὁ δοῦλος τῆς σῆς μεγίστης ἁγιω- » σύνης, Δέσποτά μου ἅγιε, ἀναφέρω πῶς δι' εὐχῶν σῶν ἁγίων » καὶ *μὲ τὰς τιμίας σου γραφὰς* (Πατριαρχικὰ ἐγκύκλια γράμ- » ματα) *εἰρήνευσαν οἱ πάντες μεθ' ἡμῶν, ἀρχιερεῖς τε καὶ* » *κληρικοὶ τῆς ἡμετέρας ἐπαρχίας*, καὶ εἰρηνικῶς τυγχάνω » ἕως τῆς δεῦρο ἐξάπαντας. Ἐκ δὲ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Μα- » ζοῦκι πολλαῖς σύγχυσαις καὶ σκάνδαλα μὲ ἀπανεύησαν· προ- » φασίζεται καὶ λέγει εἰς πάντας ὅτι τὸν ἔδωσες γράμμα καὶ » τὸν γράφεις ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν καὶ στερεόνεις αὐ- » τόν· καὶ οὐκ οἶδα ἀρά γέ μου ἡ Παναγιότης σου τὸ ἔγραψες » τὸ γράμμα αὐτὸ, ἢ μόνος του ἐποίησεν αὐτὸ καὶ προφασί- » ζεται εἰς τὸν κόσμον· τὸ δὲ πρόσωπον τῆς αὐτῆς γραφῆς » σὲ τὸ κομίζω νὰ θεωρήσῃς αὐτό· καὶ εἰ μὲν τὸ ἐποίησας ἀ- » ληθῶς, δηλοποίησαι τίμιόν σου γράμμα νὰ γινώσκω· εἰ δὲ » οὐκ ἐποίησας αὐτὸ, γράψον, ἀντιβολῶ τὴν Παναγιότη σου, » ὅτι οὐκ ἔχω τί ποιῆσαι ἐκ τῶν πολλῶν σκανδάλων αὐτοῦ, » καὶ ἐκ τῶν ἀνιέρων τοῦ τε Μαξίμου τοῦ οὐδέποτε ὀνομαζο- » μένου Καστορίας, καὶ τοῦ Γαβριὴλ τοῦ πρώην Κοριτζᾶς, κα- » θῃρημένοι καὶ ἀποφασισμένοι ὄντες ἐκ τῆς Συνόδου, καὶ μή- » τε Κληρικοὶ προσδέχονται αὐτοὺς, μήτε Ἀρχιερεῖς συμφοροῦν » μετ' αὐτούς· ἐπαναξένουνται μετ' αὐτὸν τὸν Γρηγόριον τὸν Μα- » ζοῦκι, καὶ ποιοῦσι τὰ σκάνδαλα, καὶ συνχίζουν τὴν Ἐκκλη- » σίαν τοῦ Θεοῦ. Διὸ παρακαλοῦμεν καὶ ἀντιβολοῦμεν, *ποίησον* » *ἔλεος εἰς ἡμᾶς, καὶ γράψον τίμιόν σου γράμμα εἰς πᾶσαν* » *τὴν ἡμετέραν ἐπαρχίαν, καὶ ἐξωστράκισον αὐτοὺς, καὶ παί-* » *δευσον αὐτοὺς ὡς δεῖ*, ὡς καθὼς τοὺς εἶχαν ἐξωστρακισμέ- » νους εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Κυρίου Νικάνωρος τεσσαράκοντα » Ἀρχιερεῖς, ἵνα εὕρωμεν ἄνεσιν καὶ εἰρήνην ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς » δοῦλοί σου· *καὶ μὴ ἐάσῃς ἡμᾶς* νὰ ἐπανεύουν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, » ἕνεκεν ἀγάπης Θεοῦ· μόνον εἰρήνευσον ἡμῖν καὶ τὴν Ἐκκλη- » σία ὡς εἰρηνάρχης τῶν πάντων· ὅτι οὐκ ἔχω ἕτερον πλὴν » σου. Αἱ δὲ πανάγιαι καὶ θεοπειθαί σου εὐχαὶ εἶεν ἀεὶ μεθ' ἡ- » μῶν παντὶ βίῳ, ἀμήν. — Ὁ ταπεινὸς Ἀρχιεπίσκοπος τῆς

Αἱ τοιαῦται δ' ἐπεμβάσεις τῶν Πατριαρχῶν ἐναργῶς μαρτυροῦσιν, ὅτι οὐκ ἐλογίζοντο ἐνδομύχως καὶ ἐν τῷ βάθει τῆς ἑαυτῶν συνειδήσεως ἔννομον καὶ κανονικὴν τὴν ἰδιοϋπαρξίαν αὐτῆς, καὶ μάλα εἰκότως. Διότι οὔτε ἡ σύστασις αὐτῆς, οὔτε ἡ ἀνόρθωσις, ὡς διὰ μακρῶν ἀπο- δέδεικται, ἐγένοντο κατὰ τὰς νενομισμένας καὶ κανονι- κὰς διατυπώσεις, οὔτε εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους ἐνο- μιμοποιήθη καὶ κατεκυρώθη δι' ἐπισήμου Συνοδικῆς πράξεως (α).

» Πρώτης Ἰουστινιανῆς καὶ Ἀχριδῶν Σωφρόνιος σὸς ἱκέτης » (Turcogræc. Crus. p. 340).

(α) Ἀλλ' ἐρεῖς· συνομολογῶ ὅτι ἡ σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκο- πῆς ταύτης οὐκ ἀνεγνωρίσθη ἐπισήμως δι' ἐκκλησιαστικῆς συμ- βάσεως, ὥσπερ αἱ λοιπαὶ Πατριαρχικαὶ καὶ Ἀρχιεπισκοπικαὶ Ἐκκλησίαι· ἀλλ' ἡ ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας διάρκεια αὐτῆς οὐ νο- μιμοποιεῖ τὴν αὐθυπαρξίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς; Οὐδαμῶς, ἀποκρίνομαι· 1) διότι ἡ πρᾶξις τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ἦν ὅλως ἀδικαιολόγητος· 2) διότι ἀντίκειται εἰς τὸν κή. κανό- να τῆς Δ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου (ἡ γὰρ Ἀχρὶς ἡ Λιχνὶς καὶ ἄλλαι τινὲς ἐπαρχίαι τῆς ῥηθείσης Ἀρχιεπισκοπῆς κεῖνται ἐν- τὸς τοῦ Θρᾳκικοῦ ὁρίου, ὅπερ ἄχρι Δυῤῥαχίου διήκει, κατὰ τὸν Βαλσαμῶνα, Φώτιον, Νεῖλον τὸν Δοξαπατρῆ, Μακάριον τὸν Ἀγκύρας, ὧν ἡ γνώμη συνάδει πρὸς τὰς γεωγραφικὰς εἰ- δήσεις Στράβωνος, Στεφάνου Βυζαντίου κλπ.), καὶ ὡς τοιαύτη, κατὰ τὰς ἀποφάνσεις τῶν ἱερῶν ἀντιπροσώπων τῆς Καθολι- κῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ἦν ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος· 3) διότι αἱ μετὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμε- νικαὶ Σύνοδοι, ἐπικυρώσασαι τὰ προνόμια τῶν ἄλλων αὐτο- κεφάλων Ἐκκλησιῶν, εἰ καὶ προκεκυρωμένα ὄντα ὑφ' ἑτέρων προγενεστέρων Συνόδων, περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, καί τοι ἀρτισυστάτου οὔσης, ἐτήρησαν ἄκραν σιωπὴν, ἥτις παρὰ παντὶ τῷ ὀρθῶς λογιζομένῳ ἰσοδυναμεῖ, ὡς ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῶν πραγμάτων, πρὸς σαφῆ καὶ εὐθεῖαν διαμαρτύρησιν· 4) δι- ότι ἐν τῇ ἐπὶ Φωτίου συγκροτηθείσῃ ἁγίᾳ Συνόδῳ, ἐν ᾗ συνε-

§. 37. Ἀλλὰ τὸ ἑαυτῆς φρόνημα ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἐμφανῶς ἐξεδήλωσεν εἰς τοὺς ἐσχάτους

ζητήθη τὸ τίνι προσήκει ἡ ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας κανονικὴ δικαιοδοσία (ἐν δὲ τῇ Βουλγαρίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην περιείχοντο πᾶσαι αἱ ἐπαρχίαι αἱ διὰ τῆς Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς ἀπαρτίζουσαι τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιοχὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν), ἥ τε Ἀνατολικὴ καὶ ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, ἄλλως εἰπεῖν ἡ Καθόλου Ἐκκλησία, διαῤῥήδην ἐδήλωσεν ὅτι ΟΥΚ ἀναγνωρίζει τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀχρίδος ἡ Βουλγαρίας αὐτοκέφαλον καὶ αὐτόνομον, οὔτε τὸ κῦρος τῶν Νεαρῶν καὶ χρυσοβούλλων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπιγινώσκει, συμψηφιζομένου μάλιστα καὶ συνυπογράφοντος καὶ τοῦ Ἀχρίδος Γαβριὴλ, ἐν τῇ *ἑκατοστῇ* ἕδρᾳ καθεζομένου παρὰ τὰς ῥητὰς διατάξεις τῶν εἰρημένων Αὐτοκρατορικῶν θεσπισμάτων· 5) διότι ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἰδίως ἐδήλωσε, κατὰ καιροὺς, τὴν ἐπὶ τοῦ κλίματος ἐκείνου δικαιοδοσίαν ἑαυτῆς δι' ἀποστολῆς σταυροπηγίων, καὶ διὰ Συνοδικῶν ἐγκυκλίων ἀπεκάλεσε τὴν πρᾶξιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ (ἐπὶ Καλλινίκου Πατριάρχου) ΑΥΘΑΙΡΕΤΟΝ καὶ (ἐπὶ Σαμουὴλ) ΒΙΑΙΑΝ. Ἀλλ' ἐρεῖς αὖθις. Καὶ πῶς τοιαύτης οὔσης τῆς συστάσεως αὐτῆς οἱ Πατριάρχαι ἐπολιτεύοντο πρὸς τοὺς πνευματικῶς αὐτῆς προϊσταμένους, ὡς πρὸς Ἀρχιεπισκόπους αὐτοκεφάλους; πῶς συμβιβάζεται ἡ ἀντίφασις αὕτη; Οὐδεμία ἀντίφασις, ἀποκρινόμεθα, ἔγκειται τῷ πράγματι, ἐὰν προσεκτικῶς καὶ ἀπροκαταλήπτως ἐμβλέψωμεν ἐν αὐτῷ. Καὶ πρὸς διασάφισιν τῆς ἰδέας ἡμῶν φέρομεν τὸ ἀκόλουθον παράδειγμα. — Ὑπάρχουσιν ἐν τῇ πολιτικῇ δύο εἰδῶν γεγονότα· τὰ μὲν, ἅτινα ὁρίζουσι τὰς μεταξὺ τῶν ἐθνῶν σχέσεις, εἰσὶν ἐπικεκυρωμένα διὰ συνθηκῶν καὶ ἐπισήμων διπλωματικῶν πράξεων, θεωρούμενα ὡς στοιχεῖα οὐσιώδη τοῦ λεγομένου *διεθνοῦς δικαίου* (de droit international), καὶ διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν *ἀλληλεγγύην* (sous la garantie mutuelle) ἁπασῶν τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης· τὰ δέ εἰσι προϊόντα τῆς τῶν πραγμάτων φορᾶς, καὶ καλοῦνται faits ἤτοι *τετελεσμένα*· καὶ ἀναγνωρίζονται μὲν ὡς ὑπάρχοντα *πράγματι* (de fait), οὐχὶ δὲ *δικαιώματι* (de droit), ἅτε δὴ ἀπάδοντα πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ διεθνοῦς ἢ δημοσίου δικαίου καὶ τοῦ καθεστῶτος γενικοῦ

τούτους χρόνους, ὅτε οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Ἀχρίδος καὶ Πεκίου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς Ἐπισκόπων καὶ τῶν οἰ-

---

πολιτικοῦ συστήματος τῆς Εὐρώπης. Οὕτως, ἡ ἐπ' ἐσχάτων γενομένη προσάρτησις τοῦ Μ. Δουκάτου τῆς Τοσκάνης πρὸς τὸ Σαρδικὸν βασίλειον θεωρεῖται παρὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κυβερνήσεων ὡς fait, μήπω καθιερωθεῖσα διὰ συμβάσεων καὶ συνθηκῶν ἐπισήμων, κἀντεῦθεν μὴ συμπεριλαμβανομένη, τό γε νῦν ἔχον, ἐν τῷ δημοσίῳ δικαίῳ τῆς Εὐρώπης. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα *τετελεσμένα ἔργα* ἀπαντῶμεν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῆς Εὐρώπης, ἀπάδοντα πρὸς τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆς γενικῆς συνθήκης τοῦ 1815, ἅτινα αἱ *συμβαλλόμεναι δυνάμεις* (les puissances contractantes) *ἠνέσχοντο* (τινὰ δὲ καὶ ἐπισήμως ἀνεγνώρισαν) ὅπως ἂν μὴ διαταραχθείη ἡ γενικὴ εἰρήνη. Τὰ τοιαῦτα δὲ παραδείγματα διασαφίζουσι τὸν χαρακτῆρα τῆς πράξεως τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ διαλύουσι τὴν ὑποτιθεμένην τῆς Ἐκκλησίας ἀντίφασιν· ὁ Αὐτοκράτωρ δηλονότι Ἰουστινιανὸς ἐξέδωκε Νεαρὰν, δι' ἧς ἀνεκήρυξε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Λιχνίδος ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοκέφαλον Ἀρχιεπισκοπὴν, ὑποβαλὼν ἅμα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς καὶ ἐπαρχίας τινὰς τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως· αἱ Μεγάλαι, οὕτως εἰπεῖν, Δυνάμεις τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι τὰ Πατριαρχεῖα, εἶδον τὴν πρᾶξιν ταύτην μετὰ πολλῆς τῆς δυσαρεσκείας (ὡς μὴ συνᾴδουσαν πρὸς τὰ καθεστῶτα καὶ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῶν κανόνων, οἵτινες συναπαρτίζουσι τὸ *διεθνὲς* ἢ *δημόσιον*, οὕτως εἰπεῖν, δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας), καθὼς τοῦτο συμπεραίνεται *λογικώτατα* ἐκ τῆς *τελείας σιγῆς* τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐκ τῶν ἐπισήμων ἀποφάνσεων (des declarations officielles) τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τῆς *Καθόλου* Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐπὶ Φωτίου πολυπληθεστάτῃ Συνόδῳ, ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς διαδηλώσεων τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν τεκμηρίων. Πλὴν ἀλλὰ διὰ τὰς τότε καιρικὰς περιστάσεις, τὰς μεγάλας πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν ὑπηρεσίας τοῦ ἀοιδίμου ἐκείνου Αὐτοκράτορος, καὶ τὸν εὐσεβῆ αὐτοῦ ζῆλον, οὗ τινος ἔχῃζε πάντως ἡ Ἐκκλησία κατὰ τῶν ἐπιπολαζουσῶν αἱρέσεων, πάνυ ἐμφρόνως προσαγομένη, οὐκ ἀπεκήρυξε τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ ἀποτόμως, ὅπως ἂν μὴ διαταραχθείη ἡ ἐκκλησιαστικὴ

κείων λαῶν ἐξητήσαντο παρὰ τῆς κραταιᾶς Βασιλείας διὰ κοινῆς ἀναφορᾶς τὴν ὑπὸ τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ὑποταγήν· ἐν γὰρ τοῖς Κώδηξι τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας εὕρηται ἱστορική τις σύντομος ἔκθεσις περὶ τῆς συστάσεως τῶν Ἀρχιεπισκοπῶν τούτων, προτασσομένη τῆς Συνοδικῆς πράξεως, δι' ἧς αὗται προσήρτηνται τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ, καὶ τύπον εὐθείας διαμαρτυρήσεως φέρουσα καθ' ὅλων τῶν προγεγονότων. Ἔχει δὲ ἐπὶ λέξεως ὧδε.

« Ἀνδρῶν μὲν εἴη σοφῶν τὰ ὀνόματα παρεξετάζειν

εἰρήνη, ἀλλὰ διὰ τρόπων εὐσχήμων τὴν ἀποδοκιμασίαν καὶ ἀπαρέσκειαν ἑαυτῆς κατὰ καιροὺς ἐξεδήλωσεν, εἴτε μερικῶς, εἴτε καὶ καθολικώτερον. Οὐδεμία ἄρα ἀντίφασις ἔγκειται ἐν τῷ πράγματι· ἡ γὰρ Ἐκκλησία ἐπεγίνωσκε μὲν τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχριδῶν ὑπάρχουσαν *πράγματι* (διὰ τοῦτο οὐδὲν θαυμαστὸν εἴπερ ἀναφέρεται αὕτη ἐν διαφόροις πατριαρχικοῖς ἐγγράφοις, καὶ οὐδόλως παράδοξον εἴπερ βλέπομεν τὸν πνευματικῶς αὐτῆς προϊστάμενον προσκαλούμενον καὶ συμμετέχοντα ἐκκλησιαστικῶν τινων πράξεων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνδημούσης Συνόδου), ἀλλ' ΟΥΧΙ καὶ *δικαιώματι*, ὡς ἐκ τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης σημειώσεως προδεδήλωται. Ὅτι δὲ τὸ ἐπιγινώσκειν τι εἴτε πολιτικὸν εἴτ' ἐκκλησιαστικὸν γεγονὸς ὡς ὑπάρχον *πράγματι*, ἀπὸ τοῦ ἐπιγινώσκειν αὐτὸ ὡς *δικαιώματι* ὑπάρχον μεγίστην ἔχει τὴν διαφοράν, οὐδεὶς, οἶμαι, εὖ φρονῶν, ἀντερεῖ. Ἐφ' ὅσον δὲ γεγονός τι στερεῖται τοῦ *καθολικοῦ κύρους* καὶ τῶν *νενομισμένων διατυπώσεων*, ἐξὶν ἐκκρεμὲς, μετέωρον, ἀκροσφαλὲς καὶ ἀμφισβητήσιμον. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, εἰπάτωσαν ἡμῖν εὐσυνειδήτως οἱ ἀδελφοὶ διατριβογράφοι, εἴπερ ἡ ἐπάνοδος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπὸ τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον (ἄλλως τε προελθοῦσα ἐξ *αὐθορμήτου* γνώμης τῶν τε Ἀρχιερέων καὶ τῶν χριστιανῶν τοῦ κλίματος ἐκείνου, ὡς δείξομεν) ἔστιν ἀντικανονικὴ, ἢ τοὐναντίον, κανονικωτάτη καὶ ἔνθεσμος.

» τοῖς πράγμασι, καὶ μὴ ὡς ἔτυχε παραδέχεσθαι, νομι-
» κῶν δὲ καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀπάτην ποιεῖσθαι κατάφο-
» ρον, κἀπὶ τὸ βέλτιον ἐπανάγειν τὰ πράγματα. Παρα-
» χαράττεται γὰρ πολλάκις οὐχ ὅπως τοῖς ἐν λόγοις
» σοφιζομένοις, ἀλλ' ἤδη που καὶ ἐν πολιτείαις τοῖς μὴ
» ὀρθῶς χρωμένοις τοῖς πράγμασι, περικαλύμματά πως
» τοῖς οἰκείας ἀδοξίας τὰ σεμνὰ ποιουμένοις τῶν ὀνο-
» μάτων..... νεαρὰν οὖν σημαίνειν οἴδαμεν θέσπισμα
» καὶ διαταγὴν βασιλέως, ἤτοι τὰ μὴ καλῶς ἔχοντα ἐ-
» πανορθοῦσαν ἢ τάττουσαν, ἔνθα μηδέποτε νόμος ἔκει-
» το, ἣν δὴ διάταξιν καὶ νόμον βασιλικὸν κοινότερον ὀ-
» νομάζομεν, Ῥωμαϊστὶ δὲ Σάκραν, καὶ τουρκικώτερον
» Χάτι Σερίφιον· τὸν δὲ δὴ νομοθετεῖν μέλλοντα,....
» χρὴ ἐπανορθοῦν τὰ μὴ καλῶς κεῖσθαι δόξαντα, ΟΥ
» μὴν δὲ τὰ καλῶς ἔχοντα περιτρέπειν ἐπιχει-
» ρεῖν, ὥς τινες ἐν ἀρχαίοις χρόνοις τῶν ἡμετέ-
» ρων.... ἥκιστα μὲν εἰς σύστασιν, ἀνατροπὴν
» δὲ μᾶλλον τῶν καλῶς τὴν ἀρχὴν τεταγμένων,
» καὶ ταῦτα ἱερῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμά-
» των, οἰκείους ἐξέθεντο νόμους καὶ Νεαρὰς ἀπε-
» κάλεσαν. Τῶν γὰρ πάλαι φιλαλλήλως συνε-
» στώτων μερῶν καὶ συναπαρτιζόντων τὸ κα-
» θόλου τῆς Ἐκκλησίας σῶμα, τὰς δύο ταύτας
» Ἐπαρχίας καὶ Ἐκκλησίας, τὴν Ἀχρίδος, φα-
» μὲν, καὶ τὴν Ἰπεκίου, ΒΙΑΙΩΣ ΑΠΟΣΠΑΣΑΝΤΕΣ
» ΚΑΙ ΑΦΕΛΟΜΕΝΟΙ (α), αὐτονόμους ἢ μᾶλλον ἀπο-
» λύτους εἴασαν, κἀπὶ τούτῳ Νεαρὰς ἐξέθεντο, Νεα-
» ρὰς δὲ πολλῶν παραιτίους κακῶν. Ἐντεῦθεν γὰρ

(α) Ἐνταῦθα ὁ λόγος καθάπτεται τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ βασιλέων τῶν συγκαμένων τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πεκίου.

» τὰ δεινὰ ἐναρξάμενα, καὶ προϊόντι συναυξανόμενα τῷ
» χρόνῳ, μηδενὸς ὄντος τοῦ ἀναστέλλοντος, πανωλε-
» θρίαν ἠπείλουν ταῖς ἐκκλησίαις ἐκείναις· συχνοὶ γὰρ
» τῶν ἀφανῶν καὶ ἀσήμων ἔξωθέν ποθεν προσβάλλον-
» τες, ἀντεξωθοῦντο ἀλλήλους, καὶ τὸ τῆς Ἀρχιεπισκο-
» πῆς ἁρπάζοντες ὄνομα, δεινῶς κατωρχοῦντο τῶν Ἐκ-
» κλησιῶν ἐκείνων, θύοντες καὶ ἀπολλύοντες καὶ χρέε-
» σιν ἐπάγοντες χρέη, ὥστε τοὺς μὲν ἐν αὐταῖς προϊ-
» σταμένους Ἀρχιερεῖς ἀδεῶς καταδιώκεσθαι, ζημίαις
» τε καὶ ὑπεροριαις ἀδίκοις καθυποβάλλεσθαι, τὰ δὲ λο-
» γικὰ ἐκεῖνα τοῦ Χριστοῦ ποίμνια, τοὺς εὐσεβεῖς καὶ
» ὀρθοδόξους χριστιανοὺς κατατρύχεσθαι, καὶ μονονοὺ
» κινδυνεύειν ἐξαφανισθῆναι τέλεον τὰς ἐπαρχίας ἐκεί-
» νας· εἰς τοιοῦτον γὰρ ἀξιοθρήνητον πέρας ἤδη ληγού-
» σης τῆς αὐτονομίας ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκεί-
» νων, οἱ ἐν αὐταῖς ἀρχιερατικῶς ἤδη προϊσάμενοι μετὰ
» τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτοῖς λογικῶν ποιμνίων ἐν ἀ-
» μηχανίᾳ γενόμενοι παντελεῖ, κατέφυγον ὁμοθυμαδὸν
» ἐνταῦθα εἰς βασιλεύουσαν, καὶ γνώμῃ κοινῇ τῶν ἐ-
» κεῖσε χριστιανῶν, συναινούντων καὶ τῶν τέως ἐχόντων
» τὰς ἀρχιεπισκοπὰς ἐκείνας καὶ παραιτουμένων οἰκείᾳ
» βουλῇ, προσέδραμον τῷ βασιλείῳ Κράτει διὰ
» κοινῆς αὐτῶν ἀναφορᾶς, καὶ ἐδεήθησαν θερ-
» μῶς ἀποκατασταθῆναι τὰς δύο ταύτας Ἀρχιε-
» πισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου, μετὰ τῶν ἐν
» αὐταῖς Μητροπόλεων καὶ παροικιῶν ἁπασῶν,
» εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς ἁγιώτατον Ἀποστολικὸν Πα-
» τριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν θρόνον, καὶ συν-
» αρμολογηθῆναι τῷ λοιπῷ τῆς Ἐκκλησίας σώ-
» ματι. Τοῦ γοῦν κραταιοτάτου ἡμῶν Ἄνακτος
» ὃν ὁ Κύριος πλυεστοίη, ἐπινεύσαντος εὐμενῶς

» ταῖς θερμαῖς αὐτῶν δεήσεσι, ΝΕΑΡΑ ἤτοι ΧΑ-
» ΤΙ ΣΕΡΙΦΙΟΝ ΕΞΕΔΟΘΗ, ΟΠΩΣ ΕΙΣ ΤΟΝ Α-
» ΠΑΝΤΑ ΑΙΩΝΑ διατελῶσιν ἀμφότεραι αἱ ἐπαρ-
» χίαι ἐκεῖναι Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου ὑποκείμεναι
» τῷ καθ' ἡμᾶς τούτῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως
» θρόνῳ (α), καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ Μητροπόλεις
» καὶ κατὰ πάντα διοικούμεναι καὶ διεξαγόμεναι
» ..... Εἰς ἔνδειξιν οὖν διηνεκῆ τοῦ ἐν τοῖς ἐσχάτοις
» τούτοις χρόνοις γεγονότος, τὰς διαληφθείσας ἁγίας
» Ἐκκλησίας Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου πρὸς τὸ εἶναι συνη-
» νωμένας καὶ ὑποκειμένας πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἁγιώ-
» τατον Ἀποστολικὸν Πατριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν
» θρόνον ἐξετέθη καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον Πατριαρχικὸν
» καὶ Συνοδικὸν γράμμα ἐν τῷ ἱερῷ Κώδηκι τῆς καθ' ἡ-
» μᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἐν ἔτει σω-
» τηρίῳ ᾳψξζ'. ἐπινεμήσεως ΙΕ'. Μαΐου ». — Ἐπὶ πᾶσι
δὲ τούτοις προσθετέον ὅτι τὴν πρᾶξιν τῆς προσαρτήσεως
ἀπεδέξατο ἅπασα ἡ Καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία,
οὐδεὶς δὲ τῶν Πατριαρχῶν ἢ τῶν Ἀρχιερέων, ἢ τῶν εὐ-
σεβῶν διδασκάλων, εἴτε τῶν ἐνταῦθα, εἴτε τῶν ἐν Ῥωσ-
σίᾳ, εἴτε τῶν ἐν ἄλλῃ τινὶ χώρᾳ τῆς Ὀρθοδοξίας, διε-
μαρτυρήθη ποτὲ κατ' αὐτῆς (ὅπερ ἀναντιῤῥήτως ἂν ἔ-
πραττον εἴποτε ὁ Πατριαρχικὸς τῆς Κωνσταντινουπό-

(α) Τὸ ῥηθὲν Χάτι Σερίφιον εὑρηται ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Γ. Πύλης. Καὶ ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ δὲ διπλώματι (Βερατίῳ) τοῦ Πατριάρχου ὑπάρχουσι συγκαταλεγμέναι μετὰ τῶν Μητροπολιτῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ καὶ αἱ Ἀρχιεπισκοπαὶ Ἀχριδῶν καὶ Ἰπεκίου· ὥστε οἱ ζητοῦντες ἵνα ἀποσπάσωσιν αὐτὰς ἀπὸ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πατριάρχου ἀντιμάχονται καὶ πρὸς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ Σουλτανικὰ θεσπίσματα.

λεως θρόνος ἐπεχείρει, φέρε, καθυποτάξαι ἐφ' οἱαδήποτε προφάσει τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου, ἧς τὸ αὐτόνομον καὶ αὐτοκέφαλον ἐπερείδεται ἐπὶ Συνοδικῶν κανόνων καὶ πράξεων)· ἀλλὰ καὶ ἐσχάτως ἤδη ἐν τῇ ἀνακρίσει τοῦ χωρεπισκόπου Μακαριουπόλεως (περὶ ἧς ὅρα Μέρος Γ'. Κεφ. γ'.) οἱ τέσσαρες Πατριάρχαι μετὰ τῆς ἐνθημούσης ἁγίας Συνόδου διαρρήδην ἀπεφήναντο ὅτι ἡ Βουλγαρία ἀνήκει κανονικῶς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἐν Κωνσαντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

§. 38. Ἀνακεφαλαιοῦντες οὖν τὰ ἄχρι τοῦδε εἰρημένα λέγομεν

Α'. Ὅτι ἅπασαι αἱ ἐπαρχίαι τῆς Ἀνατολικῆς Ἰλλυρίας, μετὰ τὴν ἐπὶ Γρατιανοῦ προσάρτησιν αὐτῆς τῷ ἀνατολικῷ τμήματι τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας, συμπεριελήφθησαν, κατὰ τὰς διαγορεύσεις τῶν Ἀποστολικῶν καὶ Συνοδικῶν κανόνων, ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐβεβαιώθη δὲ ἡ ἐπ' αὐτῶν πνευματικὴ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ὑπὸ τῶν Αὐτοκρατόρων Θεοδοσίου τοῦ Β', Μαρκιανοῦ καὶ Πουλχερίας καὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου (ὅρ. σελ. 8 καὶ 9).

Β'. Ὅτι καθ' ὅλην τὴν μακροχρόνιον ἔριδα τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας περὶ Βουλγαρίας, ἤτοι Δακίας Μεδιτερρανέας, Δακίας Ῥιπενσίας, Δαρδανίας, Μοισίας κτλ. καὶ τὴν γενομένην συζήτησιν ἐν τῇ Συνόδῳ τῇ ἐπὶ Φωτίου, οὐδεμία μνεία ἐγένετο περὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, καὶ ταῦτα παρόντος τοῦ Γαβριὴλ Ἀχρίδος, ὡς ἂν εἰ μηδέποτε ὑπῆρξε.

Γ'. Ὅτι ἡ Νεαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὡς ἀντιβαίνουσα τοῖς θείοις κανόσι καὶ ὡς μηδέποτε καθιερωθεῖσα καὶ νομιμοποιηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διὰ Συνοδικῆς πράξεως, ἔστιν ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος, κατὰ τὴν ἐν τῇ Δ'. Συνόδῳ σύμβασιν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν (σελ. 56).

Δ'. Ὅτι αἱ εἰρημέναι ἐπαρχίαι τοῦ Ἰλλυρικοῦ, αἱ εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρίδος δυνάμει τῆς Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς καθυποταγεῖσαι, ἀφαιρεθεῖσαι ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς, ἐπανῆλθον πάλιν κανονικῶς καὶ ἐννόμως (κατὰ τὸ « κατὰ τῶν κανόνων ΜΗΔΕΝ πραγματικὸν ἰσχύσει ») εἰς τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν Παπικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν πρακτικῶν τῆς ἐπὶ Φωτίου ἁγίας Συνόδου (α).

Ε'. Ὅτι ἡ ῥηθεῖσα Σύνοδος ἀπεδέξατο τὰς περὶ τῶν Βουλγαρικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ θέματος θεωρίας τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, οὐκ ἀποτόμως μέν τοι γε ἐκκόπτουσα τὰς ἐλπίδας τῆς Ῥώμης· ἀλλὰ πάνυ ἐμφρόνως προσαγομένη διαρρήδην ἐκήρυττεν (ὡς δῆλον ἐκ τῶν φράσεων ἐκείνων· εἰ μή τις κανονικὴ ἀνεχαίτιζέ με δί-

(α) Ἀδριανὸς ὁ Α'. ἐπιστέλλων τῷ 783 τῷ Αὐτοκράτορι Κωνσταντίνῳ καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ Εἰρήνῃ ἀντιβασιλίσσῃ (ὅρ. σελ. 37, πρβλ. καὶ σελ. 38), ζητεῖ τὴν ἀπόδοσιν τῶν Ἰλλυρικῶν ἐπαρχιῶν (ὧν περὶ τὰ μέσα τοῦ Θ'. αἰῶνος κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκράτησαν οἱ Βούλγαροι, καλέσαντες αὐτὰς *Boulgariar*)· ὁμιλεῖ δὲ περὶ τῆς ὑποταγῆς αὐτῶν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὡς περὶ γεγονότος παλαιοῦ. Ἂν λοιπὸν ὑποθῶμεν αὐτὰς ὑποταγείσας τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ πεντήκοντα γοῦν ἐνιαυτοὺς πρὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, ἕπεται ὅτι ἡ μὲν αὐτονομία τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν διήρκεσεν 198 ἔτη (ἀρξαμένη δηλονότι τῷ 535) ἡ δὲ ὑποταγὴ αὐτῆς εἰς τοὺς Πατριάρχας 285, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 733—1018, ὅτε, ἀποσπασθεῖσα αὐθαιρέτως ἀπὸ τῆς κανονικῆς αὐτῶν δικαιοδοσίας ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Β', ἐκηρύχθη αὐτόνομος καὶ αὐτοδέσποτος τὸ δεύτερον.

κη, εἶχον δὲ καὶ τὸ ἱερατικὸν συμπνέον») ὅτι αἱ ἐπαρχίαι αὗται ἀνήκουσι κατὰ τοὺς κανόνας εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, προβαλλομένη ἅμα καὶ βασιλικὰς ἀνάγκας ἤτοι λόγους πολιτικούς (σελ. 41 καὶ σημ. ά. τῆς σελ. 43).

Ϛ'. Ὅτι ὁ Ἱεράρχης τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, οὐ πλέον τῶν διακοσίων ἐνιαυτῶν παρελθόντων ἀπὸ τῆς ἀναδείξεως αὐτοῦ εἰς Ἀρχιεπίσκοπον αὐτοκέφαλον, ἀπολέσας τὰ ἔξοχα προνόμια καὶ δίκαια, ἅτινα παρεῖχεν αὐτῷ ἡ ρλά. Νεαρὰ, κατεβιβάσθη εἰς τὴν τάξιν τῶν Μητροπολιτῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκείνῃ Συνόδῳ ἕδρας καὶ ὑπογραφῆς αὐτοῦ.

Ζ'. Ὅτι ἡ ἀνόρθωσις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Β'. κατὰ τὸ 1018 οὐκ ἐπεσφραγίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας διὰ Συνοδικῆς τινος πράξεως.

Η'. Ὅτι ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία οὐ παρητήθη ἐπισήμως τῶν κανονικῶν αὐτῆς δικαιωμάτων (α), ἀλλὰ καί τοι τῇ πολιτικῇ ἀνάγκῃ ὑπείκουσα, ἐδήλου κατὰ καιροὺς τὸ περὶ τοῦ θρόνου τούτου ἐνδόμυχον ἑαυτῆς φρόνημα, νῦν μὲν ἀποστέλλουσα σταυροπήγια εἰς τὰς

(α) Ἰδοὺ ὁ τύπος, δι' οὗ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρητήθη κατὰ τὸ 1850 τῶν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κανονικῶν αὐτῆς δικαιωμάτων. « Συνελθόντες διὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου Πνεύματος *ἐν πλήρει Συνόδῳ* . . . . ὡρίσαμεν ἵνα ἡ ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος ὀρθόδοξος Ἐκκλησία . . . . *ὑπάρχῃ τοῦ λοιποῦ κανονικῶς αὐτοκέφαλος* . . . δαψιλεύομεν δὲ αὐτῇ *καὶ πάσας τὰς προνομίας καὶ πάντα τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα* . . . » κτλ. Πρβλ. καὶ τὰ περὶ ἀναγορεύσεως τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας διὰ μακρῶν ἐκτιθέμενα ἐν τῷ 6'. κεφ. τοῦ Γ'. Μέρους.

ὑπ' αὐτὸν χώρας, νῦν δὲ ἀποκαλοῦσα τὴν πρᾶξιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀντικανονικὴν καὶ αὐθαίρετον (ὅρα σελ. 86).

Θ'. Ὅτι ἡ αὐτὴ Ἐκκλησία ἐπ' ἐσχάτων διεμαρτυρήθη σαφῶς καὶ ἐντόνως καθ' ὅλων τῶν προγεγονότων (σελ. 93)· καὶ

Ι'. Ὅτι ἡ προσάρτησις ἡ ἐπὶ Σαμουὴλ γενομένη ἔσιν ἔννομος καὶ κανονικὴ καὶ νόμῳ πολιτικῷ καὶ λόγῳ ἐκκλησιαστικῷ· ὡς τοιαύτη δὲ, πρὸ μικροῦ ἤδη, καὶ παρὰ τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν ἀνωμολογήθη (ὅρα Κεφ. γ'. τοῦ Γ'. Μέρους).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὅτι τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δι' οὗ παρέχονται τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀχριδῶν ἔξοχα προνόμια Ἐκκλησιαστικά τε καὶ πολιτικά, ἔστι νόθον καὶ κίβδηλον.

§. 39. Ἡμέρας τινὰς πρὸ τοῦ ἀντικανονικοῦ κινήματος τοῦ ἐν τῇ κατὰ τὸ Φανάριον Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τετολμημένου, προσῆλθέ τις παρ' ἐμοὶ τῶν πρωτουργῶν αὐτοῦ, φίλος δ' ἐμοὶ καὶ συνήθης, καὶ δικαιολογῶν τὰς περὶ ἐκκλησιαστικῆς χειραφετήσεως ἀξιώσεις τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ, ὑπερῆρε τὰ προνόμια τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης, μετὰ πολλῆς ἐγκαυχήσεως ἐπισείων μοι τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. Ἀναγνοὺς δ' αὐτὸ ἐφεξῆς, εὗρον ὅτι ἐστὶ κίβδη-

λον, πολλῷ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐκείνου μεταγενέστερον, μετὰ πολλῆς ἀδεξιότητος καὶ ἀκρισίας συντεταγμένον, καὶ πιστὸν ἐκμαγεῖον καὶ ἀπομίμημα τοῦ παρὰ τοῖς Δυτικοῖς πολυθρυλλήτου πραγματικοῦ τύπου τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου (α)· ἡ δὲ νοθεία αὐτοῦ δηλοῦται ἐκ πολλῶν τεκμηρίων· οἷον· ἐκ τῆς ἀντευαγγελικῆς καὶ ἀντορθοδόξου ἑνώσεως της πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς ἐξουσίας ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἥτις ἦν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑσπερίᾳ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἄγνωστος (β), ἐκ τῶν μνημονευομένων ἐν αὐτῷ ἐπαρχιῶν

(α) « Περὶ τὰ μέσα τοῦ Θ΄. αἰῶνος ἐπλαστογραφήθη ὁ γελοῖος πραγματικὸς τύπος, διὰ τοῦ ὁποίου τάχα ὁ θεόχριστος οὗτος Αὐτοκράτωρ χαρίζει εἰς τὸν τότε Πάπαν Σίλβεστρον καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους, οὐ μόνον τὴν Ῥώμην καὶ τὴν Ἰταλίαν *(εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως ὕστερον ἐβασίλευσαν οἱ τοῦ Κωνσταντίνου διάδοχοι)* καὶ τὴν κυριαρχικὴν τῆς Ῥώμης προεδρίαν, ὡς κεφαλῆς τῶν *τεσσάρων Πατριαρχῶν (ἐν ᾧ μήτε τὸ Πατριάρχης ὄνομα ὑπῆρχεν, μήτε ἡ Κωνσταντινούπολις κτισμένη!)* ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀξίαν, ἵνα κρίνῃ ὁ Πάπας, ὡς ὑπέρτατος δικαστὴς, πάντα τὰ κατ' ἐκκλησίαν συμβαίνοντα. . . . ἀλλὰ τῷ χαρίζει προσέτι « καὶ τῆς βασιλείας *πλείονα ἐξουσίαν ἔχειν κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην*, (τοῦτέστιν εἰς τὴν Δύσιν πλὴν τῆς Ἀνατολῆς!), καὶ τὰ βασιλικὰ παράσημα φορεῖν, τά τε ἄλλα καὶ τὸν ὑπέρλαμπρον λῶρον» (Κ. Οἰκον. περὶ τῶν τριῶν ἱερατ. τῆς Ἐκκλ. βαθμ. σελ. 55. καὶ 56).

(β) Δύο περίπου αἰῶνας μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν Γρηγόριος ὁ Β΄. ἔγραφε πρὸς Λέοντα τὸν Ἴσαυρον· « ἄλλη παίδευσις ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν διδαγμάτων, καὶ ἄλλος νοῦς τῶν κοσμικῶν. . . . καὶ γράφω σοι τὰς *διαφορὰς* τοῦ παλατίου καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν βασιλέων καὶ ἀρχιερέων . . . . ὥσπερ γὰρ ΟΥΚ ἔχει ἐξουσίαν ὁ Ἀρχιερεὺς ἐγκύψαι εἰς τὸ παλάτιον καὶ προβαλέσθαι ἀξίας βασιλικὰς, οὕτως, οὔτε ὁ βασιλεὺς ἐγκύψαι εἰς τὰς ἐκκλησίας. . . . ἀλλ' ἕκαστος ἡμῶν ἐν ᾗ κλήσει ἐκλήθη παρὰ Θεοῦ, ἐν ταύτῃ μενέτω. . . . βλέπεις βασιλεῦ τὰς *διαφορὰς* τῶν ἀρχιερέων καὶ βασιλέων;» κτλ. (Ἐπιστ. Β΄. ὅρ Πρακτ. Συν. τόμ. Β΄, σελ. **717**). Καὶ πάλιν· « Γνῶθι, βασιλεῦ, ὅτι τὰ δόγματα τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας οὐχὶ βασιλέων εἰσὶν, ἀλλὰ τῶν Ἀρχιερέων, καὶ ἀσφαλῶς θέλουσι δογματίζεσθαι· διὰ τοῦτο οἱ Ἀρχιερεῖς προσετάχθησαν εἰς τὰς Ἐκκλησίας *ἀπέχοντες τῶν δημοσίων πραγμάτων, καὶ οἱ βασιλεῖς ὁμοίως ἀπέχεσθαι τῶν ἐκκλησιαστικῶν* (αὐτ. σελ. **719**). Ταῦτα δ' εἰσὶ συμφωνότατα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν πανευφήμων Ἀποστόλων καὶ τῶν θείων Πατέρων· « ἕκαστον χρὴ ἐμμένειν τῇ τάξει τῇ δοθείσῃ αὐτῷ, καὶ μὴ ὑπερβαίνειν τοὺς ὅρους . . . . ὅσοι δὲ *συγχέουσι* τὰς τάξεις, ὑφαρπάζοντες ἑαυτοῖς ἀξιώματα τὰ μὴ διδόμενα, καὶ ἐπιτρέποντες ἑαυτοῖς τυραννικῶς ἃ μὴ ἔχουσιν ἐξουσίαν διδόναι, παροργίζουσι τὸν Θεὸν ὥσπερ οἱ Κορεῖται καὶ ὁ βασιλεὺς Ὀζίας » (Ἀποστ. διαταγ. Βιβλ. Ε΄. Κεφ. λδ΄. Πρβλ. καὶ Η΄, μ΄.)· « *ἄλλοι ὅροι βασιλείας καὶ ἄλλοι Ἱερωσύνης*· ὁ βασιλεὺς τὰ ἐνταῦθα πεπίστευται, ἐγὼ τὰ οὐράνια· (*ἐγὼ δὲ ὅταν εἴπω*, τὸν ἱερέα λέγω)· ὁ βασιλεὺς σώματα ἐμπιστεύεται, ὁ δὲ ἱερεὺς ψυχάς· ὁ βασιλεὺς λοιπάδας χρημάτων ἀφίησιν· ὁ δὲ ἱερεὺς λοιπάδας ἁμαρτημάτων· ἐκεῖνος ἀναγκάζει, οὗτος παρακαλεῖ· ἐκεῖνος *ὅπλα ἔχει αἰσθητά*, οὗτος ὅπλα πνευματικά » (Χρυσοστ. Λόγ. Δ΄. εἰς τὸν Ὀζίαν. Τόμ. Ε΄. σελ. **149**)· « Σοὶ βασιλείαν (ἔλεγεν Ὅσιος ὁ Κορδούβης πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Κωνστάντιον) ὁ Θεὸς ἐνεχείρισεν, ἡμῖν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπίστευσε· καὶ ὥσπερ ὁ τὴν σὴν ἀρχὴν ὑποκλέπτων ἀντιλέγει τῷ διαταξαμένῳ Θεῷ, οὕτω φοβήθητι καὶ σὺ, μὴ τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς σεαυτὸν ἕλκων ὑπεύθυνος ἐγκλήματι μεγάλῳ γένῃ· *ἀπόδοτε*, γέγραπται, *τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ*· ΟΥΤΕ *τοίνυν ἡμῖν* (τοῖς ἱερωμένοις) *ἄρχειν ἐπὶ τῆς γῆς ἔξεστιν, οὔτε σὺ τοῦ θυμιᾶν ἐξουσίαν ἔχεις, ὦ βασιλεῦ!* » (παρὰ τῷ Μ. Ἀθανασ. ἐν ἐπιστ. τοῖς ἀπανταχοῦ τὸν μονήρη βίον ἐνασκουμένοις)· καὶ « εἰ γὰρ καὶ σεμνὸς ἡμῖν ὁ θρόνος φαίνεται ὁ βασιλικὸς, ἀλλ' ὅμως τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἔλαχεν οἰκονομεῖν, *καὶ πλέον οὐδέν* » (Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης)· καὶ « μὴ παρασάλευε, βασιλεῦ, κατάστασιν ἐκκλησιαστικήν. . . . σοὶ μὲν γὰρ ἡ πολιτικὴ κατάστασις καὶ τὸ στρατόπεδον· λοιπὸν τούτων φρόντιζε, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἔασον ποι-

Θεσσαλίας, Ἀλβανίας, Λειβαδίας, Εὐρίπου, μηδόλως ἀ-

ναφερομένων ἐν τῇ Νεαρᾷ, ἔκ τινων μεσαιωνικῶν ἐσπερογενῶν ἀνοησιῶν, ἐκ τῆς ἐν τέλει ἀπὸ Χριστοῦ χρονολογίας (φξζ΄.) (α) κτλ. Ἔχει δὲ ἐπὶ λέξεως ὧδε.

μέσι » κτλ. (Θεόδωρος ὁ Ζηλωτὴς πρὸς Λέοντα τὸν Ἀρμένιον, παρὰ Γεωργίῳ τῷ Ἁμαρτωλῷ).

(α) Κατ' ἀρχὰς οἱ χριστιανοί, καὶ ἰδίως οἱ ἱστορικοί, διώριζον τοὺς χρόνους ἢ ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογοῦντες, ἢ ἀπὸ Ἀβραάμ, ἢ κατὰ τὰς παρ' Ἕλλησιν Ὀλυμπιάδας, ἢ ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἢ ἀπὸ τοῦ Διοκλητιανείου διωγμοῦ, ὅστις καὶ *μαρτυρικὴ ἐποχὴ* ἐπωνομάσθη· ἀλλὰ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τά τε πολιτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἐχρονολογοῦντο σταθερῶς κατὰ τοὺς ἑξῆς *δημοκρατικοὺς τύπους*· οἷον· (ἐν τῇ ἐπιστολῇ Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Μαρκιανοῦ τῶν Αὐτοκρατόρων πρὸς τὸν Πάπαν Λέοντα)· « *ἐπράχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπατείᾳ τοῦ Δεσπότου ἡμῶν Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ αἰωνίου Αὐγούστου τὸ ἕβδομον καὶ Ἀβιηνοῦ ὑπάτων* » (Πρακ. Συν. τόμ. Β΄. σελ. **21**)· καὶ « *τῇ πρὸ δέκα καλανδῶν Δεκεμβρίων, ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοῦ Δεσπότου ἡμῶν Οὐαλεντινιανοῦ τὸ ὄγδοον, καὶ Ἀβιηνοῦ τῶν λαμπροτάτων ὑπάτων* » (αὐτόθι)· καὶ (ἐν τῷ Αὐτοκρατορικῷ διατάγματι τῷ βεβαιοῦντι τὰ Πρακτικὰ τῆς Δ΄. Συνόδου)· « *ἐδόθη πρὸ μιᾶς Νοεμβρίων Ἰουλίων, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπατείᾳ Σφωρακίου τοῦ λαμπροτάτου καὶ τοῦ δηλωθησομένου* » (αὐτ. **219**)· ὁμοίως καὶ ἐν ταῖς Συνοδικαῖς πράξεσιν ὁ αὐτὸς χρονολογικὸς τύπος εὑρίσκεται· οἷον· « *ὑπατείᾳ τοῦ Δεσπότου ἡμῶν Μαρκιανοῦ τοῦ αἰωνίου Αὐγούστου καὶ τοῦ δηλωθησομένου, τῇ πρὸ ὀκτὼ Ἰδῶν Ὀκτωβρίων, ἐν Χαλκηδόνι* » (αὐτ. **41**) κτλ· (ὁ δ' αὐτὸς χρονολογικὸς τύπος ἀπαντᾶται καὶ ἐν νομίσμασιν). Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς ὑπὸ Διονυσίου τοῦ Μικροῦ (ἐμόναζεν ἐν Ῥώμῃ περὶ τὰ μέσα τοῦ Ϛ΄. αἰῶνος), ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰ αὐτοκρατορικὰ χρυσόβουλλα καὶ τἆλλα κυβερνητικὰ ἔγγραφα ἐχρονολογοῦντο κατὰ τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτος ἢ καὶ κατ' Ἰνδικτιῶνας· οἷον· (ἐν τῷ περὶ κτίσεως Ἐκκλησιῶν διατάγματι Βασιλείου τοῦ Β΄. βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ **975-1025**) « ὥστε ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάθετον εἶναι τὴν παροῦσαν διάταξιν, οἰκείᾳ χειρὶ ὑποσημηνάμενος χρυσῇ σφραγίδι (ἐξ οὗ ἡ λ. χρυ-

§. 40. « Αὐτοκράτωρ, Καῖσαρ, Φλάβιος Ἰουστινιανός,

σόβουλλον) ταύτην σφραγισθῆναι διωρισάμεθα μηνὶ *Ἀπριλίῳ δ΄. ἐπινεμήσεως Α΄. ἔτει ϛυϛ΄.* » (Σύντ. τῶν Ἱερ. καν. Τόμ. Ε΄ σελ. **270**)· καὶ (ἐν τῷ περὶ ὅρκου τῶν Ἰουδαίων θεσπίσματι Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ **1025—1028**) « *τῷ μηνὶ Νοεμβρίῳ ἐπινεμήσεως ΙΑ΄.* δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς καὶ θείας χειρός » (αὐτ. **273**)· καὶ (ἐν τῷ τοῦ Κωνσταντίνου Δούκα, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ **1059—1067** περὶ προβιβασμοῦ ἀρχιερατικῶν θρόνων) « καὶ γὰρ ἡ βασιλεία μου *ἐπισφραγίζουσα* τὰ κεκριμένα καλῶς καὶ οἰκονομηθέντα συνοδικῶς τὸ παρὸν ἐξέθετο χρυσόβουλλον εἰς ἐπικύρωσίν τε καὶ στερότητα ὑποσημηναμένη ἐν αὐτῷ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων, καὶ διὰ τούτων τὴν ἀλήθειαν φανερωτέραν ὑπαγορεύουσα, κορωνὴν ὥσπερ δή τινα χρυσῆν, τὴν ἀληθῶς σφραγῖδα τούτῳ ἀπαιωρήσασα *ἐν ἔτει ϛφπή. τῆς παρούσης Γ΄. Ἰνδικτιῶνος, τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς*, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος » (αὐτ. σελ. **279**)· καὶ (ἐν τῇ Νεαρᾷ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ **1081—1118**, περὶ τοῦ ἄλυτον μένειν τὴν μεθ' ἱερολογίας μνηστείαν)· « κατὰ ταῦτα καὶ βασιλεία ἡμῶν κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα τῆς *παρελθούσης Ζ΄. ἐπινεμήσεως τοῦ ϛφγβ΄.* ἔτους νομοθεσίαν διενομοθετήσατο » (αὐτ. **287** ὅρ. καὶ **306** ἐν τῷ τέλει)· καὶ (ἐν τῇ Συνοδικῇ πράξει τῆς καθαιρέσεως Κοσμᾶ Πατριάρχου τοῦ Ἀττικοῦ ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ **1143— 1180**)· « ταῦτα παρεκβληθέντα καὶ βεβαιωθέντα ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν κάτωθι δηλουμένων (Ἀρχιερέων), ἀπεδόθη *μηνὶ καὶ Ἰνδικτιῶνι τοῖς προγεγραμμένοις, ἔτει ϛλρέ.* » (σελ. **309**. Βλ. καὶ **314**, **321**, **325**, **327**, **329** καὶ **330**)· καὶ (ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ **1282—1328**, περὶ προνομίων τῆς πόλεως Μονεμβασίας)· « *ἀπελύθη κατὰ μῆνα Ἰούνιον τῆς ἐνισταμένης ἕκτης Ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἔτους*, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον θεοσεβὲς ὑπεσημήνατο κράτος. Ἀνδρόνικος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς Βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, Δούκας, Ἄγγελος, Κομνηνὸς ὁ Παλαιολόγος » (σελ. **340**) κτλ. Οὐ μόνον δὲ παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ

» Ἀλαμανικὸς, Γοτθικὸς, Φραγκικὸς, Γερμανικὸς, Ἀν-
» τικὸς, Βανδαλικὸς, Ἀφρικανὸς, Εὐσεβὴς, Εὐτυχὴς,

πολιτικὴ ἀρχὴ, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσιν ἐν χρήσει ἦν ἡ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἢ κατ' Ἰνδικτιῶνας χρονολογία. Ἀλλὰ καὶ ἐν Δύσει ἐπὶ μακρὸν χρόνον μετὰ Διονύσιον τὸν Μικρὸν ἐχρονολόγουν κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον· καὶ ἐν μὲν τοῖς διπλώμασι καὶ κυβερνητικαῖς πράξεσι τῆς Γαλλίας ἤρξατο σημειοῦσθαι τὸ σωτήριον ἔτος μόλις περὶ τὰ τέλη τοῦ Θ'. αἰῶνος, ἐν δὲ τοῖς Παπικοῖς ἐγγράφοις περὶ τὸν ΙΑ'. αἰῶνα· αἱ δὲ τῆς Ἱσπανίας καὶ Πορτογαλλίας Κυβερνήσεις ἐχρῶντο τῷ **714** ἀπὸ Κ. Ῥώμης [ἀντιστοιχοῦντι πρὸς τὸ 38ον π. Χ. ἔτος τῆς τριανδρίας (**triumviratus**) Ὀκταβίου, Ἀντωνίου καὶ Λεπίδου] ἄχρι τοῦ ΙΕ'. αἰῶνος. [Ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ ἔτους ἦν διάφορος παρὰ τοῖς Ἑσπερίοις ἔθνεσιν· οὕτως· οἱ μὲν Πάπαι ἤρχιζον τὸ ἔτος ἄλλοτε τὴν **25** Δεκεμβρίου, ἄλλοτε τὴν **1** Ἰανουαρίου, καὶ ἄλλοτε τὴν **25** Μαρτίου. Οἱ Γάλλοι ὁτὲ μὲν τὴν **25** Δεκεμβρίου, ὁτὲ δὲ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα· ἕνεκα δὲ τῆς κινήσεως τῆς ἑορτῆς ταύτης συνέβαινε πολλάκις ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει τὸν αὐτὸν μῆνα δὶς ἐπαναλαμβάνεσθαι· λ. χ. τὸ **1358**, ὅπερ ἤρχισε τὴν **1** Ἀπριλίου, καθ' ἣν συνέπεσεν ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ἔληξε τὴν **20** Ἀπριλίου, ἥτις ἦν παραμονὴ τοῦ ἑπομένου Πάσχα, κτλ. ἡ δὲ χρονολογικὴ αὕτη ἀνωμαλία ἐπεκράτησεν ἄχρι τῆς ΙΓ'. ἑκατονταετηρίδος, ἤτοι τοῦ **1504**, ὅτε διὰ θεσπίσματος Καρόλου τοῦ Θ'. καθωρίσθη ὡς ἀρχὴ τοῦ ἔτους ἡ **1** Ἰανουαρίου. Οἱ Ἄγγλοι πάλιν ἐχρονολόγουν τὴν **25** Μαρτίου μέχρι τοῦ **1752**, ὅτε διὰ πράξεως τῶν Βουλῶν ὡρίσθη ἡ **1** Ἰανουαρίου (ὅρ. **Tableau des révolution de l'Europe par Mr. Koch, Tom. I, introduction**)]. Ὀρθῶς ἄρα σημειοῦσιν οἱ σοφοὶ ἐκδόται τοῦ Συντάγματος τῶν ἱερῶν κανόνων ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χρυσόβουλλον τοῦ Ἰουστινιανοῦ « ἐξελέγχεται ὑποβολιμαῖον ἔκ τε τῶν λοιπῶν αὐτοῦ μερῶν *καὶ τῆς ἐν τέλει χρονολογίας* (φξζ'.)· ἔργον μᾶλλον φαινόμενον τῆς ΙΓ'. ἑκατονταετηρίδος *ἀνέκαθεν δὲ φυλαττόμενον παρὰ τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀχριδῶν* » [ὅπως δηλονότι ἐφυλάττετο καὶ ὁ πολύκροτος ἐκεῖνος πραγματικὸς τύπος τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Οὐατικανοῦ μετὰ καὶ τῶν ψευδοδεκρετάλεων Ἰσιδώρου τοῦ *Μερκά-*

» Περίκλυτος, Νικητὴς, Θριαμβευτὴς, Πατὴρ πατρίδος,
» Ἀειαύγουστος, εἰς ἀίδιον τοῦ πράγματος μνήμην· Τῷ
» Μακαριωτάτῳ ἀνδρὶ καὶ πατρὶ Κεντηλιανῷ, Ἀρχιεπι-
» σκόπῳ ἡμετέρῳ, σωτηρίαν. — Πολλοῖς καὶ διαφόροις
» αὐξάνεσθαι τρόποις τὴν ἡμετέραν πατρίδα ἐπιποθοῦν-
» τες, ἥν περ ὁ Θεὸς ἡμῖν δέδωκε πρώτην ἐν τῷ κόσμῳ,
» ὄντινα αὐτὸς ἐδημιούργησε, καὶ περὶ τὴν τῆς Ἱερωσύ-
» νης ἀξίαν βουλόμεθα πολλαῖς ταῖς τιμαῖς περισσευ-
» θῆναι, ὅπως ὁ τῆς κατὰ καιρὸν ἡμετέρας πατρίδος
» Πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἱερώτατος Ἐπίσκοπος, ὁ τὴν
» τοῦ θρόνου καθέδραν διαδεχθησόμενος, οὐ μόνον Μη-
» τροπολίτης, ἀλλά γε καὶ Ἀρχιεπίσκοπος, καὶ ὑπέρτα-
» τος Ἀρχιερεὺς ὀνομαζέσθω, τιμάσθω καὶ γνωριζέσθω
» ἐν πᾶσι (α)· τοίνυν ἐπὶ βεβαιώσει Αὐτοκρατορικῆ ἡ-
» μετέρᾳ, αἱ περιεχόμεναι τῆς αὐτῆς γῆς ἐπαρχίαι ὑπὸ
» τὴν αὐτοῦ ἔστωσαν ἐξουσίαν· δηλαδὴ τοσοῦτόν γε ἡ
» Μεσόγειος Δακία, ὅσον γε καὶ ἡ ὄχθειος Δακία, ἡ δευ-
» τέρα Μυσία (β), ἡ Δαρδανία, ἥ τε Πρεβαλιτάνα ἐπαρ-
» χία σύν τε τῇ Μακεδονίᾳ, ἡ ἀνωτέρω Ἀλβανία, ἥ τε
» νῆσος Εὔριπος ἐπικαλουμένη, τό τε μέρος τῆς δευτέ-
» Παννονίας, ἥτις ἐστὶ πόλις τῆς Βατζίας. Ἐπείπερ ἐν

τορος, περὶ ὧν γράφει Ῥακίνας· « Ces fausses décretales ont été passé pour vraies *pendant huit cent ans, et à peine ont été abandonnées dans le siècle dernier* »· τουτέστιν· « αἱ ψευδοδεκρετάλεις αὗται ἐπιστεύθησαν ὡς ἀληθεῖς ἐπὶ ὀκτακόσια ἔτη, καὶ μόλις ἐγκατελείφθησαν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα » (!) (**Rac. Hist. Eccles. siècle VIII**)].

(α) **Summus Pontifex** ἢ **Pontifex Maximus**, τίτλος Παπικὸς μηδὲ παρὰ τοῖς Πάπαις αὐτοῖς τῷ τότε ἐν χρήσει ὑπάρχων· συμφωνότατος πάντως πρὸς τὸν ιθ'. τῆς ἐν Καρθαγένῃ!

(β) Γράφε « Πρώτη Μοισία » (ἡ νῦν Σερβία).

» τοῖς τότε καιροῖς συνισταμένη ἦν ἡ ἐπαρχία τοῦ Φιρ-
» μίου, ἔνθα ἐθριάμβευεν ἅπαν τὸ Ἰλλυρικὸν μεγαλεῖον
» ἐν τοῖς πολιτικοῖς καὶ ἐπισκοπικοῖς πράγμασι· μετὰ
» ταῦτα δ' ὅμως ἐν τοῖς τοῦ Ἀτίλα χρόνοις ἐκείνων τῶν
» μερῶν καταπεπορθημένων πάντων, ὁ τοῦ Πραιτωρίου
» ἔπαρχος τῆς Φιρμιανῆς πόλεως Ἀπέννιος φυγὰς ὤ-
» χετο εἰς Θετταλίαν, καὶ ἡ ἐπαρχία αὕτη ἠκολούθησε
» τῷ ἱερῷ ἀξιώματι· ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Ἐπίσκοπος οὐκ
» ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλ' ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ἡγεμονίας προ-
» νομίων τινῶν ἠξιώθη. Μεσιτευούσης τοίνυν τῆς θείας
» Προνοίας οὕτωσὶ, ἡ ἡμετέρα βασιλεία ηὐξήθη καὶ διε-
» πλατύνθη τῶν τοῦ ἑκατέρωθεν Δανουβίου ἀκτῶν, καὶ
» τό γε νῦν ἔχον, σὺν ταῖς ἡμετέραις πόλεσι κοινωνίαν
» πρὸς ἀλλήλας ποιοῦσι τό τε Βιμινάκιον (α), τὸ Ῥεκό-
» διον καὶ τὸ Λιτεράτον, ἅτινα πέραν τοῦ Δανουβίου εἰ-
» σὶν, ὑπὸ τὴν ἡμετέραν δ' αὖθις ἐξουσίαν ἐγένοντο οὕ-
» τωσὶ, ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα τηλικαύτην περίφημον ἐ-
» παρχίαν, ἥτις ἐν τῇ Παννονίᾳ ἦν, τῇ ἡμετέρᾳ εὐτυ-
» χεστάτῃ πατρίδι συντιθέναι καὶ συναρμοσθῆναι· οὐ
» γὰρ πολὺ διίσταται τῆς Μεσογαίας Δακίας ἡ Δευτέρα
» Παννονία, πολλῷ δὲ μέτρῳ διίσταται τῆς Δευτέρας
» Παννονίας ἡ Μακεδονία· καὶ ἐπεὶ ἄνθρωποι πολεμι-
» κοῖς ἀεὶ ἱδρῶσιν ἀμφισβητοῦντες ἥκιστα λυσιτελούμε-
» νον ἦν τῇ βασιλείᾳ μου εἰς Μακεδονίαν μετὰ τοσοῦ-
» τον διάστημα καὶ τοσαύτας δυσχερείας ἀπελθεῖν, τού-
» των ἕνεκα ἀναγκαῖον ἔδοξεν ἡμῖν ἐν τοῖς ἀνωτέρω
» μέρεσιν αὐτὴν ἀφελκύσαι, ἵνα κατὰ τὴν κατασταθεῖ-
» σαν ἐκείνην ἐπαρχίαν ῥᾷον ἐπιγνώσωνται τὴν ἑαυτῆς

(α) Τὸ νῦν καλούμενον Βιδύνι.

» θεραπείαν. Διὸ ἡ Μακαριότης σου καὶ πάντες οἱ τῆς
» προειρημένης Πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἱερώτατοι ἐπι-
» στάται Ἀρχιεπίσκοποι ἐχέτωσαν προτέρημα καὶ προ-
» νόμιον, καὶ πᾶσαν τελείαν ἄδειαν, δύναμίν τε καὶ ἐ-
» ξουσίαν, ἥν τινα ἐπιχορηγοῦμεν σοί τε καὶ τοῖς διαδό-
» χοις σου, χειροτονεῖν καὶ προστάττειν ἐν πάσαις ταῖς
» προλεχθείσαις ἐπαρχίαις, πόλεσί τε καὶ τόποις, ἔχειν
» τε κρατίστην καὶ ὑπερτάτην ἐξουσίαν, ἄκραν ἀρχιερω-
» σύνην, μεγίστην μεγαλοπρέπειαν, καὶ παρὰ σοῦ ἐπι-
» ψηφίζεσθαι πάντας, καὶ σὲ μόνον Ἀρχιεπίσκοπον δε-
» σπότην καὶ κύριον ἐχέτωσαν, οὐδεμιᾶς κοινωνίας ἐξ
» ἐναντίας φυλαττομένης τοῦ χειροτονεῖν ἐκείνους τῷ
» τῆς Θεσσαλονίκης Ἐπισκόπῳ· ἀλλὰ σὺ αὐτὸς μόνος
» καὶ πάντες οἱ τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς μέγιστοι Ἀρ-
» χιερεῖς διάδοχοί σου ἔστωσαν ἐκείνου κριταὶ καὶ δια-
» γνώμονες εἰς πᾶσαν διαφοράν, διχόνοιάν τε καὶ διαλ-
» λαγὴν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, μηδὲ ἔχειν ἐκείνους οὐδε-
» μίαν ἄδειαν ὑφ' ἑτέρου κρίνεσθαι, ἀλλὰ σὲ μόνον τὸν
» γνήσιον Ἀρχιεπίσκοπον, αὐτοδέσποτόν τε καὶ αὐτο-
» κύριον πᾶσαι αἱ προειρημέναι χῶραι, πόλεις τε καὶ
» ἐπαρχίαι προσεπιγινωσκέτωσαν· προσέτι οἱ παρὰ σοῦ,
» ἢ διὰ τῆς σῆς ἀδείας καὶ ἐξουσίας ἀποστελλόμενοι
» Κληρικοὶ, ἐχέτωσαν πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ ἐκκλησιαστι-
» κὴν τιμήν. Ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀκβῇ, ἥτις ἐστὶν ἐπαρχία
» τῆς Ὀχθείου Δακίας, ὁρίζομεν ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ
» ἑξῆς χειροτονεῖσθαι τὸν αὐτῆς Ἐπίσκοπον παρὰ τῆς
» σῆς ἁγιότητος, καὶ μηδόλως ὑποκεῖσθαι τῷ τῆς Με-
» σημβρίας Ἐπισκόπῳ· ὁ δὲ τῆς Ἀκβῆς Ἐπίσκοπος ἐ-
» χέτω τὴν προῤῥηθεῖσαν ἐπαρχίαν, καὶ πάντα τὰ τῆς
» αὐτῆς κάστρα, περιοχάς τε καὶ Ἐκκλησίας, ὅπως δυ-
» νήσηται δαμάσαι, ὑποτάξαι τε καὶ ἐξελάσαι πάντας

» τοὺς τῆς Βονοσιακῆς αἱρέσεως, ἢ ἐπιστρέψαι αὐτοὺς
» εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν· ἔξοχον δὲ μᾶλλον τὸ
» κράτος τῆς βασιλείας μου ἐν κοσμικοῖς τιμὴν
» καὶ ἀξίαν τῇ σῇ Μακαριότητι χαρίζομεν (α),
» κράντορά τε καὶ δυνάστην τῆς ἱερᾶς ἀμφοτέ-
» ρας ἡμετέρας Ῥωμαϊκῆς Βασιλείας καταστήνο-
» μεν καὶ ὀνομάζομεν (β) τοῦ τε ἱεροῦ ἡμετέρου πα-
» λατίου κόμητα, προσάττοντες εἰς τὸ διηνεκὲς ὅπως
» μετὰ μεγίστης δυνάμεως καὶ ἰσχύος ἐνεργεῖν σε
» πᾶσαν κοσμικὴν ἐξουσίαν ἐν ὅλῃ τῇ προωρισμένῃ
» περιοχῇ, τόποις καὶ ἐπαρχίαις, τοῦ προβιβάζειν εἰς
» τιμὴν καὶ ἀξίαν, καὶ ποιεῖν κόμητας, ἱππεῖς, πα-
» τρικίους, νομικοὺς, ῥήτορας, νομοδικασὰς με-
» τὰ δίκης ῥομφαίας, τοὐτέστι κρίνειν καὶ ἀνα-
» κρίνειν καὶ κατακρίνειν εἰς ζωὴν καὶ εἰς θάνα-
» τον. (*καὶ τί ἄλλο;*) Προσέτι καὶ μετὰ δικαιώμα-
» τος νομίσματα τοῦ τυποῦν, καὶ χαρακτηρίζειν
» χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ κέρματα σὺν τῷ καταλλήλῳ
» καὶ ἁρμοδίῳ τιτούλῳ προσέτι καὶ ἁρμοζόντως

(α) Τοῦτο ἐστὶν ἀπαράλλακτον πρὸς τὸ τοῦ πραγματικοῦ τύπου· « θεσπίζομεν . . . πλείονα τῆς βασιλείας ἔχειν ἐξουσίαν τὸν Ἐπίσκοπον Ῥώμης κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην, καὶ παρὰ πάντων *πολλῷ ἢ τὸν βασιλέα τιμᾶσθαι* ».

(β) Οὕτως οἱ διφυεῖς Ἀρχιεπίσκοποι καὶ δυνάσται Σαλτζβούργου (μιᾶς τῶν Αὐστριακῶν ἐπαρχιῶν), Κολωνίας, Μαγεντίας κλπ. [οἵτινες ἦσαν καὶ *Ἐκλέκτορες* τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, οὓς κατήργησεν ὁ Μέγας Ναπολέων ἅμα ἀναγορευθεὶς προσάτης τοῦ Ῥηνικοῦ συνδέσμου (confédération de Rhin)] καὶ ἄλλοι τινὲς ἡγεμόνες τῆς Γερμανίας, οἷον, ὁ δοὺξ τοῦ Ἀρεμβεργ, ὁ τοῦ Μούνστερβεργ κλπ. ἐπευφημίζοντο « Πρίγκηπες τῆς ἱερᾶς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. »

» κράντορι (α), καὶ ἐν μεγίστῃ ἀρχιερατικῇ ἀξίᾳ
» ἀνευφημοῦμέν σε, διορίζομεν, καθίσταμεν καὶ προβι-
» βάζομεν, ἵνα ἐν ταῖς χειρογράφοις ἐπιστολαῖς καὶ
» γράμμασί τε καὶ ὁρισμοῖς καὶ βούλαις ἀξιούσθωσαν
» πάντες οἱ προϊστάμενοι τῆς ἡμετέρας πατρίδος Ἰου-
» στινιανῆς Ἀρχιεπίσκοποι πάντων τῶν προνομίων, ὡς
» κράντορες τῆς βασιλείας μου, ὀνομαζέσθωσαν Γα-
» ληνότατοι, ΜΗΔΕΝΙ ὑποκείμενοι ἢ ὑποτασσό-
» μενοι ὡς αὐτοδέσποτοι καὶ αὐτεξούσιοι κύ-
» ριοι (!!)· προσέτι ὁρίζομεν καὶ προστάττομεν, ἵνα σύ
» τε καὶ οἱ προϊστάμενοι τῆς ἡμετέρας πατρίδος τῆς
» Πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀρχιεπίσκοποι ἰσομοιούσθωσαν
» τοῖς τε τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ ὑποκειμένοις ῥήγεσι καὶ
» κράντορσι· καὶ εἰσέτι κουμοῦμεν ὑμᾶς, καὶ δωρού-
» μεθα ὑμῖν ἐσθῆτα πορφυρᾶν ὁλοσηρικὴν (β), χι-
» τῶνα λευκὸν, καὶ ἀρχιερατικὸν κάνμαυρον ὁ-
» μοίως ἐρυθρὸν ὁλοσηρικὸν σὺν λευκοῖς σανδα-
» λίοις, κραντορικὴν μήτραν σὺν χρυσῷ βασι-
» λικῷ στέμματι, ὅπως ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησιαστι-
» καῖς καὶ πολιτικαῖς κοιναῖς παῤῥησίαις δύνησθε χρῆ-
» σθαι τούτοις, καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς προνομίοις, με-
» γαλείοις τε δόξαις τε καὶ τιμαῖς πρεπούσαις ῥήγεσι
» καὶ κράντορσι· καὶ συνελόντι εἰπεῖν, καθάπερ οὗτοί γε
» χρῶνται πᾶσι, χαίρουσί τε καὶ ἀπολαύουσιν, οὕτωσὶ καὶ
» ἡ σὴ Μακαριότης καὶ οἱ μετὰ σὲ διάδοχοί σου προσάττο-
» μεν χρῆσθαι πᾶσι διηνεκῶς, χαίρειν τε καὶ ἀπολαύειν.

(α) Πότερον λοιπὸν, οἱ Πάπαι ἐμιμήθησαν τοὺς Ἀρχιερεῖς τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, ἢ τούτους ἐπλινθούργησαν ἔπειτα κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Παπῶν; !

(β) Ὁμοία ἐστὶν ἡ τῶν Καρδιναλίων ἐπίσημος ἐσθής.

» Ἕνεκα τούτου, Μακαριώτατε Πάτερ, ἵνα ἐπιγνωσθῇ ἐν
» πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ἡ ἐκ τῆς θείας νεύσεως (!) πρὸς
» ἡμᾶς ἡμετέρα ἀγάπη, διὰ τοῦτο τὸν παρόντα νόμον
» πρὸς τὸν σὸν πανυπέροχον θρόνον ἀπεστάλκαμεν,
» καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς τοιοῦτο δώρημα προνόμιόν τε καὶ
» μεγαλεῖον ἐχέτω ἡ τῆς ἡμετέρας πατρίδος Ἐκκλησία,
» ἐπικυρούμενον καὶ ἐπιβεβαιούμενον, ἣν τινα καὶ Ῥω-
» μαϊκὴν ἐπονομάζομεν εἰς δόξαν τοῦ ἁγίου Θεοῦ
» καὶ εἰς μνήμην ἀθάνατον τοῦ ἡμετέρου ὀνόμα-
» τος (!!) (α)· ὅταν δ' ὅμως ὁ προϊστάμενος τοῦ θρό-
» νου τούτου Ἀρχιεπίσκοπος ἐκ τῆς παρούσης ζωῆς με-
» τατεθῇ, τὸν γενησόμενον Ἀρχιεπίσκοπον ψήφοις κα-
» νονικαῖς καὶ ἐκλογῇ νομίμῳ ἐκλέγεσθαι καὶ ψηφίζε-
» σθαι παρὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου, Μητροπολιτῶν τε καὶ
» Ἐπισκόπων τοῦ σοῦ κλίματος, Ἀρχιμανδριτῶν, Ἡ-
» γουμένων καὶ πάσης τῆς Συγκλήτου, ἄνευ τοῦ τῆς
» Θεσσαλονίκης Ἐπισκόπου, διορίζομεν καὶ προστάττο-
» μεν. Τούτου δὲ γενομένου, ὁ νεοχειροτονηθεὶς Ἀρ-
» χιεπίσκοπος ΚΑΙ κράντωρ (β) ὀφείλει ἀναντιῤῥή-
» τως πέμψαι τὸν ἑαυτοῦ ληγάτον μετὰ πρεπούσης πομ-
» πῆς πρὸς τὴν βασιλείαν μου, καὶ μετ' ἐμὲ εἰς τοὺς
» Αὐτοκράτορας διαδόχους μου, ἐπὶ τῷ παραλαβεῖν τὰς
» βασιλικὰς βούλλας, τὰ σημεῖα καὶ σύμβολα, καὶ τὸ

(α) Ὄντως μωρότατος ἂν εἴη ἀνθρώπων ἁπάντων ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ ὁ μᾶλλον ἐπιπόλαιος τῶν πολιτικῶν, εἰ διὰ τοιούτων ἀντορθοδόξων ἅμα δὲ καὶ ἀντιπολιτικῶν πράξεων ἐπεζήτει ἀπαθανατίσαι τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα.

(β) Ὁ Παπισμὸς ἄρα ἀνεφύη κατὰ πρῶτον ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ! τί οὖν αἰτιώμεθα τοὺς Μοναρχιεράρχας (Empereur-Pontifes) τῆς Ῥώμης; Ὁποία στυγερὰ συκοφαντία κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας! ὁποῖον ἐπίβουλον ἔγγραφον!

» κραντορικὸν στέμμα εἰς βεβαίωσιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς
» ἑαυτοῦ ἐξουσίας, ἵνα δεσπόζῃ, κυριεύῃ καὶ ἐξου-
» σιάζῃ ἐν ταῖς προειρημέναις πόλεσί τε καὶ ἐπαρχίαις
» ἐν πᾶσι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ πολιτικοῖς πράγμα-
» σιν (!!) (α). Ἐπὶ τούτοις δὲ πᾶσιν ὁρίζομεν, δίδοντές
» σοι ἄδειαν χρῆσθαι σφραγίδι, ὅν τινα τρόπον τὰ νῦν
» περιγράφεταί σοι· δηλαδὴ σκοῦδον κεχωρισμένον ἑπτὰ
» μέρεσιν, ἤτοι τὸ ἐν μέσῳ σκοῦδον χρυσόν, καὶ ἐν αὐτῷ
» ἔχον τὸν δικέφαλον ἀετόν, σημαίνοντα τὸ βασιλικὸν
» ἔμβλημα, στεφανωμένον ταῖς δυσὶ κεφαλαῖς αὐτοῦ με-
» τὰ πορφυροῦ βασιλικοῦ διαδήματος· τὰ δὲ ἀνωτέρω
» δύο μέρη, ἐν τῷ δεξιῷ, ὅπερ σημαίνει τὸ κράτος τῆς
» ἀμφοτέρας Δακίας, πεδίον ἐρυθρὸν καὶ ἐν αὐτῷ πύρ-
» γον· ἐν τῷ ἀριστερῷ, πεδίον κυάνειον, καὶ ἐν αὐτῷ
» βάρεις τρεῖς ἑκατέρωθεν λευκὰς, ἡ δὲ μεσαία χρυσῆ,
» σημαινούσας τὴν ἀνωτέρω Ἀλβανίαν· καὶ ἔτι ἐν τῷ
» ἀριστερῷ πεδίον ἐρυθρὸν, καὶ ἐν αὐτῷ σχῆμα αἰγὸς,
» σημαῖνον τὴν Μακεδονίαν· καὶ πάλιν ἐν τῷ δεξιῷ μέ-
» ρει, πεδίον λευκὸν ἔχον λέοντα, σημαίνοντα τὴν Ἡ-

(α) Ταῦτα δὲ πάντα συμφωνότατα πρὸς τοὺς Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς κανόνας! « οὐ χρὴ Ἐπίσκοπον ἢ Πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς *δημοσίας διοικήσεις*, ἀλλὰ προσευκαιρεῖν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις· ἢ πειθέσθω οὖν τοῦτο ΜΗ ποιεῖν ἢ *καθαιρείσθω· οὐδεὶς γὰρ δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν κατὰ τὴν Κυριακὴν* παρακέλευσιν » (Ἀποστ. πά)· καὶ, « Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος *κοσμικὰς φροντίδας* μὴ ἀντιλαμβανέτω, εἰ δὲ μή, *καθαιρείσθω* » (Ἀποστ. ς΄.)· καὶ, Ἐπίσκοπος ἢ Πρεσβύτερος ἢ Διάκονος . . . . βουλόμενος ἀμφότερα κατέχειν, *Ῥωμαϊκὴν* (ἤτοι πολιτικὴν) *καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν καθαιρείσθω. Τὰ γὰρ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ* » (Ἀποστ. πδ΄. Πρβλ. καὶ γ΄. τῆς Δ΄, ζ΄. τῆς Ζ΄, ι΄. τῆς Α΄. καὶ Β΄, καὶ ιά. καὶ ιή. τῆς ἐν Καρθαγένῃ, κτλ).

» πειρον· ἔν τε τῷ ἀριστερῷ, πεδίον πράσινον, καὶ ἐν
» αὐτῷ χεῖρες δύο βαστάζουσαι χρυσοῦν στέμμα μετὰ
» μαργαριταρίων ἑπτὰ σημαίνουσαι τὴν Θετταλίαν. Ἐπὶ
» πάντων δὲ σταυρὸν τρίμορφον, ἐν μὲν τῷ δεξιῷ μέ-
» ρει ῥομφαία, σημαίνουσα τὸ κράτος καὶ πᾶσαν
» πολιτικὴν ἐξουσίαν (!) ἐν δὲ τῷ ἀριστερῷ ἡ
» ποιμαντορικὴ ῥάβδος, σημαίνουσα τὴν ἐκκλη-
» σιαστικὴν ἐξουσίαν· ὁ δὲ σταυρὸς περικαλύπτεται
» μετὰ κραντορικοῦ διαδήματος, καὶ ἐπ' αὐτῷ πέτασσος
» κόκκινος σὺν κροσσωτοῖς χρυσοῖς, ᾧ περ ἐπικαλύ-
» πτεταί σου ἡ κεφαλὴ, ἀπερχόμενος παῤῥησιαστικῶς
» ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ (!). Τούτων δὲ πάντων τετελειωμέ-
» νων, ὁρίζομεν τὸν τοῦ θρόνου τούτου Ἀρχιεπίσκο-
» πον ΚΑΙ κράντορα τῆς ἡμετέρας πατρίδος Πρώτης
» Ἰουστινιανῆς καὶ τὸν διάδοχον αὐτοῦ, εἴ ἔκ τινος πε-
» ριστάσεως συμβῇ περιπεσεῖν ἐλαττώματί τινι
» αἱρέσεως, ἢ ἀποστάσεως, ἢ παραβάσεως καὶ
» παραλύσεως τῶν θείων καὶ ἱερῶν νόμων καὶ
» δογμάτων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τὸν
» τοιοῦτον ὀφείλειν κρίνεσθαι, ἀνακρίνεσθαί τε
» καὶ κατακρίνεσθαι παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου Ἀπο-
» στολικοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου τῆς Νέας Ῥώ-
» μης ἐν Βυζαντίῳ ἀναντιῤῥήτως (α). Τοίνυν ἡ σὴ

(α) Τὸ ψευδοχρυσόβουλλον τοῦτο εἰ καὶ μηδεμίαν ἄλλην ἔχει ἀξίαν, κατὰ τοῦτο ὅμως ἐστὶν ἄξιον λόγου, ὅτι ἐκφράζει πιστῶς *τὸ γινόμενον*, ἤτοι τὴν ὑπάρχουσαν σχέσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην, καὶ ὅτι συνάδει πληρέστατα πρὸς τὴν ἀκόλουθον νομικὴν ὑποχρέωσιν· « *τὰς ἀναφυομένας κανονικὰς ἀμφισβητήσεις ἐν* ΟΛΩ *τῷ Ἰλλυρικῷ*, ΟΥ *δεῖ τέμνεσθαι* ΠΑΡΑ *γνώμην τοῦ Ἀρχιεπισκόπου*

» Μακαριότης ποιησάτω ταχύτερον κατὰ πάντα τρόπον
» ἐνεργηθῆναι ἅπαντα τὰ προσταττόμενά σοι καὶ περιε-
» χόμενα ἐν τῷ παρόντι ἱερῷ ἡμετέρῳ διπλώματι ἄνευ
» τινὸς προφάσεως καὶ ἀντιλογίας ἐξ ἀποφάσεως. —
» Ἐδόθη ἐν Βυζαντίῳ ἐν ἔτει ϛξζ'. (567), ἐν μηνὶ Αὐ-
» γούστῳ, Ἰνδικτιῶνος ΙΔ'.

» Ο ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΣ ΠΕΡΙΦΑΝΗΣ ΔΟΥΞ ΚΑΙ ΥΠΑΤΟΣ. »

§. 41. Πρὸς μείζονα δὲ ἔνδειξιν τῆς κιβδηλίας τοῦ χρυσοβούλλου, παρατιθέμεθα ἐνταῦθα τὸν πανομοιότυπον αὐτῷ πραγματικὸν τύπον τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἔχοντα ὡς ἑξῆς.

« Θεσπίζομεν σὺν πᾶσι τοῖς Σατράπαις καὶ τῇ Συγ-
» κλήτῳ τῆς ἡμῶν βασιλείας, τὸν Ῥώμης Ἐπίσκοπον
» καὶ διάδοχον τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων καὶ Κω-

Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ Συνόδου, ἥτις ἔχει τὰ προνόμια τῆς ἀρχαίας Ῥώμης » [τὰ ἐπὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ δηλονότι. (Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ. ΣΓ'. σελ. **260**. Πρβλ. καὶ τὰ ἐν τῷ τοῦ §. **2**)]. Ἐξ ὧν συνάγεται ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν οὐκ ἦν ὁλοσχερῶς ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοκέφαλος, ὥσπερ ὁ Ἱεροσολύμων, φέρε, ἢ ὁ Κύπρου, ἀλλ' ἐξηρτᾶτό πως παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, κατὰ τοῦτο μόνον διαφέρων τῶν Μητροπολιτῶν, ὅτι ἐχειροτονεῖτο παρὰ τῆς οἰκείας ἐπαρχιακῆς Συνόδου, οὐ κατ' ἐπιτροπὴν Πατριαρχικὴν, ἤτοι *δι' ἐκδόσεως*· ὅτι δὲ ὁ Κωνσαντινουπόλεως Πατριάρχης ἐξήσκει κατὰ διαφόρους καιροὺς πνευματικήν τινα δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐκείνης, δεικνύεται ἐκ τῶν ἐν τῇ **87** σελ. ἀναφερομένων. Συνεπισχύει δέ μου τὸν λόγον τό τε ὕφος καὶ ἡ ἔννοια τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀχριδῶν Σωφρονίου πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἐν ᾗ ἐκδηλοῦται ἡ ὕπαρξις καὶ ἀναγνώρισις πνευματικῆς τινος ἐποπτείας καὶ κυριαρχικῆς ἐπεμβάσεως τῶν Πατριαρχῶν παρὰ τῶν Ἀρχιεπισκόπων καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς Ἀρχιερέων ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς αὐτῶν ὑποθέσεσιν (ὅρ. σημ. δ'. τῆς σελ. **87**).

» ρίου μου Πέτρου, πλείονα τῆς βασιλείας ἔχειν ἐξου-
» σίαν κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰκουμένην, καὶ παρὰ πάν-
» των, πολλῷ πλέον ἢ τὸν βασιλέα τιμᾶσθαι καὶ σέ-
» βεσθαι, κεφαλήν τε εἶναι τῶν τεσσάρων Πα-
» τριαρχικῶν θρόνων, κρίνεσθαί τε πρὸς αὐτοῦ καὶ
» ψηφίζεσθαι τὰ τῇ ὀρθοδόξῳ συμβαίνοντα πίστει. Δω-
» ρούμεθα δὲ τῷ πατρί μου τῷ μακαρίῳ Σιλβέστρῳ καὶ
» τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις τὸ ἡμέτερον παλάτιον, τὸ ἐπὶ
» τῆς κεφαλῆς διάδημα ἐκ λίθων τιμίων καὶ μαργάρων
» συγκείμενον, τὸ κυκλοῦν τὸν τράχηλον ὠμοφόριον,
» τὴν πορφυρᾶν χλαμύδα, τὸν κόκκινον χιτῶνα, καὶ πάν-
» τα τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα, τὰ τῶν βασιλικῶν ἵππων
» ἀξιώματα, τὰ σκῆπτρα καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βασιλείας
» κοσμήματα, καὶ τὴν δόξαν ἅπασαν τῆς ἡμῶν ἐξου-
» σίας· τοὺς δὲ τῷ Κλήρῳ τῆς ἁγιωτάτης Ῥώμης κα-
» τειλεγμένους κοσμεῖσθαι κελεύομεν παραπλησίοις τῇ
» Συγκλήτῳ ἡμῶν ἐνδύμασιν, ἵπποις ἐποχουμένους, ὀ-
» θόνας περικειμένους λευκὰς, ὡς δὲ καὶ τὰ ὑποδήματα
» τούτων ὀθονίων εἶναι πεποιημένα λευκῶν (α), καὶ ὃς
» ἂν αἱροῖτο Κληρικὸς ἐκ τῆς ἡμῶν συγκλήτου γενέ-
» σθαι, τοῦτον πρός τινος μηδαμῶς εἴργεσθαι· ὅτι γε
» μὴν τὴν ἐκ χρυσίου στεφάνην φρονήματος μετριότητι,
» ὁ πατήρ μου ὁ ἁγιώτατος Σίλβεστρος παραιτεῖται,
» ταύτῃ τοι τὸν ὑπέρλαμπρον λῶρον, σημαίνοντα τὴν
» ἁγίαν Ἀνάστασιν (!) τῇ ἁγίᾳ κεφαλῇ αὐτοῦ ἰδίαις χερ-
» σὶν ἐπεθήκαμεν. Ἡμεῖς δὲ στράτωρος ὀφφίκιον ὑπελ-
» θόντες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ κατέχοντες,
» τῆς αὐλῆς τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἔξιμεν ἀνακτόρων (β) αἰ-

(α) Εἴδομεν ὅτι καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς πρώτης Ἰουστι-
νιανῆς εἶχε πρὸς τοῖς ἄλλοις *καὶ λευκὰ sandália*! . . .

(β) « Ὅταν ὁ νέος Πάπας ἐποχῆται ἐπὶ λευκῆς ἡμιόνου, τό-

» δοῖ καὶ φόβῳ τοῦ Κυρίου μου τοῦ ἁγίου συνεχόμενος
» Πέτρου· τῶν χρησίμων δὲ κομιδῇ καὶ θεοφιλῶν νενο-
» μίκαμεν, ἐκστῆναι μὲν τῆς πόλεως Ῥώμης καὶ τῶν
» δυτικῶν χωρῶν ἁπασῶν τε καὶ πόλεων τῷ ἁγιωτάτῳ
» Πάπᾳ, τὸ δὲ τῆς βασιλείας κράτος πρὸς τὰ τῆς ἑῴας
» μέρη μετενεγκεῖν, καὶ τὴν ἐν καλλίστῳ κειμένην τῆς
» ὑφ' ἥλίῳ τοῦ Βύζαντος πόλιν καταλαβεῖν, καὶ ἐν αὐτῇ
» ἱδρύσασθαι τὰ βασίλεια, ἄδικον οἰηθέντες ἐξουσίαν ἔ-
» χειν τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλέα, ἔνθα ἡ ἀρχὴ τῆς τῶν
» χριστιανῶν θρησκείας ἐκ τῶν οὐρανῶν ὑπῆρξεν ἡμῖν (α).
» Ταῦτα ταῖς ἰδίαις χερσὶ γράψαντες, καὶ τῷ νεκρῷ τοῦ
» Κυρίου μου ἐπιθέμενοι Πέτρου, πίστεις ἐνόρκους ποι-
» ούμεθα, ἢ μὴν ὅλως πάντα ταῦτα μὴ παραβῆναι· ἀλλὰ
» καὶ τοῖς τὸ ἡμέτερον διαδεξομένοις κράτος φυλάττειν
» ἀπαράθραυστα παρεγγυώμεθα πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν
» Πάπαν καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους ».

τε πρέπει νὰ κρατῶσι τὸν ὑπεράνω αὐτοῦ διαπεπετασμένον οὐ-
ρανὸν ὀκτὼ ἄνδρες τῶν εὐπατριδῶν τῆς πόλεως· ἂν εὑρίσκετο
παρὼν εἰς τὴν τοιαύτην προπομπὴν εἴτε βασιλεὺς, εἴτε καὶ
αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ, ἔπρεπε κατὰ χρέος νὰ κρατήσῃ τὴν σκά-
λαν τῆς ἐφεστρίδος τῇ αὐτοῦ ἁγιότητι, *καὶ νὰ σύρῃ τὴν ἡμίσ-
νον διὰ χαλινοῦ!* » (Σημ. Εὐγεν. τοῦ Βουλγ. σελ. 17 τοῦ
περὶ διχον. τῆς Πολωνίας δοκιμίου.

(α) Ἰδοὺ ὁ ἱστορικὸς λόγος τῆς μεταθέσεως τῶν Αὐτοκρατο-
ρικῶν σκήπτρων εἰς τὸ Βυζάντιον! Ἐκ σεβασμοῦ, φαίνεται,
πρὸς τὸν Ἅγιον Πατέρα καὶ ὁ διώκτης τοῦ χριστιανισμοῦ Διο-
κλητιανὸς μετεβίβασε, πρὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, τὸν
Αὐτοκρατορικὸν θρόνον εἰς Νικομήδειαν! καὶ ὅμως εὑρέθησαν
ἄνθρωποι, οἵτινες ἀταλαιπώρως παρεδέξαντο τὸ ψευδοχρυσό-
βουλλον τοῦτο ὡς γνήσιον καὶ ὀρθῶς ἔχον. « Ἀλλ' ὧδε τοῦ
λόγου γενόμενος (λέγει Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις) τὸ τοῦ Μεγά-
λου θέσπισμα σιωπήσωμεν Κωνσταντίνου· καὶ πῶς οὐκ ἂν ἀ-
πειροκαλίας *μέμψιν ὀφλήσαιμι, ὡς ἔγωγε τῆς ἴσης τίθεμαι*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πρᾶξις τῆς προσαρτήσεως τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον.

§. 42. « Τῆς ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν » προσηλωθείσης ἤδη καὶ συνενωθείσης τῷ ἁγιωτάτῳ » Ἀποστολικῷ καὶ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ, ὁμοῦ μετὰ τῶν » ὑποκειμένων αὐτῇ Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν, τοῦ » τε Καστορίας, τοῦ Πελαγωνείας, τοῦ Βοδενῶν, (α) τοῦ » Κορυτζᾶς (β), τοῦ Βελεγράδων (γ), τοῦ Στρουμνίτζης » (δ), τοῦ Γρεβενῶν (ε), τοῦ Σισανίου, τοῦ Μογλενῶν (ς), » τοῦ Πρεσπῶν, τοῦ Δεβρῶν, τοῦ Κόρας (ζ) καὶ τοῦ Βε- » λισσοῦ, διὰ τὰς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρο- » μὰς καὶ ἐφόδους τῶν κατὰ καιροὺς λῃστρικῷ τῷ τρό- » πῳ παρεισπηδόντων εἰς αὐτὴν, καὶ παρὰ τοὺς θείους » καὶ ἱεροὺς τῆς ἁγίας μας Ἐκκλησίας κανόνας, ἄνευ » βουλῆς καὶ ψήφου καὶ γνώμης τῶν περὶ αὐτὴν ἱερω-

---

ἀτοπίας τὸ φθέγγεσθαι τὰ μὴ δέοντα, καὶ τὰ καλὰ διδόναι σιγῇ· τούτου γὰρ οὔτε θεσπιώτερον (!) ἴδοι τις ἄν, οὔτε δημοσίᾳ, ὥς γε οἶμαι, κηρύττεσθαι ἀξιώτερον (!) [καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ ὄντως ἀπειροκαλίας ῥημάτια (Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ. ΣΓ'. σελ. 260)].

(α) Ἤ Ἐδέσσης. (β) . . . καὶ Σελασφώρου. (γ) .. . καὶ Κανίνης· ἡ δὲ πόλις τῶν Βελιγράδων ἐκαλεῖτο Πουλχεριούπολις.

(δ) Ἤ Τιβεριουπόλεως. (ε) Ἤ Γραιβενοῦ· καὶ αὗται μὲν ἦσαν Μητροπόλεις· αἱ δὲ ἑπόμεναι, Ἐπισκοπαί. (ς) Ἤ Μογλενῶν καὶ Μολεσχῶν. (ζ) . . . καὶ Μόκρας [Σύντ. χρυσ. σελ. 87].

» τάτων Μητροπολιτῶν, διὰ δόσεως δὲ ἀμυθήτων χρη- » μάτων καὶ φθορᾶς καὶ δαπάνης ἁρπαζόντων τὴν Ἀρ- » χιεπισκοπὴν ταύτην, ἐξ ὧν συνέβαινεν οὐ μόνον λη- » λατεῖσθαι, καὶ ὁσημέραι κατατρέχεσθαι αὐτόν τε τὸν » ἀρχηγὸν τῶν κακῶν καὶ τοὺς ἀναιτίους ὁμοῦ, καὶ κα- » ταδαπανᾶσθαι καὶ φθείρεσθαι, ἀλλὰ ὅλον τὸ περὶ αὐ- » τὴν χριστώνυμον τῶν ὀρθοδόξων πλήρωμα, τῶν μὲν » ἀλόγως ἀπαιτούντων, τῶν δὲ ἀναιτίως καὶ παραλόγως » καταβαλλόντων, ὥστε καὶ εἰς ὑπέρογκα βάρη καὶ ἀπα- » ραμύθητα ὑποπεσεῖν ὅλον τὸ ἐκεῖσε κλίμα, μηδενὸς » ὄντος τοῦ προϊσταμένου, ἢ οἰκονομοῦντος καὶ σώζον- » τος καὶ φυλάττοντος, ἀλλὰ φύρδην καὶ ἀναμὶξ συγ- » κεχυμένων τῶν ἐκεῖσε τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων, » καὶ τέλος κινδυνεύειν τὰ ἔσχατα ἐρημωθῆναι τὰς ἐ- » κεῖσε Μητροπόλεις, καὶ ἄρδην ἐκ μέσου ἐξαλειφθῆναι » τούς τε ποιμαίνοντας καὶ ποιμαινομένους, ἐξ αἰτίας » μόνης τῶν δοξομανούντων περὶ τὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς » ὄνομα (α)· δι' αὐτὰ ταῦτα τὰ αἴτια συνδραμόντων » ἐνταῦθα εἰς Βασιλεύουσαν τοῦ τε τὴν Ἀρχιε- » πισκοπὴν ἔχοντος, καὶ ἰδίᾳ βουλῇ καὶ γνώμῃ » παραιτησαμένου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης » κὺρ Ἀρσενίου, τοῦ Καστορίας κὺρ Εὐθυμίου, τοῦ Βο- » δενῶν κὺρ Γερμανοῦ ἔχοντος καὶ τὴν γνώμην τοῦ τε » Μογλενῶν κὺρ Γερμανοῦ, τοῦ Πρεσπῶν κὺρ Παρθε- » νίου, τοῦ Κόρας κὺρ Ἀβερκίου καὶ τοῦ Βελισσοῦ κὺρ » Ἰωσὴφ, τοῦ Κορυτζᾶς κὺρ Γενναδίου, τοῦ Στρουμνί- » τζης κὺρ Ἀνανίου ἔχοντος καὶ τὴν γνώμην τοῦ Βελε-

---

(α) Ὁλόκληραι κῶμαι καὶ χωρία καὶ μάλιστα τῶν ὑπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Πεκίου, τὰ μὲν ἀπετάξαντο τῇ ὀρθοδοξίᾳ, τὰ δὲ καὶ ὅλως ἀπηρνήσαντο τὸν χριστιανισμόν.

» γράδων κὺρ Ἰωάσαφ, τοῦ Γρεβενῶν κὺρ Γρηγορίου καὶ
» τοῦ Σισανίου κὺρ Νικηφόρου, καὶ διὰ κοινῆς αὐτῶν
» καὶ τῶν ὑφ' ἑαυτοὺς χριστιανῶν ἐνσφραγίστου ἀνα-
» φορᾶς τὰ κατ' αὐτοὺς ἀπολοφυραμένων τῷ ὕ-
» ψει τοῦ Κραταιοτάτου ἡμῶν Ἄνακτος καὶ τὴν
» κοινὴν τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν σω-
» τηρίαν πρὸ παντὸς ἄλλου αἰτουμένων διὰ τῆς
» πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν θρό-
» νον ὑποταγῆς, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσα-
» κουσθείσης, ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς ποτὲ Ἀρχιεπισκο-
» πῆς Ἀχριδῶν μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ Μητροπό-
» λεων εἰς ἓν τῆς Ἐκκλησίας σῶμα συναρμολογηθεισῶν,
» ὥστε εἶναι καὶ λέγεσθαι τοὐντεῦθεν καὶ εἰς τὸν ἑ-
» ξῆς ἅπαντα αἰῶνα Μητροπόλεις ὑποκείμεναι τῷ Οἰ-
» κουμενικῷ θρόνῳ, καὶ τῇ λοιπῇ τῶν ἀδελφῶν χορείᾳ,
» ὃν τρόπον καὶ αἱ ἔκπαλαι αὐτῷ τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ
» ὑποκείμεναι Μητροπόλεις ἔν τε τῇ Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ,
» καὶ συναριθμηθῆναι τῷ χορῷ τῶν λοιπῶν Μητροπό-
» λεων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ συνεδριάζειν τῇ
» ἱερᾷ Συνόδῳ καὶ συμψηφίζειν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελ-
» φῶν, καὶ ψῆφον καὶ γνώμην ἔχειν ἐπὶ πάσης καὶ παν-
» τοίας ὑποθέσεως, καὶ ὅλως καρποῦσθαι καὶ νέμεσθαι
» κατὰ τοὺς λοιποὺς τῶν Μητροπολιτῶν τὰ κοινὰ γέρα
» καὶ βραβεῖα, τοῦ δὲ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὀνόμα-
» τος ἀποξεσθῆναι τῶν βασιλικῶν πινάκων, καὶ
» ὡς μηδέποτε γεγονότος λογιζομένου, κἀντεῦθεν
» ἀπροσατεύτου μεινάσης τῆς Ἀχριδῶν ποτε παροικίας,
» μηδενὸς ὄντος ἐν αὐτῇ τοῦ προϊσταμένου, τῶν ὧν ἰδίως
» εἶχε ποτὲ ὁ Ἀχριδῶν λεγόμενος Ἀρχιεπίσκοπος κω-
» μοπόλεων καὶ χωρῶν, ἤτοι τὸ Δυρράχιον, Καβάγια,
» Δεμὶρ-Ἰσάρι, Ἐλμπασάνι, καὶ ἰδίως Ὄχριδα λεγομέ-

» νη, ὧν εἰς μίαν ἐπαρχίαν καὶ Μητρόπολιν ἀποκατασα-
» θεισῶν ἤδη τὴν Δυρραχίου (α), ἡμεῖς οἱ ἐνδημοῦν-
» τες ἐν Κωνσταντινουπόλει συναδελφοὶ Ἀρχιερεῖς, προ-
» τροπῇ καὶ ἀδείᾳ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβασμιωτά-
» του ἡμῶν Αὐθέντου καὶ Δεσπότου τοῦ Οἰκουμενικοῦ
» Πατριάρχου Κ. Κ. Σαμουὴλ, συνεισελθόντες ἐν τῷ
» πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγα-
» λομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, καὶ ψήφους
» κανονικὰς προβαλόμενοι εἰς εὕρεσιν ἀξίου καὶ ἁρμο-
» δίου προσώπου τοῦ ἀναδεξομένου τὴν ποιμαντικὴν προ-
» στασίαν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα
» τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Γρηγόριον, δεύτε-
» ρον δὲ τὸν ἱερομόναχον Ἰωάσαφ, καὶ τρίτον τὸν ἱερο-
» μόναχον Ναθαναὴλ, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατεστρώθη

(α) Τὸ Δυρράχιον ἀνέκαθεν ἦν ὑποκείμενον κανονικῶς εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ὁρᾶται ἐν τῇ διατυπώσει Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ. Ε'. σελ. 122 καὶ 474. Πρόλ. καὶ Πρακ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 978)· εἰς δὲ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἥρπασεν αὐτὸ μετὰ καὶ ἄλλων πόλεων καὶ κωμῶν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν. Εἶχε δὲ ὁ Δυρραχίου Μητροπολίτης τὸ πάλαι ὑφ' ἑαυτὸν πεντεκαίδεκα Ἐπισκόπους· τὸν Στεφανικῶν, Χανουβίας, Κροῶν, Ἐλισσοῦ, Διοκλείας, Σκοδρῶν, Δριβάστου, Παλάθων, Γλαβινίτζας ἤτοι Ἀκροκεραυνείας, Αὐλωνίας, Δυκινίδων, Ἀντιβάρεως, Τζερρινίκου, Πουλχεριουπόλεως (*Βελεγράδων*) καὶ Γραδιτζίου [Σύντ. τῶν ἱερ. Καν. τόμ. Ε'. σελ. 484. Ὅπως ἄρα ἡρπάγη τὸ Δυρράχιον, οὕτω καὶ ἡ Πουλχεριούπολις, καὶ ἡ Τιβεριούπολις (Στρούμνιτζα, διάφορος οὖσα τῆς ἐν τῇ Φρυγίᾳ Τιβεριουπόλεως) καὶ ἄλλαι ἐπαρχίαι (αὐτ. σελ. 475 καὶ 484)]. Τὸ Δυρράχιον (Ἐπίδαμνος) κατὰ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας ἦν ἕδρα τοῦ Ἰλλυρικοῦ θέματος· περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ Θ'. αἰῶνος κατεκτήθη ὑπὸ Σαμουὴλ ἄρχοντος τῶν Βουλγάρων· κατὰ δὲ τὸ 898 περιῆλθεν αὖθις εἰς τὴν κυριότητα τῶν Βυζαντινῶν.

» ἐν τῷ δε τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ » Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἐν ἔτει ᾳψξζ'. »

† Θεσσαλονίκης Νεόφυτος, ἔχων καὶ τὰς γνώμας τῶν συναδελφῶν μοι ἁγίων Ἀρχιερέων τοῦ Καισαρείας κὺρ Μακαρίου, τοῦ Ἐφέσου κὺρ Μελετίου, τοῦ Κυζίκου κὺρ Γερασίμου καὶ τοῦ Νικομηδείας κὺρ Νικηφόρου.

† Κρήτης Γεράσιμος, ἔχων καὶ τὰς γνώμας τῶν συναδελφῶν μοι ἁγίων Ἀρχιερέων τοῦ τε Χαλκηδόνος κὺρ Ἰωαννικίου, τοῦ Δέρκων κὺρ Διονυσίου καὶ τοῦ Προύσσης κὺρ Μελετίου.

† Νέων Πατρῶν Πολύκαρπος.

† Ἀγχιάλου Δανιὴλ, ἔχων καὶ τὰς γνώμας τῶν συναδελφῶν ἡμῶν ἁγίων Ἀρχιερέων τοῦ Μιτυλήνης κὺρ Ἀνθίμου, τοῦ Μεσημβρίας κὺρ Ἀνθίμου, τοῦ Βιδύνης κὺρ Ἰωσὴφ καὶ τοῦ Ναυπλίου κὺρ Βενεδίκτου.

† Καστορίας Εὐθύμιος, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου Πελαγωνείας.

† Βοδενῶν Γερμανὸς, ἔχων καὶ τὰς γνώμας τῶν Ἀρχιερέων τοῦ Μογλενῶν Γερμανοῦ, Δεβρῶν Γρηγορίου, Πρεσπῶν Παρθενίου, Βελισσοῦ Ἰωσὴφ καὶ Κόρας κὺρ Ἀβερκίου.

† Κορυτζᾶς Γεννάδιος.

† Τιβεριουπόλεως Ἀνανίας, ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ ἁγίου Βελεγράδων κὺρ Ἰωάσαφ.

Παραίτησις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν Ἀρσενίου.

§. 43. « Διὰ τῆς παρούσης μου οἰκειοθελοῦς καὶ ἀβιάστου παραιτήσεως φανερῶ ὁ κάτωθεν ὑπογεγραμμένος, ὅτι διὰ τὸ ἀδυνάτως ἔχειν με οἰκονομῆσαι καὶ διορθῶσαι τὰς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ Ἀχριδῶν χρείας ἀλλεπαλλήλως ἐπισυμβάσας, ἐπί τε τῶν πρὸ ἡμῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, λαβὴν οὐ μικρὰν λαβόντων τῶν κακοποιῶν τὸ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὄνομα εἰς τὸ κατατρέχειν καὶ ζημιοῦν καὶ βλάπτειν καὶ τὰς ὑποκειμένας τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀχριδῶν Μητροπόλεις, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πτωχοὺς ῥαγιάδες, καὶ διὰ τὸ μὴ ἄλλως ἔχειν ἐλευθερωθῆναι τῶν χειρῶν αὐτῶν τὸ ἐκεῖσε κλίμα καὶ ὅλον τὸ χριστιανικὸν γένος εἰμὴ τῇ ἀναιρέσει τῇ Ἀρχιεπισκοπῆς, δι' αὐτὰ ταῦτα παραιτοῦμαι ἤδη τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς προτέρας μου ἐπαρχίας Πελαγωνείας. Ἐπὶ τοιαύτῃ δὲ συμφωνίᾳ μετὰ τῶν συναδελφῶν μου ἁγίων Ἀρχιερέων ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα οἰκειοθελὴς καὶ ἀβίαστος παραίτησις, ἥτις ὀφείλει καταστρωθῆναι καὶ ἐν τῷ ἱερῷ κώδηκι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας· ᾳψξζ'. Ἰανουαρίου ις'. »

(Τ. Σ.) † Ὁ Ἀχριδῶν Ἀρσένιος ὑπόσχεται (α).

(α) Δευτέρα παραίτησις τοῦ αὐτοῦ— « Ἡ ταπεινότης ἡ ἐμὴ » διὰ τοῦ παρόντος τῆς οἰκειοθελοῦς παραιτήσεως γράμμα- » τος δηλοποιεῖ, ὅτι *μὴ δυναμένη κυβερνῆσαι τὰ ἐπικείμε-* » *να τῇ ἐπαρχίᾳ μου χρέη, οὔτε μὴν ὅλως ἀπελθεῖν ἐκεῖσε* » *διὰ τὰς ὑφορωμένας τῶν δυναστῶν ἐνοχλήσεις*, οἰκειοθελῶς » καὶ ἀβιάστως ποιοῦμαι παραίτησιν τῆς ἐπαρχίας μου *Πελα-* » *γωνείας*. Ὅθεν δέομαι θερμῶς τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Σεβα- » σμιωτάτου μοι Δεσπότου καὶ τῆς ἱερᾶς τῶν Πανιερωτάτων » Ἀρχιερέων Συνόδου, ἵνα συγκατανεύσωσι τῇ αὐθαιρέτῳ μου » ταύτῃ βουλῇ· καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν καὶ ἀσφά- » λειαν δέδωκα τὴν παροῦσάν μου οἰκειοθελῆ παραίτησιν κα- » τησφαλισμένην τῇ ἰδιοχείρῳ μου ὑπογραφῇ καὶ σφραγίδι » (Τ. Σ.) « Ὁ πρώην Πελαγωνείας Ἀρσένιος ».— Ἐκ δὲ τῆς ἀντιπαραθέσεως τῆς διπλῆς ταύτης παραιτήσεως τοῦ αὐτοῦ Ἱε-

Ὑποσχετικὸν τῶν ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχρίδος Μητροπολιτῶν.

§. 44. « Διὰ τοῦ παρόντος συμφωνητικοῦ ἡμῶν γράμ-
» ματος δηλοποιοῦμεν ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι, ὅτι ἐ-

ράρχου πρὸς τὴν ἀνωτέρω Συνοδικὴν πρᾶξιν ἐκδηλοῦται ἡ ἀληθὴς καὶ πραγματικὴ αἰτία τῆς προσαρτήσεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Πεκίου ὡς αἰτίαν τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ προβάλλεται τὸ ὑπέρογκον τῶν χρεῶν· « Διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν » οἰκειοθελοῦς καὶ ἀδιάστου παραιτήσεως δηλοποιῶ, ὅτι *διὰ* » *τὸ μὴ δύνασθαι τοῦ λοιποῦ ἐπισκέπτεσθαι ἀρχιερατικῶς* » *τὸν θρόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου διὰ τὸ τῶν ἐπικει-* » *μένων αὐτῷ χρεῶν δυσβάστακτον καὶ ὑπέρογκον φορτίον,* » παραίτησιν ποιοῦμαι τοῦ θρόνου τούτου πρὸς τὸν Παναγιώ-» τατον κτλ. » (Τ. Σ.) « Πρώην Πεκίου Καλλίνικος βεβαιοῖ. » ᾳψξ΄. » (ἐκ τῶν Κωδ. τῆς Μ. Ἐκκλησίας). Οἱ πανελληνιστικοὶ ἄρα λόγοι τῆς προσαρτήσεως, οὓς προβάλλεται ὁ γεράσμιος Ἰωάννης Φιλήμων, εἰσὶν ἀνυπόστατοι. Μὴ γὰρ αἱ Μητροπόλεις καὶ Ἐπισκοπαὶ, αἱ ὑπὸ τὸν θρόνον γοῦν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, τελοῦσαι ἦσαν Βουλγαρικαί; Οὐδαμῶς· ἀνέκαθεν ἐπικρατεῖ ἐν αὐταῖς τὸ Γραικικὸν στοιχεῖον ἔν τε τοῖς ἱεροῖς ναοῖς, τοῖς σχολείοις, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κατ' οἶκον βίῳ (Πρβλ. §. 45), ἀείποτε ἐπίσημος ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἦν ἡ *Ἑλληνὶς* (ὅρ. σελ. 87 σημ. δ΄.). Πάντες οἱ Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Μητροπολῖται τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἐκτός τινων ἐξαιρέσεων, ἦσαν *Γραικοί*. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι εἰσὶ *Γραικῆς καταγωγῆς* (περὶ οὗ ἐφεξῆς) μήτε δὲ πάλιν λόγοι *οἰκονομικοὶ* (des considérations financières) προὐκάλεσαν τὴν προσάρτησιν, ὡς διισχυρίζεται ὁ ἀξιότιμος συντάκτης τῆς Γαλλικῆς ἐφημερ. τῆς Κωνσταντινουπόλεως [la caisse nationnale grecque se trouvait fortement endettée durant la règne de Moustafa III, et le Patriarche Œcumenique voulant réunir sous sa juridiction immédiate tous les Orthodoxes de l'Empire Ottoman, afin de les faire contribuer à l'amortissement des dettes de l'Église, proposa et obtint la suppression des sièges Archiepiscopaux

» πειδὴ καὶ εἰς διάστημα ὀλίγου καιροῦ, ἀφοῦ οἱ Ἀρχιε-
» πίσκοποι ἤρχιζαν νὰ συχνοαλλάζωνται, ἐπροξενήθη-
» σαν εἰς ἡμᾶς ἀνυπόφοροι ζημίαι καὶ ἀταξίαι καὶ ἀτι-
» μίαι πολλόταται ἀπὸ τὰ ὁποῖα καὶ τὴν ζωήν μας ἐβα-
» ρύνθημεν, λοιπὸν διὰ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὰς ἀλ-
» λεπαλλήλους καθ' ἡμῶν καταδρομὰς καὶ ἀνυποφόρους
» ζημίας καὶ κινδύνους διαφόρους, δεῖν ἔγνωμεν ἐξαγο-
» ράσασθαι τὴν ἡσυχίαν ἡμῶν καὶ τυχεῖν τῆς ἡσυχίας·
» ὅθεν συμφωνοῦμεν ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ
» εἰς τὸ νὰ παρακαλέσωμεν τὴν Μητέρα ἡμῶν ἁγίαν τοῦ
» Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία εἶναι ὁ Σοφώ-
» τατος καὶ Παναγιώτατος Δεσπότης καὶ Οἰκουμενικὸς
» Πατριάρχης Κ. Κ. Σαμουὴλ, καὶ ἡ περὶ αὐτὸν ἁγία
» καὶ ἱερὰ Σύνοδος, νὰ συγκατανεύσουν δι' ἀγάπην τοῦ
» Ἰησοῦ ἐν Βηθλεὲμ γεννηθέντος Χριστοῦ, διὰ νὰ δε-
» χθοῦν ἡμᾶς τοὺς ἐλέους ἀξίους εἰς τὴν μάνδραν καὶ

---

d'Okhrida et d'Ipek et la réunion de ces provinces à sa juridiction immédiate » (Journ. de Constantinople, N. 1306)], διότι αὕτη συνετέλεσεν οὐκ εἰς ἐλάττωσιν τῶν ὑπερόγκων χρεῶν τοῦ κοινοῦ ταμείου τοῦ Γένους, ἀλλὰ τοὐναντίον εἰς αὔξησιν, προστεθέντος καὶ τοῦ χρέους τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων· τὰ ἀληθῆ ἄρα αἴτια εἰσὶ τὰ ἀναφερόμενα ἐν τῇ Συνοδικῇ πράξει, ἐξ ὧν οἵ τε Ἀρχιεπίσκοποι Ἐπίσκοποι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς χριστιανοὶ κεκινημένοι, *διὰ κοινῆς ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς προσέδραμον τῷ ὕψει τοῦ Κραταιοτάτου Ἄρακτος, αἰτούμενοι τὴν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν θρόνον ὑποταγήν.* Εἰς τοῦτο δὲ μεγάλως συνετέλεσε (κατὰ τὸν Bouet) καὶ *ἡ μὴ ἔμφρων* διαγωγὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Πεκίου κατὰ τὰς μεταξὺ τῆς Υ. Πύλης καὶ τῶν Γερμανῶν πολιτικὰς διενέξεις. Ἄπορον οὖν πῶς οἱ φίλοι συντάκται τῶν Βουλγαρικῶν φυλλαδίων παρεδέξαντο τὴν γνώμην τοῦ Κ. Φιλήμονος οὕτως ἀταλαιπώρως καὶ ἀβασανίστως!

» ποίμνην τῆς αὐτῆς τοῦ Χριστοῦ ἁγίας Μεγάλης Ἐκ-
» κλησίας, καὶ νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν πρόνοιαν καὶ φροντίδα
» ὑπὲρ ἡμῶν ὡς ὑπὲρ πάντων. Ὅστις δ' ἂν θελήσῃ νὰ
» συγχύσῃ τὴν ἐν τῷ παρόντι συμφωνίαν, καὶ διεγείρῃ
» σκάνδαλα ἢ κρυφίως ἢ φανερῶς καὶ εἰς τὸ ἑξῆς φω-
» ραθῇ, καὶ ὑπὸ ἀξιοπίστων μαρτυρηθῇ, ὁ τοιοῦτος, ὅ-
» στις ἂν εἶη, ὡς τηλικοῦτος τῇ ἀπιστίᾳ καὶ τῇ ἐθελο-
» κακίᾳ νὰ ἦναι αὐτοκαθαίρετος καὶ ἀφωρισμένος
» παρὰ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου
» Τριάδος, καὶ ὑπόδικος τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι.
» Εἰς ἔνδειξιν λοιπὸν τῆς σταθερᾶς ἡμῶν γνώμης γρά-
» φομεν τὸ παρόν, καὶ αὐταῖς ταῖς ἰδίαις σφραγίσι σφρα-
» γίζομεν, διὰ νὰ ἔχῃ ὅλην τὴν ἰσχύν, τὸ ὁποῖον ταπει-
» νῶς προσφέρομεν εἰς χεῖρας τοῦ κοινοῦ Πατρὸς ἡμῶν
» τοῦ Παναγιωτάτου Δεσπότου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατρι-
» άρχου Κ. Σαμουὴλ, καὶ τῇ περὶ αὐτὸν ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ
» Συνόδῳ. ᾳψξζ'. »

† Ὁ Καστορίας Εὐθύμιος ὑπόσχεται.
† Ὁ Βοδενῶν Γερμανὸς ὑπόσχεται.
† Ὁ Κορυτζᾶς Γεννάδιος ὑπόσχεται.
† Ὁ Τιβεριουπόλεως Ἀνανίας ὑπόσχεται.
† Ὁ Σισανίου Νικηφόρος ὑπόσχεται.
† Ὁ Γρεβενῶν Γρηγόριος ὑπόσχεται.

(πρόσκεινται δὲ καὶ αἱ σφραγίδες αὐτῶν).

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Διάκρισις τῆς περιοχῆς τῶν ὑπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρίδος Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς κυρίως Βουλγαρίας, καὶ σύντομος ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ Γραικοῦ Κλήρου.

§. 45. Ἀλλὰ δεδόσθω ὅτι ἡ σύστασις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἦν ἔννομος καὶ κανονική, ἡ δὲ προσάρτησις, τοὐναντίον, ἀντικανονική· τί μέλλει τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν διατριβογράφοις; ἐν τίνι δικαιώματι ἀντιποιοῦνται αὐτῆς; μὴ γὰρ ἡ περιοχὴ τῶν ὑπ' αὐτὴν Ἑλληνομακεδονικῶν ἐπαρχιῶν ἢ Βουλγαρία; Καὶ μὴ σοφιζέσθωσαν ἐκ τῆς ταὐτωνυμίας· « ἡ γὰρ Βουλγαρία (ἤτοι ἡ περιοχὴ Ἀχριδῶν, γράφει Νεῖλος ὁ Δοξαπατρῆς) ΜΗ οὖσα ἐξ ἀρχῆς Βουλγαρία, ὕστερον διὰ τὸ αὐτὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κυριευθῆναι λέγεται Βουλγαρία. Ἔμεινεν οὖν καὶ αὕτη αὐτοκέφαλος, ΔΙΑ τὸ ὑπὸ βασιλικῆς ἐξουσίας ἀποσπασθῆναι τῆς χειρὸς τῶν Βουλγάρων, ἤτοι τοῦ βασιλέως κυροῦ Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου· διὸ καὶ ἕως τοῦ νῦν ἡ Κύπρος καὶ ἡ Βουλγαρία ὑπὸ τοῦ Βασιλέως (τῆς Κωνσταντινουπόλεως) λαμβάνουσιν Ἐπισκόπους (Ἀρχιεπισκόπους), χειροτονοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν ἰδίων Ἐπισκόπων· Ταύτης δὲ ὑπερκάθηται πόλις Ἀχρίς » (παρ' Ἀλλατ. de cons. Eccles. L. I, c. XXV). Ἀλλ' ἔτι σαφέστερον γράφει Νικηφόρος ὁ Γρη-

γερᾶς· « ταύτην τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ὁ βασιλεὺς τετίμηκεν Ἰουστινιανός, καὶ Πρώτην ὠνόμασεν Ἰουστινιανήν· εἶτα τῆς προσηγορίας τοῦ ἔθνους ἐκεῖσε μεταδοθείσης, Βουλγαρία ὁ χῶρος κατωνομάσθη, καὶ Μητρόπολις Βουλγαρίας ἡ Πρώτη Ἰουστινιανὴ (ἢ Ἀχρίς)· χρόνους μέν τοι γε ὕστερον ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος μετὰ πολλὰς τὰς μάχας ἐξέτριψε καὶ ἐδουλώσατο τούτους· καὶ τῆς μὲν χώρας τοὺς ἐναπολειφθέντας ἐξορίστους πεποίηκεν ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἴστρον Κάτω Μοισίᾳ (α), ΤΟ ΔΕ ΟΝΟΜΑ ΕΚΕΙΝΩΝ (τῶν Βουλγάρων) ΚΑΘΑΠΕΡ ΑΛΛΟ ΤΙ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΕΝΑΠΟΛΕΛΕΙΠΤΑΙ ΤΗ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ » (Βιβλ. Β΄.). Ὁμοίως καὶ Βαλσαμὼν ἐν τῷ Νομοκάνονι Φωτίου· « Σημείωσαι ἀπὸ τῆς παρούσης Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς (τῆς ρλά.) τὰ προνόμια τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας· οὗτος γάρ ἐστιν Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, τῆς πατρίδος τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ »· Ὅτι δὲ ἡ Κάτω ἢ δευτέρα Μοισία (ἡ νῦν Βουλγαρία) οὐδόλως συμπεριλαμβάνεται ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς εἰρημένης Ἀρχιεπισκοπης, πλεῖσται ὑπάρχουσιν ἀποδείξεις· ἀλλὰ τίς ἡ χρεία ἑτέρων ἀποδείξεων, αὐτῆς τῆς Ἰουστινιανείου Νεαρᾶς τοῦτο ἐπιβοώσης· « τὸν δὲ Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ἔχειν ἀεὶ ὑφ' ἑαυτὸν τοὺς Ἐπισκόπους τῶν ἐπαρχιῶν Δακίας Μεδιτερράνεας καὶ Δακίας Ῥιπενσίας (β), Ἰραιβαλλίδος,

(α) Ὅθεν καὶ Χαλκοκονδύλης καλεῖ τοὺς Βουλγάρους *Μοισοὺς* ἐν Βιβλίῳ Δ΄.

(β) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Μολδαυΐας καὶ Βλαχίας ἢ Ἀλπεσρίας Δακίας οὐδόλως περιελαμβάνετο ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς

Δαρδανίας, Μοισίας τῆς ἀνωτέρας καὶ δευτέρας Μακεδονίας »· περὶ δὲ τῆς Κάτω Μοισίας ἡ Βουλγαρίας ΟΥΔΕΙΣ λόγος (α). Ἐν δὲ τοῖς προηγουμένοις διὰ μακρῶν ἀποδέδεικται, ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης πνευματικὴ ἐξουσία ἐδόθη τῷ Πατριάρχῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῆς Δ΄. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

§. 46. Εἴδομεν ἐν τῇ Συνοδικῇ πράξει τῆς προσαρτήσεως (§. 42) ὅτι ἐπαρχίαι τῆς ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἦσαν αἱ ἑξῆς· ἡ τῆς Καστορίας, Πελαγωνείας, Βοδενῶν, Κορυτζᾶς, Βελεγράδων, Στρουμνίτζης, Γρεβενῶν, Σισανίου, Μογλενῶν, Πρεσπῶν, Δεβρῶν, Κόρας καὶ Βελισσοῦ. Τούτων αἱ μέν εἰσιν Ἑλληνικαί· ἡ τῆς Σισανίου καὶ Γρεβενῶν (β)· αἱ δὲ, Ἀλβανικαί· ἡ τῆς Κορυτζᾶς, Βελεγράδων, Δεβρῶν καὶ Κόρας· αἱ δὲ, Βουλγαρικαί· (οὐχ ὡς κείμεναι ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ, ἀλλ' ὡς οἰκούμεναι τὸ πλεῖστον ὑπὸ Γραικῶν Βουλγαροφωνούντων) ἡ τῆς Στρουμνίτζης, Βοδενῶν καὶ Βελισσοῦ· αἱ δὲ, μικταί· ἡ τῆς Πελαγωνείας, Μογλενῶν καὶ Πρεσπῶν, ἅτε δὴ οἰκούμεναι φύρδην καὶ ἀναμὶξ ὑπὸ Γραικῶν, Ἀλβανῶν, Βλάχων καὶ Βουλγάρων. Οἱ τρεῖς πρῶτοι λαοί, οἱ κατὰ πᾶσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιοχὴν τῆς εἰρημένης Ἀρχιεπισκοπῆς διεσπαρμένοι, εἰσὶν ὁμοῦ λαμβα-

Ἀχριδῶν, ἀλλ' ἀνέκαθεν ἦν ὑποκειμένη τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. (βλ. Συνταγμ. Χρυσ. σελ. 88—90).

(α) Ἡ Βουλγαρία, ἔξω κειμένη τῶν ὁρίων τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιοχῆς Ἀχριδῶν, ἔχει ὅρια τὰ ἑξῆς· πρὸς βορρᾶν μὲν τὴν Δακίαν (ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ Δανουβίου), πρὸς μεσημβρίαν τὴν Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν, πρὸς ἀνατολὰς τὸν Εὔξεινον, καὶ πρὸς δυσμὰς τὴν Σερβίαν ἡ ἄνω Μοισίαν.

(β) Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Ὀθωμανοὶ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων διαλέγονται ἑλληνιστί.

νόμενοι πολυπληθέστεροι τῶν λεγομένων Βουλγάρων. Πρὸς τούτοις γνωστόν ἐστιν, ὅτι ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν Βλάχων Ἐκκλησίαις ἐν χρήσει ἐστὶν ἀνέκαθεν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα (α), ὁμοίως καὶ ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπικῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀχριδῶν (β)· εἴδομεν προσέτι ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ Ἀρχιεπίσκοποι ἀπὸ Ἀντωνίου Λιχνιδοῦ (κατὰ τὸ 419 ἀκμάσαντος) μέχρι τοῦ Ἀρσενίου (1767) ἦσαν Γραικοί, ἐν οἷς μάλιστα διέπρεψαν ὁ ἐξ Εὐρίπου ἱερὸς Θεοφύλακτος, Δημήτριος ὁ Χωματηνός, Λέων κλπ. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ἐν τίνι δικαιώματι ἀντιποιοῦνται οἱ ἐνταῦθα παρεπιδημοῦντες ἀδελφοὶ ἡμῶν Βούλγαροι τῆς (κατὰ τὸ πλεῖστον γοῦν) Γραικοαλβανοβλαχικῆς, μᾶλλον δὲ (διὰ τὴν φυλετικὴν συγγένειαν καὶ τὴν ταὐτότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης) Γραικικῆς ταύτης Ἀρχιεπισκοπῆς; πῶς τολμῶσιν ἐμφανίζεσθαι ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὑψ. Κυβερνήσεως ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν ἐν τῇ περιοχῇ ἐκείνῃ ὀρθοδόξων λαῶν, ζητοῦντες ἐν ὀνόματι αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴν χειραφέτησιν καὶ ἀνεξαρτησίαν, καὶ ταῦτα μὴ ὄντες ἐκ τῆς περιοχῆς ἐκείνης, ἀλλ' οἱ πλείους γοῦν ἐκ τῆς Βουλγαρίας, ἐπαρχίας κανονικῶς συνημμένης καὶ ἀναποσπάστου ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως; πότε οἱ ὀρθόδοξοι λαοὶ τῶν Γραικομακεδονικῶν ἐκείνων

(α) Οἱ λεγόμενοι Βλάχοι εἰσήγαγον καὶ ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν τὴν Ἑλληνικήν.

(β) Καὶ νῦν ἤδη ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἐπαρχίας Πρεσπῶν, μηδ' αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς λεγομένοις Βουλγαρικοῖς χωρίοις ἐξαιρουμένων, ἐν χρήσει ἐστὶν ἡ Ἑλληνική·—οἱ κάτοικοι τῆς Ἀχρίδος πλήν τινων ἐξαιρέσεων εἰσὶν ἀκραιφνοῦς Γραικικῆς καταγωγῆς, χρώμενοι λέξεσιν ἑλληνικωτάταις ἐν τῇ κατ' οἶκον διαλέκτῳ· οὕτω λ. χ. λέγουσι *μίσχον*, *κράμβην* κτλ.

χωρῶν διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς προσαρτήσεως αὐτῶν καὶ ὑποταγῆς εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ὡς δῆθεν διὰ δόλου καὶ ἀπάτης καὶ ἐπὶ καταχθονίοις σκοποῖς γενομένης, ὥσπερ οὗτοι περισαλπίζουσιν; ἐν τίνι δικαιώματι ἐπιζητοῦσι τὴν ἐν ταῖς ἑλληνιζούσαις ἐκείναις χώραις σύστασιν Βουλγαρικοῦ Κλήρου ὡς δῆθεν ἐθνικοῦ; Ἀλλ' ἀνέξεται τάχα ἡ πλειοψηφία τῶν ὀρθοδόξων ἐκείνων λαῶν τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἀποκλειστικὴν ἐγκαθίδρυσιν Ἀρχιεπισκόπου Βουλγάρου, τὴν κατάργησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης τῆς ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐν χρήσει οὔσης παρ' αὐτοῖς, τὴν εἰσαγωγὴν τῆς Σλαβικῆς ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ, τὴν ἐπικράτησιν καὶ ὑπεροχὴν τοῦ Βουλγαρικοῦ στοιχείου, καὶ, ἁπλῶς εἰπεῖν, τὴν ἐκβουλγάρωσιν ἑαυτῶν; Οὐδόλως, οὐδαμῶς. Ἤδη ἡ ἐπὶ τὸ Βουλγαρικώτερον τῶν ἐκκλησιαστικῶν καθεστώτων μεταβολὴ διαταράξει τὰς εἰρηνικὰς σχέσεις τῶν λαῶν ἐκείνων, ὑπεγερεῖ τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν ἀντιζηλίας, καὶ οὕτως ἔσται πηγὴ ἀέννaος διχονοιῶν καὶ σκανδάλων ἐπὶ βλάβῃ τῶν Ὀρθοδόξων, ὅπερ οὐ μόνον ἀντίκειται εἰς τὸ καθόλου συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πολιτικὸν τῆς Ὑψ. Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις μεγίστην ποιεῖται πρόνοιαν ὑπὲρ τῆς καλῆς ἁρμονίας τῶν ὑπὸ τὰ ἔνδοξα σκῆπτρα τῆς Α. Α. Μ. χριστιανικῶν λαῶν.

§. 47. Ἐξ ὧν λοιπὸν εἴρηται ἀποδεικνύεται ἐναργῶς ὅτι οὐδὲν κοινὸν τῇ Βουλγαρίᾳ καὶ τῇ περιοχῇ τῆς ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν, καὶ ὅτι αἱ ἀξιώσεις τῶν ἀδελφῶν διατριβογράφων οὐ μόνον ἐθνογραφικῶς καὶ ἱστορικῶς εἰσιν ἀσύστατοι, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀντικείμεναι καὶ πρὸς τὸ πνευματικὸν συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας (ὅπερ ἕνεκα τῶν σημερινῶν περιστάσεων ἀπαι-

τεῖ μείζονα τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοικητικὴν συγκέντρωσιν) καὶ πρὸς τὸ κοινωνικὸν συμφέρον τῆς Πολιτείας· τὸ μόνον δὲ ὅπερ ἐλλόγως δικαιοῦνται ἵνα ζητήσωσι παρὰ τῆς κοινῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐστὶ τὸ ἐγκαθίστασθαι ἐν ταῖς λεγομέναις Βουλγαρικαῖς ἐπαρχίαις Ἀρχιερεῖς οὐχὶ Βουλγάρους τὸ γένος καὶ τὴν καταγωγὴν ἀπολύτως (τοῦτο γὰρ ἀντίκειται εἰς τὸ περὶ καθολικότητος καὶ ἀδελφότητος πνεῦμα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ οὐ γινώσκει ὅρια καὶ διαφορὰς ἐθνικοτήτων), ἀλλ' Ἀρχιερεῖς εἰδότας καὶ τὴν Σλαβωνικὴν γλῶσσαν (α)· διότι ὁ ἀποκλειστικὸς διορισμὸς Βουλγάρων εἰς Βουλγαρικὰς ἐπαρχίας, Ἑλλήνων εἰς Ἑλληνικὰς, Ἀλβανῶν εἰς Ἀλβανικὰς, καὶ μάλιστα ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ Ἐπικρατείᾳ, ἐστὶν ὀλεθριώτατος, ὡς ὑποθάλπων τὰς ἐθνικὰς ἀντιζηλίας καὶ προλήψεις, καὶ ἐνιδρύων μεσότοιχον μεταξὺ ἀδελφῶν, ὅπερ οὐ μόνον ἀντιβαίνει εἰς τὸν Εὐαγγελικὸν νόμον τῆς καθολικῆς ἀγάπης καὶ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ συμφέρον τῆς κοινωνίας· διὰ τοῦτο τὸ εὐαγγελικώτερον καὶ τὸ μᾶλλον δυνάμενον συσφίγξαι τὰς πνευματικὰς σχέσεις τῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ γοῦν Αὐτοκρατορίᾳ ὀρθοδόξων λαῶν, καὶ καταστεῖλαι τὰς ἐθνικὰς ἀντιζηλίας καὶ προλήψεις ἐστὶν ἡ ὅσον ἔνεστιν ἀποσκοράκισις τοῦ ἀποκλειστικοῦ τούτου πνεύματος, καὶ ὁ διορισμὸς Ἀρχιερέων εἰδότων ὁπωσοῦν τὴν ἐπιχώριον γλῶσσαν, οἱασδήποτε κἂν ὦσιν ἐθνικότητος. Καὶ τοῦτο τὸ σύστημα μετῆλθεν ἄχρι τοῦδε ἡ κοινὴ ἡμῶν Μήτηρ Ἐκκλησία ὅσον

(α) Ἐπὶ δὲ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἡ Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία πρὸ ἱκανῶν χρόνων συνέστησεν ἕδραν τῆς Σλαβικῆς ἐν τῇ κατὰ τὴν Χάλκην Θεολογικῇ Σχολῇ.

αἱ περιστάσεις ἐπέτρεπον. Οὐδέποτε ἐποιήσατο διάκρισιν Βουλγάρου, Ἀλβανοῦ, Βλάχου, Σέρβου ἢ Ἕλληνος, ἀλλ' ἀδιαφόρως ἀνέδειξε κατὰ καιροὺς οὐ μόνον Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ Πατριάρχας Βουλγάρους κτλ. καὶ νῦν ἤδη οὐκ ὀλίγοι ὑπάρχουσιν Ἀρχιερεῖς Ἀλβανοὶ, Βλάχοι καὶ Βούλγαροι, ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις· ὅσοι δὲ πάλιν τῶν Ἑλλήνων ἀρχιερατεύουσιν ἐν ἐπαρχίαις Βουλγαρικαῖς, οὗτοι ἅπαντες γινώσκουσι τὴν ἐπιχώριον γλῶσσαν, καὶ πᾶσαν δὲ ἱεροτελεστίαν οἴδασιν ἐπιτελεῖν Σλαβιστί. Ὃ δὲ λέγουσιν, ὅτι οἱ Γραικοὶ Ἱεράρχαι καταδιώκουσι τὸν Βουλγαρισμὸν, προφανής ἐστι συκοφαντία· ἀντὶ γὰρ τοῦ ἐξελληνίζειν τὰς ἐπαρχίας, αὐτοὶ μᾶλλον ἐκβουλγαρίζονται· καὶ ἔστιν ἰδεῖν τινας τῶν Ἀρχιερέων τούτων διὰ τὴν πολυχρόνιον αὐτῶν μετὰ τῶν λεγομένων Βουλγάρων ἀναστροφὴν, οὐ μόνον τοῖς Βουλγαρικοῖς ἤθεσι καὶ διαίτῃ συναρμοσθέντας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς πατρίου φωνῆς μονονοὺ ἐπιλαθομένους· ἔπειτα, πῶς δύναται εἷς καὶ μόνος, ὁ Ἀρχιερεὺς, κατισχύσαι τῆς ἐθνικότητος μυριάδων λαοῦ, καὶ ταῦτα παντὸς τοῦ ἐπαρχιακοῦ Κλήρου καὶ τῶν ἐν ἐκκλησιαστικοῖς ἀξιώμασιν ὄντων ἰθαγενῶν; Ὡσαύτως καὶ ὁ διισχυρισμὸς περὶ ἀποβολῆς τῆς Βουλγαρικῆς γλώσσης ἐκ τῶν ναῶν καὶ τῶν σχολείων αὐτῶν ἐστιν ἀνυπόστατος· τοὐναντίον δὲ κατὰ δυστυχίαν συμβαίνει· παντοχοῦ γὰρ τῶν ἐπαρχιῶν οὐ μόνον τῶν κυρίως Βουλγαρικῶν, ἤτοι τῶν ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Κάτω Μοισίας κειμένων, ἀλλὰ, τὸ τολμηρότερον, καὶ αὐτῶν τῶν ἐν Θράκῃ καὶ Ἑλληνομακεδονίᾳ, ἔνθα παρεπιδημοῦσι Βουλγαρικαὶ οἰκογένειαι, συστηματικὸς διενεργεῖται ἀπό τινων χρόνων διωγμὸς κατὰ τῆς συνεσοιχειωμένης τῇ Ὀρθοδοξίᾳ

ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης (α), ἥτις οὐ μόνον λέξεις ἐκδιδάσκει, ἀλλὰ καὶ διάνοιαν φωτίζει, καὶ καρδίαν

(α) Τὸν θεῖον καὶ *οἰκουμενικὸν* προορισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης, ἣν τινες τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν οὕτως ἀπηνῶς καταδιώκουσι, πολλοὶ καὶ τῶν θύραθεν καὶ τῶν ἔσω σοφῶν, καὶ πάλαι καὶ νῦν, στεντορείως ἀνακηρύττουσιν· οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ὁ κλεινὸς Ῥολλῖνος ἀναφέρων τὰ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς μεταφράσεως τῶν Θείων Γραφῶν τοιαῦτα γράφει· « cette version qui ouvrait l'intéligeance des Écritures de l'Ancien Testament à l'infinité des peuples, fût un des plus considérables des conquêtes des Grecs.. . . Bien préparait ainsi une voie aisée à la prédiction de l'Evangile qui était proche, et il facilitait la réunion de tant de peuples différents de langages et de mœurs dans une seule société, un même culte et une même doctrine, par *une seule langue, la plus belle, la plus féconde, la plus correcte qui fût dans l'Univers*, et devint commune à tous les pays qu'Alexandre avait conquis » (Rollin Hist. ancienne T. VII. p. 392) καὶ, « Ἐπειδὴ Χριστὸς ἤγγιζε παραγενέσθαι (γράφει καὶ ὁ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν πίστιν μυσταγωγήσας τοὺς Βουλγάρους φωτώνυμος Φώτιος), ἡ Ἑλληνικὴ δὲ γλῶσσα τῶν ἄλλων μᾶλλον τοῖς ἔθνεσιν ἐπεπόλαζε, τηνικαῦτα καὶ ἡ τῶν Ἑβραίων φωνὴ πρὸς τὴν Ἑλλήνων μετεβέβλητο πρὸ ἐνιαυτῶν οὐ πλέον τριακοσίων τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας. *Ἔχρῃ γάρ, ἔχρῃ, δι' ἧς ἔμελλε φωνῆς τὰ πλεῖστα τῶν ἐθνῶν εἰς θεογνωσίαν χειραγωγεῖσθαι, δι' αὐτῆς καὶ τοὺς χρησμοὺς προαγγέλλεσθαι, οἳ τὸν κοινὸν Λυτρωτὴν προεφήτευον* » τὸν θεῖον προορισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας καὶ γλώσσης καὶ τὴν δι' αὐτῆς παγίωσιν καὶ τὸν *πλατυσμὸν* τῆς Ὀρθοδοξίας προϊδὼν ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ ὁ δίκαιος Νῶε, ηὐλόγησεν αὐτὴν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰάφεθ [ἤτοι τοῦ *Ἰαπετοῦ*, γενάρχου τῶν Γραικῶν βλ. Ἰουδαϊκὰ Ἀλεξ. Μαυροκορδ. ἐν Προλεγομ.) οὗ υἱὸς ἦν ὁ *Ἰωνᾶν* (ἸάFων ἢ Ἰαύων ἢ Ἰάων καὶ Ἴων) καὶ τούτου πάλιν ὁ Ἑλισὰ, ἤτοι ὁ *Ἕλλην* (Μαυροκ. αὐτ. πρβλ. καὶ Οἰκον. περὶ συγγεν. τῆς Ἑλληνοσλαβικῆς ἐν τῷ Προλ. σελ. XXXVI)] «*Πλατύναι*, εἶπὼν, *ὁ Θεὸς τὸν Ἰάφεθ, καὶ κατοικησάτω ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ*

διαπλάττει, καὶ φρόνημα κατορτίζει. Ἀπανταχόθεν ἐξελαύνεται ἡ γλῶσσα τοῦ Ὁμήρου, Δημοσθένους καὶ Πλά-

Σήμ. » (Γεν. 9ον. 27. Πρβλ. καὶ Κύριλλ. τὸν Ἀλεξανδρ. ἐν τῇ Σειρᾷ τῶν Πατ. Τόμ. Α'. σελ. 168· καὶ πράξ. ιή. στχ. 10-12. καὶ Ἰωάν. ιϛ'. στχ. 20—23). Τὴν δ' ἔκβασιν τῆς εὐλογίας ταύτης αὐτὰ τὰ πράγματα ἔδειξαν. Διὰ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐσείσθησαν κατὰ πρῶτον αἱ βάσεις τοῦ πολυθεϊσμοῦ, δαιμονίως ἀνυψωθέντων τοῦ τε Σωκράτους καὶ Πλάτωνος εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ *Ἀπολύτου*. Διὰ τῆς Ἑλληνικῆς νομοθεσίας κατεβλήθησαν τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς Ὀρθοδόξου καὶ ἰσαδέλφου πολιτείας· διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, προθέλυμνα ἀνετράπησαν αἱ ἐθνικαὶ διακρίσεις, αἱ ἀποκλειστικότητες, καὶ αἱ περὶ κοινωνικῶν προνομίων προλήψεις, τὰ δὲ τραχέα ἤθη τῶν βαρβάρων ἐθνῶν ἐπὶ τὸ φιλανθρωπότερον μετέστησαν· διὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὰ θεόπνευστα βιβλία τῆς Π. Δ. κατέστησαν προσιτὰ πᾶσι τοῖς εἰδωλολατροῦσιν ἔθνεσιν (ὅθεν τὴν μετάφρασιν τῶν Ο'. *Ἑλληνικὴν προφητείαν* καλεῖ Κλήμης ὁ Ἱερώτατος τῆς Ἀλεξανδρείας φωστήρ)· Ἑλληνισταὶ συνεγράφησαν *πρωτοτύπως κατ' ἐπίπνοιαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*, πάντα σχεδὸν τὰ βιβλία τῆς Κ. Δ. Ἐν Γραικικαῖς χώραις συνεκροτήθησαν αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι· Γραικοὶ ἦσαν πάντες σχεδὸν οἱ Πατέρες οἱ ἐν ταῖς γενικαῖς ἐθνοσυνελεύσεσι τῆς πνευματικῆς τῶν Ὀρθοδόξων Πατρίδος, τῆς Καθολικῆς, λέγω, τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, συμπαρεδρεύσαντες· Ἑλληνισταὶ συνετάχθησαν τὰ ἱερὰ αὐτῶν ψηφίσματα καὶ οἱ ὅροι οἱ κανονίζοντες τὸ ἐξ ἀποκαλύψεως θεῖον δόγμα· Γραικοὶ ἦσαν οἱ ἐπισημότατοι τῶν πρώτων ὁμιλητῶν καὶ διαδόχων τῶν Ἀποστόλων, οἱ Τῖτοι, οἱ Διονύσιοι, οἱ Ἱερόθεοι, οἱ Πολύκαρποι, οἱ Εὔοδοι, οἱ Στάχεις, καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς Οἰκουμενικοὶ Διδάσκαλοι καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας ἀκραίμονες, οἱ Ἀθανάσιοι, οἱ Βασίλειοι, οἱ Γρηγόριοι, οἱ Χρυσόστομοι, οἱ Κύριλλοι, οἱ Ταράσιοι, καὶ ἄλλοι ἀριθμοῦ κρείττονες· Γραικοὶ ἦσαν οἱ μεγάλοι κατηχηταὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ οἱ Κλήμεντες, οἱ Ὠριγένεις, οἱ Ἡρακλεώνες, οἱ Διονύσιοι καὶ οἱ Πάνταινοι· Γραικοὶ ἦσαν καὶ οἱ πρῶτοι ἱεράρχαι *τῶν μὴ Ἑλληνικῶν χωρῶν*· ὡς λ. χ. Διονύσιος ὁ Ἀρειοπαγίτης καὶ Εἰρηναῖος, οἵτινες ἑστερέω-

τωνος· καὶ τί λέγω; αὐτὴ ἡ γλῶσσα τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν Πατέρων καὶ τῶν Συνόδων, οὐ μόνον ἐκ τῶν θείων

σαν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Γαλλιῶν· ὁ μὲν ἐν Παρισίοις ἐπισκοπεύσας (ἐφ' ᾧ καὶ **patron de Paris** ἤτοι πολιοῦχος τῶν Παρισίων παρὰ τῶν φιλοχρίστων Γάλλων ἐπονομάζεται,) ὁ δὲ ἐν Λουγδούνῳ (**Lion**)· ὁμοίως καὶ Θεόδωρος ὁ Κανταβριγίας (**Cantorbery**) χρηματίσας Ἀρχιεπίσκοπος, ὅστις μετὰ καὶ ἄλλων Ἑλλήνων ἐκράτυνε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Μ. Βρεταννίας)· Γραικοὶ ἦσαν καὶ οἱ πρῶτοι Ἐπίσκοποι τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, Λῖνος, Ἀνάκλητος, Κλήμης, Σωτὴρ, Ἐλεύθερος, Ὑγῖνος, Ζεφυρῖνος καὶ ἄλλοι τινὲς ἐκ τῶν μεταγενεςέρων Παπῶν, οἷον Ζαχαρίας, κτλ. Γραικὸς ἦν (Καππαδόκης) καὶ ὁ Οὐλφίλας, ὁ τοὺς Γότθους καὶ ἄλλα Γερμανικὰ ἔθνη εἰς τὴν εἰς Χριςὸν πίστιν χειραγωγήσας· Γραικοὶ *(Θεσσαλονικεῖς)* καὶ οἱ Ἰσαπόςολοι ἀδελφοὶ Μεθόδιος καὶ Κύριλλος (Κωνσταντῖνος τὸ πρὶν καλούμενος καὶ τοῦπίκλην *φιλόσοφος*), οἱ τὸ Εὐαγγέλιον πρῶτοι κηρύξαντες εἰς τὰ γενναῖα καὶ φιλόθρησκα Σλαβικὰ φῦλα· Γραικοὶ καὶ οἱ φυτεύσαντες καὶ γεωργήσαντες τὴν ἐκκλησίαν τῆς μεγαλοδόξου καὶ ὀρθοδόξου 'Ρωσσίας· ὑπὸ χειρῶν πρὸς τούτοις Γραικῶν ἔλαβον τὸ ἅγιον βάπτισμα καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν Βουλγάρων Βόγορις καὶ Συμεών· Γραικοὶ ἦσαν καὶ οἱ γενναίως παραταξάμενοι κατὰ τῶν ὑπεράντλων μονοκρατορικῶν ἀξιώσεων τοῦ Βατικανοῦ, καὶ διασώσαντες τὸ ἐλεύθερον ἀξίωμα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας· Γραικοὶ ἦσαν καὶ οἱ μεγάλῃ καὶ βριαρᾷ τῇ χειρὶ καταῤῥάξαντες τὸ χαλαναῖον ἐκεῖνο τῆς διεῤῥωγυίας Φλωρεντινῆς ἑνώσεως οἰκοδόμημα (τὸ ἔκτοτε ὀσημέραι καταπίπτον καὶ καταῤῥέον), καὶ διασώσαντες τὸ οὐρανοπετὲς παλάδιον τῆς Ὀρθοδοξίας· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἅλωσιν οὐ διέλιπεν ὁ Γραικικὸς κλῆρος ἀναδεικνύων γενναίους προασπιστὰς καὶ προμάχους τῆς εὐσεβείας κατὰ πάσας τὰς ἐποχάς· οἷον, Μελετίους Πηγᾶς, Συρίγους, Μαργουνίους, Δοσιθέους, Νεκταρίους, Χρυσάνθους, Μηνιάτας, Εὐγενίους, Θεοτόκεις, Παρίους, Πρωΐους, Οἰκονόμους καὶ ἄλλους, ὧν τὰ ὀνόματα ἐπιλείψει με ὁ χρόνος διηγούμενον· ἄνδρας, ἀληθῶς, καὶ ἐπὶ σοφίᾳ εὐδοκιμωτάτους, καὶ ἐπὶ λαμπρότητι βίου ἐπιφανεστάτους. Καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ προορισμὸς τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας καὶ

ναῶν καὶ τῶν σχολείων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν οἰκιῶν, ἐπιβαλλομένου προστίμου χρηματικοῦ τοῖς τολμῶσιν

γλώσσης, τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ *Γραικικὸς Κλῆρος* ὑπῆρξεν *ἀνέκαθεν* ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἐκκλησίας ἄχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων· καὶ ταῦτα ἔστωσαν πρὸς ἔλεγχον καὶ στηλίτευσιν τῶν ἀγνωμόνων καὶ ἀπηνῶν διωκτῶν τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας καὶ γλώσσης· αὐτὰ δὲ ταῦτα ἔστωσαν πρὸς ἀπολογίαν καὶ ἀνατροπὴν τῶν καθ' ἑκάστην ἔν τε ἐφημερίσι καὶ φυλλαδίοις ἐκτοξευομένων συκοφαντιῶν κατὰ τοῦ Γραικικοῦ στοιχείου καὶ Κλήρου παρά τινων ἀδελφῶν (συγγνωστέων μὲν ὡς ἐξ ἁπλότητος καὶ ὑπερθέρμου φιλοπατρίας παρασυρομένων, οἴκτου ὅμως ἀξίων ὡς μὴ εἰδότων τὴν ἱστορίαν, καὶ μὴ συνορώντων τὸ πρὸ ποδῶν αὐτῶν χαῖνον θρησκευτικὸν καὶ κοινωνικὸν βάραθρον πρὸς ὃ συνωθοῦσιν αὐτοὺς ἀλλότριοι, ἐπιβούλως ὑποτρέφοντες τὸ κατὰ τῶν ἀδελφῶν μῖσος, ὅπως *ἀπομορώσαντες* ἐκκλησιαστικῶς τὸ φιλόχριστον καὶ εὐσεβὲς γένος τὸ λεγόμενον Βουλγαρικὸν καὶ ἀποχωρίσαντες ἀπὸ τῆς Γραικικῆς ὁλομελείας, ποιήσωσιν αὐτὸ ἕρμαιον πρόχειρον καὶ ἑλεεινόν! Λυποῦμαι ὅτι οὔτε ὁ καιρὸς, οὔτε ἡ ἐπαγγελία μου μοὶ ἐπιτρέπουσιν ἵνα ἐξηγηθῶ πλατύτερον· ἀλλ' « *ὁ νοῶν νοείτω* ») Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν εἴποτε ὑπῆρξαν καταχρασταὶ καὶ τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἐπαγγελίας ἐπιλήσμονες· ἀλλὰ τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὰς καιρικὰς περιστάσεις καὶ τὴν ἔλλειψιν βασίμου παιδείας καὶ εὐγενοῦς ἀγωγῆς· ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσι καὶ ὑπάρξουσιν ἄνθρωποι τοιοῦτοι (Γρηγ. Ναζ. ἐν Ἐπ.) καὶ τοῦτο πάντως κατὰ θείαν συγχώρησιν « *ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται* »· μεταξὺ τῶν εὐαρίθμων μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος εὑρέθη καί τις Ἰούδας Ἰσκαριώτης! ὑπάρχουσι, *τυχὸν*, ἐν τῷ Γραικικῷ Κλήρῳ ἄνθρωποι τοιοῦτοι, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ Βλαχικῷ, 'Ρωσσικῷ καὶ Βουλγαρικῷ· ἀλλ' οὐχ ἧττον ὑπῆρξαν καὶ νῦν ἤδη ὑπάρχουσι καὶ ἄνδρες δίκην ἀστέρων φαεινῶν ἐν τῷ μεσουρανήματι τῆς Ἐκκλησίας ἐπί τε σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ διαλάμποντες, ἀγαπώμενοι παρὰ πάντων καὶ σεβαζόμενοι· τὸ συνάγειν ἄρα ἐκ τοῦ μέρους τὸ καθόλου (ὡς πράττουσιν οἱ ἀδελφοὶ διατριβογράφοι) ἐστὶ παράλογον, ἄδικον, ἀντιχριστιανικόν! οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι, τοὐντεῦθεν, οἱ μὲν καταχρασταὶ [(ἂν τυχὸν ὑπάρχωσι)

ἀπαγγεῖλαι μίαν γοῦν λέξιν ἑλληνικήν! καὶ τὸ χείριστον, ὅτι ταῦτα διενεργοῦνται ἐν χώραις ὁμολογουμένως Γραικικαῖς, οἷον ἐν Φιλιππουπόλει, Ἀδριανουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ (α). Εἰς τοσοῦτον δὲ θράσος (ἵνα μή τι χεῖρον εἴπω) ἦκον τινὲς τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὥστε πυρὶ παραδοῦναι τὸ ἱερὸν τοῦ Σωτῆρος Εὐαγγέλιον (ὡς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πρεσλάβας) ὡς γεγραμμένον ἑλληνιστὶ, εἰς γλῶσσαν δηλονότι ἣν προεξελέξατο τὸ πανάγιον Πνεῦμα εἰς δήλωσιν τῶν ἐξ ἀποκαλύψεως θείων ἀληθειῶν, εἰς γλῶσσαν, ἐν ᾗ μετεφράσθη κατὰ θείαν οἰκονομίαν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, εἰς γλῶσσαν, ἐν ᾗ συνεγράφησαν ἅπαντα σχεδὸν τὰ βιβλία τῆς Καινῆς, τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, τὰ συγγράμματα τῶν μεγάλων Πατέρων καὶ Οἰκουμενικῶν διδασκάλων, τὰ πρακτικὰ τῶν πανσέπτων Συνόδων κτλ. καὶ τὸ παραδοξότερον, ὅτι οἱ ἐντεῦθεν προκαλοῦντες τὰς τοιαύτας ἐπιθέσεις εἰσὶν ἄνθρωποι, τὸ πλεῖστον, παιδείας ἑλληνικῆς μέτοχοι, καὶ ἐκ παίδων ἐντεθραμμένοι ἐν γῇ Γραικικῇ· ἄνθρωποι ἀναμφισβητήτως ὀφείλοντες τὴν διανοητικὴν αὐτῶν μόρφωσιν καὶ ἀνάπτυξιν, καὶ πᾶν ὅ,τι ἠθικὸν ἀγαθὸν ἔχουσιν, εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἀγωγήν. Ἅπας ὁ ἀρχαῖος καὶ νέος κόσμος ὀφείλει τὴν πρόοδον καὶ τὴν κοινωνικὴν αὐτοῦ διάπλασιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν· οὐδεὶς παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις λογίζεται ἀληθῶς πεπαιδευμένος καὶ ἐπιστήμων μὴ εἰδὼς τὴν ἑλληνικήν· ἅπας ὁ πολιτισμὸς τῶν

προϊόντα, ὡς εἶπον, καιρικῶν περιστάσεων, ἀνεξαρτήτων τῆς βουλήσεως τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας] ἐλαττωθήσονται διὰ τῆς ἐπεκτάσεως ὑγιοῦς παιδείας καὶ βασίμου ἀνατροφῆς, οἱ δὲ λόγιοι καὶ ἐνάρετοι Κληρικοὶ εἴτε Γραικοί, εἴτε Βούλγαροι, εἴτε Βλάχοι κτλ. ἐπαξίως προαχθήσονται· καὶ πρὸς τοῦτο ἡ Μ. τοῦ Χ. Ἐκκλησία ἀποσκοποῦσα ἐξέδωκε κατὰ καιροὺς Τόμους Συνοδικούς· ὅθεν ἀφέντες τὰς ἀμοιβαίας προλήψεις καὶ ἀντιπαθείας δεῦτε συνασπισθῶμεν ἅπαντες οἱ Ὀρθόδοξοι, Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι καὶ λοιποὶ ἐν τῷ ἱερῷ συνδέσμῳ τῆς Εὐαγγελικῆς εἰρήνης καὶ ἀγάπης καὶ ὁμονοίας, ὡς *ἰσότιμοι καὶ ἰσόψηφοι καὶ ἰσόνομοι ἀδελφοί*, πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἐπικειμένου ἡμῖν κοινωνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ κινδύνου, καὶ πρὸς τὴν ἀμοιβαίαν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν· διότι ἄλλως, Οὐαὶ ἡμῖν! . . . . « πᾶσα γὰρ βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν (φησὶν ἡ Αὐτοαλήθεια) ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις καὶ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν οὐ σταθήσεται » (Ματθ. 12ον).

(α) Εἰς τοσαύτην δὲ περιῆλθον τινὲς κατὰ τοῦ Γραικισμοῦ δυσμένειαν, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα *Φιλιππούπολις*, τὸ μαρτυροῦν τὴν γραικικὴν γένεσιν καὶ καταγωγὴν τῆς πόλεως, ἀπὸ τῆς γλώσσης αὐτῶν ἀπαλεῖψαι καὶ ἀντεισαγαγεῖν τὸ δύσηχον ἐκεῖνο *Πλόβδιφ*! Καθὼς δὲ τὴν Φιλιππούπολιν, οὕτω καὶ τοὺς ἰσαποστόλους ἐκείνους ἀδελφοὺς Κύριλλον καὶ Μεθόδιον πειρῶνται ἵνα ἐκσλαβίσωσιν, Γραικοὺς ὄντας Θεσσαλονικεῖς. Ὅτι δέ εἰσι *Γραικοὶ* καὶ ΟΥ Σλάβοι, μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ παρὰ τοῖς Ῥώσσοις διάσημος ἱστορικὸς Νέστωρ, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν Εὐρωπαίων ἱστορικοί. Οὕτω λ. χ. ὁ Ἰωάννης Ἀλζάγιος (Jean Alzag) ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ γράφει τοιαῦτα. « . . . Alors arrivèrent de *Grèce* Cyrille (Constantin) et Méthodius (863), qui eurent beaucoup plus d'influence et de succès en se servant, dans leur prédication et dans les offices divins de la vieille langue Slave. Ces missionnaires, quoique *Grecs* unirent aussitôt l'Église de Moravie à celle de Rome » (Hist. Eccles.

tom. II. p. 120 et 121) καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ. Πρβλ. καὶ τὸν παρὰ Ρολλάνδῳ (ἐν ταῖς ἱεραῖς βιογραφίαις, τόμ. Β'. σελ. 19) σύγχρονον Βιογράφον τῶν εἰρημένων ἀδελφῶν. Πρὸς δὲ τοὺς περὶ τὸν Γερμανὸν Φαλμεράυρον, διισχυρισαμένους (ὡς ἐκ τοῦ *ἀχλαδόκαμπος* καὶ ἄλλων λεξιδίων!) ὅτι ἁπαξάπαντες οἱ Γραικοὶ ἐσμὲν ἀπόγονοι Σλάβων, ἀπήντησεν ὁ φερώνυμος Σοφοκλῆς, υἱὸς τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, καὶ ὁ Μακαρίτης Γ. Λευκίας, ὁ ἐκ Φιλιππουπόλεως, *παῦρα μὲν ἀλλὰ πάνυ λιγέως*.

νεωτέρων ἐθνῶν πηγάζει ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ, καὶ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐθνικὴ περιφιλαυτία, ἀλλ' ἀλήθεια ἀναντίρρητος ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ τῆς μαρτυρίας τῆς καθολικῆς ἱστορίας στηριζομένη (α) καὶ μάτην τῶν Εὐρωπαίων τινὲς, δυσανασχετοῦντες

(α) Οἱ νεώτεροι οὐδὲν σχεδὸν *ἰδιοφυὲς καὶ πρωτότυπον* ἔχουσιν, ἀλλὰ καὶ πολίτευμα, καὶ νομοθεσία, καὶ ποίησις, καὶ λογογραφία, καὶ ἐπιστήμη, καὶ τέχνη πηγάζουσιν ἐκ τοῦ πολιτεύματος, νομοθεσίας, φιλολογίας, τέχνης καὶ ἐπιστήμης τῶν ἀρχαίων. Καὶ αὐτὰ τὰ πολύκροτα τῶν Νεωτέρων φιλοσοφήματα ἁπλῆ τις εἰσιν ἀνακαίνισις καὶ ἀνάπτυξις τῶν ἀρχαίων φιλοσοφημάτων· μόνοι ἐκεῖνοι ἐκ πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ἐθνῶν ὑπῆρξαν ἐν πᾶσι *πρωτότυποι*. (Εἰ δὲ καί τινα στοιχεῖα παρέλαβον, καθ' ὑπόθεσιν, παρ' ἄλλων ἐθνῶν, ἀλλὰ ταῦτα μετεποίησαν, ἐντυπώσαντες ἐν αὐτοῖς τὸν ἐναρμόνιον τύπον τῆς ἑαυτῶν διανοίας). Αὐτοὶ ἐφεῦρον καὶ τὸ μοναρχικοσυνταγματικὸν ἢ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα, καὶ τὸ ἀριστοκρατικὸν καὶ τὸ δημοκρατικόν· αὐτοὶ *πρωτοτύπως* ἐμόρφωσαν καὶ ἔπος, καὶ λύραν, καὶ δράμα, καὶ τὰ τούτοις ἀντίστοιχα, ἱστορίαν, φιλοσοφίαν καὶ ῥητορικήν. Αὐτὸ τοῦτο ῥητέον καὶ περὶ τῆς μουσικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς καὶ εἰκαστικῆς. Οἱ δὲ νεώτεροί εισιν ἁπλοῖ μιμηταὶ καὶ μεταγραφεῖς τῶν ἀρχαίων. Μὴ γὰρ ἠδυνήθησαν ἐκτὸς τῶν προειρημένων τριῶν εἰδῶν τῆς πολιτείας, τῆς ποιήσεως, τοῦ πεζοῦ λόγου καὶ τῆς φιλοσοφίας ἕτερόν τι ἀνευρεῖν; Οὐ μόνον δὲ πρωτοτύπως ἐμόρφωσαν ταῦτα πάντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς τελειότητος ἤγαγον· οἱ νεώτεροι, ὁμολογοῦσι μὲν τὴν ἐν τοῖς προῤῥηθεῖσι, καὶ μάλιστα τὴν ἐν τέχνῃ, ὑπεροχὴν τῶν ἀρχαίων, διισχυρίζονται ὅμως ὅτι πολλῷ ὑπερέβαλον ἐκείνους ἐν ταῖς φυσικομαθηματικαῖς ἐπιστήμαις. Ἀλλὰ πλανῶνται! Διότι *πρῶτοι* οἱ Ἕλληνες (Πυθαγόρας ὁ Φιλόλαος Κροτωνιάτης) εἶπον τὴν Γῆν κινουμένην περὶ τὸν Ἥλιον, καὶ οὐχ ὁ Κοπέρνικος· αὐτοὶ *πρῶτοι* (Ἵππαρχος ὁ Πυθαγόρειος) ἀνεκάλυψαν τὴν ὀπισθοδρόμησιν τῶν ἀστέρων ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς, τὴν ἀναπόδισιν τῶν ἰσημεριῶν, καὶ ἐποίησαν οὐρανίους σφαίρας· αὐτοὶ *πρῶτοι* (Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος)

ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ πνευματικῇ τυραννίᾳ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ἐπεχείρησαν ἀποσκορακίσαι αὐτὴν, ὡς καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς προελθοῦσαν Ῥωμαϊκὴν, ἀπὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κύκλου· qui nous délivrera (λέγοντες) des Grecs et des Romains?

παρετήρησαν τὴν λοξότητα τοῦ Ζωδιακοῦ, ἐφεῦρον τὰ ὡροσκόπια, κατεσκεύασαν σφαίρας, γνώμονας, πίνακας γεωγραφικούς· αὐτοὶ *πρῶτοι* (Μέτων) ἀνεκάλυψαν τὸν σεληνιακὸν κύκλον, ἢ τὴν *δεκαεννεατηρίδα*, καθ' ἣν αἱ αὐταὶ φάσεις τῆς Σελήνης ἐπανέρχονται εἰς τὰς αὐτὰς ἡμέρας τῶν μηνῶν· (καὶ τί διέλαθε τοὺς ὑπερφυεῖς καὶ δαιμονίους ἐκείνους νόας!) αὐτοὶ *πρῶτοι* (Ἵππαρχος ὁ Ἀλεξανδρινὸς) ἐξηκρίβωσαν τὴν ἀπὸ τῆς Γῆς ἀπόστασιν τοῦ Ἡλίου, καὶ οὐχ ὁ Ἔρσχελος· αὐτοὶ ἀνεκάλυψαν τὴν *ἡλιοτυπίαν* (τὴν ψευδωνύμως κληθεῖσαν *Δαγκερογραφίαν*), γνωστὴν οὖσαν καὶ τοῖς μεταγενεστέροις Ἕλλησι (βλ. Οἰκον. περὶ τῶν Ο'. Τόμ. Δ'. σελ. 218 σημ. ά.), καὶ οὐχ ὁ Δαγκερώ· (ἠπίσταντο ἄρα τὰς χημικὰς ἰδιότητας τοῦ ἡλιακοῦ φωτός!) αὐτοὶ *πρῶτοι* (Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος) ἐφήρμοσαν τὴν Γεωμετρίαν ἐπὶ τῆς Μηχανικῆς· αὐτοὶ *πρῶτοι* ἐκίνησαν ἀμάξας διὰ τοῦ ἀτμοῦ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἀθήναιος (ἐν Δειπνοσοφ. βιβλ. Ζ'.)· αὐτοὶ *μόνοι* (Ἀρχιμήδης) ἠδυνήθησαν καταστρέψαι στόλους πολεμίων διὰ κατόπτρων (ἐγίνωσκον ἄρα πάνυ ἀκριβῶς *τοὺς νόμους τῆς Ὀπτικῆς!*), ἢ διὰ τοῦ λεγομένου *ὑγροῦ πυρὸς* (ὅπερ κατεσκεύασεν ὁ ἐξ Ἡλιουπόλεως Ἕλλην Καλλίνικος), οὗ τινος τὴν χημικὴν σύνθεσιν ἀγνοοῦσι παντάπασιν *οἱ νεώτεροι χημικοί!* αὐτοὶ *πρῶτοι* μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας περιέγραψαν τὰς ἰδιότητας καὶ τοὺς χαρακτῆρας τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν (Θεόφραστος καὶ Ἀριστοτέλης, ὅστις ἐν πολλοῖς καθυπέρτερος ἀνεδείχθη καὶ αὐτοῦ τοῦ περιωνύμου φυσιοδίφου Γάλλου Βυφφῶνος) κτλ. Ταῦτα δὲ πάντα στεντορείως κηρύττουσι τὴν ἐν τῇ Γεωμετρίᾳ, Τριγωνομετρίᾳ, Ἀστρονομίᾳ, Φυσικῇ, Ὀπτικῇ, Χημείᾳ καὶ Φυσικῇ Ἱστορίᾳ μεγίστην ἐπίδοσιν, καὶ ἔν τισι μάλιστα *ὑπεροχὴν* τῶν ἀρχαίων, εἰ καὶ στερουμένων τῶν ἀναγκαίων βοηθημάτων, ἄλλως τε παρεμποδιζομένων ὑπὸ τῶν ἐπικρατουσῶν θρησκευτικῶν προλήψεων. Ἀλλὰ πόσα ἄλλα μένουσιν ἔτι ἄγνωστα εἰς ἡμᾶς διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων, ὧν μόλις τὸ χιλιοστὸν διεσώθη!

ἤτοι, « τίς ῥύσεται ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων! »

§. 48. Καὶ ὅμως τίς ἂν πιστεύσειεν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία καὶ γλῶσσα, ἡ ἀρχὴ πάσης ἐπιστημονικῆς ἀληθείας, ἡ βάσις τοῦ ἐξευγενισμοῦ καὶ τῆς εὐνομίας παντὸς τοῦ ἀρχαίου καὶ νέου κόσμου, τὸ προεκλελεγμένον ὄργανον τῆς ἀϊδίου Σοφίας τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς τῶν φώτων, πρὸς μετάδοσιν τῶν ἐξ ἀποκαλύψεως θείων ἀληθειῶν καὶ ἡ κρηπὶς τῆς Ὀρθοδοξίας, τηλικαύτην ἂν ὑπέστη καταδρομὴν παρά τινων ἀδελφῶν οὐ μόνον ὁμοδόξων καὶ ὁμοπίστων, ἀλλὰ καὶ ὁμοφύλων καὶ ὁμογενῶν; Εἶπον ὁμογενῶν, διότι τὸ φιλόχριστον καὶ εὐσεβὲς γένος τὸ λεγόμενον Βουλγαρικὸν οὐκ ἔστιν ἔθνος ἑτεροφυὲς καὶ ἰδιοὑπαρκτον, ἀλλὰ μερὶς τῆς αὐτῆς μεθ' ἡμῶν Γραικικῆς φυλῆς, εἰ καὶ ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων ἀπολέσαν ἐν μέρει τὴν πάτριον αὐτοῦ γλῶσσαν. Γνωστόν ἐστιν ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι Βασίλειος ὁ Β'. ὁ Πορφυρογέννητος (ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 995—1018) μετὰ δεινὸν καὶ ἐξολοθρευτικὸν κατὰ τῶν Βουλγάρων πόλεμον, διαρκέσαντα τριάκοντα ὅλα ἔτη, ἐξώρισε τὸ ἐκ τῆς καταζροφῆς διασωθὲν μικρὸν κατάλοιπον εἰς τὴν Κάτω Μοισίαν, ὥστε οὐδεὶς σχεδὸν Βούλγαρος ἐν ταῖς Γραικομακεδονικαῖς ἐκείναις χώραις ἐναπελείφθη, καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ σαφῶς ἡ Ἱστορία· « χρόνοις μέν τοι γε ὕστερον ὁ βασιλεὺς Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος μετὰ πολλὰς τὰς μάχας ἐξέτριψε καὶ ἐδουλώσατο τούτους· καὶ τῆς μὲν χώρας τοὺς ἐναπολειφθέντας ἐξορίσους πεποίηκεν ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἴστρον Κάτω Μοισίᾳ, τὸ δὲ ὄνομα (Βουλγαρία) καθάπερ ΑΛΛΟ ΤΙ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΕΚΕΙΝΩΝ (τῶν Βουλγάρων) ἐναπολέλειπται τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ » (Νικηφ. Γρηγορ. Βιβλ. Β'.). Καί

τοι δὲ ἁρδὴν ἐκλελοιπότων τῶν Βουλγάρων (α) ἐκ τοῦ ἐδάφους τῶν Γραικομακεδονικῶν ἐπαρχιῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ θέματος, μέρους μὲν διαφθαρέντος ἐν τῷ τριακονταετεῖ πολέμῳ, μέρους δὲ ἀναστάτου γενομένου, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀπὸ τοῦ 489 καὶ ἑξῆς συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς, τὴν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπικράτησιν καὶ σταθερὰν αὐτῶν διαμονὴν εἰς τὰ αὐτόθι, οἱ Γραικοὶ κάτοικοι τῶν εἰρημένων χωρῶν, ἐπειδὴ ἀπέμαθον τὴν πάτριον φωνὴν, διὰ τοῦτο ἐπεκράτησεν ἡ Βουλγαρικὴ καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους πολλαχοῦ τῆς Μακεδονίας (β) καὶ τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Αἵμου Θράκης· ὅτι δὲ οἱ κάτοικοι τῶν εἰρημένων χωρῶν εἰσι Γραικοὶ καὶ οὐ Βούλγαροι, μαρτυροῦσιν αἱ ἠθικαὶ ῥοπαὶ, πρὸ δὲ πάντων ὁ φυσικὸς αὐτῶν χαρακτὴρ, ὅστις οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὸν φυλετικὸν τύπον τῶν Τατάρων καὶ Σαρματῶν, ὧν σύμφυλοι ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖνοι Βούλγαροι, ἀλλ' ἔστιν αὐτόχρημα Γραικικὸς, πλήν τινων ἐπουσιωδῶν τροποποιήσεων (καὶ τούτων ἐν μέρει ἀπαντωμένων), προερχομένων πάντως ἐκ τῆς παραλλαγῆς τοῦ κλίματος. Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κάτοικοι τῆς Δευτέρας Μοισίας, θαῤῥούντως λέγω, εἰσὶ τὸ πλεῖστον Γραικοί. Γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι ὁ κατὰ τὰ 864 ἀκμάσας Συμεὼν, ἄρχων τῶν Βουλγάρων, μετὰ τὸ καθυποτάξαι τὰς Γραι-

(α) Ἅπασαι αἱ ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν τῆς ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ἐπαρχίαι, μηδεμιᾶς ἐξαιρουμένης, ἦσαν καθυποτεταγμέναι μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΑ'. αἰῶνος τοῖς Βουλγάροις.

(β) Πολλαχοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ ἰδίως ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πρεσπῶν οἱ λεγόμενοι Βούλγαροι γράφοντες χρῶνται τῇ Βουλγαρίδι φωνῇ ἐν Ἑλληνικοῖς ἀλφαβητικοῖς γράμμασιν, ἐν δὲ τοῖς ἱεροῖς ναοῖς χρῶνται συνήθως τῇ Ἑλληνίδι.

κομακεδονικὰς ἐπαρχίας τοῦ Ἰλλυρικοῦ, πλείστους τῶν ἰθαγενῶν μετῴκισεν εἰς τὴν Κάτω Μοισίαν, ἔνθα προϋπῆρχον ἔκπαλαι πολλαὶ πόλεις Ἑλληνίδες. Τὸ μικρὸν ἄρα κατάλοιπον τῶν Βουλγάρων, τὸ ἐκ τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου διασωθὲν καὶ κατὰ τὸ 1018 μετενεχθὲν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Β'. συνεφύρθη πάντως καὶ συνεχωνεύθη μετὰ τῆς μεγάλης πληθύος τῶν Γραικῶν, εἰ καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ἐξενίκησεν, ἔκ τινων εἰδικῶν περιστάσεων, ἡ Βουλγαρικὴ γλῶσσα (α)· ἀλλ' εἰ καὶ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ ἀδελφῶν ἡμῶν, ἐν μέρει γοῦν, δύναταί τις ἀμφιβάλλειν, ἀλλὰ εἰς τὸ περὶ γραικικῆς ἐθνικότητος τῶν κατοίκων τοῦ ποτὲ Ἰλλυρικοῦ θέματος οὐδεμία ἀμφιβολία ἐγχωρεῖ· ὅ,τι δὲ συνέβη πολλαχοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο καὶ ἐν τῇ Νέᾳ Ἠπείρῳ, Συρίᾳ καὶ Ἑλάσσονι Ἀσίᾳ· καὶ τούτων δηλονότι τῶν χωρῶν οἱ ἰθαγενεῖς Γραικοὶ ἀπώλεσαν κατὰ τὸ πλεῖσον τὴν χρῆσιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν γλώσσης, ὡς ἐκ τῆς πολυχρονίου ἐπικρατήσεως ἑτεροφύλων καὶ ἀλλοτρίων λαῶν. Ἀλλ' ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι ἀπώλεσαν καὶ τὴν γραικικὴν αὐτῶν ἐθνικότητα; Οὐδαμῶς. Καὶ τούτων μὲν ἄλις· μεταβαίνομεν εἰς ἄλλο.

(α) Τὸ μόνον λείψανον τῶν ἀρχαίων Βουλγάρων εἰσὶν οἱ λεγόμενοι *Σόπιδες ἢ Μαυροβούλγαροι*, καὶ περὶ τὴν Σοφίαν οἰκοῦντες· τοῦτο δὲ μαρτυροῦσι τὸ κοῖλον τῶν ὀφθαλμῶν, ἡ ἐξόγκωσις τῶν μήλων, κτλ. ἅτινά εἰσι γνωρίσματα τῆς Ταταρομογγολικῆς φυλῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΑΣ ΤΟΡΝΟΒΟΥ.

Σύστασις, νομιμότης καὶ διάρκεια αὐτῆς (α).

§. 49. Εἴδομεν ἐν τῷ Α'. Κεφαλαίῳ σελ. 27—35, ὅτι ἐν τῇ Θρᾳκικῇ διοικήσει περιείχετο πρὸς ἄλλαις τισὶν

(α) Ἐνταῦθα ἡ ἀκολουθία τοῦ λόγου ἀπήτει ἵνα διαλάβωμεν καὶ περὶ τῆς ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου, τιμηθείσης ὑπὸ τῶν ἐν Νικαίᾳ βασιλέων (ὁρ. Συνταγμ. Χρυσ. σελ. 93), ἀλλὰ χάριν συντομίας παραλιμπάνομεν, τό γε νῦν, τὰ περὶ αὐτῆς· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, καθ' ὅσον, κατὰ τὴν ὁμολογίαν καὶ αὐτῶν τῶν ἀδελφῶν διατριβογράφων, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ αὕτη οὐκ ἔζι Βουλγαρικὴ, ἀλλὰ *Σερβική*· [καὶ ὄντως ὁ Ἱεράρχης Πεκίου προσηγορεύετο « Ἀρχιεπίσκοπος Πεκίου καὶ *πάσης Σερβίας* » (Κρουσ. Τουρκογραικ. σελ. 375)· καὶ ἡ σωζομένη δὲ Ἀρχιεπισκοπικὴ σφραγὶς ἐν τῇ παρὰ τῇ Πρίζρᾳ ἱερᾷ Μονῇ τῶν Ἀρχαγγέλων, ἔνθα ἦν ἐδρεύων ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, φέρει Σλαβιζὶ τὴν ἐπιγραφήν· « *Σλαβοσερβικὸν Πατριαρχεῖον* »]· ἄλλως τε, οὐδεμία ὀρθόδοξος Σερβικὴ φωνὴ ἠγέρθη ἄχρι τοῦδε κατὰ τῆς κοινῆς Μητρὸς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας διὰ τὴν κατάργησιν τῆς αὐτονομίας αὐτῆς· εἴ ποτε ὅμως δεήσει, ὅπερ ἀπίθανον ἡμῖν δοκεῖ, ἀσμένως πραγματευόμεθα καὶ περὶ αὐτῆς. Ἰστέον δ' ὅτι ὑπὸ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Πεκίου ὑπήγοντο τὸ πάλαι οἱ ἑξῆς Ἱεράρχαι· οἱ Μητροπολῖται Σκοπίων, Πρισρένης, Ἐρσεκίου, Σταριβλάχης ἢ Ῥάσκας, Πόσνας καὶ Σαραγίου, Μπελιγραδίου, Τεμισβαρίου, Βαλιόβου, οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Σαμακοβίου (*Σαμικοῦ*), Κεστεντηλίου (*Οὐλπιανῶν ἢ Ταυρησίου*), Νύσσης, Σεμπεσίου, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Τζετίνης (Μαυροβουνίου ἢ *Ὁλμίας*). Προσεπισημειούσθω δὲ ὅτι τὸ Σαμακόβιον, ὡς κείμενον ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Ἀρκτῴας Θρᾴκης ἢ Κάτω Μοισίας, ὑπή-

ἐπαρχίαις καὶ ἡ δευτέρα Μοισία, ἡ κυρίως Βουλγαρία, καὶ ὅτι ἡ Καθόλου Ἐκκλησία ἐπικυροῦσα ἐν τῇ Δ΄. Συνόδῳ διὰ τοῦ κή. αὐτῆς κανόνος τὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου δικαιοδοσίαν καὶ ἐπὶ τῆς διοικήσεως ταύτης, συνεπεκύρου ἅμα καὶ τὴν ἐπὶ τῆς Κάτω Μοισίας (α). Εἴδομεν προσέτι ὅτι ἐν τῇ ῥηθείσῃ Συνόδῳ συνωμολογήθη σύμβασις τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτικὴν Ἀρχὴν, καθ' ἣν πᾶν θέσπισμα βασιλικὸν ἢ ψήφισμα Συνοδικὸν ἀντιβαῖνον τοῖς θείοις κανόσιν ἐστὶν ἄκυρον, ἀργὸν καὶ ἀνίσχυρον (ὅρ. σελ. 47—58). Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, πᾶς τις εὐθὺς ἐκ προοιμίων συνορᾷ ὅτι ἡ σύσασις τῆς Ἐκκλησίας Τορνόβου ὡς ἀνεξαρτήτου καὶ αὐτοκεφάλου ἔστιν ἀδόκιμος καὶ ἐκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς. Πῶς δὲ, καὶ πρὸς τίνα σκοπὸν, καὶ πότε καὶ διὰ τίνος ἐδόθη αὐτῇ τὸ αὐτόνομον, αὐτίκα ἐροῦμεν.

γετο κανονικῶς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. Πῶς δὲ καὶ πότε συμπεριελήφθη ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ περιοχῇ τοῦ Ἡεκίου, οὕτω πόῤῥω ἀφιστάμενον, ἀγνοῶ.

(α) « Ἡ *Θρᾳκικὴ* (ἐπὶ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου) περιελάμβανεν ἐξ ἐπαρχίας· ἀ) τὴν ἰδίως λεγομένην Εὐρώπην· β΄) τὴν ἰδίως λεγομένην Θρᾳκίαν· γ΄) τὴν τοῦ ὄρους Αἵμου· δ΄) τὴν Ῥοδόπην· ε΄) τὴν δευτέραν Μοισίαν [ἐν ᾗ καὶ ἡ Οἰταία χερσόνησος ἢ Δοβηρία (Δόβριτζα)] καὶ ς΄) τὴν Σκυθίαν ἔνθα ἡ Τόμις· ὅθεν διοίκησις δὲν εἶναι μία ἐπαρχία, ἀλλὰ *πολλαὶ ἐπαρχίαι ἠνωμέναι*. Τοῦτο καὶ Βαλσαμὼν λέγει εἰς τὸν θ΄. καὶ ιζ΄. καν. τῆς Δ΄.» (Συνταγμ. Χρυσ. Ἱεροσολ. σελ. 46). Εἰς δὲ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους (κατὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν τῶν νομομαθῶν Βαλσαμῶνος, Ζωναρᾶ καὶ Ἀριστηνοῦ) περιελάμβανε προσέτι τὴν Ἀλανίαν, τὴν Ῥωσσίαν, καὶ (κατὰ τὸν αὐτὸν Βαλσαμῶνα, Νεῖλον τὸν Δοξαπατρῆ, Μακάριον τὸν Ἀγκύρας, τὸν Μέγαν Φώτιον ἢ μᾶλλον τὴν ἐπ' αὐτοῦ συγκροτηθεῖσαν ἁγίαν Σύνοδον) *πάσας τὰς μέχρι Δυῤῥαχίου Μητροπόλεις*, ἤτοι Ἑλλάδα, Μακεδονίαν, Ἤπειρον, Θεσσαλίαν κτλ.

§. 50. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1205, ἁλωθείσης τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν Γαλλοενετῶν Σταυροφόρων, τὰ σκῆπτρα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μετὰ καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου μετηνέχθησαν εἰς τὴν μεγαλώνυμον Νίκαιαν· οἱ δ' αὐτόθι διαμένοντες Γραικοὶ Αὐτοκράτορες οὐ διέλιπον ἀνενδότως ἐργαζόμενοι πρὸς ἔξωσιν τῶν Λατίνων ἐκ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Μητροπόλεως. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ δὲ τούτῳ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Βατάτζης συνεμάχησε μετὰ τοῦ Ἰωάννου Ἀσὰν Ἄρχοντος τοῦ κατὰ τὰ 1186 συστηθέντος Βλαχοβουλγαρικοῦ Κράτους (ὅπερ, ὡς εἴρηται, περιελάμβανε τὰ ὅρια τῆς σημερινῆς Βουλγαρίας· ὅρα σημ. ά. τῆς σελ. 35), καὶ μάχης συναφθείσης κρατερᾶς, ὑπέστησαν οἱ Λατῖνοι ἧτταν μεγάλην, ἥτις προπαρεσκεύασε τὴν διὰ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου ἔξωσιν αὐτῶν καὶ ἀνάκτησιν τῆς Κωσταντινουπόλεως. Ὁ οὖν Ἰωάννης Βατάτζης ἵνα ἔτι μᾶλλον συσφίγξῃ τὴν μετὰ τοῦ Ἀσὰν συμμαχίαν, ἐξέδοτο τῷ υἱῷ αὐτοῦ εἰς γάμου κοινωνίαν τὴν θυγατέρα Ἑλένην· τότε καὶ ὁ Τορνόβου Ἐπίσκοπος Πατριάρχης ἀνηγορεύθη· « ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰωάννης (ἱστορεῖ Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης) τὴν αὐτοῦ σύζυγον σὺν τῇ θυγατρὶ Ἑλένῃ λαβὼν διαπεραιοῦται εἰς Λάμψακον, ἔνθα ἦν ἡ βασιλὶς Εἰρήνη, καὶ πληροῦσι τὴν τῶν παίδων συνάφειαν· τότε καὶ ὁ Τρινάβου Ἀρχιεπίσκοπος ὑπὸ τὸν Κωνσταντινουπόλεως τελῶν αὐτονομίᾳ τετίμηται, καὶ Πατριάρχης ἀναγορεύεσθαι κέκριται βασιλικῷ καὶ Συνοδικῷ θεσπίσματι, χάριτας τῶν προϋχόντων ἀποτινύντων τῷ Βουλγάρων ἄρχοντι Ἀσὰν, τοῦ κήδους ἕνεκα καὶ τῆς φιλίας » (α). Ἀλλὰ μόλις ἐγέ-

---

(α) Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς, ἱστορῶν αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονὸς,

νετο τοῦτο, καὶ φωνὴ διαμαρτυρήσεως ἠκούσθη· ἡ δὲ ἐξεγερθεῖσα κοινὴ γνώμη σαφῶς καὶ καθαρῶς ἐξεικονίζεται ἐν τοῖς ἑπομένοις στίχοις Ἐφραιμίου τοῦ Βυζαντινοῦ χρονογράφου.

« Ἐπευλόγει δὲ τοὺς γάμους Ἀρχιθύτης
» θεῖος Γερμανὸς συμπαρὼν τελουμένοις·
» ὁ τηνικαῦτα Ποιμενάρχης Τρινόβου
» τῷ Βουλγαρίας ὑποκείμενος θρόνῳ·
» ΟΥΚ ΟΙΔ' ΟΠΩΣ *κέκριτο* Συνόδου κρίσει
» θεσπίσματί τε τοῦ κρατοῦντος Αὐσόνων (α),
» τιμὴν Πατριάρχου γε καὶ κλῆσιν ἔχειν,
» *κήδους τιτόρτων τῶν κρατούντων οἱ χάριν* ».

§. 51. Ἀλλὰ κατὰ τῆς χρήσεως τοῦ τίτλου τούτου ὁ ἱερώτατος Πέτρος Πατριάρχης Ἀντιοχείας (ὁ συγχρονί-

---

λέγει ὅτι ὁ Τορνόβου ἐτέλει ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀχριδῶν· « Τηνικαῦτα καὶ ὁ τοῦ Τορνόβου Ἐπίσκοπος αὐτονομίαν λαμβάνει διηνεκῆ τέως ὑπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Πρώτης τελῶν Ἰουστινιανῆς » (Βιβλ. Β'.). Ὁμοίως καὶ ὁ χρονογράφος Ἐφραίμιος· ἀλλὰ προτιμητέα ἡ γνώμη τοῦ Ἀκροπολίτου, ὡς συνάδουσα πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα· τὸ μὲν, ὡς τῆς Κάτω Μοισίας περιεχομένης ἐν τῇ Θρᾳκικῇ διοικήσει, ἐφ' ἧς παρέσχε δικαιοδοσίαν τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ Δ'. Σύνοδος· τὸ δὲ, ὡς τῆς εἰρημένης ἐπαρχίας, ἔνθα κεῖται ἡ Τόρνοβος, ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν κειμένης καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ΡΛΑ'. Ἰουστινιάνειον Νεαράν. Ἴσως ὁ Ἐφραίμιος, θρόνον λέγων τῆς Βουλγαρίας, ἐννοεῖ τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον τοῦ ἄρχοντος τῶν Βουλγάρων, εἰς ὃν ὑπέκειτο πολιτικῶς ὁ ῥηθεὶς Ἱεράρχης· ἄλλως γὰρ ἂν εἴη ἡ εἰς τὸν Ἀχρίδος ὑποταγὴ τοῦ Τορνόβου καὶ *κανονικῶς* καὶ *πολιτικῶς* παράνομος.

(α) Οὕτως ὠνομάζοντο οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας, οἱ ἀπὸ τοῦ Λείριος ποταμοῦ ἕως τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ, τῆς αὐτῆς ὄντες καταγωγῆς πρὸς τοὺς Ἀβοριγῆνας. Ἐκ τούτων δ' ἐπεκλήθη *Αὐσονία* ἅπασα ἡ Ἰταλία. ὅθεν τὸ *Αὐσόνων*=*Ῥωμαίων*.

σας Μιχαὴλ τῷ Κηρουλλαρίῳ) προλαβὼν διεμαρτυρήθη ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἀκυληίας Ἐπίσκοπον ἐπιστολῇ· « περιείχετο, γράφει, τῇ τιμίᾳ γραφῇ τῆς Θεοφιλίας σου περὶ » τῆς ὑπὸ σὲ ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, ὡς ὁ κορυφαῖος » τῶν Ἀποστόλων Πέτρος ταύτην συστησάμενος, ἐνε» χείρισε τῷ ἁγίῳ Ἀποστόλῳ καὶ Εὐαγγελιστῇ Μάρκῳ, » ὑφ' οὗ ὁ ταύτης προεστὼς εἰς τάξιν καὶ τιμὴν ἀνήχθη » Πατριάρχου, ὥστε κρατεῖν καὶ ἄρχειν διὰ τῆς διδα» σκαλίας, κἂν ταῖς Ῥωμαϊκαῖς Συνελεύσεσιν ἐκ δεξιῶν » εἶναι τοῦ Μακαριωτάτου Πάπα συγκάθεδρον, καὶ ὡς » εὐχερῶς ἔχεις ἀπὸ πολλῶν τοῦτο δεῖξαι πράξεων. . . . » καὶ ἡ ἐμὴ βραχύτης, ἱερώτατε πνευματικὲ ἀδελφὲ, οὐχ » ὡς Πατριάρχου μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἰσαποστόλου καὶ » μεγάλου Ἀρχιερέως Θεοῦ τὰ γράμματά σου μετὰ τῆς » προσηκούσης τιμῆς ἐδέξατο καὶ ἠσπάσατο· πλὴν ἐκ » νηπίου μέχρι γήρως τοῖς ἱεροῖς ἐντραφεὶς » γράμμασι, καὶ τῇ τούτων ἀναγνώσει σχολά» ζων ἀεὶ, ΟΥΔΕΠΩ, ΟΥΔΑΜΟΥ, ΠΑΡ' ΟΥΔΕΝΟΣ » ἔμαθον ἢ ἤκουσα μέχρι τῆς ἄρτι τὸν Πρόεδρον » Ἀκυληίας ἢ Βενετίας Πατριάρχην ὀνομάζε» σθαι. ΠΕΝΤΕ γὰρ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ ὑπὸ τῆς » θείας ᾠκονομήθη χάριτος εἶναι Πατριάρχας » τὸν Ῥώμης, τὸν Κωνσταντινουπόλεως, τὸν » Ἀλεξανδρείας, τὸν Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσο» λύμων . . . . . Πῶς οὖν ἔκτον δυνησόμεθα ἐπεισάγειν » Πατριάρχην, καὶ ταῦτα πολλῶν καὶ μεγάλων οὐσῶν » ὑπὲρ τὴν σὴν ἐνορίαν ἐπαρχιῶν καὶ χωρῶν ὑπὸ Μη» τροπολιτῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων ῥυθμιζομένων καὶ με» ταγομένων πρὸς θεοσέβειαν; ἀναλόγισαι γὰρ ὅσῳ μεί» ζων τῆς κατὰ σὲ χώρας ἡ Βουλγαρία (ἡ ἐκκλησια» στικὴ περιοχὴ Ἀχρίδος), ὅσῳ δὲ ταύτης πάλιν Βαβυ-

» λὼν ἡ μεγάλη καὶ Ῥωμανίς, ἡ τὸ Χοροσὰν, καὶ λοι-
» παὶ τῆς ὅλης Ἀνατολῆς ἐπαρχίαι, ἐν αἷς Ἀρχιεπίσκο-
» ποι παρ' ἡμῶν πέμπονται, καὶ Καθολικοὶ χειροτονοῦν-
» ται ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσι Μητροπολῖται, ἔχοντες ὑπ'
» αὐτοὺς Ἐπισκόπους πολλοὺς, ἀλλ' εἷς ἐξ αὐτῶν
» Πατριάρχης ΟΥΚ ἐπεκλήθη ποτέ » (α). Πλεῖστοι δὲ καὶ ἄλλοι σύγχρονοι ἢ καὶ προγενέστεροι ἱστορικοὶ καὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ΠΕΝΤΕ Πατριάρχας ἐν τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας ὁμολογοῦσιν ὑπάρχοντας, παραβάλλοντες αὐτοὺς συνήθως πρὸς τὰς πέντε αἰσθήσεις, μάλα ἐκφραστικῶς, πρὸς δήλωσιν τῆς ἱεραρχικῆς

(α) Τὸ ὄνομα *Πατριάρχης* κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ χριστιανισμοῦ ἦν κοινὸν πᾶσι τοῖς Ἐπισκόποις (ὅρ. Σωκρ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Ε'. Κεφ. ἡ.), ἔπειτα δὲ (ἀπὸ τῆς Δ'. Συνόδου καὶ ἐξῆς) παρά τε τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς ἐδόθη ἀποκεκληρωμένως (ὡς ἔνι καταμαθεῖν ἔκ τε τῶν Συνοδικῶν Πρακτικῶν καὶ τῶν Αὐτοκρατορικῶν θεσπισμάτων καὶ ἰδίως τῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ) εἰς τοὺς μείζοτους Πρωθιεράρχας τῶν πέντε πρωτίστων καὶ κορυφαίων Ἐκκλησιῶν, εἰς ἐκείνους δηλονότι, *ὧν ἡ παρουσία ἦν ἀπολύτως ἀναγκαία ἐν ταῖς Οἰκουμενικαῖς Συνόδοις, πρὸς οὓς οἱ δογματικοὶ ὅροι καὶ τὰ ψηφίσματα παρεπέμποντο ὅπως περιβληθῶσι τῇ ἱερᾷ αὐτῶν αὐθεντίᾳ, καὶ ὧν μόνων τὰ ὀνόματα ἐν τοῖς διπτύχοις μεγαλοφώνως ἐμνημονεύοντο* κτλ. (ὁρα κατωτέρω. Καὶ ἰδοὺ αἱ κυριώτεραι διαφοραὶ τῶν πέντε Πατριαρχῶν ἀπὸ τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων Ἱεραρχῶν, οἷον Κύπρου, Ἰβηρίας, Καρχηδόνος κλ.). Προσεπισημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Πατριάρχης λέγεται Πατριάρχης ὡς ἀρχὴ πάντων τῶν Πατέρων, εἴτουν Μητροπολιτῶν, Ἐπισκόπων, Ἀρχιμανδριτῶν, Ἡγουμένων κλπ. Τὸν δὲ πρεσβυτερώνυμον Σουνικῆρον διισχυριζόμενον ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐλήφθη ἐκ τῶν αἰχμαλωτάρων τῶν Ἰουδαίων ἀπορράπτει κρατερῶς ὁ ἀείμνηστος Οἰκονόμος (ὅρ. Ἐπιστολ. διατριβ. περὶ τῶν τριῶν ἱερατ. βαθμ. σελ. 279—285. Πρβλ. αὐτ. καὶ σελ. 41 καὶ 44· ὅρ. καὶ Συνταγμ. Χρυσ. σελ. 50 καὶ 51).

ἐπισημότητος καὶ τοῦ ἀπαραιτήτου τῆς αὐθεντίας αὐτῶν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν.

52. Ἀλλὰ καὶ αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ΠΕΝΤΕ καθιέρωσαν Πατριαρχικοὺς θρόνους, πρὸς οὓς εἴθιστο ἀποστέλλεσθαι ἀντίγραφα τῶν δογματικῶν ὅρων αὐτῶν (α). Πρὸς συγκρότησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναγκαίως ἀπῃτεῖτο ἡ παρουσία τῶν πέντε Πατριαρχῶν, εἴτ' αὐτοπροσώπως, εἴτε διὰ τοποτηρητῶν· οὐδεμία δηλονότι Σύνοδος ἀνεγνωρίζετο Οἰκουμενικὴ, εἰ μὴ εἶχε καὶ τοὺς πέντε

(α) Οὕτω χ. λ. μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ δογματικοῦ ὅρου τῆς Γ'. Συνόδου καὶ τὴν ὑπογραφὴν τῶν θείων Πατέρων, « ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπεν· Αἰτοῦμεν τὸ θεόσοφον τοῦ Δεσπότου κράτος ΠΡΟΣ ΜΕΙΖΟΝΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΙΣΤΕΩΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΝ ΤΕ ΚΑΙ ΒΕΒΑΙΩΣΙΝ, *ἰσοτύπους ἐνυπογράφους ὅρους τοῦ ἀναγνωσθέντος κατὰ παρουσίαν τοῦ Γαληνοτάτου ὑμῶν Κράτους ὅρου ἐκδοθῆναι τοῖς* ΠΕΝΤΕ *πατριαρχικοῖς θρόνοις μετὰ τῆς εὐσεβοῦς ὑμῶν ὑποσημειώσεως.* » (Ἰδοὺ ἀπόδειξις ἰσχυροτάτη τῆς *ἰσοτιμίας* τοῦ Πάπα καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν· μάταιος ἄρα ὁ διισχυρισμὸς τῶν Ῥωμαίων Ποντηφίκων ὡς ἐξ αὐτῶν δῆθεν *μόνων* ἀπορρεούσης τῆς αὐθεντίας καὶ τοῦ κύρους τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων!). « Κωνσταντῖνος ὁ (Πωγωνάτος) ὁ εὐσεβέστατος Βασιλεὺς εἶπεν. Τὸ νῦν παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ὑμῶν Συνόδου αἰτηθὲν εὐσεβῶς διαπραξόμεθα » καὶ ἔπονται τὰ ἀντίγραφα τῶν ὅρων μετὰ τῶν ἐξῆς ἐπιγραφῶν· « τῷ Ἀποστολικῷ θρόνῳ τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, ἤγουν Ἀγάθωνι τῷ ἁγιωτάτῳ Πάπᾳ τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης. » — « *Τῷ θρόνῳ τῆς ἁγιωτάτης Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς* ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ *Κωνσταντινουπόλεως*, ἤγουν Γεωργίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ Μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ » — « Τῷ Ἀποστολικῷ θρόνῳ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου τῷ τιμωμένῳ ἐν τῇ Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλει. » — « Τῷ θρόνῳ τῆς Ἀντιοχέων ἤτοι Θεουπολιτῶν μεγαλουπόλεως. » — « Τῷ θρόνῳ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, ἤτοι Ἱεροσολύμων ».

Πατριάρχας συμψήφους· οὐδεμία πρᾶξις ἐκκλησιαστικὴ ἢ ἔκθεσις πίστεως ἐθεωρεῖτο ἔχουσα χαρακτῆρα οἰκουμενικότητος, καὶ παρ' αὐτῇ ἔτι τῇ ὀρθοδόξῳ πολιτικῇ Κυβερνήσει, εἰ μὴ ἦν περιβεβλημένη τὴν ἱερὰν αὐθεντίαν καὶ τὸ κῦρος καὶ τῶν πέντε Πατριαρχικῶν θρόνων· « ταῦτα δὲ αὐτὰ γεγράφαμεν οὐ μόνον πρὸς τὴν σὴν ἁγιωσύνην, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Ἁγιώτατον καὶ Μακαριώτατον Πάπαν τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ Πατριάρχην Βιγίλιον (α) καὶ τοὺς λοιποὺς ἅπαντας ἁγιωτάτους

(α) Οὐ μόνον ἐν τοῖς βασιλικοῖς ἐγγράφοις, ἀλλὰ καὶ πολλαχοῦ τῶν Πράξεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Ῥώμης καλοῦνται *Πατριάρχαι* πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἰσοτιμίας αὐτῶν πρὸς τοὺς λοιποὺς Πρωθιεράρχας τῆς Ἑῴας λήξεως. Ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι Ποντήφικες συνταραξαντες, τὸ καθ' ἑαυτοὺς, τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ἱεραρχίαν ἀπέβαλον τὸν Πατριαρχικὸν τίτλον, καταστήσαντες τοὺς Πατριάρχας ὑποδεεστέρους καὶ αὐτῶν τῶν Ἀναγνωστῶν Καρδιναλίων! αὐτοὶ δὲ προσελάβοντο *ἀποκλειστικῶς* τὴν Παπικὴν ἐπωνυμίαν· « **Papæ nomen unius esse in orbe christiano** » ἤτοι, Πάπας εἷς μόνος ὀνομαζέσθω ἐπὶ τοῦ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην χριστιανικοῦ πληρώματος, θεσπίζει ὁ μεγαλοπράγμων καὶ δεσποτικώτατος Ἱλδεβράνδος (Γρηγόριος ὁ Ζ'.), καί τοι οὐ μόνον τοῦ Ἀλεξανδρείας παρὰ τῶν Πατέρων καὶ τῶν Συνόδων *Πάπα* προσαγορευομένου, ἀλλὰ καὶ πάντων ἁπαξαπλῶς τῶν Ἐπισκόπων κατὰ τοὺς πρώτους τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνας. Ἰστέον δ' ὅτι οἱ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας διισχυρίζονται ὅτι οἱ Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας ἔλαβον τὸν Παπικὸν τίτλον παρὰ τῆς Παπικῆς μεγαλοδωρίας ἅτε δὴ τοῦ θείου Κυρίλλου χρηματίσαντος τοποτηρητοῦ τοῦ Ῥώμης Καιλεστίνου ἐν τῇ Γ'. Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ. Ἀλλὰ τοῦτο οὐδεμιᾶς ἔχεται ἀληθείας· διότι οἱ πολὺ πρὸ τοῦ Κυρίλλου ἀκμάσαντες Ἀλέξανδρος καὶ Ἀθανάσιος Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας ὠνομάζοντο *Πάπαι*. — Περὶ τῆς λέξεως *Πάπας* βλ. « δοκίμιον περὶ τῶν διχονοιῶν τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Πολωνίας » σελ. 7 τῶν σημειώσεων τοῦ Μεγάλου Εὐγενίου. — Οἰκον. « Ἐπισο-

Ἐπισκόπους καὶ Πατριάρχας, τουτέστιν Ἀλεξανδρείας, Θεουπόλεως (α) καὶ Ἱεροσολύμων, ὥστε καὶ αὐτοὺς πρόνοιαν θέσθαι τῷ ἔργῳ, καὶ πέρατι ταῦτα παραδοθῆναι » (Λόγ. δογματ. τοῦ Μ. Ἰουστινιανοῦ, καταπεμφθεὶς πρὸς Μηνᾶν τὸν Κωνσταντινουπόλεως περὶ ὀρθῆς πίστεως καὶ τῶν κακοδοξιῶν Ὠριγένους. Πρακτ. Συν. τόμ. Β'. σελ. 361). Τούτων δ' ἕνεκα ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις τῶν εἰρημένων Πατριαρχικῶν ἐκκλησιῶν εἴθιστο ἔκπαλαι ἐκφωνεῖν τὸν Διάκονον, οὐ πάντα τὰ ὀνόματα τῶν αὐτοκεφάλων Ἱεραρχῶν, ἀλλὰ μόνα τὰ κορυφαῖα τῶν πέντε Πατριαρχῶν, πρός τε ἔνδειξιν τῆς ἰσοτιμίας καὶ ὑπεροχῆς αὐτῶν ἐν τῇ ἱεραρχικῇ χοροστασίᾳ, ἅμα δὲ καὶ παράστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνότητος (β). Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἡ ὀρθόδοξος πολιτικὴ ἐξουσία πέντε καὶ οὐ πλείονας ἢ ἐλάττους ἀνε-

λιμ. διατριβ. περὶ τῶν τριῶν ἱερατ. τῆς ἐκκλησ. βαθμῶν » σελ. 44, 54 καὶ 55. — Σ. Καραθεοδωρῆ « Παπιστικοὺς ἐλέγχους » τόμ. Α'. ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι τῶν Προλεγομένων, καὶ « Συνταγμ. χρυσ. Ἱεροσολυμ. » σελ. 53.

(α) *Θεούπολις* ἡ Ἀντιόχεια, ὡς ἀπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου τοῦ ἐπιλεγομένου *Θεοῦ*. Ὁ Κρούσιος γνωματεύει οὕτως αὐτὴν ἐπικληθῆναι, ὡς λατρευομένου ἐν αὐτῇ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ (ἴσως « διὰ τὸ ἐν αὐτῇ χρηματίσαι πρῶτον τοὺς μαθητὰς χριστιανοὺς » κατὰ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων). « **postea anno Domini 335 Constant. Magnus ex Byzantio Constantinopolin condidit (idolis profligatis et christianismo plantato) quæ Nova Roma . . . et *Χριστούπολις* nuncupatur sicut Antiochia Syriæ *Θεούπολις* **» (ἐν Τουρκογραικ. σελ. 191).

(β) Ἀπὸ τοῦ σχίσματος τῶν ἐκκλησιῶν ἄχρι τοῦ νῦν μνημονεύονται ἐν ταῖς Πατριαρχείοις τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τὰ ὀνόματα τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν· πρὸ δὲ τοῦ Μεγάλου Πέτρου συνεμνημονεύετο καὶ ὁ τῆς Μοσχοβίας, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐγκύκλιος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (βλ. κατωτέρω)

γνώριζε Πατριάρχας (ὅρ. τὴν ρκγ'. Νεαρὰν τοῦ Ἰουστινιανοῦ).

§. 53. Οὐ μόνον δὲ τὸ πάλαι, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν Πρωθιεραρχῶν αὐτῆς στεντορείως ἀνεκήρυξεν ὅτι πέντε μόνους οἶδε Πατριάρχας, καταδικάσασα ἅμα καὶ ἀραῖς ὑποβαλοῦσα τοὺς διαπλαττομένους ἑαυτοῖς Πατριαρχικὴν ψευδωνυμίαν· ὡς φέρ' εἰπεῖν, ἐν τῇ ἐπὶ Καλλινίκου Κωνσταντινουπόλεως ἐγκυκλίῳ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἣν καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι ἀπεδέξαντο, ἐχούσῃ ὡς ἐφεξῆς.

« Καλλίνικος ἐλέῳ Θεοῦ .... κτλ.

» Οὐ δεῖται λόγων ἰσχυρῶν τὸ αὐτομάτως ἰσχύον » πρᾶγμα, καὶ μονονουχὶ φωνὴν ἀφιέμενον, τῆς οἰκείας » φύσεως φιλοῦν πάντως ποιεῖσθαι ἔλεγχον· ἐνθεν τοι καὶ » περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος (τοῦ περὶ Πατριαρχι- » κοῦ τίτλου) περιττὸν ἂν εἴη μακρηγορεῖν, σαφεστάτου τε » καὶ πάνυ τοῦ ζητουμένου τυγχάνοντος. Ἐζητήθη γὰρ » παρά τινων, πόσοι ἂν εἶεν ἄρα θρόνοι Πατριαρχικοὶ » ἐν τῷ σεπτῷ τῆς ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς » Ἐκκλησίας ἱερῷ τάγματι, καὶ πόσοι οἱ ἐν αὐτοῖς δια- » πρέποντες εἰδικῶς Πατριάρχαι κέκληνται, καὶ Πα- » τριαρχικῆς ἀξίας ἅμα καὶ ὀνομασίας ἀπολαμβάνουσιν, » οἷς ἐν συντόμῳ φαμὲν, δεῖν γινώσκειν ὡς ἄνωθεν μὲν

ἢ ἐπὶ Καλλινίκου, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦ Τορνόβου *ὡς Πατριάρχου* ΟΥΔΕΠΟΤΕ ἐμνημονεύθη ἢ συνηριθμήθη μετὰ τῶν ἄλλων Πατριαρχικῶν. Ὀρθῶς ἄρα σημειοῖ καὶ ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Χρύσανθος ὅτι τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα τοῦ Τορνόβου *δὲν ἔλαβε τὸ ἐνεργοῦν ποτε εἰς τὴν Καθόλου ἐκκλησίαν* (Συνταγμ., σελ. 52).

» τέσσαρες Πατριάρχαι καὶ ἦσαν καὶ ἐλέγοντο (ἐξαιρου- » μένου τό γε νῦν τοῦ Ἐπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώ » μης· καὶ οὗτος γὰρ Πατριάρχης καὶ ἦν καὶ ἐλέγετο » τὸ πάλαι, ὡς ἔστι δῆλον καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν, ἀλλὰ » σαφέστερον ἐκ τῆς ρκγ'. Νεαρᾶς τοῦ Ἰουστινιανοῦ οὕ- » τω διαλαμβανούσης· τοὺς μὲν Μακαριωτάτους Ἀρ- » χιεπισκόπους καὶ Πατριάρχας, τουτέστι τῆς Πρεσβυ- » τέρας Ῥώμης, καὶ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Ἀλε- » ξανδρείας, καὶ Θεουπόλεως, καὶ Ἱεροσολύμων) ὁ τῆς » Κωνσταντινουπόλεως δηλαδὴ, καὶ ὁ τῆς Ἀλεξαν- » δρείας, καὶ ὁ τῆς Ἀντιοχείας, καὶ ὁ τῆς ἁγίας Πόλεως » Ἱερουσαλὴμ, τῶν ἁγιωτάτων Πατριαρχικῶν Ἀποστο- » λικῶν, φημὶ, θρόνων, ὥσπερ ἐκ τῶν ἱερῶν κανόνων » τῶν ἁγίων καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ τῶν » θείων νόμων καὶ βασιλικῶν θεσπισμάτων καὶ » Νεαρῶν, ἐναργῶς περὶ τούτων καὶ διακεκριμένως δια- » λαμβανόντων, ἀσφαλῶς μανθάνομεν, καὶ τῆς παρα- » δεδομένης ἐκ τοῦ πάλαι ἀρχαίου καὶ διενερ- » γούσης οὐκ ἔλαττον ἀεὶ πράξεως ἐν τῇ Καθό- » λου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ. Πρὸς τούτοις δ' ἐν » ὑστέροις καὶ πέμπτος Πατριάρχης κατέστη Συ- » νοδικῇ διαγνώσει κανονικῶς ὁ τῆς Μοσχοβίας, » οἵτινες μέχρι τοῦ νῦν, Θεοῦ κρατοῦντος, καὶ » διατελοῦσι Πατριάρχαι γνήσιοι καὶ ὀνομάζον- » ται καὶ γινώσκονται καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν Οἰ- » κουμένην διαφημίζονται, ΚΑΙ ἐν τοῖς ἱεροῖς » διπτύχοις παῤῥησίᾳ ΜΟΝΟΙ αὐτοὶ μνημονεύον- « ται. ΤΟΥΤΩΝ Δ' ΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΠΑΤΡΙΑΡ- » ΧΩΝ(α) ΟΥΤΕ ΥΠΑΡΧΕΙ ΟΥΤΕ ΛΕΓΕΤΑΙ ΑΛΛΟΣ

(α) Ὁποία λαμπρὰ διαμαρτύρησις τῆς Καθόλου Ἐκκλησίας

» ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ. Τοὺς δ' αὐτονόμους Ἀρχιεπισκό-
» πους, οἵτινές εἰσιν ὁ Ἀχριδῶν καὶ ὁ Κύπρου, καὶ οἱ
» τῆς Ἰβηρίας δύο τῆς κάτω καὶ τῆς ἄνω (α) καὶ ὁ Πε-
» κίου, κατὰ διαφόρους καιροὺς ΕΠ' ΑΔΕΙΑΙΣ ΤΙΣΙ
» ΦΙΛΟΤΙΜΗΣΑΝΤΑ, ΙΙΗ ΜΕΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΣΠΟΥ-
» ΔΑΣΜΑΤΑ ΙΔΙΑΙΣ ΑΡΕΣΚΕΙΑΙΣ (6) ΠΗ ΔΕ ΚΑΙ
» ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ ἁπλῶς Ἀρχιεπισκόπους
» τοὺς τοιούτους ἐποίησαν καὶ ὠνόμασαν, καὶ τοῦτο μό-
» νον ἔχουσιν ὄνομα, καὶ οὕτω λέγονται, δηλονότι Ἀρ-

κατὰ τῆς πράξεως τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου καὶ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ! λέγω τῆς *Καθόλου Ἐκκλησίας*, διότι τὴν ἐγκύκλιον ταύτην ἐπεδοκίμασε καὶ ὁ Ἱεροσολύμων, ὡς ὀψόμεθα, καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι.

(α) Ἡ ἄνω Ἰβηρία πρότερον τελοῦσα ὑπὸ τὸν Ἀντιοχείας ἐγένετο Ἀρχιεπισκοπὴ αὐτοκέφαλος ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου διαγνώσει καὶ ψήφῳ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου· (ὅρ. Βαλσαμ. ἐν τῇ ἑρμ. τοῦ β. καν. τῆς ϛ'. Οἰκουμεν. Συνόδου). Ἡ δὲ κάτω Ἰβηρία (Κολχὶς) ἦν ὑποκειμένη τὸ πάλαι τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως (βλ. Συνταγμάτ. Χρυσάνθου, σελ. 92).

(6) Ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὰς Ἀρχιεπισκοπὰς Ἀχριδῶν καὶ Πεκίου ἡ δὲ φράσις αὕτη παρὰ παντὶ τῷ ὀρθῶς λογιζομένῳ ἐστὶ διαμαρτύρησις κατὰ τῆς συστάσεως τῶν εἰρημένων Ἀρχιεπισκοπῶν, καὶ τῆς πράξεως τοῦ τε Ἰουστινιανοῦ καὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ βασιλέων ὡς ΑΥΘΑΙΡΕΤΟΥ (τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ *ἰδίαις ἀρεσκείαις* κτλ.). Ὥστε λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία παρεδέξατο τὴν αὐτονομίαν τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς ἁπλῶς ὡς fait, ἤτοι ὡς *γενόμενον*, ὡς *ἔργον τετελεσμένον* (ὡς συνήθως ἐκφράζεται ἡ διπλωματία ἐπὶ ἀναλόγων πολιτικῶν πράξεων καὶ γεγονότων, τετελεσμένων μὲν ὡς ἐκ τῆς ἰσχύος τῶν περιστάσεων, ἀλλ' οὐχὶ *ἐννόμων*, ὡς πρὸς τὰς ἀρχὰς τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ τῶν ἐν ἰσχύϊ Συνθηκῶν) ΟΥΔΕΠΟΤΕ ὅμως *ἐπισήμως* (officiellement) *καὶ διὰ συμβάσεως αὐτὴν ἐπεκύρωσε.* (Βλέπε σημ. ά. τῆς σελ. 91.).

» χιεπίσκοποι· τῆς δὲ Πατριαρχικῆς ὀνομασίας ξέ-
» νοι παντελῶς ὑπάρχουσι καὶ ἀμέτοχοι, ΚΑΙ
» ΜΗΤ' ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΙΠΤΥΧΟΙΣ ΕΧΟΥΣΙ ΧΩΡΑΝ,
» μήτε τῷ Πατριαρχικῷ καταλόγῳ συντάσσον-
» ται. Διόπερ εἴτις ἐξ αὐτῶν φρεναπατῶν ἑαυτὸν δοξο-
» κοποῦντι λογισμῷ ἐπιχειρήσει ποτὲ, ἢ ἐξ ἰδίας δυνά-
» μεως, ἢ ἀπὸ ἄλλης τινὸς ἀνισχύρου ἐγγράφου ἢ
» ἀγράφου αἰτίας (ΑΝΙΣΧΥΡΑ ΓΑΡ ΟΛΩΣ ΤΑ ΜΗ
» ΣΤΕΡΧΘΕΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΘΕΝΤΑ ΠΑΡΑ ΤΩΝ
» ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ) διαπλάσασθαι ψευδω-
» νυμίαν Πατριαρχικὴν, ἔξω τῶν κειμένων ὅρων καὶ κα-
» νόνων καὶ νόμων, καὶ ἑαυτὸν Πατριάρχην ὀνομάσαι,
» παρ' ἀξίαν καὶ τάξιν, ἀναιδῶς καὶ ἀνερυθριάστως δια-
» κένῳ φυσώμενος καὶ φαυλεπιστρέπτῳ ὀνόματι, ὅπερ
» ἄντικρυς οὐ στερρᾶς, ἀλλὰ πεπλανημένης διανοίας ἐ-
» στὶ γνώρισμα, πάντως ὁ τοιοῦτος ὡς ἔξω τῶν ὅρων
» ἐκπίπτων, καὶ νεωτερίζειν κατατολμῶν, καὶ δι' ὅλου
» παρανομῶν, καὶ τὴν πρεσβυγένειαν τῆς ἐκκλησιαστι-
» κῆς τάξεως καὶ καταστάσεως συγχέων καὶ συνταράσ-
» σων, ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς εὐθύναις ὑπόδικός ἐστι καὶ
» τὰς ἀνηκούσας τοῖς παρανόμοις ἐκκλησιαστικὰς καὶ
» συνοδικὰς ποινὰς ἀποφυγεῖν οὐ δυνήσεται. Ἐν ᾧ γὰρ
» ἕκαστος ἐκλήθη, ἐν τούτῳ καὶ μένειν ὀφείλει, καὶ μὴ
» μεταίρειν ὅρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ Πατέρες αὐτοῦ·
» ὅπου γάρ εἰσι νενομεθετημένα καὶ διωρισμέ-
» νως τετυπωμένα τὰ πράγματα, κοιναῖς καὶ πε-
» πυκνωμέναις νομοθεσίαις, πατρικοῖς καὶ συνο-
» δικοῖς μετὰ διηκριβωμένης ἀκριβείας τοῖς κα-
» νονίσμασιν, οὐ δύναταί τις ἄλλως παρὰ τὰ τε-
» τυπωμένα εἰπεῖν ἢ γράψαι, ἢ προφασισθῆναι
» σαθραῖς προφάσεσι. Τούτων οὕτως ἐχόντων γρά-

» φομεν καὶ ἀποφαινόμεθα ΣΥΝΟΔΙΚΩΣ » κτλ. (καὶ ἐπαναλαμβάνει τὰ ἀνωτέρω μετὰ ἀρῶν). Κατὰ δὲ τῆς Πατριαρχικῆς τιτλωνυμίας τοῦ Τορνόβου διαῤῥήδην διαμαρτυρόμενος καὶ ὁ σοφώτατος καὶ κλεινότατος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Χρύσανθος, καὶ τὴν γνώμην τοῦ προειρημένου Πατριάρχου Ἀντιοχείας ἀσμένως ἀποδεχόμενός φησιν· « ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Τουρνόβου δὲν ἔφθασε νὰ δοθῇ τοῦτο τὸ ὄνομα καὶ εὐθὺς τοῦ ἀπέφυγε, καὶ εἰς τόσην λήθην ἐκατήντησεν, ὁποῦ μόλις ἔμεινε γεγραμμένον εἴς τινας ἱστορικούς, ΑΜΗ ΟΧΙ ΚΑΙ ΝΑ ΕΛΑΒΕ ΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥΝ ΠΟΤΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΘΟΛΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ. ΤΟ ΑΥΤΟ ΤΟΥΤΟ ΕΒΕΒΑΙΩΘΗ ΚΑΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΧΡΟΝΟΙΣ ΜΕ ΔΙΑΓΝΩΣΙΝ ΣΥΝΟΔΙΚΗΝ ».

§. 54. Καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἄρα Συνοδικῶν ὅρων καὶ κανόνων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τῶν Αὐτοκρατορικῶν Νεαρῶν καὶ θεσπισμάτων, καὶ ἐκ τῆς ἐντόνου διαμαρτυρήσεως τῶν ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν, Πέτρου Ἀντιοχείας καὶ Χρυσανθου Ἱεροσολύμων, καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας πολλῶν ἱστορικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων (καὶ ἰδίως τῆς ΙΑ'. ἑκατονταετηρίδος) καὶ ἐκ τῆς ἐπὶ Καλλινίκου νεωτέρας Συνοδικῆς πράξεως τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἣν καὶ οἱ λοιποὶ ἁγιώτατοι Πατριάρχαι ἠσπάσαντο (ὧν τὴν φωνὴν συνᾴδουσαν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καθεστῶσι, τοῖς Συνοδικοῖς ὅροις καὶ τῇ γεραρᾷ ἀρχαιότητι, πᾶς εὐσεβόφρων μετὰ σεβασμοῦ ἀποδέχεται ὡς φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας ἢ μᾶλλον ὡς φωνὴν αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς, τῆς ἀγάπης καὶ ἀληθείας, τοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, διηνεκῶς ἐπαναπαυομένου καὶ κατασκηνοῦντος), τὸ

Πατριαρχικὸν ἀξίωμα τοῦ Τορνόβου ἀποδείκνυται ὅλως ἀντικανονικὸν καὶ ἀδόκιμον, τὸ δὲ θέσπισμα τῶν ἐν Νικαίᾳ βασιλέων καὶ τὸ Συνοδικὸν ψήφισμα τοῦ Γερμανοῦ ἄκυρα καὶ ἀνίσχυρα· « ΑΝΙΣΧΥΡΑ ΓΑΡ ΟΛΩΣ ΤΑ ΜΗ ΣΤΕΡΧΘΕΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΘΕΝΤΑ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΣΥΝΟΔΩΝ »· καὶ « ΟΠΟΥ ΕΙΣΙ ΝΕΝΟΜΟΘΕΤΗΜΕΝΑ ΚΑΙ ΔΙΩΡΙΣΜΕΝΩΣ ΤΕΤΥΠΩΜΕΝΑ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, ΚΟΙΝΑΙΣ ΚΑΙ ΠΕΠΥΚΝΩΜΕΝΑΙΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΙΣ, ΠΑΤΡΙΚΟΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΟΙΣ ΜΕΤΑ ΔΙΗΚΡΙΒΩΜΕΝΗΣ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ ΤΟΙΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΑΣΙΝ, ΟΥ ΔΥΝΑΤΑΙ ΤΙΣ ΑΛΛΟΣ ΠΑΡΑ ΤΑ ΤΕΤΥΠΩΜΕΝΑ ΕΙΠΕΙΝ Η ΓΡΑΨΑΙ, Η ΠΡΟΦΑΣΙΣΘΗΝΑΙ ΣΑΘΡΑΙΣ ΠΡΟΦΑΣΕΣΙ.

§. 55. Καὶ μὴ εἴπῃς ὅτι τινὲς τῶν Ἱεραρχῶν, ἐπιστέλλοντες τοῖς Ἀρχιερεῦσι Τορνόβου ἀπένειμον αὐτοῖς τὴν τοῦ Πατριάρχου προσωνυμίαν· τοιαῦται γὰρ μονομερεῖς καὶ ἐν μερικαῖς τισι περιστάσεσι, καὶ εἴτ' ἀπερισκέπτως, εἴτ' ἐξ ὀλιγωρίας, εἴτ' ἐξ ἰδιοτελείας, εἴτ' ἐκ δειλίας, εἴτε καὶ ἐξ ἀνάγκης γινόμεναι πράξεις Ἐπισκόπων, ἢ Πατριαρχῶν, ἢ καὶ Παπῶν, οὐδὲν κῦρος νόμιμον ἔχουσι παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ. ΠΕΦΥΚΕ ΓΑΡ (πάλιν λέγω) ΤΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΔΙΚΑΙΑ ΜΗΔΕΠΟΤ' ΕΛΑΤΤΟΥΣΘΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΕΣΤΩΤΩΝ ΧΑΥΝΟΤΗΤΟΣ. Ἐν παντὶ γὰρ ἐκκλησιαστικῷ ζητήματι κανὼν ἀσφαλὴς καὶ ἀλάνθαστός ἐστιν ἡ κοινὴ γνώμη (l'opinion publique) τῆς Ἐκκλησίας, ἡ διὰ πάντων τῶν αἰώνων σταθερῶς, ὁμοιομόρφως καὶ ἀναλλοιώτως ἐπικρατοῦσα, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς καθολικῆς συνειδήσεως τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος προϊοῦσα. Τὸ βέβαιον ἄρα καὶ ἀληθὲς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματός ἐστιν ὅτι ἡ καθόλου Ἐκκλησία καὶ πάλαι καὶ εἰς τοὺς μετὰ ταῦτα

χρόνους, καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως, καὶ ἰδίᾳ, καὶ δι' ἐγκυκλίων, πέντε μόνους Πατριάρχας ἀνεγνώρισε καὶ ἐπεκύρωσεν, οὔτε πλείους οὔτ' ἐλάττους (α). Τὸ πάλαι μὲν τέσσαρας ἐν τῷ Ἀνατολικῷ καὶ ἕνα ἐν τῷ Δυτικῷ αὐτῆς τμήματι· ἐφεξῆς δὲ, ἀπὸ τοῦ ὀλεθρίου ἐκείνου σχίσματος (1050) τέσσαρας ἔσχεν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ ὀρθοδόξῳ αὐτῆς περιοχῇ, ἐν οἷς καὶ πέμπτον κατὰ τὸν ις'. αἰῶνα συγκατηρίθμησε, καθολικῇ ψήφῳ καὶ διαγνώσει τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς Συνόδων, τὸν Πατριάρχην τῆς Μοσχοβίας (β) οὗ τινος τὴν θέσιν κατέλαβεν ἀπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου ἡ διοικοῦσα Σύνοδος, ἥτις Πατριαρχικὴ διὰ τοῦτο καλεῖται (ἅτε δὴ ἐξεικονίζουσα πρόσωπον Πατριάρχου) καθὼς καὶ ἡ ὑπ' αὐτὴν Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία (κἀντεῦθεν ὑπεροχικὸν ἔχουσα χαρακτῆρα ἐν τῇ τάξει τῆς ἱεραρχίας, καὶ διάφορον τῶν ἄλλων αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν, οἷον τῆς Κύπρου κλπ.). Ὑπάρχει ἤδη ἐν τῇ κατὰ τὴν Αὐστριακὴν ἐπικράτειαν Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ Ἱεράρχης τις, ἀπὸ τοῦ 1848 κατ' αὐτοκρατορικὴν φιλοτιμίαν τῆς Α. Κ. Β. Μ, τιτλωνυμούμενος Πατριάρχης, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, λέγω,

(α) Ἰδοὺ διατὶ οὕτω *ταχέως ἐλησμονήθη* τὸ ὄνομα τοῦ λεγομένου Πατριάρχου Τουρνόβου. Ἰδοὺ διατὶ *οὐδέποτε συγκατηριθμήθη ἢ ἐμνημονεύθη μετὰ τῶν Πατριαρχικῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις*· ἰδοὺ τίνος ἕνεκεν ΟΥΚ *ἔλαβε τὸ ἐνεργοῦν ποτε εἰς τὴν καθόλου ἐκκλησίαν, κτ.λ.*

(β) Μέχρι τοῦ ις'. αἰῶνος ὁ Ἱεράρχης Μόσχας ἦν ὑποκείμενος τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ· τῷ δὲ 1593 ἀνεκηρύχθη αὐτοκέφαλος (πάνυ ὀρθῶς καὶ δικαίως διὰ τὸ εἶναι τὴν Ῥωσσίαν *ἐπικράτειαν ἀνεξάρτητον*) ἐπιχορηγηθέντος αὐτῷ τοῦ Πατριαρχικοῦ ἀξιώματος, οὐχὶ μονομερῶς, ἀλλὰ *ψήφῳ τῆς καθόλου ἐκκλησίας.*

Καρολουπόλεως (Κάρλοβιτζ) (α)· ἀλλ' ἡ ὀρθόδοξος ἱεραρχία οὐδόλως ἀνεγνώρισε τὸν Πατριαρχικὸν τοῦτον τίτλον (β). Πέντε γὰρ οἶδε Πατριαρχικὰς ἐκκλησίας καὶ πάλαι καὶ νῦν· πρὸ μὲν τοῦ σχίσματος, τὴν τῆς Ῥώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων· ἀπὸ δὲ τοῦ σχίσματος, τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Μοσχοβίας (γ). Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Πατριαρχι-

(α) Τὰ προνόμια τοῦ ποτὲ Ἀκυληίας ἢ Βενετίας Ἀρχιεπισκόπου ἢ μᾶλλον τοῦ Πεκίου φαίνεταί πως κληρονομήσας ὁ ῥηθεὶς αὐτοκέφαλος Ἱεράρχης, ὅστις μετὰ ἓξ ἑτέρων Μητροπολιτῶν συγκροτεῖ τὴν Σύνοδον τῆς ἐν Αὐστρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Μετὰ τὴν περιώνυμον μεταξὺ Ὀθωμανῶν καὶ Γερμανῶν ἐν Καρλοβίτζῃ συνθήκην (1688), συγκαταθέσει τῆς Υ. Π. περιελθουσῶν ἐπαρχιῶν τινων ὑπὸ τὰ σκῆπτρα τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, ὁ Μητροπολίτης Καρλοβίτζης, πρότερον τελῶν ὑπὸ τὸν Πεκίου, κατέστη Ἀρχιεπίσκοπος αὐτοκέφαλος καὶ αὐτόνομος· τούτῳ δὲ καθυπετάγησαν οἱ ἓξ Μητροπολῖται Ἀρχιεπίσκοποι καὶ Ἐπίσκοποι ὡσαύτως ὑπὸ τὸν Πεκίου πρώην τελοῦντες· ἤτοι ὁ Μητροπολίτης Μπουντουμίου, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μπάτζινας, ὁ Ἐπίσκοπος Ἐνόβου καὶ Ἰονοπόλεως, ὁ Ἐπίσκοπος Γκιούλης καὶ Λιπόβου, καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ποζιέγας· ἱστέον δ' ὅτι ἡ ἐν Αὐστρίᾳ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία λαμβάνει τὸ ἅγιον μῦρον ἐκ τῆς Ῥωσσικῆς.

(β) Ὁ τίτλος οὗτος ἐδόθη τῷ Καρολουπόλεως ἐπὶ τῆς Οὐγγρικῆς ἐπαναστάσεως.

(γ) « Ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ Μεγάλη Σύνοδος (θεσπίζει ὁ Συνοδικὸς » Τόμος) ἐψηφίσατο τὴν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς βασιλευ- » ούσης πόλεως μεγάλης Μοσχοβίας εἶναι καὶ λέγεσθαι *Πα-* » *τριαρχεῖον*, καὶ πᾶσαν τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὰ ὑπερβόρεια μέ- » ρη ὑποτάσσεσθαι τῷ ταύτης Πατριαρχικῷ θρόνῳ ἐν τοῖς Ἐκ- » κλησιαστικοῖς. Τὸν δὲ Μακαριώτατον ταύτης Ἀρχιεπίσκοπον » ἔχειν τὴν τάξιν μετὰ τὸν Ἱεροσολύμων, ἔν τε τοῖς *ἱεροῖς δι-* » *πτύχοις* καὶ ταῖς Συνελεύσεσιν ὑπερέχειν τε πάντων τῶν » Μητροπολιτῶν, Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων, ἐν ὅλῃ τῇ

κῆς τιτλωνυμίας τοῦ Ἀρχιερέως Τορνόβου καὶ τῆς νομιμότητος αὐτῆς.

§. 56. Ἐπανερχόμενοι δὲ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἀναδείξεως τῆς Ἐκκλησίας Τορνόβου εἰς αὐτοκέφαλον ἁπλῶς καὶ αὐτόνομον, λέγομεν, ὅπερ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος κεφαλαίου, ὅτι ἡ σύστασις αὐτῆς ἐστιν ἀδόκιμος, ὡς ἀντιβαίνουσα εἰς τὸν κή. κανόνα τῆς Δ'. Οἰκουμενικῆς, ἅτε δὴ τῆς Κάτω Μοισίας, ἔνθα κεῖται τὸ Τόρνοβον, περιλαμβανομένης ἐν τῇ Θρᾳκικῇ, καὶ ἑπομένως ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦ Γερμανοῦ καὶ τὸ βασιλικὸν θέσπισμα τοῦ Ἰωάννου εἰσὶν ἄκυρα καὶ ἀνίσχυρα. Οὐδὲ γὰρ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐξουσίαν ἔχει ἀκυρῶσαι κανόνα Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πολλῷ δ' ἧττον Πατριάρχης ἢ μερική τις Σύνοδος. Καὶ γίγνονται μέν ἐστιν ὅτε καιρικῶν ἕνεκα περιστάσεων, συγκαταβάσεις καὶ οἰκονομίαι, ἀλλ' αὗται εἰσὶ προσωρινοί, οὐδόλως λαμβάνουσαι κῦρος ἀπόλυτον παρὰ τῇ Καθόλου Ἐκκλησίᾳ. Αἱ-

---

» καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ· τῆς δὲ παροικίας ἐκείνης » Μοσχοβίας καὶ πάσης Ῥωσσίας καὶ τῶν ὑπερβορείων μερῶν » κεφαλὴν εἶναι καὶ ἐπιγιγνώσκεσθαι, κατὰ τὸν λδ'. τῶν ἁγίων » καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων κανόνα· Ἀδελφὸν εἶναι καὶ λέ» γεσθαι τῶν Ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν *μετὰ τῆς τοῦ Πατριάρχου* » *ἐπωνυμίας*, ὁμοταγῆ τε καὶ σύνθρονον καὶ ἴσον τῇ ἀξίᾳ ἐπιγρά» φεσθαί τε καὶ ὑπογράφεσθαι, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ὀρθοδό» ξων Πατριαρχῶν, *Πατριάρχην Μοσχοβίας καὶ πάσης Ῥωσ» σίας καὶ πάντων τῶν ὑπερβορείων μερῶν* » κτλ· ἀνηγορεύθη δὲ ἡ Μητρόπολις Μοσχοβίας εἰς Πατριαρχεῖον ἐν τῷ Πατριαρχικῷ τῆς Παμμακαρίστου ναῷ (τῷ νῦν *Φετιγὲ Τζαμισί*)· παρὰ τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν, Ἱερεμίου Κωνσταντινουπόλεως, Μελετίου Ἀλεξανδρείας ἔχοντος καὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἀντιοχείας Ἰωακεὶμ, καὶ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων τῶν προνομίων τοῦ Πατριάρχου τῆς Ῥωσσίας, μέμνηται, ὡς εἴδομεν καὶ ἡ ἐπὶ Καλλινίκου ἐγκύκλιος τῆς Μ. Ἐκκλησίας.

ρουμένης δὲ τῆς περιστάσεως ἐκείνης, παύει καὶ ἡ οἰκονομία, καὶ οἱ κανόνες προσκτῶνται πάλιν πᾶσαν τὴν ἑαυτῶν ἰσχὺν καὶ ἐνέργειαν. Ὁ οὖν ἱερὸς Γερμανὸς, κἂν ὑποτεθῇ ἐκδοὺς ψήφισμα Συνοδικὸν, πάντως ἔπραξε τοῦτο ἢ ἀκουσίως, ὑποχωρήσας εἰς τὴν πολιτικὴν ἀνάγκην καὶ τὴν αὐθαίρετον ἐπιμονὴν τῶν κρατούντων (ὅπερ καὶ τὸ πιθανώτερον· ὁπόσον γὰρ ἦν ζηλωτὴς τῶν πατρικῶν παραδόσεων καὶ τῶν Συνοδικῶν ὅρων καὶ κανόνων, γίγνεται δῆλος ἡμῖν ἐκ τῆς πρὸς Ἀδριανὸν τὸν Δ'. λαμπρᾶς καὶ κατανυκτικῆς αὐτοῦ ἐπιστολῆς, ἀναγινωσκομένης ἐν τοῖς Πρακτ. τῶν ἱερ. κων. τόμ. Β'. σελ. 998) ἢ ἐξ ὀλιγωρίας καὶ ἀκηδίας· ἀλλὰ κἂν τε τὸ πρῶτον κἂν τὸ δεύτερον δοθείη, ἡ πρᾶξις αὐτοῦ ἐπίσης ἐστὶν ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος.

§. 57. Εἴδομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις (σελ. 53 καὶ 55) ὅτι δύο Πατριάρχαι, ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀνατόλιος καὶ ὁ Ἀντιοχείας Μάξιμος διὰ ψηφίσματος Συνοδικοῦ ἀνέδειξαν τὴν Ἐπισκοπὴν Βηρυτοῦ Μητρόπολιν, τελοῦσαν τὸ πρότερον ὑπὸ τὴν Μητρόπολιν Τύρου· καὶ ὅτι ἡ Δ'. Οἰκουμενικὴ ἠκύρωσεν αὐτὸ, καθὼς καὶ τὸ βασιλικὸν θέσπισμα τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου, ὡς ἀντιβαίνοντα εἰς τὸν δ'. κων. τῆς Α'. (σελ. 56). Ἐξ ἀναλογίας οὖν κρίνοντες, θαῤῥοῦντως ἀποφαινόμεθα ὅτι ἡ πρᾶξις τοῦ τε Αὐτοκράτορος Ἰωάννου καὶ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ ὡς ἀντιμαχομένη τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἐστὶν ἄκυρος καὶ ἐκκλησιαστικῶς καὶ πολιτικῶς κατὰ τὸ, « πάντα τὰ ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῶν θείων κανόνων ἀφορισθέντα ΑΠΤΩΤΑ μένειν.... ἀργεῖν δὲ ΠΑΝΤΑ, τοῦτο μὲν θεῖα (βασιλικὰ) ψηφίσματα, τοῦτο δὲ καὶ ἀποφάσεις ΟΙΩΝΔΗΠΟΤΕ δικαστηρίων »· καὶ « ΟΥΚ ἔξεστιν ἀλλοτρίας Ἐκκλησίας δίκαια

ΕΤΕΡΟΥΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΣ περιαιρεῖσθαι ΜΕΤΑ ΘΕΙΟΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΝ »· « κατὰ τῶν κανόνων ΜΗΔΕΝ πραγματικὸν ἰσχύσει »· « ΟΛΑ τὰ πραγματικὰ ἀργήσει »· » ΠΑΝΤΕΣ (οἱ Πατέρες) ΤΑ ΑΥΤΑ ΛΕΓΟΜΕΝ » « τὰ ἀρέσκοντα τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ (ἀνακράζει καὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία) εἰς τὸν ΑΠΑΝΤΑ ΧΡΟΝΟΝ βέβαια φυλαττέσθω »· καὶ « κατὰ τὴν ψῆφον τῆς ἁγίας Συνόδου ΚΑΙ ΕΝ ΤΑΙΣ ΑΛΛΑΙΣ ΑΠΑΣΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ τὰ τῶν κανόνων κρατείτω » (αὐτόθι).

§. 58. Δεδόσθω προσέτι ὅτι ὁ ἀρχιερατικὸς θρόνος τοῦ Τορνόβου ἀνεδείχθη αὐτοκέφαλος διὰ τὴν θεοσέβειαν τοῦ ἄρχοντος τοῦ Βλαχοβουλγαρικοῦ Κράτους Ἀσὰν ἢ καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ τότε Ἀρχιερατεύοντος· ἀλλὰ καὶ κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἡ τιμὴ αὕτη οὐκ ἠδύνατο ὑπάρξειν μόνιμος, σταθερὰ, διαρκὴς καὶ διὰ παντὸς ὑποχρεωτικὴ ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. — Παράδειγμα. Ὁ ἱερὸς Ἰωάννης ὁ Εὐχαίτων (ὁ καὶ συγγραφεὺς τῆς ἀκολουθίας τῶν τριῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν) ἀνεδείχθη βασιλικῷ δόγματι καὶ Πατριαρχικῷ ψηφίσματι διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ παιδείαν Μητροπολίτης· ἀλλὰ, μετὰ θάνατον αὐτοῦ, τὰ Εὐχάϊτα ἐπανῆλθον εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν τάξιν, δηλονότι ἐγένοντο πάλιν Ἐπισκοπὴ τῆς Μητροπόλεως Γαγγρῶν (α)· τί οὖν; λογιστέον τὴν πρᾶξιν

(α) Οἱ Αὐτοκράτορες καὶ Πατριάρχαι τιμῶντες πολλάκις ἢ τὸ ἐπίσημον τῶν πόλεων, ἢ καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐν αὐταῖς ἐδρευόντων Ἱεραρχῶν, ἢ καὶ δι' ἄλλας τινὰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, ἐδωροῦντο αὐτοῖς προνόμια καὶ τίτλους ὑπεροχικούς· ὡς λ. χ. εἰς τοὺς Μητροπολίτας Θεσσαλονίκης καὶ Μονεμβασίας ὁ τίτλος *Παναγιώτατος*, καὶ τὸ πατριαρχικὸν προνόμιον

ταύτην βιαίαν, αὐθαίρετον καὶ ἀντικανονικήν; κατακριτέος ὁ Μητροπολίτης Γαγγρῶν ὡς φιλόδοξος καὶ φιλάδικος; ΟΥΔΑΜΩΣ. — Ἄλλο· Ἡ Μητρόπολις Δέρκων ἐπροβιβάσθη κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, Συνοδικῇ διαγνώσει (ὡς φαίνεται ἐν τοῖς κώδηξι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας) ἐκ τῆς ἑξηκοστῆς ἱεραρχικῆς βαθμίδος (ὅρ. Συνταγμ. Χρυσ. σελ. 73) εἰς τὴν ὀγδόην· (α) τὸ μὲν διὰ τὸ οἰκεῖν ἐν Θεραπείοις, ἕδρᾳ τῆς εἰρημένης ἐπαρχίας, πολλοὺς τῶν ἀρχόντων καὶ λογάδων τοῦ ἔθνους, τὸ δὲ, καὶ διότι Δέρκων ἦν τῷ τότε ὁ κλεινὸς ἐπ' ἀρετῇ καὶ παιδείᾳ Σαμουὴλ, ὁ μετὰ ταῦτα πατριαρχεύσας κτλ. Αὐτὸ τοῦτο ῥητέον καὶ περὶ τοῦ ἱεραρχικοῦ θρόνου Τορνόβου· ὁ βασιλεὺς δηλονότι Ἰωάννης καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γερμανὸς ἠβουλήθησαν, εἴτε τιμῶντες τὴν θεοσέβειαν τοῦ ἄρχοντος Ἀσὰν, εἴτε καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ τότε ἀρχιερατεύσαντος, ἀναδεῖξαι τὴν Ἐκκλησίαν Τορνόβου (ἔνθα ὑπῆρχον τὰ βασίλεια τοῦ Ἀσὰν) αὐτοκέφαλον καὶ αὐτόνομον· ἀλλ' ἡ πρᾶξις αὐτῶν, κατὰ τὰ προειρημένα, οὐδαμῶς ἦν ἀπολύτως ὑποχρεωτικὴ ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν· ἠδύνατο ἄρα δικαίως καὶ ἐννόμως, ἢ εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀσὰν, ἢ καὶ βραδύτερον, ἐπαναγαγεῖν τὸν εἰρημένον ἀρχιερατικὸν θρόνον εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ πνευματικὴν

τοῦ χρονολογεῖν *κατ' Ἰνδικτιῶνας* τὰ ἐκδιδόμενα ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα ἐν τοῖς ὁρίοις τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν, κτλ.

(α) Οἱ Δέρκοι ἦσαν τὸ πάλαι Ἀρχιεπισκοπὴ ἰέ. τὴν τάξιν, ὡς φαίνεται ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον Ἐπαρχιῶν Νείλου τοῦ Δοξαπατρῆ (παρὰ Λέοντι τῷ Αλλατ. **de cons. eccl. L. I. C. XXIV.** Ηρλβ. καὶ Πρακτ. Συν. Τόμ. Β΄. σελ. **929**).

ὑποτέλειαν· (caussa sublata effectus tollitur·) τοσούτῳ δὲ μᾶλλον, καθ' ὅσον συνέτρεχε πρὸς τοῦτο ὁ κή. κανὼν τῆς Δ'. τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὧν μόνων αἱ διατάξεις καὶ τὰ ψηφίσματα ἔχουσι κῦρος ἀπόλυτον ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, πῶς οἱ ῥηθέντες διατριβογράφοι καθάπτονται οὕτως ἀεικῶς τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὡς αὐθαιρέτως, ἀδίκως καὶ ἀντικανονικῶς δῆθεν καταργησάσης τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἐκκλησίας Τορνόβου; (ἡ γὰρ κατάργησις ταύτης καὶ ἡ ἐπάνοδος ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἦν τοσοῦτον ἀντικανονικὴ καὶ αὐθαίρετος, ὅσον ἡ κατάργησις λ. χ. τοῦ Μητροπολιτικοῦ ἀξιώματος τῆς Ἐκκλησίας Εὐχαΐτων καὶ ἡ ἐπάνοδος αὐτῆς ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Γαγγρῶν! ἡ αὐτὴ γὰρ σχέσις των προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων ὑπάρχει)· ἐν τίνι δικαιώματι οὕτως ἐπιμόνως ζητοῦσι τὴν ἀνόρθωσιν τῆς αὐτονομίας αὐτῆς; ἐπὶ τίνος κανόνος ἢ διατάξεως τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας στηριζόμενοι; τὸ δὲ παραδοξότερον ὅτι, ἐνῷ ἐπὶ τῆς αὐτονομίας τῆς Τορνοβικῆς Ἐκκλησίας ὀλίγαι τινὲς ἐπαρχίαι τῆς Κάτω Μοισίας ἢ Βουλγαρίας ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς, τῶν λοιπῶν διατελουσῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, καὶ ἰδίως τῶν ΠΑΡΙΣΤΡΙΩΝ (κατὰ τὴν μαρτυρίαν Νείλου τοῦ Δοξαπατρῆ, ἀκμάσαντος πολὺ μετὰ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ Μητροπολίτου Τορνόβου εἰς αὐτοκέφαλον, ὅρ. σελ. 32 ἐν σημ.), οἷον τοῦ Ῥοδοστόλου ἢ Δοροστόλου (Δρύστρας) κτλ. (α), ἤδη οἱ ζηλωταὶ τῆς

(α) Ἡ Μητρόπολις αὕτη ἤδη κατὰ τὸν ιγ'. αἰῶνα εἶχε πέντε ἐπισκοπὰς *ἐντὸς* τῆς περιφερείας τῆς κάτω Μοισίας κειμένας· ὁμοίως καὶ ἄλλαι Μητροπόλεις ὑποκείμεναι τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ· οἷον ἡ Φιλιππούπολις (Θράκης) εἶχεν ἐπισκοπὰς δέκα· ἡ Τραϊανούπολις (Ροδόπης) ἑπτά· ἡ Ἀδριανούπολις (Αἱμιμόντου) ἕνδεκα (ὅρ. Πίν. Νείλ. τοῦ Δοξαπ. παρ' Ἀλλατ. αὐτ. βιβλ. ά. κεφ. 25), ἐξ ὧν τινες ἦσαν *ὑπεραίμιοι*. Πᾶσαι δὲ αὗται, κατὰ τοὺς εἰρημένους ζηλωτάς, ὡς κείμεναι δηλονότι ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Μοισίας, δέον, *ὁπωσδήποτε*, ἐπαναγραφῆναι εἰς τὴν κυριαρχικὴν ἐξουσίαν τοῦ Τορνόβου!

δόξης τῆς εἰρημένης Ἐκκλησίας ἐπιζητοῦσιν οὐ μόνον τὴν ἀνόρθωσιν τῆς αὐτονομίας αὐτῆς, καὶ τὴν εἰς αὐτὴν καθυπαγωγὴν μόνων ἐκείνων τῶν ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ πασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν· καὶ τί λέγω; οὐ μόνον τῶν ἐν τῇ Κάτω Μοισίᾳ ἢ Ἀρκτῴᾳ Θράκῃ ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ καὶ πλείστων ἄλλων ἔν τε τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ ἐντεῦθεν τοῦ Αἵμου Θράκῃ κειμένων, ἐν αἷς δηλονότι οἰκοῦσι χριστιανοὶ Βουλγαρόφωνοι! καὶ ταῦτα πάντα κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας! Καὶ τί ἄλλο ζητοῦσι; ζητοῦσι προσέτι καὶ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν ὡς ἐθνικῆς (ἅτε δὴ καλουμένης Ἀρχιεπισκοπῆς Βουλγαρίας!), ἅμα δὲ καὶ τὴν εἰς αὐτὴν καθυπόταξιν τῶν ἐκκλησιῶν (ὡς ἔστιν ἰδεῖν ἐν ταῖς διατριβαῖς) Βλαχίας καὶ Μολδαυίας (οὐδὲ γὰρ μέλλει αὐτοῖς τί περὶ τούτου διανοοῦνται οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν Ῥουμάνοι ἢ οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς ποτὲ Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν οἰκοῦντες Γραικοὶ ἢ γραικίζοντες Βλάχοι καὶ Ἀλβανοί), καίτοι τῆς Ἀλπεστρίας Δακίας ἢ παλαιᾶς ἢ ὑπεριστρίου Δακίας (α) (αὕτη γάρ

(α) *Ἀλπεστρία Δακία* ὠνομάσθη, ὡς μοι δοκεῖ, ἡ Μολδοβλαχία διὰ τὸ παράκεισθαι τῇ σειρᾷ τῶν Καρπαθείων ὀρέων, ὧν τὸ ὕψος ἐστὶ παρεμφερές πως πρὸς τὸ τῶν Ἄλπεων· οὕτω καὶ αἱ μεγάλαι σειραὶ αἱ διατέμνουσαι τὴν Σκανδιναυϊκὴν

ἐστιν ἡ νῦν Μολδοβλαχία (α)· ὅρ. Συνταγ. Χρυσ. σελ. 87—89, πρβλ. καὶ Μελετ. Γεωγρ. σελ. 228) μηδόλως συμπεριλαμβανομένης ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἃς περ ὁ Ἰουστινιανὸς καθυπέταξεν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν τοῦ Ἀχριδῶν διὰ τῆς ρλά. Νεαρᾶς αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνης τῆς Νέας Δακίας, ἤτοι τῆς Μεδιτερρανέας καὶ Ῥιπενσίας (σελ. 75).

§. 59. Ἀλλὰ καὶ τί χρὴ μακρηγορεῖν; ἡ Κάτω Μοισία κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν συνεκρότει βασίλειον αὐτόνομον καὶ ἀνεξάρτητον ὑπὸ τὸ ὄνομα Βλαχοβουλγαρικὸν Κράτος· πῶς δὲ, καὶ πότε συνέζη καὶ παρὰ τίνων, καὶ πόσον χρόνον διήρκεσεν, εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν σελ. 34 σημ. ά. Πρβλ. καὶ ἱστορ. ἄτλ. τοῦ Α. Χουζέ. Ἐπειδὴ δὲ (κατ' ἐκεῖνο τὸ ἀξίωμα) «τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ μάλιστα τὰ περὶ ἐνοριῶν δίκαια ταῖς πολιτικαῖς ἐπικρατείαις τε καὶ διοικήσεσι συμμεταβάλλεσθαι εἴωθεν», εἰκὸς ἦν τὴν Κάτω Μοισίαν, κατασταθεῖσαν ἀνεξάρτητον πο-

χερσόνησον, καὶ διαχωρίζουσαι τὴν Νορβηγίαν ἀπὸ τῆς Σουηδίας ἐπεκλήθησαν *Skarðiravikai* Ἅλπεις.

(α) Ὅτι ἡ Μολδοβλαχία ἦ *Παλαιὰ Δακία* ἀνῆκε τῷ θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αὐτόδηλον. Εἴπερ γὰρ ἡ Ἀλανία καὶ Ῥωσσία οὕτως ἀφιστάμεναι, κατὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν τῶν ἑρμηνευτῶν τῶν ἱερῶν κανόνων, ὑπήγοντο εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πολλῷ πλέον ἡ Δακία· ἄλλως τε, πολλοὶ τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων, συγκαταλέγουσι τοὺς Δάκας ἐν τοῖς Θρᾳκικοῖς ἔθνεσιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἱστορία καὶ ἡ πρᾶξις ἐπιμαρτυροῦσι τοῦτο ά) διότι ὁ Συρόπουλος ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου (Γμῆμ. Β'. Κεφ. γ'.) ἱστορεῖ ὅτι ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου καὶ τοῦ Πατριάρχου Εὐθυμίου ἐστάλη εἰς Μολδοβλαχίαν Μητροπολίτης ἐκ Κωνσταντινουπόλεως· β') διότι ὁ ἐν τῇ ῥηθείσῃ ψευδοσυνόδῳ συνεδριάσας Μολδοβλαχίας Δαμιανὸς ἦν τοποτηρητὴς οὐχὶ τοῦ Ἀχριδῶν, ἀλλὰ τοῦ Σεβαστείας, Μητροπολίτου δηλονότι ὑποκειμένου τῷ Κωνσταντινουπόλεως· καὶ γ') διότι τινὰ τῶν χειρογράφων Τακτικῶν ἢ ἀρχαίων Συνταγματίων συγκαταριθμοῦσι τοὺς Μητροπολίτας Βλαχίας καὶ Μολδαυΐας μετὰ τῶν Ἱεραρχῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ. Πλὴν δὲ τούτων, ὁ Ἡρόδοτος καὶ Στράβων τούς τε Γέτας τοὺς ἑκατέρωθεν τῶν ὀχθῶν τοῦ Δανουβίου οἰκοῦντας, καὶ τοὺς Δάκας ἢ Δάους συναριθμεῖ ἐν τοῖς *Θρᾳκικοῖς ἔθνεσιν*· (ὅρ. σημ. γ'. τῆς σελ. 28.)

λιτικῶς, γενέσθαι αὐτόνομον καὶ ἐκκλησιαστικῶς· καὶ πάλιν· καταλυθέντος τοῦ Κράτους τούτου καὶ συμπεριληφθέντος ἐν τῇ ὁλομελείᾳ τῆς Μεγάλης Ὀσμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπόμενον ἦν ἐπανελθεῖν καὶ τὴν ἐν αὐτῷ Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς στάσιν, συνῳδὰ τῷ κή. κανόνι τῆς Δ', τῷ κδ'. τῶν Ἀποστολικῶν, καὶ τῷ θ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ (ὅρ. σημ. 6'. τῆς σελ. 13, καὶ γ'. τῆς 25. Πρβλ. καὶ 6'. τῆς 30).

§. 60. Ἱκανὰ ταῦτα νομίζω ἵνα πείσωσι πάντα εἰλικρινῆ καὶ εὐσυνείδητον χριστιανὸν περὶ τῆς νομίμου καὶ κανονικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐπὶ τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τελευτῶντες δὲ χρέος ἱερὸν ἡγούμεθα, ἵνα ἀποτείνωμεν λόγους τινὰς πρὸς τοὺς εὐαρίθμους συνεργάτας τοῦ ἀντικανονικοῦ ἐκείνου τολμήματος ἀδελφοὺς ἡμῶν.

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί! πνεῦμα ἔξωθεν ἐπιπνεῦσαν, πνεῦμα δόλιον, πνεῦμα ἐπίβουλον, ζητεῖ ἵνα διασπάσῃ τοὺς ἱεροὺς δεσμοὺς τῆς διοικητικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνότητος, δι' ὧν ἐσμὲν συνημμένοι. Οἱ περὶ ἐθνικῆς ἱεραρχίας λόγοι οὓς προβάλλεται εἰσὶν ἀπήχημα τῆς φωνῆς

τοῦ ἐν Ἐδὲμ ὄφεως· κλείσατε, ἀδελφοί, τὰ ὦτα ὑμῶν εἰς τὰς θωπευτικὰς μὲν ἀλλ' ὀλεθρίους εἰσηγήσεις τῶν ἀλλοτρίων, ὅτι « ἠπαλύνθησαν οἱ λόγοι αὐτῶν ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοί εἰσι βολίδες »· ἀπόστητε τῶν κατὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἀντικανονικῶν κινημάτων· ἀναλογίσθητε, ἀδελφοί, ὁποίαν εὐθύνην ἀναλαμβάνετε ἀπέναντι τοῦ φιλοχρίστου Βουλγαρικοῦ λαοῦ καὶ παντὸς τοῦ Ὀρθοδόξου πληρώματος· φοβήθητε τὴν ἀδέκαστον κρίσιν τῆς Ἱστορίας· ἐνθυμήθητε τὸ φοβερὸν παράδειγμα τοῦ κατὰ τὸν Γ'. αἰῶνα κατεξαναστάντος Ναυάτου κατὰ τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα Κορνηλίου (Εὐσεβ. Ἐκκλ. ἱστορ. ϛ'. μγ'. Πρβλ. καὶ Κυπρ. ἐπιστ. μθ'. πρὸς Κορνηλ.), καὶ ἐν μέσῳ τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης « ἄλλο ἀνορθώσαντος θυσιαστήριον »· ἐνθυμήθητε τὸ ἐλεεινὸν τέλος τοῦ ψευδομονεμβασίας Ἀρσενίου, ἐξεγερθέντος περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ'. αἰῶνος κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Παχωμίου, ἀποξέσαντος τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἐκ τῶν ἱερῶν διπτύχων, καὶ ἀνακηρύξαντος ἑαυτὸν αὐτοκέφαλον καὶ αὐτόνομον (ὅρ. Κρουσ. Τουρκογρ. σελ. 146—151)· ἐνθυμήθητε, ἀδελφοὶ τὰς φοβερὰς ἀποφάσεις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν πανσέπτων Συνόδων κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα τολμώντων (Ἀποστ. λά. τῆς Δ'. ιή. τῆς ἐν Καρθ. ί, ιά, ξϐ'. τῆς Πρωτοδευτ. ιγ', ιδ'. καὶ ιέ. τῆς ἐν Ἀντιοχ. έ. καὶ τῆς ἐν Γάγγρ. ϛ'.)· ἴδετε τὴν μεγάλην καὶ κραταιὰν δύναμιν τῆς Ἄρκτου, τὴν ὀρθοδοξοτάτην λέγω, Ῥωσσίαν, μεθ' ὁπόσης εὐλαβείας καὶ σεβασμοῦ προσάγεται πρὸς τὴν Μητέρα τῶν ἐκκλησιῶν· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἔθνη τῆς Ἑσπερίας κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐπεδείξαντο πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον βαθύτατον σέβας (ὡς περὶ τούτου πολλάκις ἀνέγνωμεν ἐν τισι τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων), ἡ Μολ-

δοβλαχία, Σερβία καὶ Ἑπτάνησος, καί τοι ἐσωτερικῶς αὐτονομούμεναι, ἀναγνωρίζουσιν ὅμως ὡς πνευματικὴν ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν ἑαυτῶν τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην· καὶ τί λέγω; αὐτὴ ἡ Ῥωσσία, καί τοι Κράτος μέγα καὶ ἀνεξάρτητον, ἐλάμβανεν ὅμως προθύμως καὶ ἑκουσίως τοὺς Μητροπολίτας αὐτῆς ἄχρι τοῦ τέλους τοῦ ις'. αἰῶνος παρὰ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ὁ Θρόνος οὗτος, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί μου, καθ' οὗ οὕτως ἀεικῶς δυσχεραίνετε, πολλὰς καὶ ποικίλας ὑπέστη κατὰ καιροὺς προσβολάς· καὶ ὅμως διέμεινεν ἀσάλευτος, ἀκλινὴς καὶ ἀκράδαντος, καθάπερ βράχος πελώριος καὶ οὐρανομήκης, ἐφ' οὗ μανιωδῶς ἀλλ' ἀτελεσφόρως προσαράσσονται τὰ πολύφλοισβα καὶ ἐρισμάραγδα κύματα τῶν ὠκεανῶν· ἀναλογίσθητε, ἀδελφοί, ὁπόσων καὶ ὁποίων ἀγαθῶν πρόξενος γέγονεν ὁ Οἰκουμενικὸς οὗτος Θρόνος πρὸς τὸ εὐσεβέστατον Βουλγαρικὸν γένος (ἐπειδὴ βούλεσθε ἀποκαλεῖν ἑαυτοὺς Βουλγάρους)· παρ' αὐτοῦ ἐλάβετε μετὰ τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας, καὶ γράμματα, καὶ εὐνομίαν καὶ πολιτισμὸν, καὶ πᾶν ἠθικὸν ἀγαθόν· ὑπὸ χειρῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἔλαβε τὸ ἅγιον Βάπτισμα ὁ ποτὲ ἄρχων ὑμῶν Βόγορις· ὁ Οἰκουμενικὸς οὗτος Θρόνος διέσωσε τέλος πάντων παρ' ὑμῖν τὴν πίστιν ἀμώμητον καὶ ἀκιβδήλον· εἰ μὴ γὰρ οὗτος ἀντετάσσετο γενναίως κατὰ τῶν φιλοδόξων ἀξιώσεων τοῦ Βατικανοῦ, πάλαι ἂν ἡ ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς Βουλγαρίᾳ ὀρθοδοξία ἀπώλετο, καθάπερ ἐν Καλαβρίᾳ, Σικελίᾳ, Ἀπουλίᾳ καὶ ἄλλαις χώραις, ὅσαι ἀποσπασθεῖσαι ἀπὸ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ δικαιοδοσίας, καθυπετάγησαν ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τῆς Ῥώμης (ὅρ. σημ. ϐ'. τῆς σελ. 30)· ζητεῖτε (οἱ μετριώτεροι) Ἀρχιερεῖς ἀποκλειστικῶς Βουλγάρους· ἀλλὰ τοῦτο ἀντιβαίνει, ὡς

προείρηται, εἰς τὰς περὶ οἰκουμενικῆς ἀδελφότητος ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου, εἰς τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, ἥτις οὐκ οἶδεν ὅρια ἐθνικοτήτων, καὶ εἰς τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας· ζητεῖτε ἵνα ἐπιτοπίως ἐκλέγητε τοὺς Μητροπολίτας ὑμῶν, ἡ δὲ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀποδέχηται αὐτοὺς καὶ χειροτονῇ ἀβασανίστως· ἀλλὰ τοῦτο προδήλως ἀντίκειται εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας· ἀληθῶς οἱ Μητροπολῖται ἐξελέγοντο τὸ πάλαι κατὰ χώρας, ἀλλ' οὐχὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας· γενομένης δὲ τῆς ἐκλογῆς, ἐχειροτονεῖτο ὁ ὑποψήφιος ἢ ἐπιτοπίως ὑπὸ τῆς ἐπαρχιακῆς Συνόδου κατ' ἐπιτροπὴν Πατριαρχικὴν, ἤτοι δι' ἐκδόσεως, ἢ ἀπερχόμενος εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου (α)· νῦν δὲ ἐπειδὴ ἐξέλιπον

(α) Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Ἐκκλησίας ὁ λαὸς μετεῖχε μὲν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος, (ὅρ. Σωκρ. Ἐκκλ. Ἱστ. Δ'. 28. Σωζομ. Ἐκκλ. Ἱστ. Στ'. 23 καὶ 24. Θεοδωρήτου Ἐκκλ. Ἱστ. Δ'. ζ'. καὶ Cypr. epist. LXVIII)· ἀλλ' ἡ *πρωτοβουλία* (l'initiative) ἀνῆκε πάντοτε εἰς τὴν Σύνοδον τῶν ἐπισκόπων· ἢ μᾶλλον ὁ μὲν κλῆρος εἶχε κυρίως τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογικῆς ψήφου, ὁ δὲ λαὸς τὸ τῆς *συμμαρτυρίας*· ἕνεκα δὲ τῆς ὁποσδήποτε *κατὰ τόπους* ἀναμίξεως τοῦ λαοῦ ἐν ταῖς ἐκλογαῖς συνέβαινον συνεχῶς ὀχλαγωγίαι καὶ διαπληκτισμοί· δι' ἃς προσκλαίεται Γρηγόριος ὁ Θεολόγος οὑτωσὶ λέγων· « οὐ γὰρ ἠγνοεῖτο τὸ ὑπεραῖρον . . . ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπίδηλον ἦν τοῖς τε ἄλλοις ἅπασι . . . ὅσον τε περὶ τὸ βῆμα, καὶ ὅσον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς Ναζιραίοις (κληρικοῖς) ἐφ' οἷς ΕΔΕΙ τὰς τοιαύτας προβολὰς (τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος) κεῖσθαι ΜΟΝΟΙΣ, καὶ *οὐδὲν ἂν εἴη τῇ Ἐκκλησίᾳ κακόν.* » πρὸς κατάπαυσιν οὖν τῶν διαπληκτισμῶν καὶ ἐρίδων ἡ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος ἐξέδωκε τὸν ἀνωτέρω κανόνα, δι' οὗ ἀπαγορεύει τὴν ἀνάμιξιν τοῦ ΟΧΛΟΥ ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τῶν ἐπισκόπων, καὶ ὃν περ ἐπικυροῖ, ὡς εἴδομεν, καὶ ἡ Οἰκουμενικὴ Ζ'.

ὁλοσχερῶς σχεδὸν αἱ ἐπαρχιακαὶ Σύνοδοι, οἱ Μητροπολῖται ψηφίζονται καὶ χειροτονοῦνται ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Κεντρικῆς Συνόδου (λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν πολλάκις καὶ τῆς αἰτήσεως τῶν προϊσχόντων τῆς χηρευούσης Μητροπόλεως, εἰ ποτ' ἐστὶν εὔλογος, καὶ τὸ προβαλλόμενον πρόσωπον ὑπάρχει δεδοκιμασμένον ἐπὶ σεμνότητι βίου, ἱκανότητι, ὀρθοφροσύνῃ καὶ πίστει πρὸς τὸ Βασίλειον Κράτος). Ὅτι δὲ ἐκλογὴ Ἀρχιερέως, χωρὶς Συνόδου γινομένη, ἐστὶ παράνομος, ἀποφαίνεται ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἁγία Σύνοδος, ἐπικυρωθεῖσα ὑπὸ τῆς Ζ'. Οἰκουμενικῆς· « εἴ τις Ἐπίσκοπος σχολάζων ἐπὶ σχολάζουσαν Ἐκκλησίαν ἑαυτὸν ἐπιῤῥίψας, ὑφαρπάζοι τὸν θρόνον δίχα Συνόδου τελείας, τοῦτον ἀπόβλητον εἶναι καὶ εἰ ΠΑΣ Ο ΛΑΟΣ ἕλοιτο αὐτόν » (καν. ιϛ'.) (α)· καὶ « ΜΗ ΤΟΙΣ ΟΧΛΟΙΣ ἐπιτρέπειν τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς Ἱερατεῖον » (καν. ιγ'. τῆς ἐν Λαοδικείᾳ· πρβλ. καὶ ἑ. τῆς αὐτῆς)· καὶ « πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρὰ ἀρχόντων Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου, ἢ Διακόνου, ἄκυρον μένειν . . . δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκοπὴν ΥΠΟ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΨΗΦΙΖΕΣΘΑΙ, καθὼς παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ ὥρισται, ἐν τῷ κανόνι τῷ λέγοντι· « Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίζασθαι· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξάπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων

(α) Πρβλ. καὶ ιθ'. τῆς αὐτῆς· διελθέτω δὲ ὁ ἀναγινώσκων μετὰ *προσοχῆς* καὶ τὸν ἑ. εἰ βούλοιτο.

τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι » (καν. γ'. τῆς Ζ'. καὶ δ'. τῆς Α'.) (α). Ζητεῖτε (οἱ τολμηρότεροι) τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν καὶ τῆς λεγομένης Πατριαρχίας Τορνόβου, διισχυριζόμενοι ἅμα ὅτι ὁ Οἰκουμενικὸς Θρόνος οὐδὲν κανονικὸν δικαίωμα κέκτηται ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας· ἀλλὰ πεισθήσεσθε πάντως ἂν ἀπροκαταλήπτως καὶ ἐν πνεύματι χριστιανικῆς ἀγάπης ἀναγνώσητε τὸ παρὸν φιλοπόνημα, ὅτι τὰ αἰτήματα καὶ οἱ διισχυρισμοὶ ὑμῶν εἰσιν ἀβάσιμοι καὶ ἀστήρικτοι. Ἀγανακτεῖτε κατὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ὡς ἀποκαθιζώσης ἐν τῇ ὑμετέρᾳ πατρίδι Ἀρχιερεῖς μὴ εἰδότας τὴν ἐπιχώριον γλῶσσαν· καὶ ὅμως ὅσοι τῶν Γραικῶν Ἀρχιερέων προίστανται ἐπαρχιῶν Βουλγαρικῶν, οὗτοι πάντες, μηδενὸς ἐξαιρουμένου, ἐν βραχεῖ διαστήματι χρόνου, εἴτε διὰ τὴν ἀνάγκην, εἴτε διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς εὐφυΐαν ἐξέμαθον τὴν Βουλγαρικὴν, καὶ πᾶσαν δὲ ἱερὰν τελετὴν οἴδασιν ἐπιτελεῖν Σλαβιστὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας, μεθ' ὅσης καὶ οἱ ἐκ Βουλγάρων τὸ γένος ἕλκοντες Ἱεράρχαι· δυσανασχετεῖτε κατὰ τῶν Γραικῶν Ἀρχιερέων, ὡς δῆθεν καταδιωκόντων τὴν Βουλγαρικήν· ἀλλὰ τοῦτο ἀπεδείχθη ἀνυπόστατον καὶ ἀνύπαρκτον· τοὐναντίον δὲ ἐν πολλαῖς μικταῖς ἐπαρχίαις, ἔνθα μάλιστα ἐπικρατεῖ τὸ γραικικὸν στοιχεῖον, τὰ ἀπ' αἰώνων ἐκκλησιαστικὰ καθεστῶτα μετεκινήθησαν, ἀποβληθείσης ἐκ τῶν ἱερῶν ναῶν τῆς ἑλληνικῆς, καὶ ἀντεισαχθείσης ἀποκλειστικῶς τῆς Σλαβικῆς.

Ἀγανακτεῖτε κατὰ τῶν Ἀρχιερέων ὑμῶν διὰ τὰς καθ' ὑμῶν πολυειδεῖς δῆθεν καταπιέσεις, καὶ ταύτας ἐν ἐφημερίσι καὶ φυλλαδίοις περισαλπίζετε, προκαλοῦντες

(α) Πρβλ. καὶ ιθ'. τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

ἀναιτίως τὴν κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μομφὴν τῶν ὑπεναντίων! ὁμολογῶ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅτι τὸ σύστημα τῆς διατροφῆς καὶ συντηρήσεως τῶν πνευματικῶν ποιμένων ἐστὶν ἐλλιπές· ἀλλὰ τοῦτο προέρχεται, ὡς καὶ ὑμεῖς καλῶς οἴδατε, ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως πόρων σταθερῶν καὶ ὡρισμένων. Τὸ πάλαι πᾶσαι αἱ Μητροπόλεις ἦσαν πεπροικισμέναι πολλοῖς κινητοῖς καὶ ἀκινήτοις τῶν πιστῶν ἀναθήμασιν, ἐξ ὧν ὁ κλῆρος ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐν ἀνέσει· πλὴν δὲ τούτων ὑπῆρχον καὶ τὰ (ἐν ταῖς Ἀποστ. Διαταγ. ταῖς ὑπὸ Κλήμεντος βιβλ. Ε'.) καλούμενα ἐκούσια, ἤτοι ἀπαρχαὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν προϊόντων (ἅτινα ἐδίδοντο καὶ τοῖς Λευίταις) κτλ. σήμερον ὅμως οὐδεμία Μητρόπολις ἢ Ἐπισκοπὴ ἔχει γαίας ἢ κτήματα· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐκούσια (ἀναλογοῦντα πρὸς τὰ λεγόμενα κανονικὰ) ἐκ τῶν πλείστων ἐπαρχιῶν, καὶ ἰδίως τῶν τῆς Ἐλάσσονος Ἀσίας, ἐξέλιπον· τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον προσέτι οὐδεμίαν ἔχει πρόσοδον ὡρισμένην καὶ τακτικήν· καὶ διὰ τοῦτο ἐξ ἀπολύτου ἀνάγκης ἐπενοήθησαν τὰ λεγόμενα ἀρχιερατικὰ φιλότιμα πρὸς τὴν διατροφὴν τοῦ Πατριάρχου καὶ συντήρησιν τοῦ κοινοῦ ταμείου τοῦ Γένους, ὅπερ ἐτησίως μεγάλας ἀναλίσκει χρηματικὰς ποσότητας εἰς περίθαλψιν πτωχῶν, ἱερωμένων τε καὶ λαϊκῶν, συντήρησιν σχολείων, καὶ εἰς ἄλλας ἀνάγκας τοῦ Γένους· ὁ οὖν νέος Ἀρχιερεὺς ἀπερχόμενος εἰς ἣν παρὰ Θεοῦ ἐκλήθη ἐπαρχίαν, ὑποχρεοῦται ἵνα ἀποτίσῃ τὰ νενομισμένα ταῦτα φιλότιμα, ἅτινα κοινῇ συναινέσει παντὸς τοῦ ἱεραρχικοῦ συλλόγου καὶ τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ καθάπαξ ἐκανονίσθησαν (ὧν τινων ὅμως τὸν ἐθνοφελῆ σκοπὸν καὶ τὴν εὔσχημον προσηγορίαν ἡ κακοβουλία τινῶν ἐν ἐπιγνώσει διέστρεψεν, ἐπὶ μομφῇ τοῦ εὐα-

γοῦς καὶ πολυπαθοῦς Ὀρθοδόξου Κλήρου, ἀσυνειδήτως ἀποκαλέσασα Σιμωνίαν)· τῶν δὲ σχετικῶς μικρῶν προσόδων τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ, μέρος μὲν δαπανᾷ εἰς ἐνίδρυσιν σχολείων, ἐκπαίδευσιν νέων, περίθαλψιν ὀρφανῶν καὶ χηρῶν, καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχιακὰς ἐκτάκτους ἀνάγκας· μέρος δὲ πάλιν συνεισφέρει κατ' ἔτος πρὸς συντήρησιν τοῦ ἐν Χάλκῃ Ἱεροσπουδαστηρίου, τῆς ἐν Φαναρίῳ Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς καὶ τῆς ἄλλης αὐτόθι κειμένης Προκαταρκτικῆς κλπ. Εἰ δὲ καί τις ὡς ἐκ τῶν πολλῶν χρηματικῶν ὑποχρεώσεων καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἰδιωτικῶν ἀναγκῶν παρενεχθείς, ἐφάνη αὐστηρότερος περὶ τὴν λῆψιν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ αὐστηρότης αὕτη παραβαλλομένη πρὸς τοὺς πόνους καὶ μόχθους, οὓς καταβάλλει ἀνενδότως ὑπὲρ τῶν πνευματικῶν καὶ βιωτικῶν συμφερόντων τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ μηδενίζεται· ὁ δὲ ὀρθὸς λόγος, ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη, καὶ τὸ πρὸς τὴν ἱερὰν ἡμῶν θρησκείαν ὀφειλόμενον σέβας ἐπιβάλλουσιν εἰς πάντα εὐσυνείδητον καὶ ἐχέφρονα χριστιανόν, ἐν τοιαύτῃ τινὶ περιπτώσει, συγκατάβασιν καὶ ἀνοχήν.

Ἀλλ' ἀφέντες, ἀγαπητοί ἀδελφοί μου, τὰς τοιαύτας αἰτιάσεις καὶ μεμψιμοιρίας, ἀποτρέψατε τὰ ὦτα ὑμῶν ἀπὸ τῶν εἰσηγήσεων τῶν ἀλλοτρίων, οἵτινες θωπεύοντες ὑμᾶς δι' εὐσχήμων ὀνομάτων· ἐθνικὴ γλῶσσα, ἐθνικὴ Ἱεραρχία κτλ. ἐπιζητοῦσιν ἵνα ἀποσπάσωσιν ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου, ὃν ἀποστυγοῦσι καὶ φρίττουσι, καὶ οὕτως ἀπομονώσαντες ὑμᾶς καὶ ἀποχωρίσαντες ἀπὸ τῆς Γραικικῆς ὁλομελείας, κατορθώσωσιν εὐχερέστερον τὰ κατὰ τῆς Ὀρθοδοξίας ἐπίβουλα αὐτῶν βουλεύματα. Ἀνάγνωτε μετὰ προσοχῆς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ

Θ'. αἰῶνος καὶ ἑξῆς, ἤτοι ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἔλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα ὑπὸ χειρῶν τοῦ Μεγάλου Φωτίου ὁ Θεόχριστος Ἡγεμὼν Βόγορις ἐν τῷ περιωνύμῳ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν, καὶ γνώσεσθε τὴν φοβερὰν ταύτην ἀλήθειαν· ἀνέκαθεν συνεῖδον οἱ ἀντικείμενοι ὅτι διὰ τῆς θρησκευτικῆς καὶ κανονικῆς ἑνότητος τῶν δύο νοημονεστέρων καὶ πολυπληθεστέρων χριστιανικῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, Γραικῶν, φημὶ, καὶ Βουλγάρων, ὅτι ἔσεται ἀκατάβλητος καὶ ἀκαταγώνιστος ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, καὶ ὅτι οὐδὲν ἀνύσουσι κατ' αὐτῆς· διὰ τοῦτο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ διαφόροις εὐσχήμοις προφάσεσιν ἀπεπειράθησαν ἵνα ἀποσπάσωσι τὸ φιλόχριστον Βουλγαρικὸν γένος ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον κανονικῆς καὶ νομίμου συναφείας. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἅπαντα τὰ μηχανήματα ὅσα κατεπανουργεύσαντο κατὰ τῶν Ὀρθοδόξων ἡμῶν κατὰ πᾶσαν τὴν σειρὰν τῶν παρελθόντων αἰώνων ἀράχνης εὐκοπώτερον διεσπάσθησαν, τί μηχανῶνται; περισαλπίζουσι τὸ γλυκὺ τῆς ἐθνικότητος ὄνομα, ὑπεγείρουσιν ἐπιδεξίως τὰς μεταξὺ ἀδελφῶν ἀντιζηλίας, ἀναπλάττουσι καὶ διαδίδουσι διὰ τῶν ὀργάνων αὐτῶν καταπιέσεις καὶ καταθλίψεις ἀφορήτους τοῦ Γραικικοῦ Κλήρου, σκανδαλίζουσι καὶ ἀναταράττουσι τὰς συνειδήσεις τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, καὶ, τέλος πάντων, ἐπιῤῥίπτουσιν ἀναφανδὸν ἐν τῷ μέσῳ τὴν δᾷδα τῆς διχονοίας! καὶ πότε; κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα· καθ' ἣν δηλονότι ἡμέραν ἡ πρώτη λέξις ἡ ἐξελθοῦσα ἐκ τῶν μελιῤῥόγγων χειλέων τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος τοῦ κόσμου, τοῦ ἄρχοντος τῆς εἰρήνης, μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἐξανάστασιν, ἦν ἡ εἰρήνη· « εἰρήνη ὑμῖν »! Ταῦτα πάντα σταθμίζοντες καλῶς, ἀδελφοί μου, ὡς ἐχέφρονες καὶ συνετοί, καὶ τῆς

πατρῴας εὐσεβείας ζηλωταί, ἀποτρέψατε τὰ ὦτα ὑμῶν ἀπὸ τῶν δολερῶν αὐτῶν εἰσηγήσεων, καὶ δεῦτε συνασπισθῶμεν ἅπαντες ἐν τῷ ἱερῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, ὁμονοίας καὶ ἀγάπης ὡς ἰσότιμοι, ἰσόψηφοι καὶ ἰσόνομοι ἀδελφοί, ὡς τέκνα τοῦ αὐτοῦ Οὐρανίου Πατρός· ὡς μέλη τῆς μιᾶς, ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς αὐτῆς ἐλπίδος συγκληρονόμοι· ὅτι « οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ, πάντες γὰρ ΕΙΣ ἐσμὲν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ » κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον τῶν ἐθνῶν.

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί!

Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ΤΡΙΑΔΑ ΟΜΟΟΥΣΙΟΝ ΚΑΙ ΑΧΩΡΙΣΤΟΝ. (α)

Ἔγραφον ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ κϐ'. Ἰουλίου τοῦ ᾳωξ'. σωτηρίου ἔτους.

(α) Τὰ κατὰ τὴν ἀνάκρισιν τοῦ χωρεπισκόπου Μακαριουπόλεως Ἰλαρίωνος (περὶ ἧς λέγω ἐν τῷ προλόγῳ) παρέλιπον δι' εὐλόγους αἰτίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Ἐκ τῶν ἑπομένων Συνοδικῶν Πράξεων καὶ τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων τῶν Θεοστέπτων ἡγεμόνων Οὐγγροβλαχίας καὶ Σερβίας ἅτινα ἀντεγράψαμεν ἐκ τοῦ Α'. Τόμ. τῶν πρὸ ἁλώσεως Κωδήκων τῆς Μεγάλης τοῦ Χ. Ἐκκλησίας, τοῦ ἀπὸ τοῦ 1315 ἀρχομένου καὶ λήγοντος κατὰ τὸ 1372, (α) πληροφορούμεθα 1ον ὅτι ὁ Ἱεράρχης Τορνόβου οὐ μόνον οὐκ εἶχε Πατριαρχικὴν δικαιοδοσίαν, τουτέστιν οὐκ ἦν ἰσότιμος καὶ ἰσοςάσιος τοῖς Πατριάρχαις, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοκέφαλος ἦν, ὡς λ. χ. ὁ Κύπρου, ἀλλ' ἔφερε ψιλὴν προσηγορίαν Πατριάρχου, καὶ ταύτην λόγῳ συγκαταβάσεως· μηδόλως διαφέρων τῶν Μητροπολιτῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ Θρόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' ἀναγνωρίζων (κατὰ τὸν Τόμον τοῦ ἐν Ἁγίοις Γερμανοῦ) πνευματικὴν ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν ἑαυτοῦ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, μνημονεύων τοῦ κυριαρχικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις, ἀνακρινόμενος καὶ δικαζόμενος ὑπ' αὐ-

(α) Ἐξεδόθη ἐπιμελείᾳ Fr. Miklosich καὶ Jos. Müller· ἐπιγράφεται δὲ Acta Patriarchatus Constantinopolitani — Vindobonæ, MDCCCLX.

τοῦ, καθάπερ ἐκεῖνοι, καὶ τὰ παραπλήσια· 2ον ὅτι καὶ ἡ ἐν Σερβίᾳ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνέκαθεν ἀνεγνώριζε κεφαλὴν ἑαυτῆς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην· 3ον ὅτι ἡ Μ. τοῦ Χ. Ἐκκλησία οὐ μόνον οὐκ ἐπεκύρωσε τὴν σύστασιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πεκίου, ἀλλὰ καὶ ἐντόνως διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς κατὰ τὸ 1371 καὶ 4ον ὅτι ἡ Μολδοβλαχία (Ἀλπεστρία Δακία) οὐδέποτε ὑπήχθη ὑπὸ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν (ὥσπερ οἱ ἀδελφοὶ διατριβογράφοι διισχυρίζονται)· τοὐναντίον δὲ, ἔκπαλαι ἀνεγνώριζε πνευματικὴν ἑαυτῆς ἀρχὴν τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην· τὴν δὲ ἐπ' αὐτῆς δικαιοδοσίαν τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνωμολόγησε καὶ δι' ἐπισήμων ἐγγράφων κατεκύρωσε καὶ ὁ Θεόχριστος Ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος κατὰ τὸ 1359 σωτήριον ἔτος.

Παραίνεσις, διδασκαλία καὶ ἀπολογία τοῦ Ἁγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κὺρ Καλλίστου, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν θείας καὶ ἱερᾶς Συνόδου .... γενομένη πρὸς τοὺς ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Τρινόβου εὑρισκομένους τιμιωτάτους μοναχοὺς καὶ λοιποὺς ἱερεῖς.

Μηνὶ Δεκεμβρίῳ, Ἰνδικτιῶνος 2α. τοῦ 6864 (1355).

« Τιμιώτατε ἐν ἱερομονάχοις κὺρ .... καὶ σὺ, τιμιώτατε ἐν μοναχοῖς κὺρ .... ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοὶ υἱοὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος· χάριν, εἰρήνην, ἔλεος καὶ πᾶν ἄλλο, εἴ τι ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, ἐπεύχεται ὑμῖν ἡ μετριότης ἡμῶν ἀπὸ Θεοῦ Παντοκράτορος. Ἡ ὑμετέρα ἔγγραφος ἀναφορὰ διεκομίσθη καὶ ὑπανεγνώσθη συνοδικῶς τῇ ἡμῶν μετριότητι, παρόντων πάντων τῶν ἐπιδημούντων ἱερωτάτων Ἀρχιερέων τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων, καὶ ἐγνώρισεν ἡ μετριότης ἡμῶν ἐξ αὐτῆς ὅσα καὶ περὶ ὧν ἐδηλοῦτε. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Πατριάρχου Τρινόβου, ὅπως οὐ μέμνηται ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς καὶ ποιεῖται ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματος τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῶν ἑτέρων ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν, ὡς οὐδὲ ἡ μετριότης ἡμῶν μέμνηται τοῦ ὀνόματος τούτου κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον, εἰδέναι βουλόμεθα τὴν ὑμετέραν εὐλάβειαν, ὅτι τὸ παρὰ μὲν τῆς ἡμῶν μετριότητος γινόμε-

νον εἰς τοῦτον ἔχει τὸν προσήκοντα καὶ δίκαιον λόγον, τὸ δὲ τελούμενον παρ' αὐτοῦ, ἤγουν τὸ μὴ μεμνῆσθαι τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐν ταῖς ἱεραῖς, ὡς εἴρηται, τελεταῖς ἐστι πάμπαν παραλογώτατόν τε καὶ ἀδικώτατον δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ὁ Πατριάρχης Τρινόβου ἦν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς Ἐπισκόπου ὄνομα φέρων, ὑποτασσόμενος τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ· εἶθ' ὕστερον παρακλήσεως γεγονυίας πολλῆς καὶ δεήσεως εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ταύτην μεγάλην καὶ ἱερὰν Σύνοδον παρὰ τοῦ τότε τὰ τῆς βασιλείας τῶν Βουλγάρων διιθύνοντος σκῆπτρα, διὰ τιμὴν ἐκείνου καὶ τοῦ τοιούτου ἔθνους, ὑποτεταγμένου φανέντος τῇ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐδωρήθη συγκαταβάσεως λόγῳ πρὸς τὸν Τρινόβου τὸ ὀνομάζεσθαι Πατριάρχην Βουλγαρίας, οὐ μέν τοι εἶναι καὶ συναρίθμιον τοῖς λοιποῖς ἁγιωτάτοις Πατριάρχαις, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ μνημονεύεσθαι ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις, κατὰ τὸν θεῖον καὶ ἱερὸν κανόνα τῆς Δ'. Συνόδου λέγοντα ἐπὶ λέξεως οὕτω· « πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων ὅροις ἑπόμενοι καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ρν'. θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων γνωρίζοντες τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὁρίζομεν καὶ ψηφιζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης· καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ρν'. θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς Νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες τὴν βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν ». Ὁμοίως καὶ κατὰ τὸν τῆς ς'. Συνόδου κανόνα διαγορεύοντα διαῤῥήδην ἐπὶ λέξεως οὕτωσί· « ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ρν'. ἁγίων Πατέρων, τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων καὶ χλ'. τῶν ἐν Χαλκηδόνι συνελθόντων νομοθετηθέντα, ὁρίζομεν, ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκεῖνον μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχοντα, μεθ' ὃν ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθω θρόνος, εἶτα ὁ τῆς Ἀντιοχείας καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως ». Ἐπειδὴ ΠΕΝΤΕ Πατριάρχαι ἐτάχθησαν τὸ κατ' ἀρχὰς παρὰ τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ, μέχρις ἂν συνῆν ἡμῖν καὶ ὁ Πάπας Ῥώμης· ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ νῦν εἰσιν ἡνωμένοι οἱ τέσσαρες, οἵτινες κοινωνίαν ἔχοντες ἀδιασπάστως μνημονεύονται παρ' ἀλλήλων ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς πάσαις συνάξεσιν· ἔδει γοῦν τὸν Τρινόβου Πατριάρχην, ἅμα μὲν δι' ἣν ὤφειλεν ἔχειν ὑποταγὴν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτην τοῦ Θεοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, παρ' ἧς εἴληφε καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ ὀνομάζεσθαι Πατριάρχης, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ περιποιεῖσθαι ἑαυτῷ τιμὴν καὶ κοινωνίαν τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν, ἀνάγκην ἔχειν ἀναφέρειν ἀεὶ τήν τε ἡμῶν μετριότητα καὶ τοὺς ἄλλους Πατριάρχας ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις, καὶ οὕτως ἀποσώζειν καὶ αὐτὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ τὸν τύπον τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, κἀντεῦθεν φαίνεσθαι ἡνωμένος καὶ συναρίθμιος ἡμῖν· οὗτος δὲ ἀθετῶν οὐ κωλύσει τοιοῦτον ἐκκλησιαστικὸν θεσμὸν, καὶ ἀποσκιρτῶν τῆς

ΥΠΟΤΑΓΗΣ τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, ἐξ ἧς, ὡς διείληπται, τὸ εἶναι Πατριάρχης κατὰ συγκατάβασιν ἔχει, οὐδεμίαν ποιεῖται μνήμην τῆς ἡμῶν μετριότητος, ΠΡΑΓΜΑ ΠΟΙΩΝ ΑΤΟΠΩΤΑΤΟΝ ΚΑΙ ΕΞΩ ΤΩΝ ΕΞ ΑΡΧΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΤΑΧΘΕΙΣΩΝ ΔΙΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΥΡ ΓΕΡΜΑΝΟΥ· φησὶ γὰρ ὁ αὐτὸς Πατριάρχης ἔν τινι τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων ΑΠΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΣ περὶ τούτων (α)· « τὸ » δὲ ἡμέτερον οὐχ οὕτως ἔχει, ΟΥΧ οὕτως, ἀλλὰ κοσμι» κὴν τὴν κοινωφέλειαν ἐπαγγελλόμενον τῷ τετιμημένῳ » τοῦ τῶν Βουλγάρων ἔθνους Ἀρχιερεῖ τὸ αὐτοκέφαλον » εἶναι ὁλόκληρον ΟΥΚ ΕΤΟΜΟΓΡΑΦΗΣΕΝ, ἀλλὰ δα» σμοφορήσει πάλιν, τοῦτ' ἔστι, δώσει τέλη καὶ φόρους » τῷ τιμήσαντι Πατριάρχῃ καὶ τὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ » ἐπ' ἐκκλησίας ἀναφοράν, ὡς συνεισφοράν, ΩΣ ΕΙΣ » ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ ΜΗ» ΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ, καὶ εἰς λογιστεύσεις καὶ εὐθύνας, » τοῦτ' ἔστι κρίσεις ἀχθήσεται, ἐπὰν ποτέ τις παρατρα» πεὶς τῆς δασμοφορίας ἐξελεχθῇ ». Οὕτω μὲν ἡ ὑπόσχεσις καὶ ἡ συμφωνία τῆς τῶν Βουλγάρων Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν· καὶ χωρὶς δὴ τούτου, εἰ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνος καὶ τὰς τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν κρίσεις, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ ἐπανακρίνει καὶ διευθετεῖ, πῶς οὐ μᾶλλον τῆς τῶν Βουλγάρων Ἐκκλησίας ΚΥΡΙΟΣ ἔσται, παρ' οὗ καὶ τὸ ὀνομάζεσθαι Πατριάρχης τετίμηται; ἀλλὰ γινώσκετε σαφῶς, ὅτι εἴ περ οὐκ ἦν ἡ πρὸς τὸν Ὑψηλότατον βασιλέα τῶν Βουλγάρων, ἐν ἁγίῳ

(α) Πρβλ. τοὺς προεκτεθέντας στίχους τοῦ Ἐφραιμίου.

Πνεύματι γνησιώτατον υἱὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος, κὺρ Ἰωάννην τὸν Ἀσάνη (τὸν Β'.), εἰλικρινὴς σχέσις καὶ διάθεσις αὐτῆς καὶ τὸ μὴ λυπηθῆναι τοῦτον διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, εἶχεν ἀπὸ δικαίου ἡ μετριότης ἡμῶν ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος, ἀνακρῖναι τὰ κατ' αὐτὸν καὶ ἐξετάσαι ταῦτα εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἱερὰν καὶ μεγάλην Σύνοδον, ὡς μέχρι τοῦ νῦν μὴ γινωσκόμενα, καὶ ἢ λαβεῖν τοῦτον διόρθωσιν, ἢ κανονικῶς εὐθῦναι, ὡς ἀθετοῦντα τὴν Ἐκκλησίαν προδήλως, ἐξ ἧς ὡς πολλάκις εἴρηται, τὸ εἶναι Πατριάρχης κεκλήρωται, ἢ τό γε δεύτερον ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΑΙ ΤΟΥΤΟΝ ΤΟΥ ΤΟΙΟΥΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ· ἡ δὲ τοῦ τοιούτου βασιλέως ἀγάπη καὶ διάθεσις πείθει ἐᾶν ἀπολυπραγμόνητα ταῦτα, μέχρις ἂν διόρθωσιν λάβοιεν » κτλ.

Ἐν μηνὶ Μαρτίῳ, Ἰνδικτιῶνος ς'.
τοῦ 6876 (1368) ἔτους.

« Οὐδὲν δικαιοσύνης ἔοικεν εἶναι μακαριώτερον καὶ διὰ τοῦτό γε πᾶσι τοῖς αἱρουμένοις τὰ κρείττω καὶ προτιμότερα ὠφέλιμος· αὕτη γὰρ οἵα τις ὑπερφυὴς καὶ συνεκτικὴ τοῦ παντὸς δύναμις ἐκ τοῦ πρώτου καὶ κυρίως ἀγαθοῦ προϊοῦσα ἐπὶ τὰ κτίσματα, καὶ τὰ οὐράνια πάντα συνέχει καὶ τὰ ἐπίγεια· καὶ γὰρ οὐδέν τι τῶν ὄντων, οὔτε τῶν νοητῶν, οὔτε τῶν αἰσθητῶν ἐστιν, ὃ μὴ πρὸς ταύτης διεξάγεται καὶ ῥυθμίζεται, μόνιμόν τε καὶ ἀδιάλυτον, ὡς ἐφικτὸν συντηρεῖται. Ἐπεὶ δὲ ἡ

πρὸς τὸ χεῖρον τούτων τροπὴ καὶ διάλυσις καὶ φθορὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἁρμονίας ἀπόπτωσις ἀτεχνῶς οὖσα τυγχάνει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἀρετῶν μουσική τε καὶ ἐναρμόνιος τάξις τῇ τῆς δικαιοσύνης ἀναλογίᾳ ῥυθμίζεται καὶ μέλος σωτήριον ἀνακρούεται, ὅπερ ἐστὶν ὁ τῶν ἐν οὐρανοῖς ἑορταζόντων ἀκατάπαυστος ἦχος, ἐντεῦθεν καὶ πᾶσα ἀρετὴ δικαιοσύνη προσονομάζεται διὰ τὸ μηδεμίαν εἶναι τοῦ κόσμου ταύτης καθάπαξ ἐστερημένην· καὶ δίκαιοι πάντες οἱ τῶν ἁγίων καλοῦνται χοροί, πάσης ἀρετῆς ὄντες ἐργάται, οἷα δὴ διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ τῶν ἀριστερῶν μετὰ τοῦ μακαρίου Παύλου καὶ τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν πειρασμῶν τοῦ παρόντος βίου γεγονότες ἀνώτεροι. Ἀλλὰ καὶ αἱ κατὰ κόσμον τῶν ἀνθρώπων διάφοροι πολιτεῖαι καὶ αἱ καταστάσεις, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πᾶσα πόλις καὶ χώρα τῆς δικαιοσύνης καθάπαξ ἀντεχομένη, τεῖχος ἑαυτῇ παρίστησι τοῦ τῶν Βαβυλωνίων σεμνότερον, τοὺς ἀδίκους καὶ πολεμίους ἐκ τούτου καλῶς ἀμύνεσθαι δυναμένη. Ἐπεὶ τοίνυν τοιοῦτον ὑπερφυές τε καὶ θεῖον ὁ λόγος τὸ τῆς δικαιοσύνης ἀπέδειξε χρῆμα, ἀνθεκτέον ἂν εἴη ταύτῃ καὶ περιεκτέον πάσῃ σπουδῇ, καὶ ζητητέον πρὸ πάντων γένος ἅπαν καὶ ἡλικίαν ἅπασαν, καθάπερ τι φῶς καὶ ζωτικήν τινα δύναμιν τοῦ τῆς δικαιοσύνης ἡλίου προερχομένην εἰς τὰ τοῦ κόσμου πληρώματα, καὶ πάντα κατακοσμοῦσαν καὶ θάλπουσαν, καὶ τῆς σκοτεινῆς ἀταξίας τε καὶ συγχύσεως ἀπαλλάττουσαν, οὐχ ἥκιστα δὲ τοὺς ἐθνῶν τε καὶ πόλεων ἀρχὴν ἐγκεχειρισμένους καὶ προστασίαν· διότι καθάπερ ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις καὶ τέχναις κατάλληλός ἐστιν ἐργασία καὶ πρᾶξις, πρὸς τὸ ἴδιον τέλος τὸ ἑαυ-

τῆς ἔργον προάγουσα, οὕτω δὴ τῇ τοῦ ἄρχειν ἐπιστήμῃ ἐργασία μέν ἐστιν ἡ δικαιοσύνη, τέλος δὲ ταύτης καὶ οἷον εἰπεῖν καρπὸς τῶν καμάτων τὸ τῶν ὑπηκόων εἰρηνικόν τε καὶ ἀστασίαστον, ὥσπερ ἀμέλει τοῖς γεωργοῖς τέλος μέν ἐστιν ἡ τοῦ σίτου καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν εὐφορία, ἐνέργεια δὲ ἡ τῆς γῆς ἐργασία. Ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ δικαίου τὸ μὲν πρὸς θεόν, τὸ δὲ πρὸς ἀνθρώπους ἀνάγεται, τὸ θεῖον πάντως τῶν ἀνθρωπίνων προηγεῖσθαι χρεών, πρῶτον μέν, ὅτι τὰ θεῖα τῶν ἄλλων ἀεὶ προτιμότερα, δεύτερον δ' ὅτι καθάπερ τοῖς γεωργοῖς τε καὶ φυτοκόμοις δίκαιον ἂν εἴη πρὸ πάντων τῶν οἰκείων πόνων ἀπαρχὰς τῷ θεῷ προσκομίζειν, οὕτω δὴ καὶ τοῖς ἡγεμόσι καὶ ἄρχουσι τὴν δικαιοσύνην προσῆκον ἀπάρχεσθαι τούτῳ, ὡσὰν μὴ ἀχάριστοι περὶ τὸν εὐεργέτην ὀφθεῖεν· δι' αὐτοῦ γὰρ βασιλεῖς βασιλεύουσι καὶ δυνάσται κρατοῦσι γῆς. Διὰ τοῦτο κἀμὲ, ἐπειδή περ ἡ πάντα κυβερνῶσα καὶ διιθύνουσα πρόνοια πόλεων καὶ χωρῶν οὐκ ὀλίγων ἡγεμόνα καὶ ἀρχηγὸν προεστήσατο, δέον ἂν εἴη, καθάπερ τοὺς ἀρίστους τῶν ἰατρῶν, μὴ μόνον τὰς ἐπερχομένας εἰς τὸ ἑξῆς ἀδικίας οἷα τινὰ μέλλοντα πάθη προαναστέλλειν τοῖς προφυλακτικοῖς τῶν φαρμάκων, ἀλλὰ καὶ εἴ τι τῶν ἀδίκων εἰσεκώμασε προλαβόντως, ἀνατεμεῖν καὶ ἀνακαθάραι τῇ μαχαίρᾳ τῆς ἐξουσίας· οὐ γὰρ εἰκῇ, φησί, ταύτην φοροῦμεν, διάκονοι θεοῦ γεγονότες, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. Ἐπεὶ τοίνυν Στέφανος ἐκεῖνος ὁ Οὔρεσης, Σερβίας καὶ Ῥωμανίας Αὐτοκράτορα ἑαυτὸν ἀνειπὼν, τῷ ὕψει τοῦ ἀξιώματος καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἐξουσίας τὴν καρδίαν συνεπαρθείς, οὐ μόνον τὰς ἀλλοτρίας καὶ μὴ ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις πλεονεκτικοῖς ὀφθαλμοῖς ἑώρα, καὶ ἄδικα ξίφη

κατὰ τῶν μηδὲν ἠδικηκότων ἐγύμνου, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐλευθερίας καὶ πολιτείας τοὺς ταύτῃ φύντας καὶ τραφέντας καὶ αὐξηθέντας ἐλεεινῶς ἀπεστέρει, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν θείων τὴν ἀδικίαν ἐξέτεινε, καὶ τὰ ἀρχαῖα τῆς Ἐκκλησίας θεσμὰ, ἔτι καὶ τὰ τῶν Πατέρων ὅρια κακῶς ὑπερβαίνειν καὶ διασπᾶν ἐπεχείρησε καὶ κατατέμνειν εἰς ἀνισότητα, ὥσπερ ἕτερός τις τῶν ἐξ οὐρανοῦ κριτής τε καὶ νομοθέτης τῶν τοιούτων κατατολμῶν καὶ νόμον κύριον μὴ ὅτι γε τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλὰ καὶ τῶν θείων πραγμάτων τὸ ἑαυτοῦ τιθεὶς θέλημα, αὐτοχειροτόνητον μὲν ΑΚΑΝΟΝΙΣΤΩΣ ΕΠΛΑΣΑΤΟ Πατριάρχην (α), οὐκ ὀλίγας δὲ Μητροπόλεις τῆς Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τολμηρῶς ἁφαρπάσας ἐπιδέδωκε τούτῳ, κἀντεῦθεν συνέβη ΣΧΙΣΜΑ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς κεφαλῆς ἀθλίως ἀπορῥαγῆναι, καὶ τῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ζωτικῆς προϊούσης δυνάμεως στερηθῆναι καὶ νεκρωθῆναι, οὐκ ἀνεχομένη ἡ βασιλεία μου τὴν τοιαύτην καινοτομίαν καὶ ἀδικίαν ὁρᾶν ἀδιόρθωτον καὶ ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν καὶ χεῖρα τοσούτων ἀνθρώπων ψυχικὸν ὄλεθρον, ὥσπερ εἰ μὴ τοῖς Ῥωμαίοις τὴν ἀρχαίαν ἀποδοίην ἐλευθερίαν, ὥστε κατὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους νόμους τῶν βασιλέων πολιτεύεσθαι πάλιν καὶ τῆς βαρβαρικῆς τυραννίδος καὶ ἀδικίας ἀπηλλαγμένη καθάπαξ διατελεῖν, ἀβίοτον εἶναί μοι τὸν βίον δοκεῖ· οὕτως « οὐκ ἔδωκα ὕπνον τοῖς ὀφθαλ-» μοῖς, κατὰ τὸν ἐν βασιλεῦσι Προφήτην εἰπεῖν, καὶ » τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς

(α) Ἐννοεῖ τὸν Πεκίου. Πρβλ. καὶ τὸ περὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τούτου Κεφάλ. τοῦ Συνταγματίου Χρυσ. Ἱεροσολ.

» κροτάφοις μου, ἕως οὗ εὕρω κἀγὼ τόπον τῷ Κυρίῳ » καὶ σκήνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ », εἴπερ τόπος Θεοῦ καὶ σκήνωμα καὶ ναός ἐστι, κατὰ τοὺς θείους χρησμοὺς, αἱ καθαραὶ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ καὶ θείας χάριτος πεπληρωμέναι, ἧς ἡμεῖς ἐκπεπτώκαμεν, τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀφεστηκότες. Ὅθεν πρεσβείαν ἐξαποστείλας πρὸς τὸν Παναγιώτατόν μου Δεσπότην, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, θεραπείαν ἠτησάμην τοῦ τοιούτου κακοῦ, ὃς δήπου καὶ μὴ ἀμελήσας, ἀλλὰ πατρικοῖς σπλάγχνοις ἐπικαμφθείς, ἐξαπέστειλε τὸν δεσπότην μου καὶ πατέρα μου καὶ τῆς ἐμῆς ψυχῆς προστάτην καὶ ἰατρὸν, τὸν Πανιερώτατον Μητροπολίτην Νικαίας, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον πάσης Βιθυνίας, ὅστις ἐλθὼν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ διαλύσας, πολλοῖς ἱδρῶσι καὶ πόνοις εἰρηνοποίησε τὰ διεστῶτα τῇ δυνάμει τοῦ παναγίου Πνεύματος, καὶ κατήλλαξε τὰ τέκνα πρὸς τὴν κοινὴν Μητέρα, μεταδοὺς ἡμῖν ἁγιασμοῦ τε καὶ φωτισμοῦ, θείων τε καὶ πνευματικῶν χαρισμάτων. Διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀποδίδωμι δι' αὐτοῦ τῷ πάντων Βασιλεῖ καὶ Δεσπότῃ, τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Παναγιωτάτῳ μου Δεσπότῃ, τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ πάσας τὰς ἁρπαγείσας Ἐκκλησίας καὶ Μητροπόλεις, καὶ πάντα τὰ πατριαρχικὰ δίκαια ὅλῃ χειρὶ καὶ γνώμῃ· πάντα γὰρ ταῦτα ὑπὸ τὴν ἐμὴν ἐξουσίαν ἀρτίως γεγόνασιν, ἀρξαμένου μου τοῦ τοιούτου θεαρέστου ἔργου καὶ σωτηρίου, ἐπειδὴ τῆς ἁρπαγῆς ταύτης ἕνεκα καὶ τὸ σκάνδαλον τῆς Ἐκκλησίας χρόνον ΟΥΚ ὀλίγον προὐχώρησε, καὶ ἡ λύμη τῶν τοσούτων ψυχῶν εἰσεφθάρη. Ὅθεν καὶ ἡ τοιαύτη τοῦ θείου δικαίου ἀπόδοσις, καὶ ἡ πρὸς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν καταλλαγὴ καὶ ὑποταγὴ ἕξει

τὸ μόνιμόν τε καὶ ἀκατάλυτον μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος, εἴπερ τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν. Εἴ τις δὲ τῶν ἁπάντων, τῶν τε νῦν ὄντων, τῶν τ' ἐσσομένων καὶ μετ' ἐμὲ τῆς κατ' ἐμὲ ταύτης ἐπειλημμένων ἀρχῆς, εἰς οὐδὲν λογισάμενος τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν, παριδὼν μὲν τὸ τοῦ Θεοῦ δίκαιον, ἀθετήσας δὲ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας, ἁρπάσει πάλιν τὰς Ἐκκλησίας τολμηρῶς καὶ ἀθέως καὶ τῆς κοινῆς ἀποστερήσει Μητρὸς, ἐκπέσοι τῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πνευματικῆς συναφείας καὶ χάριτος καὶ ζωῆς, ἐπεί περ ἡ τοῦ σώματος τοῦ μέλους ἀποκοπὴ καὶ τῆς κεφαλῆς ἐστι χωρισμός, καὶ σῶμα μέν ἐστιν ἡ Ἐκκλησία, κεφαλὴ δὲ ὁ Χριστός· ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρὰς ἐπισπάσαιτο τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, ἐπειδή περ ἐκεῖνοι μὲν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνῆλθον ἑνώσεως καὶ εἰρήνης, οὗτος δὲ τὴν ἐναντίαν ἐκείνης βαδίζει. Ἀσφαλείας δὲ μείζονος χάριν καὶ τὸ παρὸν ἐξετέθη γράμμα τῆς βασιλείας μου, ἐν μηνὶ Μαρτίῳ, Ἰνδικτιῶνος ις'. τοῦ ,ϛωος'. ἔτους ».

(Εἶχε καὶ ὑπογραφὴν Σερβικήν·
ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΥΓΚΛΗΣΗΣ).

Πρᾶξις ἐπὶ τῇ ἑνώσει τῶν ἐκκλησιῶν τῆς τε ἡμετέρας καὶ τῆς Σερβίας.

Φιλόθεος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Μηνὶ Μαΐῳ, Ἰνδικτιῶνος θ'. τοῦ 6879 *(*1371*)*

« Φθάνει πρὸ χρόνων ἤδη πολλῶν ἡ Μήτηρ τῶν ἐκκλησιῶν, ἡ Ἁγιωτάτη καὶ Καθολικὴ Μεγάλη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, στερηθεῖσα τῶν περὶ τὰ μέρη τῆς Σερβίας ἰδίων Μητροπόλεων (α), ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ ταύτην τελουσῶν, ὁπηνίκα ὁ τῆς Σερβίας τὸ τηνικαῦτα Κράλης, ὁ κῦρις Στέφανος ἐκεῖνος, τὸν τῶν Ῥωμαίων τόπον παραλαβὼν καὶ τὰς ἐκκλησίας ἀποστήσας τῇ Καθολικῇ καὶ Μητρὶ παραδέδωκε πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Πεκίου καὶ Σερβίας, καὶ ὑπὸ τὴν ἐκείνου ἐνορίαν ταύτας ἀποκατέστησε, καὶ ἐχειροτονοῦντο κακῶς ὑπ' ἐκείνου καὶ παρανόμως οἱ τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιῶν Ἀρχιερεῖς καὶ προστάται, δι' ἃ καὶ ἀπέστησαν τῆς ἡμῶν κοινωνίας αὐτός τε πρῶτος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πάντες, καὶ ὅσοι περ ὑπ' αὐτοῦ τὰς χειροτονίας ἐλάμβανον, Ἀρχιερεῖς τε καὶ Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι, καὶ ὁ λοιπὸς ἱερατικὸς κατάλογος· καὶ ἦν οὐ σμικρὸν τὸ δεινὸν τοιούτου σχίσματος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Χριστοῦ, ἀπορραγέντων ἐξ ἀνάγ-

(α) Τὸ Σερβικὸν Κράτος περιελάμβανε τὸ πάλαι καὶ πάσας τὰς χώρας τὰς ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιοχὴν τοῦ Πεκίου.

κης σὺν τοῖς ἱερεῦσι καὶ πάντων τῶν ἐκεῖ χριστιανῶν, τοῦ τοιούτου πλήθους καὶ ἀναριθμήτου σχεδόν, τῆς Μεγάλης καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπεὶ δὲ ὁ εὐτυχέστατος Δεσπότης Σερβίας, κῦρις Ἰωάννης ὁ Οὔγκλησης, τοῦ πλέον τοῖς ἡμετέροις μέρεσιν ἐγγίζοντος τόπου κύριος καταστὰς, ἄνθρωπος ὑπάρχων φρόνιμος καὶ καλὸς καὶ τρόπου καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἔνοικον κεκτημένος, ἠθέλησεν ἐπανασώσασθαι τὰς ἐκκλησίας ταύτας τῇ ἰδίᾳ μητρὶ καὶ κεφαλῇ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἐζήτησε τοῦτο μετὰ μεγάλης σπουδῆς εἰς τὴν ἡμῶν μετριότητα καὶ τὴν περὶ αὐτὴν ἱερὰν καὶ μεγάλην Σύνοδον τῶν ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων, καὶ ἐγένετο τοῦτο τὸ μέγα καὶ ἀξιόλογον ἔργον εὐδοκίᾳ τοῦ εἰρηνοποιήσαντος τὰ πάντα Σωτῆρος ἡμῶν, καὶ καταλύσαντος τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, καὶ τὸ μεσότειχον τοῦ φραγμοῦ διακόψαντος, καὶ ἐδόθη ταῖς ἐκκλησίαις εἰρήνη, ἣν ὁ δεσπότης Χριστὸς, ἡ αὐτοειρήνη, ἐπὶ τὸ ἑκούσιον ἐρχόμενος πάθος καὶ τὸν σταυρὸν, τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ μαθηταῖς ὥσπερ τινὰ κλῆρον πατρικὸν κατέλιπε, καὶ ἡνώθησαν αἱ Μητροπόλεις αὗται τῇ Μεγάλῃ καὶ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀπολαβούσῃ πάντα τὰ ἑαυτῆς, ἅπερ ἐζερήθη πρὸ χρόνων, καὶ ἐδεξάμεθα τοὺς Ἀρχιερεῖς αὐτῶν εἰς κοινωνίαν, ἑτέρους δὲ καὶ ἐχειροτονήσαμεν, καὶ γέγονεν ἕνωσις καὶ ἀποκατάστασις, ὡς τὸ πρότερον. Διὰ ταῦτα συνδιασκεψαμένη ἡ μετριότης ἡμῶν τῇ περὶ αὐτὴν ἱερᾷ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ τῶν ἱερωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τὸ παρὸν ἀπολύει συνοδικὸν σιγιλιῶδες γράμμα, δι' οὗ καὶ παρακελεύεται ἐν ἁγίῳ Πνεύματι στέργειν καὶ ἐμμένειν τὴν γεγονυῖαν ἱερὰν ταύτην πρᾶξιν εἰς τὸ ἑξῆς, ὥστε ἡνωμένας εἶναι ἀπὸ τοῦ νῦν τὰς ἐκκλησίας τῇ ἁγιωτάτῃ

καὶ Καθολικῇ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ μηδένα τῶν ἁπάντων ἔχειν ἄδειάν ποτε τῶν καιρῶν καθ' οἱονδήποτε τρόπον τολμῆσαι ἀποστῆναι τὰς Ἐκκλησίας ταύτας τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, κἂν εἴ τι καὶ γένηται ἐπὶ τῷ τόπῳ τούτῳ, εἴτε μεταλλαγὴ τοῦ αὐθέντου τοῦ τόπου, εἴτε τι ἕτερον. Διὰ γοῦν τὴν εἰς τὸ μέλλον ἀσφάλειαν καὶ βάρος φρικώδους ἀφορισμοῦ ἐκφωνεῖ ἡ μετριότης ἡμῶν συνοδικῶς κατὰ τοῦ βουληθησομένου καὶ ἐπιχειρήσοντος ὅλως ποτὲ διαστῆσαι τὰς ἐκκλησίας ταύτας, ἐν ὁποιῳδήποτε καταλόγῳ καὶ τάξει τυγχάνει ὢν ὁ τοιοῦτος, εἴτε Μητροπολίτης ἐστὶν, εἴτε Ἐπίσκοπος, εἴτε Ἱερεὺς, εἴτε Διάκονος, εἴτε ὅλως τοῦ καταλόγου (τοῦ) ἱερατικοῦ, εἴτε Κληρικὸς ὁποιασδήποτε Ἐκκλησίας, εἴτε μοναχὸς, εἴτε ἄρχων τοῦ τόπου, εἴτε λαϊκὸς, εἴτε ἄλλος ὁποῖος ἂν εἴη. Ἔστωσαν δὲ πάντες γινώσκοντες, ὡς εἴπερ γενήσεταί τι τοιοῦτον, οἷον καὶ πρότερον, οἱ τοῦτο πεποιηκότες οὐ τεύξονται πάλιν ὡς καὶ πρότερον τῆς συμπαθείας τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' οἱ μὲν ἔχοντες ἱερατικὸν βαθμὸν, εἴτε Ἀρχιερεῖς εἰσιν, εἴτε ἱερεῖς, καθαιρεθήσονται παρὰ τῆς Μεγάλης Συνόδου παντελῶς, οἱ δὲ λαϊκοὶ, εἴτε ἄρχοντες, εἴτε ἰδιῶται, ὑποκείμενοι ἔσονται τῷ ἀφορισμῷ, ὡς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ διαστήσαντες καὶ σχίσαντες, καὶ τὰ μέλη αὐτῆς ἀποστήσαντες τῆς κεφαλῆς. Τούτου γὰρ χάριν ἀπολέλυται καὶ τὸ παρὸν συνοδικὸν σιγιλιῶδες γράμμα τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπὶ τῷ προσεῖναι ταῖς ἐκκλησίαις ταύταις εἰς μόνιμον καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν, κατὰ μῆνα Μάϊον τῆς ἐνιζαμένης θ'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ ,ζωοθ'. ἔτους».

(Εἶχε καὶ διὰ τιμίας Πατριαρχικῆς χειρὸς τό· Φιλόθεος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης).

(Μηνὶ Μαΐῳ, Ἰνδικτιῶνος θ'. προκαθημένου τοῦ Παναγιωτάτου ἡμῶν Δεσπότου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου).

Κατὰ μῆνα Μάϊον τῆς ἑστιαμένης ιϐ'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ 6867 (1357).

« Ὁ εὐγενέστατος μέγας Βοϊβόδας καὶ αὐθέντης πάσης Οὐγγροβλαχίας, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι γνησιώτατος υἱὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, κὺρ Ἀλέξανδρος, ὑπὸ φιλοθέου γνώμης κεκινημένος καὶ πολλὴν ἐνδεικνύμενος τὴν στοργὴν καὶ ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐζήτησεν οὐ μόνον ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις διὰ γραμμάτων αὐτοῦ, καὶ ἐδεήθη τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν θείας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, ὡς ἂν ᾖ τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς οὕτος καὶ ἡ πᾶσα αὐτοῦ ἐπικράτεια καὶ ἀρχὴ ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀνάκρισιν καὶ διεξαγωγὴν τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ δέξηται Ἀρχιερέα, χειροτονίαν ὄντα τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ εἰς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον τελοῦντα, καὶ ἔχῃ τοῦτον ὡς γνήσιον ποιμένα πάσης Οὐγγροβλαχίας εἰς εὐλογίαν καὶ πνευματικὸν καταρτισμὸν αὐτοῦ τε καὶ τῶν παίδων καὶ πάσης τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ· διὸ καὶ πρό τινος ἤδη καιροῦ προσεκαλέσατο πλησιάζοντα αὐτῷ τὸν ἱερώτατον Μητροπολίτην Βιτζίνης, ὑπέρτιμον ἀγαπητὸν κατὰ Κύριον ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ Ὑάκινθον, καὶ ἐδέξατο ἀσμενέστατα τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ, καὶ ἔδειξε πρὸς αὐτὸν τὴν προσήκουσαν ὑποταγὴν καὶ εὐλάβειαν, καὶ ἐζήτησε μετὰ πολλῆς παρακλήσεως, ἵνα κατὰ μὲν

τὸ παρὸν μετατεθῇ ὅδε ὁ ἱερώτατος Μητροπολίτης Βιτζίνης, ἀπόδεκτος φανεὶς κατὰ πολὺ τῷ τοιούτῳ μεγάλῳ Βοϊβόδᾳ, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πάσης Οὐγγροβλαχίας, μετὰ δὲ θάνατον αὐτοῦ δὴ τοῦ Βιτζίνης ψηφίζηται ἕτερος, καὶ χειροτονούμενος παρὰ τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐκπέμπηται ἐκεῖσε ὡς ποιμὴν καὶ Ἀρχιερεὺς γνήσιος πάσης Οὐγγροβλαχίας. Ἐπεὶ οὖν ἐκρίθη παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν θείας ὁμηγύρεως τῶν ἱερωτάτων Ἀρχιερέων ἡ τοιαύτη ζήτησις καὶ ἀξίωσις τοῦ εὐγενεστάτου μεγάλου Βοϊβόδα εἰς πολλῶν ψυχῶν ὠφέλειαν καὶ κατάστασιν, πᾶς δὲ ὁ κόσμος, καθὼς ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις ὁ Κύριος ἀπεφήνατο, μιᾶς ψυχῆς οὐκ ἀντάξιος, καὶ διὰ τοῦ προφήτου « ὁ ἐξάγων ἄξιον ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔστι» , μέλλει δὲ ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀρχιερατικῆς ἐπιστασίας καὶ ποιμανσίας ὁ ἐν τῇ εἰρημένῃ ἀρχῇ καὶ Ἐπικρατείᾳ πάσης τῆς εἰρημένης Οὐγγροβλαχίας εὑρισκόμενος χριστώνυμος τοῦ Κυρίου λαὸς ὁδηγεῖσθαι εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν σωτηρίων τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, εἰσηγουμένου τοῦ Ἀρχιερέως καὶ ἐκδιδάσκοντος αὐτοὺς τὴν τοῦ Εὐαγγελίου ὁδὸν καὶ ἀφιστῶντος καὶ κωλύοντος ἀπὸ τῶν ἀπηγορευμένων ἔργων τῆς ἁμαρτίας καὶ παντὸς ἐκφύλου καὶ ἀλλοτρίου δόγματος τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ, ἔτι δὲ καὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος διὰ σπουδῆς τοῦτο μελλούσης ἀεὶ ποιεῖν καὶ γράφειν καὶ νουθετεῖν αὐτοὺς εἰς τήρησιν τῆς ἀσφαλοῦς ἡμῶν πίστεως, ὅπερ ἀφορᾷ εἰς πολλὴν ψυχικὴν ὠφέλειαν αὐτῶν, ὑπὲρ οὗ θείου πράγματος οὐχ ἱκανὸς ὅλος ὁ κόσμος, ὡς ἀποδέδεικται, διὰ γοῦν ταῦτα ἡ μετριότης ἡμῶν, συνδιασκεψαμένη τὰ περὶ τούτου τῇ περὶ αὐτὴν θείᾳ ὁμηγύρει τῶν ἱερωτάτων Ἀρχιερέων, τῷ Ἡρακλείας

. . . . . .

ἐπεὶ ἀμεταθέτως ἐξέχεται εἰς τὸ μετατεθῆναι τόν δε τὸν Μητροπολίτην Βιτζίνης ὁ τοιοῦτος μέγας Βοϊβόδας εἰς τὸν θρόνον πάσης Οὐγγροβλαχίας καὶ ἐπικρατείας καὶ ἀρχῆς αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸ παρὸν οὐκ εἰς ἕτερόν τινα, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχιερατικὴν ταύτην προστασίαν μετὰ πολλῆς ζητεῖ παρακλήσεως, ὑπισχνούμενος δοῦναι ἐνόμοτον καὶ ἔγγραφον ἀσφάλειαν, ἵνα τελῇ τὸ ἀπὸ τοῦ δε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, μέχρις ἂν συνίσταται ἡ αὐθεντία καὶ ἀρχὴ αὐτοῦ, ἡ εἰρημένη πᾶσα Οὐγγροβλαχία, ὑπὸ τὴν καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτην τοῦ Θεοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν κατὰ τὸν ἀναγεγραμμένον τρόπον, μετέθηκε τοῦτον δὴ τὸν Βιτζίνης ἡ μετριότης ἡμῶν γνώμῃ καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου μου Αὐτοκράτορος, τοῦ πάντ' ἀρίστου καὶ ἀπαραμίλλου τῇ τοῦ ἤθους καὶ τῶν τρόπων χρηστότητί τε καὶ γαληνότητι καὶ τὸ δίκαιον ἐν ἅπασι βουλομένου κρατεῖν καὶ παῤῥησιάζεσθαι, εἰς τὸν θρόνον πάσης Οὐγγροβλαχίας. Ἔσται τοίνυν τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸν ἑξῆς ἅπαντα χρόνον ὁ δηλωθεὶς ἱερώτατος Μητροπολίτης πάσης Οὐγγροβλαχίας, ὑπέρτιμος, ἀγαπητὸς κατὰ Κύριον ἀδελφὸς ἡμῶν καὶ συλλειτουργὸς, ὥσπερ τοῦ θρόνου ταύτης καὶ τοῦ ὀνόματος, οὕτω μετέχων καὶ ἀπολαύων καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, ἅτε δὴ γνήσιος Ἀρχιερεὺς διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀποκαταστὰς τῆς δηλωθείσης ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν τε καὶ ὑποτύπωσιν, ἀναγνώστας τε σφραγίζων ἐκ πάσης τῆς ἐπαρχίας καὶ ἐνορίας αὐτοῦ, καὶ ὑποδιακόνους καὶ διακόνους προβιβάζων καὶ πρεσβυτέρους χειροτονῶν, ἐπιλαβόμενός τε καὶ πάντων τῶν ὁθενδήποτε διαφερόντων ταύτῃ δικαίων. Ὅθεν ὀφείλουσιν οἵ τε ἐν αὐτῇ κληρικοὶ

καὶ οἱ ἄλλοι ἱερωμένοι, μοναχοὶ καὶ λαϊκοὶ, ὑπείκειν καὶ ὑποτάσσεσθαι τούτῳ, ὅσα καὶ γνησίῳ αὐτῶν ποιμένι καὶ πατρὶ καὶ διδασκάλῳ, καὶ δέχεσθαι προθύμως καὶ ἀποπληροῦν, ὅσα μέλλει λέγειν καὶ παραινεῖν καὶ ἐκδιδάσκειν αὐτοὺς, ἀφορῶντα εἰς ψυχικὴν λυσιτέλειαν, τηρουμένης ἀπαραποιήτου κἀν τῷ ἑξῆς ἀεὶ χρόνῳ τῆς ἐνομότου ἀσφαλείας καὶ ὑποσχέσεως ἐγγράφου εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ τοιούτου εὐγενεστάτου μεγάλου Βοϊβόδα εἰς τὸ εἶναι ἀεὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Οὐγγροβλαχίας ὑπ' αὐτὴν καὶ δέχεσθαι ἀπ' αὐτῆς Ἀρχιερέα γνήσιον. . . . ἐπειδὴ τούτου ἕνεκεν καὶ ἡ παροῦσα συνοδικὴ πρᾶξις γεγονυῖα τῷ εἰρημένῳ Μητροπολίτῃ πάσης Οὐγγροβλαχίας καὶ ὑπερτίμῳ εἰς ἀσφάλειαν ἐπιδέδοται, ἀπολυθεῖσα κατὰ μῆνα Μάϊον τῆς ἐνισταμένης ιϐ'. Ἰνδικτιῶνος τοῦ ,ϛωξϛ'. ἔτους, ἥτις καὶ ὑπεσημάνθη τῇ αὐτοχείρῳ γραφῇ τῆς ἡμῶν μετριότητος ». (α)

« Εὐγενέστατε, συνετώτατε, ἀνδρικώτατε, μέγα Βοϊβόδα καὶ Αὐθέντα πάσης Οὐγγροβλαχίας, ἐν ἁγίῳ Πνεύ-

(α) Ἡ Μολδοβλαχία ἀνέκαθεν ὑπήγετο *κανονικῶς* ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως· ἐφεξῆς ὅμως διὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων καὶ τὴν ἐν αὐτῇ πολυχρόνιον οἴκησιν, ἐπειδὴ αἱ πνευματικαὶ σχέσεις τῆς ἐκεῖ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον ἐχαλαρώθησαν, ἠβουλήθη ὁ ἀείμνηστος Ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος ἵνα ἀνακαινίσῃ αὐτὰς καὶ συσφίγξῃ στενότερον.

ματι γνησιώτατε, ποθεινότατε υἱὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος κὺρ Ἀλέξανδρε, ὑγιείαν καὶ εὐθυμίαν ψυχῆς, σώματός τε ῥῶσιν καὶ εὐεξίαν, καὶ πᾶν ὅ,τι ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, ἐπεύχεται τῇ ἀντιλήψει σου ἡ μετριότης ἡμῶν ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος. Ἀπὸ τῶν γραμμάτων τῆς σῆς εὐγενείας καὶ τῶν προτέρων καὶ τῶν ὑςέρων ἐγνώρισεν ἀκριβῶς ἡ μετριότης ἡμῶν, ὅσα ἐδήλου ἡ εὐγένειά σου, καὶ ἀπεδέξατο κατὰ πολὺ καὶ ἐπήνεσε τὴν εὐπείθειαν καὶ ὑποταγὴν καὶ στοργὴν καὶ ἀγάπην, ἣν ἔχεις εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριςοῦ Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις ἐστὶν ἡ πηγὴ καὶ ἡ ῥίζα τῆς εὐσεβείας καὶ τὸ στήριγμα καὶ ὁ θεμέλιος τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ μάλιστα, ὅτι ζητεῖς ἀπὸ ψυχῆς Ἀρχιερέα καὶ ποιμένα καὶ διδάσκαλον τοῦ τόπου καὶ τῆς Ἐπικρατείας τῆς εὐγενείας σου, χειροτονίαν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς υἱὸς αὐτῆς γνήσιος καὶ εὐπειθὴς, καθὼς ἐστιν ὀφειλόμενον παντὶ βουλομένῳ θερμῶς καὶ μετὰ εἰλικρινοῦς πίστεως δέχεσθαι τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀποτρέπεσθαι τάς τε παρασυναγωγὰς καὶ τὰ ἔκφυλα καὶ ἀλλότρια δόγματα. Ἐπεὶ οὖν, ὡς εἴρηται, μετὰ πολλῆς ἀποδοχῆς καὶ ὀρέξεως ζητεῖ ἡ εὐγένειά σου, ἵνα ἔχῃ αὐτόθι Ἀρχιερέα τῆς περὶ τὴν ἡμῶν μετριότητα θείας καὶ ἱερᾶς Συνόδου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καὶ νῦν μὲν τὸν ἱερώτατον Μητροπολίτην Βιτζίνης, ὑπέρτιμον, ἀγαπητὸν κατὰ Κύριον ἀδελφὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ συλλειτουργὸν κὺρ Ὑάκινθον, μετὰ δὲ παρέλευσιν αὐτοῦ, ὃν ἂν ἐκλέξηται καὶ χειροτονήσῃ ψήφῳ συνοδικῇ ἡ καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτη τοῦ Θεοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, καὶ ἐκπέμψῃ πρὸς τὴν εὐγένειάν σου καὶ πρὸς τὴν αὐτόθι πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐπικράτειαν αὐτοῦ Ἀρχιερέα γνήσιον, καὶ ὅτι διαβεβαιοῦται ἡ

εὐγένειά σου ἐνόρκως καὶ μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας, ὅτι καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ μέλλει εἶναι τοῦτο ἀπαραποίητον καὶ ἀμετάθετον εἰς τοὺς κληρονόμους καὶ διαδόχους αὐτῆς εἰς τὸ μηδέποτε θελῆσαι δέξασθαι αὐτοὺς Ἀρχιερέα ἑτέρωθεν, κἂν οἷος ἄρα καὶ ἔςιν, εἰ μὴ χειροτονίαν καὶ ἀποστολὴν τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Διὰ γοῦν ταῦτα πάντα καὶ μάλιςα διὰ τὸ ἔχειν τὴν εὐγένειάν σου καθαρὰν εὔνοιαν καὶ ἀγάπην καὶ εἰς τὸν ἐκ Θεοῦ κράτιστον καὶ ἅγιόν μου Αὐτοκράτορα, τὸν Ὑψηλότατον βασιλέα τῶν Ῥωμαίων, τὸ συμφόρημα πάντων τῶν ἀγαθῶν, τὸν γαληνότατον καὶ φιλανθρωπότατον, ἐπηυδόκησε μὲν αὐτὸς δὴ ὁ κράτιστος καὶ ἅγιός μου Αὐτοκράτωρ, ἐψηφίσατο δὲ καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱερωτάτων Ἀρχιερέων, καὶ ἤδη κατὰ τὴν ἀποδοχὴν καὶ τὴν ζήτησίν σου καὶ τὸ συμφέρον τοῦ αὐτόθι χριστωνύμου λαοῦ μετετέθη ὁ ἱερώτατος Μητροπολίτης Βιτζίνης, οὗτος δὴ ὁ κὺρ Ὑάκινθος, διὰ τῆς νενομισμένης ἐγγράφου Συνοδικῆς πράξεως . . . . . καὶ ἔστι τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς γνήσιος Ἀρχιερεὺς πάσης Οὐγγροβλαχίας, ἔχων ἄδειαν, καθὼς ἡ γεγονυῖα ἐπὶ τούτῳ ἔγγραφος Συνοδικὴ πρᾶξις κατὰ μέρος διέξεισι, ποιεῖν ἐν πάσῃ τῇ ἐνορίᾳ καὶ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς πάντα, ὅσα ἀνήκει γνησίῳ Ἀρχιερεῖ. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκύρωσε καὶ ἐβεβαίωσεν οὕτως ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία εὐδοκίᾳ καὶ τοῦ κρατίστου καὶ ἁγίου μου Αὐτοκράτορος καὶ γνώμῃ τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ τῆς ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τὴν σὴν ζήτησιν καὶ ἀποδοχήν· σὸν δέ ἐστιν ἀπὸ τοῦ νῦν φροντίσαι καὶ ἀποπληρῶσαι τὴν ὑπόσχεσίν σου, ἤγουν ἵνα ποιήσῃ ἡ εὐγένειά σου καὶ οἱ παῖδες καὶ κληρονόμοι καὶ διάδοχοι αὐτῆς γράμμα κατησφαλισμένον

πάντοθεν, διαλαμβάνον κατὰ μέρος, ἵνα δηλονότι μετὰ θάνατον τοῦ τοιούτου Ἀρχιερέως ὑμῶν εὑρίσκηται ἡ πᾶσα ἀρχὴ καὶ ἐπικράτεια τῆς Οὐγγροβλαχίας ὑπὸ τὴν καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτην τοῦ Θεοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, καὶ χειροτονηθῇ ψήφῳ Συνοδικῇ παρ' αὐτῆς, ὡς εἴθισται καὶ νενόμισται, Ἀρχιερεὺς, καὶ ἀποστέλληται αὐτόθι εἰς ποιμανσίαν καὶ ψυχικὴν ὠφέλειαν τοῦ αὐτόθι χριστωνύμου λαοῦ, καὶ ἐκπέμψῃς τὸ τοιοῦτο γράμμα μετὰ τῶν ἀπεσταλμένων τούτων παρὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐνταῦθα εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Καθολικὴν καὶ Ἀποκτολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον, καὶ ἕνι εἰς βεβαίωσιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ὑποσχέσεως καὶ συμφωνίας τῆς εὐγενείας σου. Ὀφείλει δὲ καὶ ἡ εὐγένειά σου, ζητήσασα εὑρίσκεσθαι ὡς υἱὸς γνήσιος τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, στέργειν ἀμεταθέτως τὰ ὡμολογημένα καὶ πατροπαράδοτα καὶ ὑγιᾶ δόγματα, τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας καὶ τοὺς φιλευσεβεῖς νόμους, δι' ὧν ςηρίζεται τὸ τῆς Ἐκκλησίας στήριγμα, καὶ ἔχειν καὶ πρὸς τὸν εἰρημένον Ἀρχιερέα εὐλάβειαν καὶ στοργὴν τὴν ὀφειλομένην· τοῦτο γὰρ ποιοῦσα ἡ εὐγένειά σου καὶ οὕτως ὑπείκουσα τῇ Ἐκκλησίᾳ Θεοῦ, τύχοις μὲν ἐν τῷ παρόντι βίῳ παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πάσης εὐθυμίας καὶ χαρᾶς, κατευοδούμενος εἰς πάντα τὰ ἀνὰ χεῖρας ἔργα καὶ πράγματα, ἐν δέ γε τῷ μέλλοντι τῆς αἰωνίου ἐκείνης καὶ ἀκαταλύτου ἐν οὐρανοῖς βασιλείας, εὐχαῖς πάντων τῶν Ἁγίων. Κύριος ὁ Θεὸς εἴη διατηρῶν τὴν εὐγένειάν σου ἄνοσον, εὔθυμον, ὑγιᾶ καὶ ἀνωτέραν παντὸς ἀνιαροῦ συναντήματος ». (α)

(α) Καλλίστου Πατριάρχου.

Ἡ γεγονυῖα Συνοδικὴ πρᾶξις ἐπὶ τῇ Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ Οὐγγροβλαχίας.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος Θ'. τοῦ 6879 *(*1370*).*

« Ἔφθασε μὲν πρὸ χρόνων ἤδη τινῶν ὁ ἱερώτατος Μητροπολίτης Βιτζίνης μετατεθεὶς Συνοδικῇ ψήφῳ καὶ ἐπικρίσει πατριαρχικῇ εἰς Μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας, ζητησάντων τῶν ἀρχόντων ἐκείνου τοῦ τόπου τοῦτο καὶ τῶν ἐκεῖσε χριστιανῶν τὸ παρὰ τῆς Μεγάλης καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας δοθῆναι αὐτοῖς Ἀρχιερέα εἰς πνευματικὴν ἐπιστασίαν καὶ ψυχικὴν ὠφέλειαν, ὡς ἂν παρ' αὐτοῦ καλῶς τε καὶ θεαρέστως ποιμαίνοιντο, καὶ πρὸς τὰς σωτηρίους ἡγοῖντο νομάς. Τοῦ δὲ καιροῦ προϊόντος, ἐπεὶ, τοῦ ἔθνους ἐκείνου τοῦ τόπου πολλοῦ τυγχάνοντος καὶ ἀπείρου σχεδὸν, οὐκ ἔστιν εἷς μόνος Ἀρχιερεὺς ἱκανὸς πρὸς τὸ τοσοῦτον ἔθνος, ὥστε δύνασθαι πνευματικῶς αὐτοὺς ἐπισκέπτεσθαι καὶ διδάσκειν τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια, κἀντεῦθεν ἐδέησε καὶ ἕτερον Ἀρχιερέα χειροτονηθῆναι τοῦ τόπου ἐκείνου, ζητησάντων ὁμοίως καὶ τοῦτο τῶν ἀρχόντων ἐκείνων, συγκατατεθέντος καὶ τοῦ πρότερον ὄντος ἐκεῖ καὶ μέχρι τοῦ νῦν εὑρισκομένου Ἀρχιερέως, ἐξελέγη εἰς τὴν προστασίαν ταύτην ὁ τιμιώτατος δικαιοφύλαξ κὺρ Δανιὴλ, ἀνὴρ ἀξιόλογος καὶ εὐλαβὴς καὶ ἐνάρετος, ἱκανὸς χάριτι Χριςοῦ καὶ ἁρμόδιος εἰς τὸ μέγα τοῦτο ἀξίωμα, καὶ συνέσει καὶ ἀρετῇ διαπρέπων, οὗ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἀγαθῶν πεῖραν σχόντες οἱ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἄρχοντες ὁμοῦ καὶ ἀρχόμενοι, γράμμασιν ἰδίοις τὴν ἡμῶν μετριότητα καὶ τὴν θείαν καὶ ἱερὰν καὶ μεγάλην Σύνοδον παρεκάλεσαν, ὥςε εὐδοκῆσαι καὶ δωρήσασθαι τοῦτον αὐτοῖς Ἀρχιερέα, ὃς

καὶ ἐχειροτονήθη ψήφῳ Συνοδικῇ καὶ ἐπικρίσει τῆς ἡμῶν μετριότητος Μητροπολίτης μέρους Οὐγγροβλαχίας, δηλονότι τοῦ ἡμίσεως ἔχοντος Ἀρχιερέα τὸν μετατεθέντα πρότερον ἀπὸ Βιτζίνης. Ὀφείλει τοίνυν ὁ ῥηθεὶς ἱερώτατος Μητροπολίτης μέρους Οὐγγροβλαχίας καὶ ὑπέρτιμος, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, ὁ μετονομασθεὶς Μοναχὸς κὺρ Ἄνθιμος, ἐπιλαβέσθαι καὶ κατασχεῖν τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην καὶ διδάσκειν τὸν ἐν αὐτῇ χριστώνυμον τοῦ Κυρίου λαὸν καὶ παραινεῖν καὶ εἰσηγεῖσθαι τὰ ψυχωφελῆ καὶ σωτήρια, ἀναγνώστας τε σφραγίζειν κτλ. καθέξει γε μὴν ὁ τοιοῦτος καὶ τὸν τόπον τοῦ Μελιτινῆς, ὃν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἕξει ἔν τε ᾄσεσι καὶ καθέδραις ταῖς μετὰ τῆς ἱερᾶς καὶ μεγάλης Συνόδου καὶ πανταχοῦ. Τούτου γὰρ χάριν ἀπολέλυται τῷ διαληφθέντι ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ μέρους Οὐγγροβλαχίας, ὑπερτίμῳ καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντι τοῦ Μελιτινῆς, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ ἡ παροῦσα Συνοδικὴ πρᾶξις δι' ἀσφάλειαν ».

(Εἶχε καὶ διὰ τιμίας Πατριαρχικῆς χειρὸς τό· Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ Ἰνδικτιῶνος Ϛ'.). (α)

Μηνὶ Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος ή. τοῦ 6878 *(*1370*).*

« Ἐπειδὴ εὐδοκίᾳ Θεοῦ καὶ χάριτι ὁ Παναγιώτατός μου Δεσπότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ Σύνοδος τῶν θειοτάτων Ἀρχιερέων ἐβουλήθη-

(α) Φιλοθέου Πατριάρχου.

σαν ἵνα προβιβάσωσί με εἰς τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα καὶ χειροτονήσωσι Μητροπολίτην μέρους τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Οὐγγροβλαχίας, καὶ ἔχοντες δειλίαν τινὰ μήποτε μετὰ τὸ χειροτονηθῆναί με ὄχλησιν ἡντινοῦν προξενήσω τῷ ὄντι ἐκεῖσε Μητροπολίτῃ Οὐγγροβλαχίας, καὶ βουληθῶ πάσης τῆς Μητροπόλεως κρατῆσαι, ἢ καὶ τὸν μέγαν Βοεβόδαν κινήσω ὅλως κατ' αὐτοῦ ἢ καὶ πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν Μητροπολίτην ἐνταῦθα εἰς τὴν θείαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον, ἢ καὶ μετὰ τὸ ἐλθεῖν καὶ πάλιν διακριθῆναι παρ' αὐτῆς, εὑρίσκεσθαι καὶ αὐτὸν εἰς τὴν Οὐγγροβλαχίαν, ἐζήτησαν, ἵνα ποιήσω ὑπόσχεσιν ἔγγραφον· τούτου γε ἕνεκα ἤδη τὴν παροῦσαν ποιῶ, καὶ λέγω καὶ ὑπόσχομαι, μήτε ἐμὲ φανῆναι ποτὲ τῶν καιρῶν κατὰ τοῦ Μητροπολίτου, μήτε τὸν Αὐθέντην Οὐγγροβλαχίας παρακινήσει ἡμετέρᾳ, ἀλλὰ στέργειν αὐτὸν καὶ τιμᾷν καὶ ἀγαπᾷν, καὶ κἂν εἴ τι συμβῇ εἰς αὐτὸν, ἤγουν ἢ ἐκεῖ εὑρίσκεσθαι ἢ ἀλλαχοῦ, στέργειν τοῦτο καὶ μὴ ἀντειπεῖν ὅλως ποτὲ, ἀλλ' ἔχειν αὐτὸν, καθὼς μέλλει ἔχειν καὶ ὁ Παναγιώτατός μου δεσπότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ Σύνοδος, ἤγουν εἰ μὲν ἔχουσι καὶ στέργουσιν αὐτὸν Μητροπολίτην Οὐγγροβλαχίας, ἵνα ἔχω καὶ ἐγὼ αὐτὸν οὕτως· εἰ δὲ μὴ, φυλάττω πάλιν, ὅπερ ἂν ἡ θεία Σύνοδος περὶ αὐτοῦ ψηφίσηται. Τούτου γὰρ χάριν καὶ ἡ παροῦσά μου ὑπόσχεσις ἐγεγόνει, καὶ τῇ ἡμετέρᾳ οἰκειοχείρῳ ἐσημειώθη ὑπογραφῇ δι' ἀσφάλειαν, μηνὶ Αὐγούστῳ Ἰνδικτιῶνος ή. ».

Ἱερεὺς Δανιὴλ Κριτόπουλος ὁ Δικαιοφύλαξ.

Πιττάκιον τοῦ Μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας κὺρ Ὑακίνθου.

« Παναγιώτατε Δέσποτά μου καὶ Οἰκουμενικέ. Τῷ παναγάθῳ Θεῷ παρακαλῶ καὶ τῇ πανυπερευλογημένῃ Θεοτόκῳ, τοῦ ἔχειν καὶ κατέχειν καὶ τὸ ἡγιασμένον σκῆνος τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου ἀπὸ τῆς βοηθείας αὐτοῦ ὁλόκαλα. Ὑγιαίνομεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ πρεσβειῶν τῆς πανάγνου Θεοτόκου καὶ δι' εὐχῶν καὶ ἐντεύξεων τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου τῷ σώματι, ἀλλ' οὐ καλῶς (;)· ἀσθένεια γὰρ περιέπεσέ μοι δεινὴ, καὶ πάσχω τὰ πολλὰ, καθὼς μέλλεις γνωρίσαι καὶ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, τοῦ Βυδίνης, ἀλλὰ δὴ καὶ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου, τοῦ υἱοῦ τὴς μεγάλης ἁγιωσύνης σου, τοῦ δικαιοφύλακος. Εἶχον οὖν ταύτῃ καὶ μόνῃ τῇ ἀσθενείᾳ, καὶ ἦν ἐν ἐμοὶ μία μελετὴ, τὸ πῶς δεῖ συνζῆν μετὰ ταύτης. Ἐπῆλθέ μοι δὲ αὖθις καὶ ἑτέρα ἀσθένεια, καὶ μεῖζον αὐτῆς τὸ μικρὸν βάρος τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου, καὶ ἔχω τοῦτο βέλος καρδιακὸν, καὶ τήκει τῇ ψυχῇ μου διὰ παντὸς, καὶ οὐκ οἶδ' ὅπως ὥρισεν ἡ μεγάλη ἁγιωσύνη σου πρὸς ἡμᾶς τοῦτο, ἐπίσταμαι γὰρ ἀκριβῶς, ἐπαρόξυνάν τινες τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ σου καθ' ἡμῶν, καὶ ὁ Κύριος συγχωρήσει τὸ ἁμάρτημα αὐτῶν. Καύχημα γὰρ θέλει φανεῖν καὶ δόξειν, ὅτι ἐσυνέτυχόν ποτε τὸν μέγαν Βοεβόδαν ὑπὲρ τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου ἔκδοσιν καὶ φιλίαν αὐτῆς (;)· καὶ διὰ τοῦτο πάσχω καὶ ὑβρίζομαι ἀρτίως εἰς τὸ γῆράς μου παρὰ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας ὡς ἀθετητὴς καὶ περιφρονητὴς αὐτῆς. Τὸ πῶς οὐκ ἦλθον, Δέσποτά μου ἅγιε, κατὰ πρῶτον ἐν-

ταῦθα κατὰ τὸν ὁρισμὸν τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου, ἐμπόδισέ μοι ὁ Βοεβόδας, προβαλλόμενος τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ καὶ τὸ δέος τοῦ φόβου, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἦλθον εἰς προσκύνησιν τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου, ἀρτίως δὲ διὰ τὴν ὑπερβολικὴν ἀσθένειαν ἧς ἔχω, ἀργὸς γάρ εἰμι εἰς τὸ καθόλου καὶ ἀνενέργητος. Αὐτόθι γὰρ καταλαμβάνει ὁ ἀδελφός μου, ὁ δικαιοφύλαξ, καὶ υἱὸς τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου, εἰς προσκύνησιν αὐτῆς ἀπεσταλμένος παρὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μεγάλης ἁγιωσύνης σου, τοῦ μεγάλου Βοεβόδα, καὶ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ, ὡς ἵνα πληρώσῃ τοῦτον καὶ χαρίσηται καὶ εὐλογήσῃ εἰς Ἀρχιερέα πάσης Οὐγγροβλαχίας, βουλὴ δὲ καὶ θέλησις καὶ συγχώρησις παρ' ἐμοῦ, καὶ μέλλει γνωρίσαι δι' αὐτοῦ τὰ περὶ ἡμῶν. Παρακαλῶ οὖν τὴν μεγάλην ἁγιωσύνην σου, ἵνα συγχωρήσῃς ἡμῖν διὰ τὸν Κύριον, ὅτι ἐν πολλῇ ἀσθενείᾳ κατάκειμαι, καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν δέησιν ἡμῶν τὸ γῆράς μου τὸ βαθὺ καὶ τῆς ἀσθενείας μου τὸ σκληρόν. Αἱ εὐχαὶ τῆς μεγίστης ἁγιωσύνης σου ἔστωσάν μοι διὰ παντὸς φυλακτήριον ». (α)

(α) Καὶ λεγέτωσαν λοιπὸν καὶ περικρατείτωσαν οἱ φίλοι διατριβογράφοι ὅτι ἡ Μολδοβλαχία ὑπήγετο ὑπὸ τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ Ἀχριδῶν!

SISMANOGLIO
MEGARO